BİR+BİR

201115 SAYI 15 ARALIK 2011-OCAK 2012 7 TL KIBRIS 8.5 TL

KOMET'LE MÜNAZARA

Mutluluk ve mutsuzluk

TOMRİS UYAR SEMPOZYUMU

Çapkınlığın Tomrisçesi

ÜMİT ÜNAL'LA "NAR"

Oyunlar Evi

CAMERON CROWE'UN PEARL JAM'İ

Bir kelebeği tutmak

TOM WAITS VE "BAD AS ME"

Gerçeklerden sakının

PEMBE HAYATLAR KUİRFEST

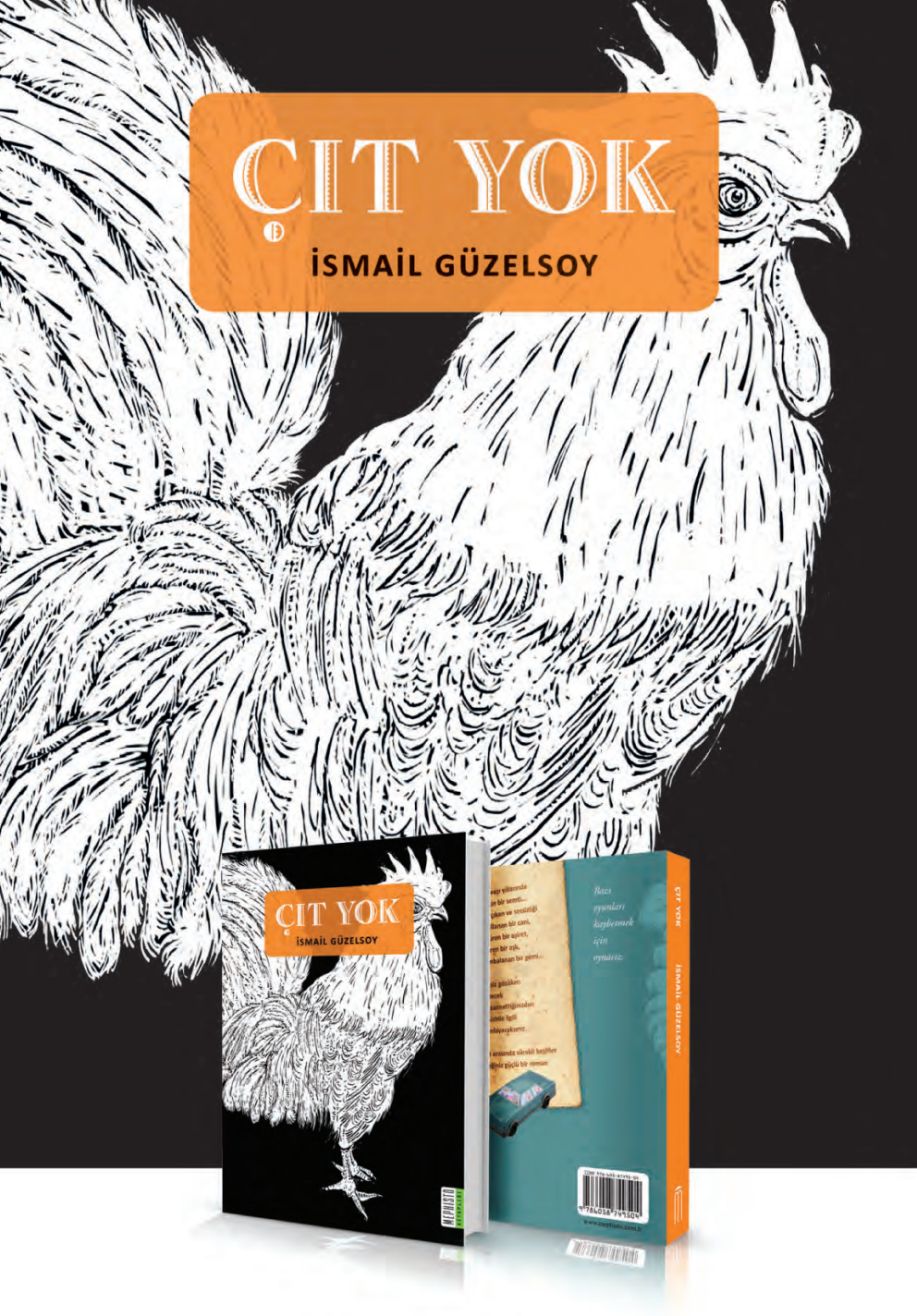
İşaret parmaklarına nanik

ISSN 1309-5722

ÇIT YOK

İSMAİL GÜZELSOY

Bazı oyunları kaybetmek için oynarız.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında İstanbul'un sakin bir semti...
Burada ortaya çıkan ve sessizliği silah olarak kullanan bir cani,
Horoz dövüştüren bir aşiret,
Mezarlıkta süren bir aşk,
Nazilerce bombalanan bir gemi...

İsmail Güzelsoy'dan katmanları arasında sürekli keşifler yapabileceğiniz güçlü bir roman Çıt Yok.

MEPHISTO
KİTAPLIĞI

www.mephisto.com.tr

BiR+BiR

LÜTFEN BİLİNÇLİ TÜKETİNİZ

ÜNLÜ

OLSA DA KENDİNİ BOZMAYAN

ŞİŞE.

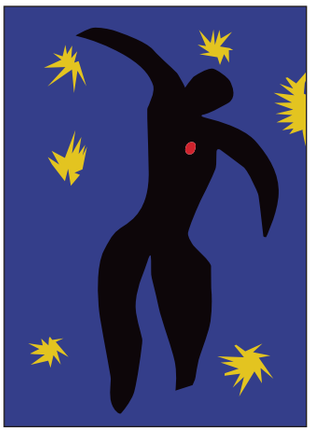

1969'DAN BERİ.

facebook.com/efespilsen /// twitter.com/efespilsen

EFES Pilsen

ANADOLU GRUBU

“İkarus” (Henri Matisse, 1947)

A’DAN X’E *4*

ÇOCUKLUĞUN SOĞUK GECELERİ *6*

ÇAPKINLIĞIN TOMRİSÇESİ *8*

CEREN OYKUT *11*

KUİRFEST’İN ARDINDAN *14*

PEARL JAM TARİHİ *22*

SES DUVARI *27*

TOM WAITS *28*

DE LA SOUL *32*

KREŞ *34*

NEYSE *36*

OKUMA GÖZLÜĞÜ *38*

A’DAN Z’YE TURGUT UYAR *39*

KOMET’LE MÜNAZARA *45*

DİL, TARİH, COĞRAFYA *60*

Ahmet Gürata, Alican Tayla, Alişan Çapan Arslan Eroğlu, Ayşe Çavdar, Ayşegül Oğuz, Begüm Özden Fırat, Betül Kadıoğlu, Bülent Erkmen, Cem Sorguç, Çiğdem Öztürk, Derya Bengi, Doruk Yurdesin, Ender Ergün, Erdir Zat, Fatih Özgüven, Fevzican Abacıoğlu, Fırat Genç, Gaye Çankaya Eksen, Hakan Lokanoğlu, Haziran Düzkan, İrfan Aktan, KarinKarakaşlı, Kerem Eksen, Koray Löker, Merve Erol, Muhsin Akgün, Murat Meriç, Özay Selmo, Pelin Özer, Serkan Seymen, Siren İdemen, Sungu Çapan, Şahan Nuhoğlu, Turgut Yüksel, Ulaş Özdemir, Ulus Atayurt, Yiğit Atılgan, Yücel Göktürk, Zeyno Pekünlü

BASKI: **Ezgi Matbaacılık, Sanayi Caddesi Altay Sok. No: 10 Yenibosna/İstanbul Tel: 0.212.452 23 02** BASIM YERİ VE TARİHİ: **İstanbul, Aralık 2011** DAĞITIM: **Doğan Dağıtım A.Ş.** YÖNETİM YERİ: **Kuloğlu Mah. Gazeteci Erol Dernek Sok. No: 11/4 Oda 3 Beyoğlu - İstanbul** TEL-FAKS: **0.212.251 87 67** E-POSTA VE ABONELİK: **yekyekk@gmail.com yıl 2 sayı 15 Aralık 2011 - Ocak 2012** İMTİYAZ HAKKI: **Bülent Yurttaş** SORUMLU YAZIİŞLERİ MÜDÜRÜ: **Şahan Nuhoğlu** İLAN İRTİBAT: **Özay Selmo (0.533.514 90 49) YERELSÜRELİ YAYINDIR. AYDA BİR YAYINLANIR. ISSN 1309-5722**

ARZUHAL

Yeter ki kararmasın o cevahir

Alt alta yazalım,
üst üste toplayalım:

Ses ve nefes
Çapkınlığın Tomrisçesi
Kasapkuşunun izinde, mayom içimde
İşaret parmaklarına nanik
Oyunlar Evi... (Arzular, korkular, suçlar)
Bir kelebeği tutmak –İşte başarı bu!
Gerçeklerden sakının
Efendimiz çıraklık
1984’e karşı mizah
Aleyhistan’da bir lehçe
Şakakları Zonguldak
Bir münazara: mutluluk ve mutsuzluk...
2011’in son günlerinin başlıkları bunlar.
Böyle sıralandılar. Belki de bir hikmet var.
Yatay ve dikey mutsuzluklara kontra ataklar...
Tezer Özlü var, Seyyar Sahne var,
Celal Mordeniz, Nesrin Uçarlar var.
Tomris Uyar var, Tomris Uyar’ın 70. yaşını kutlayanlar var.
Kasapkuşu diye bir kuş var, onu kendisine kaptan kılavuz yapan Ceren Oykut var.
Kuirfest’i düzenleyenler, ona katılanlar, cinsiyetçiliğe meydan okuyanlar var.
Nar diye bir film var, yönetmeni Ümit Ünal var.
Pearl Jam var, Pearl Jam tarihini çeken Cameron Crowe var.
Tom Waits var.
Efendimiz çıraklık diyen hiphop’çu De La Soul var.
Rock’la siyasal muhalefeti buluşturan Kreş var, Neyse var.
Bahisleri yükselten Orhan Koçak var, Turgut Uyar’ın “Ölülerimiz toplanacaktır”ı var.
Komet var. Resimleri, şiirleri, felsefesi, gülmecesi-güldürmecesi var.
Yıldırım Türker var. Köşesine koyduğu eylem fotoğrafının verdiği ilham var.
Bu sayıda Bir+Bir’de bunlar var,
başka yerlerde başka kontra ataklar var.
Yeni yıla girerken yatay ve dikey mutsuzluklar var. Ama bunlar da var.
Matisse var bir de, İkarus’u var.
Sol memesinin altında cevahir var.
Yeter ki o cevahir kararmasın diyen Nâzım var.
Yeni yılda mutluluk dileklerimiz var. **+**

Resim: Le Bonheur de vivre (Yaşama mutluluğu), Henri Matisse.

A'dan X'e

Annem Bile Kitap Yapabilir Gamze Özer, Timothée Huguet ve Kristina Kramer'in "gezen arşiv" projesi. Herkese açık bu proje kapsamında fanzinler, sanatçı kitapları ve el yapımı kitaplar hazırlanıyor. Anaakım medyaya karşı bir tavır sergileyen projenin 2010'da yaptığı ilk çağrıya bin kitap önerisi gelmiş. Ekipten Özer ve Huguet'nin yürüttüğü diğer proje Bakkal Press. Bakkal Press, bugüne kadar aralarında Semra Özer, Murat Ötünç, Goshia Machon, Ceren Oykut, Çiçek Tahaoğlu, Nobuyoshi Takagi ve Serkan Karaca'nın bulunduğu sanatçıların el yapımı kitaplarını yayınladı. Projenin dağıtım kanalıysa Bandrolsüz kolektifi. Bu sınır tanımayan ayaklı arşive dair daha fazla bilgiye ya da kitaplara sahip olmak isteyenler için adresler: www.bandrolsuz.org, bakkalpress.com ve evenmymumcanmakeabook.tumblr.com.

Avam Kahvesi Yok olan tatların peşinde, iki lafın belini kırmak için sığınılacak bir istasyon: Beyoğlu Çukurluçeşme sokakta (Büyükparmakkapı'nın devamı), St. Pulcherie Lisesi'nin karşısında... Duyuruları meramlarını anlatıyor: "Binbir çeşit mekânın eda ettiği, gün geçtikçe

bunlara yenilerinin eklendiği Beyoğlu'nda yaklaşık üç aydır Avam Kahvesi adıyla bir "eski-yeni" tebdil-i mekân da faaliyetini sürdürüyor. Avam Kahvesi, Türkiye'nin son otuz yılını yaşanmamış sayıp '50'lerden '80'lere karınca kararınca bir orta sınıf mikrokosmosu yaratmaya çalışan, bunu da menfî ya da müspet bir taraf olmakla değil, olduğu haliyle bakmaya, anlamaya çalışarak yapmaya gayret eden bir mekân olarak tasarlandı. Bütün bunlara karşın Avam Kahvesi modern nostaljiperverler gibi geçmişi her şeyiyle ihya etmekten ziyade, o dönemin kıymetlerini güzelleyerek bugün için birer işaret fişeği olarak algılama gayretindedir. Bu kıymetlerden olan, '60'larda sayıları binlerle ifade edilen, fakat bugün artık küresel içecek firmalarıyla rekabet edemeyerek battıkları için 10'lara düşen yerel gazozlardan 15'ini bir arada tadabileceğiniz İstanbul'daki tek mekân Avam Kahvesi. Türkiye'nin dört bir yanından gelen Ankara (Mersin), Bade (Adana), Bağlar (Safranbolu), Bodrum, Bozdağ (Salihli), Çiriş Yudum Elit (Urfa), Dört Mevsim (Akhisar), Kayısı Kola (Malatya), Neşe (Adapazarı), Niğde, Özbağ (Kırşehir), Ufuk (Ordu), Uludağ (Bursa), Zafer (Denizli), Zaman (Adana) gazozlarını menüsünde bulunduran Avam Kahvesi, bunları, gazozun vazgeçilmez ekürisi leblebiyle beraber servis ediyor. Gazozların yanısıra kahvaltılıklardan tost ve sandviçlere, salatalardan makarnalara, ana yemeklerden tatlılara kadar zengin bir yiyecek menüsüne de sahip Avam Kahvesi. Türk kahvesinden espressoya, çörekotu kahvesinden menengiç kahvesine uzanan zengin bir sıcak içecek menüsüne sahip olan Avam Kahvesi, ayrıca benzer zenginlikte bir soğuk içecek menüsüne de yer veriyor. Nihayet, yüzlerce mekânı barındıran Beyoğlu'nda herhangi bir yer olmaktan çok huzurlu ve sükûnetli ortamıyla sohbeti harlayabileceğiniz bir mekân olarak Avam Kahvesi, bu hengâmenin içinde, naçizane rahatlık ve keyifperverliğin misali olmak amacındadır."

Bant Gazete bayilerinden ve kitapçılardan bir yıldız kaydı. Neyse ki yok olup gitmedi, artık sanal dünyada yaşayacak. Bant dergisi temmuz ayında çıkardığı 66. sayısıyla yazılı neşriyat hayatına veda etti, ama kasım itibariyle www.bantmag.com sitesinde aynı mürettebatla seyre devam ediyor. Yedi yıllık yayın hayatında gazetecilikle sanatı harmanlayan dergi, söyleşileri ve yazıları kadar illüstrasyonları ve fotoğraflarıyla da ayrı bir yere sahip. Bant Mag'ın ikinci sayısı yayında; kapak New York'un "tehlikeli" noise grubu Black Dice'ın gitaristi ve sanatçı Björn Copeland'e emanet. Bu da eski Bant takipçileri için önemli bir işaret: Bant, keşiflere tam gaz devam ediyor. Ayrıca gönülçelen özel dosyalar da internet edisyonuna taşınmış: İkinci sayıda mahalle ayaklanmaları mercek altında. Sinema sayfaları da iştah kabartmaya devam ediyor. Reçete belli, günde en az bir kez www.bantmag.com ziyareti.

Foto Galatasaray 1935'ten 1985'e kadar Beyoğlu Galatasaray'daki mütevazı stüdyosunda kesintisiz olarak fotoğrafçılık yapan Maryam Şahinyan'ın (1911, Sivas - 1996, İstanbul) tüm meslekî arşivinin yeniden görselleştirilmesi üzerine kurulmuş bir proje: Cumhuriyet sonrası İstanbul'un sosyo-kültürel hayatında gerçekleşen demografik dönüşümler ve tanıklık ettiği tarihsel dönem açısından benzersiz bir envanter. İstanbullu bir kadın stüdyo fotoğrafçısının yarım asırlık meslekî kariyerinin kronolojik izdüşümü 22 Ocak'a dek SALT Galata'da sergileniyor. Babasının I. Dünya Savaşı sonrasında Balkanlar'dan göç eden bir aileden devraldığı körüklü ahşap fotoğraf makinesi ile 1985'e dek kullanmaya devam ettiği siyah-beyaz tabaka filmler... Fotoğrafın geçirdiği tüm teknolojik dönüşümlere ve popüler gereksinimlere karşın zaman askıya alınmış, teknik ve estetik prensiplerde değişiklikliğe gitmeksizin emsalsiz bir görsel bütünlük sunan arşiv sayesinde, İstanbul'un yakın dönem klasik fotoğraf stüdyolarından bugüne eksiksiz şekilde ulaşabilmiş en nadide örneklerinden biriyle karşı karşıyayız. 200 bine yakın negatif Tayfun Serttaş'ın kaptanlığındaki bir ekip eliyle türlü aşamadan geçirilerek korumaya alınmış. Aras Yayıncılık tarafından kapsamlı bir kitabın yayınlandığını da duyuralım. Ayrıntılar saltonline.org ya da Bankalar Caddesi 11, Karaköy'de...

Fotoğrafta Mizah Bazı fotoğrafçıların çalışmalarındaki mizah daha derin ve seviyeli midir? Sululuk ile komedi arasındaki sınır nerede durur? Gülmek nasıl bir gereksinimdir? Orhan Cem Çetin ile Murat Germen'in birlikte kotardığı Çağdaş Fotoğraf Serisi söyleşi dizisi İstanbul Modern'de ayın 24'ünde 16:00'da. Üstadlara çağrı, kaçıranlar ne yapsın? Söyleşileri kitap olarak da görmek istiyoruz...

Jane Birkin Bilhassa '60'ların unutulmaz ikonlarından Jane Birkin, tsunami dolayısıyla büyük zarar gören Japonya için Serge Gainsbourg hitlerini seslendirmek üzere Babylon'a geliyor. Sağında solunda Japon tayfa, piyano, violin, davul ve üflemeliler eşliğinde. Japonların Dylan'ı Yosui Inoue'yle zaten evvelden bir "randevu"su vardı, İstanbul'la

buluşma 18-19 Ocak geceleri... Meraklısına not: Yandaki fotoğrafı çeken yine kızı Kate Barry.

2. El Film Festivali "Elemiyoruz, ellemiyoruz" sloganıyla yola çıkalı beş yıl olmuş, 2. El Film Festivali herhangi bir film festivalinde elenen bine yakın filmi izleyiciyle buluşturmuş. Kısa filmleri seyirciye ulaştırmaya devam ederken bir yandan da kolları sıvayıp uzun işine girmişler. 29 Şubat - 4 Mart arasında Ankara'da düzenlenecek festivalin teması "futbol", yine yarışmasız, jürisiz, 2007 yılından itibaren ulusal ve uluslararası film festivallerinden elenen uzun metraj filmlerin gösterimini üstleniyor. Başvurular için son tarih 1 Şubat 2012. Yaklaşan festivalin başlıklarına bakalım: Film Asla 90 Dakika Değildir, Önümüzdeki Festivallere Bakacağız, Dar Bütçeyle Kısa Film Çekmeler, Şike Var, Hakem Hatası... Tek yaptıkları film göstermek de değil. Festival kapsamında atölye, söyleşi, imza günü, konser gibi etkinlikler olmazsa olmazlardan artık, fakat bir de futbol turnuvası düzenlenecekmiş. Yönetmenler, oyuncular, sinema yazarları, festivalciler, kısacılar ve destekçiler olmak üzere festivalin altıncı yılına özel altışardan altı takım bekleniyor. Kupa mı? Birinciye gidecek değil ya, festivalin isminden hareketle ikinci takım baştacı.

Magnum Silentium Elipsis Galeri, manzara fotoğrafçılığının pîrlerinden Michael Kenna'yı "Magnum Silentium" çalışmasıyla ağırlıyor. 30 Aralık'a dek sürecek sergide İngiliz sanatçının Brezilya, Güney Kore, Meksika, Çin ve Japonya'da çekmiş olduğu yeni kareler, yine birçoğumuz uykudayken yakalanmış, çıplak gözün göremediği zamana tanıklık ediyor. Önceleri rahip olmayı arzulayan Kenna, zen sabrıyla zanaatini ibadete çevirmiş, yeryüzünün türlü hallerine kamerasını doğrultup içinden mânâlar devrişmeyi becermiş bir vizör.

Meksika Rüyaları Sıraselviler Caddesi no: 83/2'de yenice bir galeri Pilot. Bashir Borlakov'un "Meksika Rüyaları" isimli solo sergisine 21 Ocak'a dek ev sahipliği yapıyor. Sekiz fotoğraflık bu panoramik seride geçmişin uçucu imgesine odaklanan kurgusal bir gerçeklik tutturulmuş. 1989 sonrası Rusyasının geç kapitalizmle mücadelesini, eski sistemin çürümekte olan taraflarını şiirsel görsel bir dile tercüme etmiş Borlakov. Ne yaptığını bültenden okuyalım: "Frida Kahlo, Diego Rivera, Troçki, Sylvia Agaloff, Ramon Mercader, David Alfaro Siqueiros arasında yaşanan, yaşanması olası veya hiçbir zaman yaşanmamış olaylar bütünü, Borlakov'un tarihe bakışını ortaya koyan verimli birer elemana dönüşüyor. Aşkın, nefretin, ihanetin, sanatın, politikanın ve ölümün, yani insana dair en temel meselelerin görünür olduğu bu ilişkiler ağı içinde sanatçı, tarihsel bilgimizi yapıbozumuna uğratıyor. Borlakov'un tarihsel bilinçdışı olarak tanımladığı, tarihin kendisinden çok, olasılıkların genişliğine ve beklenmezliğine vurgu yapan hafıza ve fantazidir." Borlakov'un 20. yüzyılın dağınık yazı ve film dünyasında tek yönlü olarak ele alınan tarihini görselleştirmekle ilgilendiğini ve kendini bir minyatür sanatçısı olarak gördüğünü öğreniyoruz: "Borlakov'un tarih yazımı, absürdlüklerle dolu bir tiyatro oyunu gibidir. Dokümanterlikten son derece uzak bu anlayışla sanatçı, imkânsız bir tarihi yazma görevini üstlenir. Bu anlamda, fotoğraflarında yer alan tuhaf ve tekinsiz karşılaşmalar, bilinçdışının her tür olasılıkları kucaklayan karanlık zemininde yeşerir."

Pazartesi arşivi Kadınlara Mahsus Gazete Pazartesi Dergisi, Nisan 1995'te başlayan yayın hayatının meyvesi 106 sayısıyla internet arşivinde toplandı. Kadın Kültür ve İletişim Vakfı çevresinde toplanan, '80'lerde Türkiye'de yeşeren kadın kurtuluş hareketinin öncüsü feminist kadınların çıkardığı Pazartesi, o yıllarda birçok kadın gazeteciye "kendi takımında" oynama fırsatı verdi. Ayrıca dergi, mesleğe yeni adım atan gazeteci kadınlar için de son sözün erkeklerin ağzından çıktığı basın dünyasına alternatif bir mecra oldu. Yayın hayatını aralıklarla 2005 yılına kadar sürdüren Pazartesi'nin eksikliğini bugün hissetmemek mümkün değil. Neyse ki arşiv hizmetimizde, hem de '80 sonrası, Pazartesi öncesi çıkan feminist dergiler Kaktüs ve Feminist de arşivin diğer nadide parçaları arasında yer alıyor. *(www.pazartesidergisi.com)*

Suretin Sireti Malik Aksel'den bir alıntıyla açılıyor sergi duyurusu: "Suret, siretin aynasıdır. Bunun ne derece doğru olduğu bilinemez.

Yalnız bilinen bir şey varsa, ahlâktan çok sanatın buna inanmış olmasıdır." 36 sanatçı, 61 yapıt: Fikret Muallâ, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Zeki Faik İzer, Tiraje Dikmen, Yüksel Arslan, Komet, Ömer Uluç, Erol Akyavaş, Burhan Doğançay, majörler ve diğerleri... Sergi büyük ölçüde bundan 17 yıl önce açılan "1950-2000" sergisinde yer alan yapıtlar arasından seçilerek düzenlenmiş: "Sanat tarihi yazımı, varolan bilginin doğası, kaynağı ile ilişkili olarak TC Merkez Bankası Sanat Koleksiyonu'ndan seçilerek sergilenen yapıtlarla sınırlı bir arkeoloji yapma, yeniden ziyaret etme ya da suretin sirete uygunluğuna ilişkin bir deneme olarak algılanabilir..." 31 Aralık'a dek Pera Müzesi'nde.

Yılmaz Güney Festivali Yılmaz Güney Kültür ve Sanat Vakfı'nın katkılarıyla, Yüz Çiçek Açsın Kültür Merkezi tarafından bu yıl 2. Yılmaz Güney Kültür ve Sanat Festivali düzenleniyor. Yılmaz Güney'in dijital kopyalara aktarılan başlıca 11 filmi izleyiciyle buluşacak. Sinema (kısa film, belgesel), öykü, şiir, karikatür ve fotoğraf dallarında festivale katılmak için 15 Ocak'a dek başvurmak gerekiyor. *(www.yilmazguneyksf.org)*

Zebra "Beyaz çizgili siyah bir hayvan mı? Siyah çizgili beyaz bir hayvan mı?" diye sormuştuk bu köşeden. Irka göre, ten rengine göre değişiyormuş bunun cevabı... Sorunun kendisi cevabın önüne geçiyor. Tevekkeli sinemadan güzel bir anektod var zebralar üstüne. Samuel Byck'in özyaşam öyküsünden sinemaya aktarılan "Nixon'a Suikast"ten. "Çağın gereklerine ayak uyduramayan, beceriksiz" Sean Penn, yolcu uçağını kaçırıp Beyaz Saray'a dalmayı aklından geçirmezden önce, kumbarasında biriktirdiği üç otuz doları mücadelelerine destek olsun diye Kara Panterler'e bağışlıyor, bürodan ayrılırken panterlerin şefine şöyle diyor: "Bir önerim var, panter yerine zebra daha iyi olmaz mı? Bakın hem siyah hem beyaz! Birarada daha güçlü işte, bir düşün."

"ÇOCUKLUĞUN SOĞUK GECELERİ" SEYYAR SAHNE'DE

Ses ve nefes

Seyyar Sahne Oğuz Atay'ın "Tehlikeli Oyunlar"ının ardından Türkçe edebiyatın bir başka mihenk taşını, Tezer Özlü'nün "Çocukluğun Soğuk Geceleri"ni sahneye taşıdı.

Karin Karakaşlı

Çocukluğun Soğuk Geceleri'ni Kadir Has Üniversitesi'ndeki Tezer Özlü Sempozyumu'nda izlemek nasip oldu. Bütün gün yazarın kitaplarından alıntıların çağrıştırdıklarıyla kendi içimizde ve kainatta yolculuğa çıkmıştık. Bu yolculuk zaman ve uzamdan bağımsızdı, boyutsuzdu. İstanbul'a akşam çökerken toplantı salonu usulca sahneye dönüştü. Nesrin Uçarlar beyazlar içinde karşımızdaydı. Eğilmiş yerdeki tozları topluyordu.

Sonra isimler silindi. Nesrin Uçarlar, Seyyar Sahne ve hatta Tezer Özlü… İsimlerin çağrıştırdığı ve doğal olarak sınırladığı her şey silindi. Geriye sadece bir ses kaldı. Çocukluğun soğuk gecelerini anlatan bir ses.

O sesin peşi sıra bir kadın bedeni şekilden şekle girdi. Cinselliği keşfeden saf bir çocuk oldu. Odaları tıka basa eşya dolu orta-sınıf evinin nefes almak için delik arayan genç kızı oldu. Partilerde dans etti. Baskıcı Katolik lisenin Schwester'i olup bireyin karşısına çıkan yeni bir düzen tornasına dönüştü. Akıl ile delilik sınırında elektroşoka maruz kalan, sinir kliniklerindeki faşist muameleyi ifşa eden, çaresiz kocalar karşısında kendi hayatını talep eden cesur kadın oldu. Ödediği bedeller ne olursa olsun, acıdan geçen umudu, inadına korunup beslenen yaşama sevincini paylaştı bizlerle.

Çeşitli tebliğlerde dinlediğimiz alıntılar bu kez o sesle göğüs kafesimizde titreşti: *"Pazar günleri… Şimdilerde… Sokak aralarından geçerken… gözüme pijamalı aile babaları ilişirse, kışın, yağmurlu gri günlerde tüten soba bacalarına ilişirse gözlerim… evlerin pencere camları buharlaşmışsa… odaların içine asılmış çamaşır görürsem… bulutlar ıslak kiremitlere yakınsa, yağmur çiseliyorsa, radyolardan naklen futbol maçları yayımlanıyorsa, tartışan insanların sesleri sokaklara dek yansıyorsa, gitmek, gitmek, gitmek, gitmek, gitmek….isterim hep." ("Çocukluğun Soğuk Geceleri")*

Yazıldığı günkü gibi taze kalan söylemi ile yepyeni kuşaklara ilham veren Tezer Özlü, bu gücünü içeriğin çarpıcılığını alabildiğine ortaya çıkaran yalın, dolaysız kurgusundan da alıyor. Sahiciliğe yaslanan, kendi içinde birinci ve ikinci tekil şahıs üzerinden anlatıcıyı iç diyaloğa sokan bu anlatı, oyunun yönetmeni Celal Mordeniz'in deyimiyle "tiyatroya bir diyalog sanatı olarak yaklaşan" Seyyar Sahne'ye çok denk düşmüş. Her seferinde mikro organizma misali değişik hallere bürünen oyun, her sahnelenişinde seyircisiyle girdiği etkileşimle yeniden üretiliyor.

Tezer Özlü "Çocukluğun Soğuk Geceleri"nin yaratılış gerekçesini şöyle anlatmıştı: "Bu kitapta bir şoku anlatmak istedim. Bir Türk küçük burjuva ailesinin çocuğunun okumak için gönderildiği İstanbul kentindeki yabancı okullardan biri olan Avusturya Lisesi'nde karşılaştığı Batı kültür ve eğitiminin yarattığı şoku…" Bu şoku anlatan en çarpıcı bölümlerden birinde, okulların bireyi ezen ve düzene nefer yetiştiren sistem çarkı hallerine isyanını unutulmaz bir benzetme ile haykırır Özlü:

"Yaşam, şimdi ancak kavranılması ve anlaşılması gereken oysa yaşanması, gerçeğine inilmesi ilerideki yıllara atılan bir yabancı öğe gibi önümüze getirilmiş. Coğrafya derslerine getirilen yerküre gibi…… Kimse yaşadığımız mevsimin, günlerin ve gecelerin yaşamın kendisi olduğundan söz etmiyor. Her an belirtilen bir öğretiye, bizler hep hazırlanıyoruz. Neye?"

Nesrin Uçarlar, hayatın bunaltıcı evler, baskıcı okullar, yalan evliliklerde değil sokaklarda aktığını bilen ve kendi yolculuklarından asla vazgeçmeyen bu anlatıcı kadını, muzip, delişmen, coşkulu bir yorumla sunuyor. Akıl hastanesi de dahil, birer iktidar alanı olan tüm kurumlardan geçen bir kadının evrelerini elindeki çeşitli örtülerle kurguladığı dünyalar üzerinden aktaran Uçarlar, ses ve nefesi hareketin diliyle birleştiriyor. Özellikle her yanı sözle kaplı bir zeminden, tiyatronun diğer olanaklarının ağır basacağı bir ifade alanı yaratmayı Seyyar Sahne başarmış, kitabın altında ezilmemiş. Oyundan sonra aklımızda sözler değil, bir sese ve o sese eşlik eden hareket var. Varlığın ta kendisi… Tam da Tezer Özlü'nün isteyeceği gibi.

"Yaşamımın annemin ve babamın yaşamıyla bir ilintisi olmadığını düşünüyorum. Bir ana ve babadan olma değilim. Bir yaban otu gibi Anadolu yaylasında bittim. Doğumum bile bir kökünden kopma idi. Köklerimi hiç aramadım. İçerisinde severek yaşayabileceğim. Arka dünyalardan kopma köklerim olabilirdi. Annem ve babam gibi, tüm kentler, ülkeler, günler, geceler, her gökyüzü de yabancı kaldı bana…"

"Yaşamın Ucuna Yolculuk"ta böyle der Tezer Özlü ve hayatı boyunca o yabancılığı bir valiz gibi taşıyıp kendini arar. Bu arayışın sonunda varmak istediği dünya, kendisine sunulandan çok farklıdır: *"Bulutları dağıtmak, güneşi avuçlamak, çocuklarla tepelerde koşmak, ağaçları, rüzgârı, güneşi, yağmuru, insanları onlarla birlikte yaşamak istiyorum."*

İşte Nesrin Uçarlar'ın yorumunda o ağaca sarılabiliyoruz. O rüzgâr bizim de saçlarımızı savuruyor. Anlatıcının peşi sıra acılardan coşkulara, intiharın eşiğinden özgürlüğe sürükleniyoruz.

Tezer Özlü, kendisini edebiyatın hem öznesi hem nesnesi yapan, samimiyetten taviz vermeksizin kurgu ve anlatımda cesur yenilikler deneyen bir yazardı. Aynı cesareti tiyatroda gösteren bir ekibin elinde "Çocukluğun Soğuk Geceleri", Tezer Özlü'de sadece karanlık ve kırılgan bir yan bulmakta ısrar edenlere verilecek güzel bir karşılığa dönüşmüş. Aşkı, hayatı ve edebiyatı doya doya yaşamaya kararlı ve en önemlisi kendi özgürlüğünde ısrarcı bu kadını izleyin. Sıcak sesi soğuk gecelerinizi ısıtacak. +

(Çocukluğun Soğuk Geceleri gösterim yer ve tarihleri için ayrıntılı bilgi www.seyyarsahne.com adresinde.)

"Çocukluğun Soğuk Geceleri"nde Nesrin Uçarlar

Fotoğraf: Celal Mordeniz

BİR SABAH ROCK YILDIZI OLARAK UYANABİLİRSİN

5. Rock'n Dark başlıyor. Yıllardır dinlediğin rock yıldızlarından biri olmak istiyorsan başvurunu yap, single ve video klip ya da Sziget Festivali'ni izleme fırsatlarından birini kap!

Başvuru ve ayrıntılı bilgi için: **WWW.ROCKNDARK.COM**

EFES DARK

Sponsored by

ROCK FM 94.5

GCE PRODUCTION

dream

+18

Rock'n DARK MÜZİK YARIŞMASI 5

TOMRİS UYAR SEMPOZYUMU'NUN ARDINDAN

Çapkınlığın Tomrisçesi

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde, 17 Kasım'da "70. Yaş Değiştirme" vesilesiyle düzenlenen Tomris Uyar Sempozyumu'nda isabetli nokta atışlarından biri de Fatih Özgüven'in "Tomris Uyar'ın Çapkınlığı" başlığını taşıyan sunumuydu. Huzurlarınıza getirmesek olmazdı...

Önce Turgut Uyar'dan: "*Seni sonsuz biçiminde buldum o biçimi almıştın / Sandviçlerle, kötü şehirle, terle başbaşa kalmıştın /.../ Bırakılmış bir köşebaşının en güzel tanımı–dır adın...*"

Ve Edip Cansever'den:

"*Eldivensiz ve sıkılmış / Hafif, hafif terliyor/ –Görüyorum, karşımda– / Burnuyla dudakları arası /.../ Öyledir Tomris'in özel yası...*"

Hayatına giren iki şair, biri eşi diğeri sevgili arkadaşı, Tomris Uyar'ı böyle görmüşler. İkisinde de ter var. Ayrıca, birincisinde doğrudan şehir vurgusu var, ikincisi ise daha çok bir enstantane, bir polaroid gibi. İki resimde de seyyar, gezgin, "in transit" bir yan var. Benim hatırladığım Tomris Uyar da böyle biri, onun için bu iki portrenin onu çok iyi anlattığını düşünüyorum. Önemli olan işte bu gezgin, seferî, iki nokta arasında kalmış resmin hayatla kurduğu en belli başlı iletişim biçimini anlamaya çalışmak. Bence çok önemli bir iletişim kurma biçimi –bir yanıyla şairâne, bir yanıyla atak, bir yanıyla umarsız, zaman zaman mizahî. "Flört" ya da "çapkınlık" –her iki kelime de yetersiz kalıyor aslında, belki öyle bir iletişim biçimine pek alışık olmadığımız için, bu kelimelerin tarif ettiklerini bir iletişim biçimi saymadığımız için. İkisinde de havaî, kaygısız bir imâ var, ama yanıltıcı bu. Aslında her ikisi de Tomris Uyar'ı anlatmak açısından önemli bir şeye işaret ediyor; göründüğü kadar hafif olmayan, ama sanıldığı kadar da ağır olmayan, bazen sadece kendi kendisi için varolan bir ilişki kurma tarzına.

Gündökümleri

Önce belki "Gündökümleri"nden söz etmeli. Tomris Uyar'ın gündökümleri, adı üzerinde onun gündelik olanla kurduğu ilişkinin altını çizdiği metinlerdir. Burada hafifle ağır bir aradadır. Kitaplar, filmler, müzikler ve başka konular üzerine fikirlerle yan yana, içiçe Tomris Uyar'ın çevresini saran varlıklar, şeyler aracılığıyla hayatla kurduğu temas noktalarına tanık oluruz, o bizim bunlara tanık olmamızı ister. 1975'in 7 Nisan'ında bir kedisinin ölümü hakkında şöyle yazmış: "*Çizmeli'nin yani Çizo'nun ölene kadar bırakmadığı tek tutkusu, cinselliğiydi. Kız kedilere ölüm döşeğinde bile laf atmaktan vazgeçmemişti. Sabaha doğru garip bir düş gördüm. Çizmeli, bir tanrı olmuştu. İnsan kalıbın–daydı ama tanrıydı. Yüzüme doğru üfledi, ter içinde uyandım bir–den, korktum. Ama biraz sonra serin bir mutluluk kapladı yüreğimi.*"

6 Ağustos'ta şöyle diyor: "*Marquez'in kapaktaki fotoğrafı sı–cak bir yazardan çok hergele bir ayakkabı boyacısını andırıyor. Ama kısa sürede alıştım fotoğrafa. Anaç, doğurgan bir yazar Marquez. Doğuramamalarına yandığınız erkekler vardır, onlardan.*"

28 Eylül'de bambaşka bir not: "*Lükrettin yani Lucretius, hayat dolu, zeki bir arkadaş, yaman bir şair, üstelik çeviri süreci içinde bildik bir dünyanın ötelerini sezdirdi bana.*"

16 Ekim'de babayla konuşma:

"*– Cuma'ya Rejans'ta dedi. Eskiden olsa ille de beşinci sınıf bir lokantaya gitmekte diretirdim. Yorgunum artık.*

– Peki Rejans'ta. Ama öğleüstü sarı votka içmeme içerleme–yeceksiniz.

–Eskiyi açmak yok dedi babam. Yeni baştan. İki arkadaş gibi."

16 Nisan, başka bir kedi: "*Van Gogh, kınalı sarı renkte, bir kulağı kesik basık bacaklı bir kedi. Bakışları deli delidir. Neye mi yarar? Bana mutluluk verir, beni sever bana sevecen–lik gösterir asıl.*"

27 Nisan'da akrabası Halit Refiğ dolayısıyla eski erkek arkadaşlar üzerine şöyle diyor: "*Delikanlılar bizi ille de sev–gili edinmeye çalışmazlardı o zamanda. Birlikte yürümek, top oynamak, ansızın Çamlıca tepesine çıkmak gibi çılgınlıklar hepimize yeterdi.*"

Yıllar sonra 1982'de, cansıkan biri söz konusu: "*Neyse ki yaşlı, tanıdık bir garson araya girdi de, adamı başımdan atabil–dim. Yaşlı garsonla karşılıklı birer cin içtik. Eski günleri andık.*"

Sadece kediler, yazarlar, babalar, eski erkek arkadaşlar, tanıdık garsonlar değil; bir şişe cin kapıp eve gelen erkek meslekdaşlar, anlayışlı ve becerikli bir televizyon tamircisi, temizliğe gelen Zeynep Hanım, çeşitli yan masalardaki çeşitli "genç adam"lar, sevilen, Tomris Uyar'dan sınavı geçmiş kadın dostlar, televizyonda oynayan "Misfits" ("Uygunsuzlar") filminde bütün erkekleri canlılığıyla besleyen Marilyn Monroe, herkes, her şey dahildir "Gündökümleri"nin ekibine.

1982'nin 18 Mart'ında bir toparlama olsun diye herhalde, şöyle demiş: "*Gerçek dostların yanı sıra hakkımdaki en gerçekci değerlendirmeleri bakkal çıraklarının, yayınevlerindeki düzelt–menlerin, inine çekilmiş kabadayıların, komilerin ve deniz insan–larının yapacaklarına inanıyorum.*"

1984 senesi gecenin bir yarısı bir lokantada adı gerçekten de Ayhan Işık olan biriyle karşılaşmış, onu ve arkadaşını masada bırakıp kalkarken şöyle diyor: "*Tek üzüldüğüm, onu ve gece–nin büyüsünü yitirmemek için masadan erken kalkmak yüreksizliğini göstermem.*"

Öte yandan, bu belki de "yüreksizlik" değil, bu gecegezen kızın, kendini "bende kaldırım var, bulvar yok" diye tarif eden şehir gezgininin başka bir yüzü, hatta madalyonun tersi. Çünkü "Gündökümleri"nde ev de aniden şaşırtıcı bir biçimde karşımıza çıkıverir: "*Artık kışı bu güvenli ve sıcak kozada geçirebilirim, inimde, yeni mutfakta.*" Ya da "*ev bir çeşit kabuk oldu bana. Doğru değil belki ama öyle işte.*" Ya da "*yeni çıkmış kitabımdan üç beş tane alıp eve döndüm, kapağı elledim, sevdim. Bütün nesne–leri, varlıkları ancak dokunarak tanıyabiliyorum. Bir kadının saçının parlaklığını, bir erkeğin omuzlarını ancak değince anlayabiliyorum. Ki–tabım da artık benim sayılamayacağına göre, onu da dokunarak kavramaya çalıştım.*"

"Flört" ya da "çapkınlık", ikisinde de havaî, kaygısız bir imâ var, ama yanıltıcı bu. Her ikisi de Tomris Uyar'ı anlatmak açısından önemli bir şeye işaret ediyor...

"Anlat Bana"

Tomris Uyar'ın en güzel hikâyelerinden biri olan "Anlat Bana" kadın kahramanının dokunma isteğinin engellere çarparak kırılıp dökülüşünü, sonradan da hayale ve yazıya dökülmesini anlatır. Hikâye Tomris Uyar'ın çok sevdiği dekorlardan birinde, bir gar lokantasında geçer. Tren bekleyen kadın, onu geçirmeye gelen erkek, ileride bir masada "kendi özel, küçük, haklı ölümünü bekleyerek uyuklayan bir yaşlı alkolik". Kadın, erkeğe bakar. "*Garsona seslenmek için döndü. Boyun kaslarını gördüm. Gü–neşte alacalanmış o ince, çocuksu saçlara aykırı düşen kalın kaşlar. Ensesindeki tüyler de yumuşak, kıvırcık. O derin çizgiyi arayıp buluyorum. Bu kırılgan çizgi, sırtını ikiye bölüp kabala–rına iniyordur. Gergin kasıklarında, iki derin oyuk vardır öndeki ataklığı destekleyen. Evet aklından geçenleri kestirebildiğim gi–bi, ancak çırılçıplak kaldığında ortaya çıkabilecek özelliklerini de biliyorum. Daha da ötesini.*"

Bir kadının bir erkeğe böyle bakabilmesi, üstelik arzulayarak, üstelik arzunun bütün çapraşıklıkları içinden o yıllar

için bile bir yeniliktir, şimdi için haydi haydi öyle, hatta denebilir ki her zaman öyleydi, öyle olacak, hatta belki kadın kadar erkek için de.

Tomris Uyar'ın çapkınlığı gibi bir başlık altına sığdırmaya çalıştığım, şakacılıktan ciddiyete, dostluktan cinselliğe, sokaklardan evlere uzanan, mutlaka lokantalara da uğrayan bu geniş özgürlük alanı, hayatında olduğu gibi hikâyelerinde de "her şeyi dokunarak tanıyan" Tomris Uyar'ın Türkçe yazına getirdiği en önemli yeniliklerden, yaptığı katkılardan biri bence. 70'inci doğumgününde ona verilecek en güzel armağanlardan biri de bunu anmak...

En yakın dostları Turgut Uyar'la Edip Cansever onu "atipik" bir şey, bir kadın şehir gezgini, bir "flaneuse" olarak tarif ederken yanılmıyorlardı. Ayrıca tarif ettikleri şeyin zıtlıklarla dolu olduğunu da mutlaka farketmişlerdi. Başka bir gündökümünde de *"Oysa kişinin özlediği, çoğu kere yabancı bir beden değil, iki santimetrekarelik bir özgürlük alanıdır"* diyor.

Gene başka bir gündökümünde *"Yalnız ben değil, yaşıtım bir sürü kadın, sevecenlik susuzluğu çekiyor. Saygı tam karşılamıyor bu susuzluğu, dışarıdan bir tavır çünkü. Sevgi de her türlü kaçamağa imkân verecek kadar kaypak"* diyen de odur.

O halde bir şehir gezgini için her türlü zaferi, yenilgisi, tehlikesi ve macerasıyla birlikte "dokunmak" kalıyor geriye. Tomris Uyar'ın kendine ait kıldığı o tehlikeli ve harikulâde alan. "Anlat Bana"nın sonu, Edip Cansever'in çok güzel tarif ettiği, burunla dudaklar arasındaki o alandan bahseder. *"Eğildi, kadını önce alnından, sonra burnunun ucundan, sonra titremeye başlayan, ağlamaya hazırlanan dudaklarına inen sümük çizgisinden öptü."*

Tomris Uyar bir yerde demiş ki, *"Ben de 'Memleket Hikâyeleri'ne bir öykü, 'Huzur'a bir huzursuzluk, 'Aşk–ı Memnu'ya engelsiz bir aşk katmak isterdim. Eğer melale aşina bir okur nesli görebilseydim."*

Oysa, kendisi bu konuda ne kadar karamsar olursa olsun, Tomris Uyar'ın "hayatı dokunarak anlamanın" kendine özgü şahaneliğine ve melaline yaptığı katkıya paha biçilemez. Edip Cansever'in tabiriyle "Tomris'in özel yası"na. ✚

Resim: Arslan Eroğlu

RED THREAD

Sanat ve siyaset tartışmalarına eleştirel bir katkıda bulunmayı amaçlayan Red Thread e-dergisinin 3. sayısı yayında

www.red-thread.org

İçindekiler:

Hatırlayan Ucubeler: Tophane'deki İşçi Anıtının Hikâyesinin İzini Sürmek
Meltem Ahıska

Yedinci Adam
Hafriyat

Konu Kültürel Politikalar Haline Geldiğinde: Onuncu Sharjah Bienali'nde Liberalizmin Tuzakları
Angela Harutyunyan

İş Başa Düşünce...: Tophane Olaylarının Ardından Hassasiyet ve Sorumluluk Üzerine Sorular
Banu Karaca

Neoliberal Ütopya Olarak Mekânsız Mekânlar: Soylulaştırılan İstiklal Caddesi ve Ticarileştirilen Kent Mekânları
Yaşar Adnan Adanalı

Erbay Yucak ile Bir Umut Derneği Üzerine Söyleşi
Meltem Ahıska, Erden Kosova

Kapitalizm, Umutsuzluk ve Aciliyet
Deniz Yonucu

Şiddet ve Özgürlük: Kürt Çocuklarının Siyaseti
Haydar Darıcı

"Çıplak Hayat" ve "Politik Olan" Arasında Yoksulluk ve Yurttaşlık: İstanbul Kavakpınar Vakası
Meltem Ahıska, Zafer Yenal

Kültürel Aracılar ve Olası Etkileri Üzerine
Oda Projesi, Erdoğan Yıldız

Pelin Demireli, Neşe Ozan ve İlhan Sayın ile Sulukulelilerle Dayanışma Çalışmaları Üzerine bir Söyleşi
Balca Ergener, Asena Günal, Erden Kosova

Çirkinkent: Avrupa'daki Roman Karşıtlığına Reddiye
Eduard Freudmann, Ivana Marjanović

Avrupa'da Çingene Düşmanlığı ve Sınıfsal Irkçılık
Vladan Jeremić & Rena Rädle

Yeni Partizanlar Arayın: 'Partisan Songspiel. Belgrade Story' Adlı Videonun Yaratıcıları Chto Delat (Dmitry Vilensky) ve Biro Belgrade (Vladan Jeremić & Rena Rädle) ile Söyleşi
Jelena Vesić

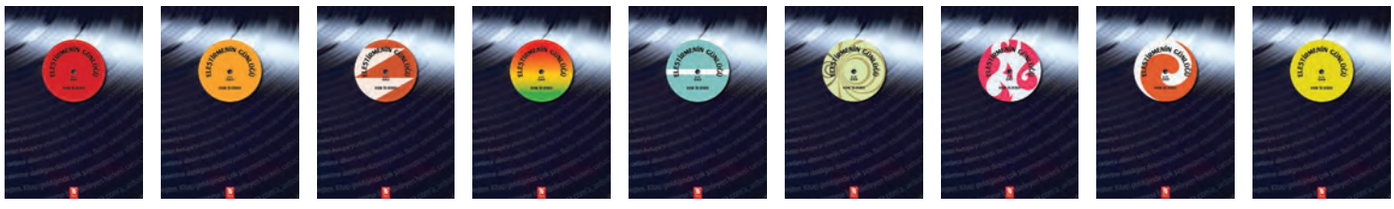
Irkçılıkla Mücadelede Sanatsal ve Kuramsal Stratejiler
Suzana Millevska

Eleştirmenin Günlüğü Artık E-Kitap!

Naim Dilmener'in 2001'den 2011'e kadar
müziğin gündelik akışını
yıl yıl / tarih tarih kayıt altına alan
10 kitaplık "Eleştirmenin Günlüğü" serisi
e-kitap olarak İdefix'te.

www.idefix.com

CEREN OYKUT'LA "MAYOM İÇİMDE" ÜZERİNE

Kasapkuşunun izinde

Geçen yıl "Orijinal, Altyazısız", bu yıl "Mayom İçimde". Ceren Oykut istim üstünde. Ve kasapkuşu misali, bulduğu bir temaya geri dönüyor, çeşitlemeler yapıyor, başka sesleri ciddiye alıyor, onlara yer açıyor. Dahası, hem uçuyor hem yüzüyor. O yüzden kanatları hep cebinde, mayosu hep içinde. 31 Aralık'a kadar artSümer'de...

Söyleşi: Çiğdem Öztürk

Neden mayon içinde?

Ceren Oykut: Kendimi sıkışmış hissetmemek için. Ufak bir kıpırtı, temiz ve sakin bir deniz parçası yakaladığımızda içine dalmak için önceden tedbirimizi almış olalım diye. Hayatta ne olacağı belli olmaz. Bu ülkede olanlar bizi köşeye sıkıştırıyor. Yaşam alanlarımız daralıyor, nefes alabildiğimiz mekânlar azalıyor. Alan açmamız lâzım. Bunu önce kendi kafamızda yapmalıyız. Yıllar önce, okuldan mezun olduğumda atölyem yoktu. Rahatça çalışabileceğim bir duvar bile yoktu. Resim yapamayacağımı zannediyordum. Ayrıca, kafam karışıktı, düşünemiyordum, ama mayom içimdeydi. Ufak bir masa ayarladım ve A4 kâğıtlara, etrafımda neler oluyorsa, üzerine fazla düşünmeden çizmeye başladım. Çöp konteynırları, kediler, yapılıp sökülen kaldırım taşları, kâğıt toplayıcılar, intihar bombacıları, sokak ortasında kadın döven adamlar, çöplük haline gelmiş 1930'lu yılların apartman bahçeleri ve cadde ortasında güneşlenen köpek sürüleri işte böyle çıktı.

Boğaz'da yüzmüşlüğün var mı?

Boğaz'da büyüdüm. Yüzmeyi, daha doğrusu kulaç atmayı ve balıklama atlamayı Boğaz'da öğrendim, dokuz yaşındayken Galatasaray Adası'na yüzme kursuna gidiyordum. Ada'daki havuz aslında kelimenin tam anlamıyla bir delikten ibaretti. Adanın ortasını delmişler. İçinden buz gibi Boğaz suyu çıkıyordu, sadece su değil, ölü denizanaları, marul şeklinde yemyeşil yosunlar ve gözle seçilmeyen birtakım başka yaratıklar da akıyordu. Arada bir bazı çocuklar akıntıya kapılıp adanın altına kayarlardı, yüzme öğretmenleri de onları sopalarla kurtarırdı. Bazen tekneyle Tarabya açıklarına gidip denize girerdik, ergenlik yıllarımda okul arkadaşım ve komşum Ayşe'yle Bebek'te sandal kiralar, birbirimizi ıslatırdık. Kış mevsimi Boğaz'da çok garip olurdu. İçinize işleyen bir nem vardır, asla ısınamazsınız, hep ıslak ve titreksinizdir. Teyzem bir aralar Kanlıca'da oturuyordu. Onların evinde kaldığım gecelerin sabahı, ben okula, onlar işe gitmek üzere bir taka kiralayıp karşı yakaya geçerdik. Yağmur, kar dinlenmez takayla geçilirdi. Emirgân'a hepi topu üç dakika süren taka yolculuğu bana çok uzun gelirdi. Karşı yakada beni okul servisi beklerdi, en arkaya oturur, etrafı izlerdim.

"Mayom İçimde"nin hazırlık dönemini anlatır mısın? Bu dönemde neleri takip ettin? Nelerden koptun?

Sanat ortamından koptum, neredeyse hiçbir şeyle ilgilenmedim. Son derece kapalı bir dönemdi. Hemen hemen her akşam Peyote'de bira içsem de, aslında asosyal hissediyordum kendimi. Durmak istiyordum, hiçbir şey yapmamak istiyordum. Neler olduğunu, nerede olduğunu anlamak için bazen bir şey yapmamak ve düşünmemek iyi gelebilir. Tam o sıralarda Aynalıçeşme'de oturduğumuz evin yakınındaki BDP binasına taşlı sopalı bir saldırı yapıldı. Pazar sabahı, camdan içeri hücum eden biber gazıyla başlamış oldu. Hava çok sıcaktı, camları kapadık, terliyorduk ve gazdan etkilenmiştik, ayrıca gaz hâlâ evin içindeydi. Arka balkona çıkalım dedik, diğer apartmanların arka bahçelerine bakan, ıhlamur kokan güzel bir köşedir orası. Bir de baktık, yan apartmandan biri bahçedeki taş havuzu bir makineyle tıraşlamaya başladı. İnanılmaz bir gürültü ve toz kapladı ortalığı. İçeri kaçtık. İki taraftan sıkıştırılıp evin içine hapsolduk. Dışarı kaçalım, Boğaz'a gidelim dedik, ama trafiğe takıldık. O gün olanlar bana çok sembolik geldi. Diyarbakır Cezaevi'nde insanları haftalarca içinde tuttukları ufacık kafesleri düşündüm. Kafamın içine eğilip bükülmüş, kafeste yaşayan ama orada bunu farkedemeyecek kadar uzun zaman geçirmiş insan figürleri doluşmaya başladı. Rakı içiyorlar, sevgilileriyle sevişiyorlar, tavla oynuyorlar, ama tıkış tıkış ve iç içeler, mutsuz değiller belki, ama dışarıdan bakıldığında acınası durumdalar. Bu figürleri ufak kâğıtlara çizip duvarlara büyütmeyi düşünürken, birkaç ay sonra Van'da deprem oldu. Deprem sırasında yaşananlar, afet bölgesine yollanan taşlar, sopalar, bayraklar ve "mayolar"dan haber aldıkça şaşkınlığım ve sersemliğim artmaya başladı. Bir ara bunalıma girdim, bu bunalımdan çizerek çıktım. Figürlerim artık me-

Fotoğraf: Muhsin Akgün

tafor olamayacak kadar güncel bir olaydan bahsetmeye başladı. Ama bunları yapmaktan başka çarem yoktu ve yaptım. Şimdi bu çizimler "Mayom İçimde" sergisinin bel kemiği oldu. Kendileri duvarda, içeri giren herkesi ezmeye ve yutmaya çalışıyor.

Sergide yer alan işler arasında Barış Pirhasan'ın yazdığı, senin desenlediğin "Hurrem" masalındaki çizimler de bulunuyor. Sergi hazırlığıyla "Hurrem"i desenleme süreci çakıştı mı? Aralarında nasıl bir ilişki oldu?

Bu kitaba uzun bir zaman harcamam ilginçti, çünkü elim çabuktur. Çalışma yöntemim Uzakdoğulularınkine benzer; geniş bir zamanı düşünceye, kısa bir zamanı üretime ayırırım. Uzakdoğulular bir ayı şelaleye bakarak geçirdikten sonra eve gider ve deseni bir dakikada yaparlarmış. Kitapta yer alacak her çizim beni ikna etmeli, kandırmalı, sürüklemeli, inandırmalı diye düşünüyordum. Ben inanmazsam çocuklar nasıl inanır ki? Ortada bir kedi, bir adam ve aralarındaki büyük aşk var. Adam bir padişah hem de! Onun uğuruna her şeyi bırakabilir. Eğer süsleseydim, kolayca simli bir peri masalına dönüşebilirdi. Ama arındırdım, yoğunlaştım ve sorular sormaya başladım. Kedi nedir? Aşk nasıl anlarda gözle görülür olur? Padişahın içindeki insanı görebilir miyiz? Osmanlı benim kafamda nasıl bir şey? Osmanlı'yı Osmanlı yapan şeyler kedinin umurunda mı? Çantamda "Hurrem" çizimleriyle gezdim aylarca. Orijinalleri yanında gezdirmek iyi bir fikir değil, ama eğer onları riske atmasaydım, korumaya gayret etmezdim, korumasaydım, bağlanamazdım. Bu çizimleri sırtımda taşıya taşıya büyüttüm, suçluluk duyduğum anlarda "olsun, çizimler yanımda, beraber tembellik ediyoruz" diyerek kendimi avuttum.

Can Altay'ın küratörlüğünü yaptığı "Park: bir ihtimal" sergisindeki işini anlatır mısın? Parkları seviyor musun? Sıkça gittiğin bir park var mı?

Parkları çok severim. Lisedeyken Taksim Gezisi'ne giderdim, arkadaşım Çağla'yla beraber çimlere uzanırdık, şimdi çok saçma geliyor. Bir gün tepemize iki polis dikildi, "n'apıyorsunuz siz burada?" dediler. Çağla da "manzaraya bakıyoruz" dedi, "ne manzarası?" dediler, Çağla "ağaçtan güzel manzara mı var?" dedi. Polisler gülüp geçti, ama biz gülemedik. O zavallı park kayıp bir alandır, hep üzülmüşümdür. Taşının, bankının bize ait olduğu, tepepene bir otoritenin dikilmediği, kontrol edilmediğin neredeyse hiçbir alan yok. Bir de arada bir Garipçe'ye gidip balık yiyorum. Orada ahşap eski bir lokanta var, içeride kışları soba yanıyor. Kitap okuyorum, çay içiyorum, kimse bulaşmıyor. Belediye seçimleri öncesinde gittiğimde, üç beş haneli Garipçe'nin minnacık koyuna AKP şöyle bir pankart asmıştı: "Sen Garipçe'sin, büyük düşün". *(gülüyor)* Gülünecek bir şey belki, ama benin nefesim daralmıştı. "Park: bir ihtimal" sergisi için çocukluğumun geçtiği Yeniköy'le ilgili iki çizim yaptım. Türkbostan sokağında oturuyorduk. Sokağa adını veren Yeniköy'ün en büyük bostanı da buradaydı. Oraya taşındıktan iki sene sonra bostan yerlebir edildi ve bir site yapımına başlandı. Bu inşaat seneler sürdü. Derken biz yan apartmana taşındık. Evin balkonundan inşaatı izleyebiliyordum. Bir yaz günü, inşaatta çalışan işçiler sitenin havuzunu doldurdular serinlemek için. Bütün gün havuzda eğlendiler, deve güreşleri falan... Ben de evdeydim. Akşam vakti eğlence kesildi, herkes evlerine dağıldı. Şöyle bir bakayım dedim, havuzun içinde bir adam vardı ve kıpırdamıyordu. Komşulara haber verdim. Bir-iki kişi daha farketmişti, işçilerden biri herkes gittikten sonra biraz daha yüzeyim demiş ve boğulmuş. Çocukları varmış. Bunu hiç unutamadım. Gün boyu duyduğum çırpınış seslerinden hangisi boğulma ânına aitti bilemedim. İnsan kendini suçlu hissediyor. Can'ın yaptığı sergiye Türkbostan sokağının bostanlı ve bostansız halini çizdim. Bostansız halinde bir havuz ve içinde eğlenen işçiler vardı. İşin ismi de "Mayıs'ta ve Temmuz'da Nihori" oldu. Yeniköy'ün eski ismi Nihori'dir. Kavafis Nihori doğumludur. "Mayom İçimde" sergisinde yine bu yaşadığım anıyla boğuşan veya bu yaşadığım anıda boğulan bir iş var, adı da "Tarlada Yüzenler".

Hep siyah-beyaz çalışıyorsun? Niye renkli işler yapmıyorsun?

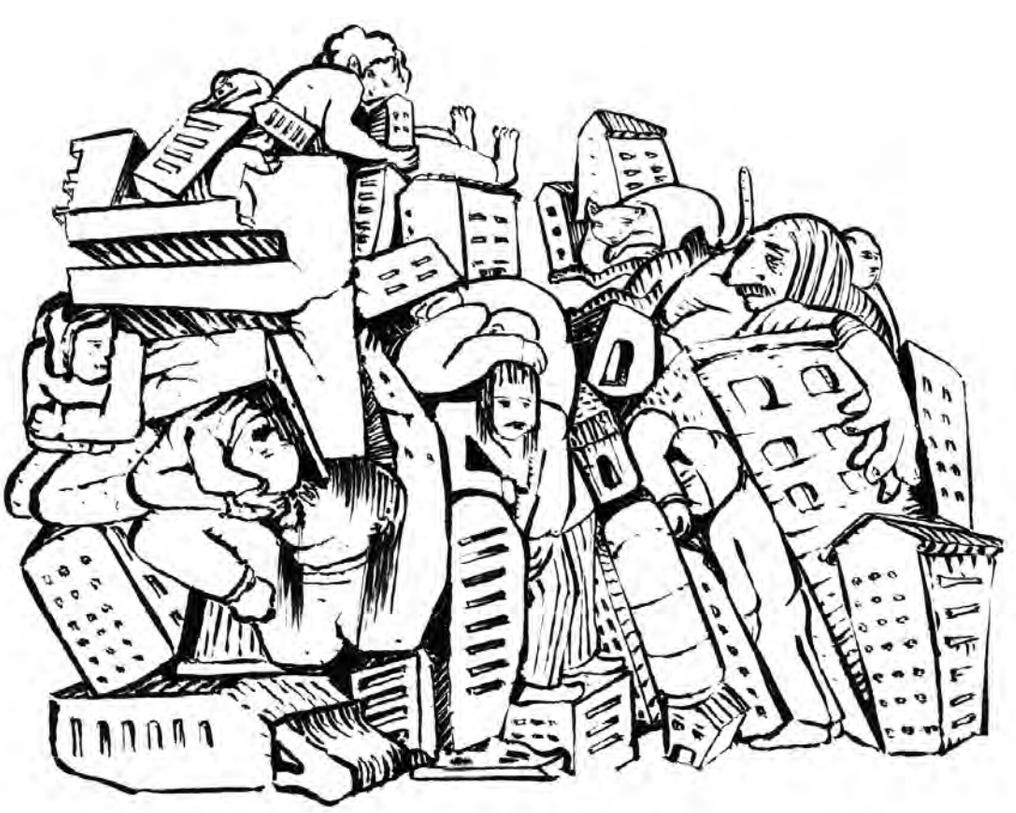
Kendime has bir tutuculuğum var. Renk bu alanda var olacak bir şey değil, onun kendi geleneği var. Çiziyorsam, bunu niye renklendirdiğimin cevabını vermeliyim. Renklendirmek üzere desen yapmıyorum, o zaman illüstrasyon olur. Elimde kalemle sokaklarda da dolaşmıyorum, eve gidip yazıyor gibi çiziyorum. Eğer renk kullanacaksam, yazma yaparım, halı, kilim yaparım. Rengi ciddiye almadığım için değil, tam tersine çok ciddiye aldığım için kullanmıyorum.

Renkle çalıştığın dönemde neler yapıyordun?

Tual üzerine çalışıyordum. Okuldayken minyatürlerle ilgileniyordum, tualleri de minyatürlerden etkilenerek yapıyordum. Bir derinlik vardı, ama iki boyutlu bir şey yakalamaya çalışıyordum. Kâğıtlarda guajla da çalıştım. Bazı dergilerde yazılara renkli desenler çiziyordum. Bir de renkli çocuk kitabı yapmıştım. Daha çok süsleme gibi oluyor.

Çalışırken masanın üzerinde neler oluyor?

Masanın üzeri boş olmalı, sadece düşünceler olmalı. Bazen çok dolu oluyor. Genelde Reşat Ekrem Koçu'nun İstanbul Ansiklopedisi vardır. Selahattin Giz'in küçük fotoğraf albümü olur. Onları feyz almak için kullanıyorum, İstanbul Ansiklopedisi'ndeki illüstrasyonları yapan Sabiha Bozcalı çok başarılı, ona büyük saygım var. Arada kafayı kırmak için Robert Crumb kitapları olur. Çizmeyi o kadar çok seviyor ki, durduramıyor kendisini. Kendimi güçsüz hissettiğimde açar bakarım. Çizer ruhunu yakalamak istiyorum, aslında renklerle yakalanır bu. Robert Crumb da, Umut Sarıkaya da hep renk kullanıyor. Doymak

bilmez bir ruh, sapkınlık var çizerlerde. Sempé'de yok belki, onun çizgileri ne kadar sadeyse o kadar güçlü. Evimin duvarlarını kazıdım, duvarlar aslında boş, ama dolu. Çizgi böyle bir şey işte. Sanki hiç müdahale etmiyormuşsun gibi. Belki de hiçbir şey yapmıyormuşum duygusuyla bir şey ortaya çıkartmaya çalıştığım için renk kullanmıyor olabilirim.

Sen de Crumb gibi çizmeyi çok seviyor musun?

Seviyorum, ama bazen sıkılıyorum. Aslında, bütün çizerler bir noktada tembelliğe bağlayabiliyor. Mizah dergisi çizerlerinin hep köşelerini bitirme sorunları vardır. Bir yandan da büyük külfettir çizmek. İkna edici, inandırıcı olmak çok zor. Resim de öyle büyük bir olasılıkla ama, resim yapma halimi unuttum. Kafamda renkler uçuşurdu. Aklıma bir ton gelirdi, koşardım atölyeye onu yapardım.

Nasıl resimler yapıyordun?

En çok hoşuma giden şey tuali hazırlama kısmıydı. Kasnağa bezi germek, astar atmak, zımpara gibi işleri çok severdim. *(gülüyor)* Bana göre, bir ressam her şeyini kendisi yapmalı, boyasını bile. Ben akrilikle çalışıyordum, önce çok sulu katlar atıyordum, tuali doyuruyordum. Doygun renkler değil de, ara tonlar kullanarak yapıyordum katları. Çizgi, kontür kullanmayı seviyordum, ama fırçayla ve akrilikle çalışırken biraz daha geçişken olmak gerekiyor. O dengeyi tutturmaya çalışıyordum. Arkadaşlarım resimlerimi seviyordu, ama ben buradan bir yere varamayacağımı düşündüm. Akademinin bana verdikleri bir kulağımdan girip öbür kulağımdan çıkmış, çok benimsememişim, ne yaptığımı biliyor muydum bilmiyorum, ama bir yol açılmıştı önümde. Mizahın, karikatürün olduğu yerdeyim, kendim öyle olmasam bile biraz daha umumi bir yerdeyim yaptığım işlerle.

Okuduğun okullarla aran nasıldı? Akademi yıllarını pek hayırla anmıyorsun sanki.

Yo, tam tersine, akademi yılları en güzel yıllarımdı. Ortaokulu İtalyan Kız Orta'da okudum. Azınlıkların olduğu bir okuldu, misyoner okulu gibi değildi. Dört sınıf vardı sadece, bütün okul 150 kişi falandı. Yerler arap sabunu kokuyor, ortalıkta bir kedi dolaşıyor, sınıflara giriyorsun tül perdeler, çiçekler, Türk bayrağı, Atatürk, Gençliğe Hitabe, yanında Toscana manzarası gibi şeyler asılı. *(gülüyor)* Okulda bir sürü gizli bölüm vardı. Avlusunda kestane, ıhlamur ağaçları... Türkler ana sınıfına ve ilkokula gidemiyordu, İtalyanlar, Yahudiler, Ermeniler, Rumlar gidiyordu. Orası bende, "burası da İstanbul" duygusu yaratıyordu. Küçük, dışa kapalı eski bir kültür. Okul gibi değildi, ufuk açıcı bir yerdi. İtalyan Lisesi'ne geçince bunalıma girdim, çünkü hiç öyle değildi, sınıfta da kaldım. Üniversiteye girdiğimde cennete düştüğümü düşündüm. Benim gibi insanlarla doluydu her yer. İstemediğim hiçbir şey yoktu. Renk dersleri, anatomi dersleri... Hayatımın açık ara en güzel dönemiydi üniversite yılları, mutluluktan ölüyordum neredeyse.

Akademi döneminde kimlerin resimlerini seviyordun?

O sıralar Hafriyat sergilerini hiç kaçırmazdık. Karşı Sanat'ta "Yerli Malı" sergisi olmuştu, içinde Neriman Polat, Gülçin Aksoy gibi kadın sanatçıların da olduğu kalabalık karma sergiler olurdu. O sergiler hepimizin önünü açtı, işlerimizi yaparken olduğumuz yere bakmayı bu sergiler sayesinde öğrendik. İşleri beğenmenin ötesinde, oradaki dili anlamaya çalışıyordum. Mehmet Erdener'i çok merak ediyordum, '90'ların sonu, 2000'lerin başıydı. Türban Şoray'ın çıktığı zamanlar ilgimi biraz yitirdim, ondan önceki harf devrimiyle, altı okla ilgili işleri çok güzeldi, hem grafik, hem de içerik olarak. İrfan Önürmen'i de severdim. Semiha Berksoy'a hayrandım, onun evine gitmişliğim de vardır. Baba Zula ile çalıştığım dönemde Babylon'da ortak bir iş yapacaktık. Murat (Ertel) ön çalışma yapmayı sever, o süre içinde elimizde kameralarla birkaç defa evine gidip gelmiştik. Semiha Berksoy resimlerini kara tahtada ders anlatan öğretmen gibi anlatıyordu. *(gülüyor)* Karşı Sanat'ta Deniz Bilgin'in sergisi olmuştu. Çok etkileyiciydi. Cihat Burak'ı da severim. Yeteri kadar dolaşıma girmemiş sanatçılar bunlar. Deniz Bilgin hiç girmemiş, Cihat Burak da öyküleriyle tanınıyor, ressamlığı biraz es geçilmiş. Çok sonra İstanbul Modern'de retrospektifi oldu. Yüksel Arslan'ı asla kaçıramazdım zaten. Onun ilk dönem işlerini daha çok seviyorum. İneğe öyle bir muuuu yaptırmış, kuşu öyle güzel kondurmuş ki. O kadar sade ve o kadar yaşam dolu ki, inanılmaz bir naiflik var. Dünyada çok az ressamda gördüm bunu, mağara ressamlarında bile olmayacak kadar tuhaf bir şekilde yaşadığını emmiş adam. İçmiş o kuşu, ineği, köpeği. Bir şeye fazlasıyla aşina olursun, evinin kenarını köşesini, nerede çorabını kaçıracak çıkıntı olduğunu bile bilirsin ya, ev o kadar vücudun olmuştur, böyle bir şeyden bahsediyorum.

Figürlerim metafor olamayacak kadar güncel bir olaydan bahsetmeye başladı. Ama, bunları yapmaktan başka çarem yoktu. Bu çizimler "Mayom İçimde" sergisinin bel kemiği oldu. Kendileri duvarda, içeri giren herkesi ezmeye ve yutmaya çalışıyor.

Bir önceki sergin "Orijinal Altyazısız"da "kazı bitmedi" demiştin. Kazı meselesine sıkça referans veriyorsun, nasıl bir kazı bu?

Kazı biter mi? İstanbul'u kaz kaz biter mi mesela? Ben de hayatta biriktirdiklerimi bir legonun parçaları gibi taka çıkara bazı sorularımı cevaplamaya çalışıyorum aslında. "Orijinal Altyazısız" sırasında çok otobüs yolculuğu yapıyordum. Otobüs ve trenle yapılan yolculuklarda etrafı izleme ve uzun düşünme fırsatım oluyor. Bu yolculuklar sırasında psikoloji ve arkeoloji arasında bir bağlantı kurma fırsatı elde ettim. Arkeolojinin insanlık için, insanlığın geçmişte yaptıklarını ve yaşadıklarını keşfetmek için detaylı ve uzun bir kazı çalışması olduğunu düşünürsek, psikoloji de bireyler üzerinde aynı şeyi yapıyor. Bu düşünceler etrafında dolaşırken bana Rembetiko ve Neşet Ertaş eşlik etti. Rembetiko İstanbul'un bilinçaltında yaşayan bir müzik, şu an sokaklarda duymasak bile öyle, ama dinlerken neden bahsettiğini anlayamıyorum. Neşet Ertaş'ı anlayabiliyorum, ama temelleri benim yaşadığım ve büyüdüğüm şehre ait değil. Göç, aidiyet, dil de eklenince "Orijinal Altyazısız"a vardı iş.

"Mayom İçimde"nin eşlikçileri kimler oldu?

"Mayom İçimde"de beni sürükleyen çok şey oldu. PJ Harvey'in son albümü "Let England Shake", Neil Young'ın yaptığı "Dead Man" filminin müzikleri ve Brenna MacCrimmon'ın "Kulak Misafiri". Her biriyle ilgili apayrı hayatlarım oldu. Arabada, evde, uykularımda. Hava kararırken elimi kaldırıyorum, Neil Young'ın gitar riff'i geliyor kulağıma, taşları üst üste yığınak şeklinde çizerek Boğaz görüntüsü elde etmeye çalıştığım bir çizimime başlarken PJ Harvey'in "by the shores, heavy stones are falling" (kıyı boyunca ağır kayalar yuvarlanıyor) sözlerini mırıldanırken yakalıyorum kendimi. Benim dünyama uyarlandı bu müzikler, beni tamamladılar. Brenna'nın albümündeki "Dolama Dolamayı"da geçen "akşam ben uyuyamadım, uykuma doyamadım, gasavet bastı beni" sözleri, bu serginin üzerine oturduğu kasvet duygusundan kurtulma arzusu ve sadeleşme niyetini hatırlatıyor bana. İnterneti karıştırırken "Anadolu'yu Vermeyeceğiz!" kampanyasının sitesinde çok güzel köy sesine rastladım; kuşlar, inekler... Sonra doğa sesleri aramaya başladım ve Soundcloud denen sitede bulduğum Avustralyalı bir kuşun sesi beni kendimden geçirdi. Pied Butcherbird diye geçiyor adı, ben kısaca kasapkuşu olarak çeviriyorum. Bu kuş gerçekten bir müzisyen olduğuna beni ikna etti. O benim kılavuz kaptanım. Geceleri başka gündüzleri başka duyguyla ötüyor. Boşluklar bırakıyor, dinliyor. Başta bulduğu bir temaya geri dönüyor, çeşitlemeler yapıyor ve şarkısına bir final buluyor. Başka yaratıkların seslerini de ciddiye alıyor, onlara da yer açıyor. Onunki bir çağrı yapmaktan öte bir şey. 9/8'lik bile söylüyor yahu! +

PEMBE HAYAT
KUİR FESTİVALİ

İşaret parmaklarına nanik

17-24 Kasım'da, Ankara'da Büyülü Fener Sineması'nda gerçekleştirilen 1. Pembe Hayat KuirFest'te neler oldu neler... Bir+Bir oradaydı.

Pelin Özer

KuirFest, sadece bir film festivali değil... Atölyeleri (KuirTango, yönetmen Tess Vo ile "Direnişin Sanatı: Görünürlük Yaratmak ve Nefretle Mücadele Etmek, "Nefret Suçları Karşısında Kuir ve Trans Direniş Hareketleri", ressam Necla Rüzgâr ile "Duvara Bir Resim Çizmek", "Kendi Dildonu Kendin Yap" ve "Drag King: Bir Erkeklik Deneyimi"), söyleşileri (İsrailli yönetmen Tomer Heymann ve onun "Sevgilimi Ben Vurdum" filminde izlediğimiz sevgilisi Andreas Merk'le, festivalin açılış filmi "Zenne"nin yaratıcıları ve oyuncularıyla ve "Bel Kıran Translar: Köçekler" teması çerçevesinde transseksüel aktivist Belgin Çelik ve Tolga Yalur'la), partileri (Sixtiees'de), Pembe Hayat Derneği'nin organize ettiği iki günlük konferansla ("Bize Bir Yasa Lazım!", Transfobik Nefret ile Mücadele Konferansı) ve Güney Afrikalı sanatçı ve toplumsal adalet aktivisti Gabrielle le Roux'nun Türkiyeli lbgt aktivist resimlerinden oluşan sergisiyle canlı ve farkındalık yaratmaya, çözüm üretmeye yönelik bir platformun parçası.

Ankara'daki zincirleme lgbt etkinliklerinin Kasım ayının bu döneminde gerçekleşmesi tesadüf değil. 20 Kasım 1998'de Boston'daki evinde göğsüne aldığı yirmi bıçak darbesiyle öldürülen Rita Hester, dünya trans hakları hareketinin sembolü haline gelmiş. 20 Kasım, dünyanın konuya duyarlı her köşesinde Nefret Cinayeti Mağdur Trans Bireyleri Anma Günü olarak çeşitli etkinliklere sahne olmaya devam ediyor. Türkiye, trans kişilere yönelik şiddet ve cinayet örneklerine çokça rastlanan ülkelerden biri. 2010 yılında sekiz trans öldürülmüş, 2011 yılında ise ekim ayı itibariyle sekiz kişi nefret cinayeti sonucu toprağa verilmiş. Bu nedenle KuirFest'in, eşcinsel olduğu gerekçesiyle 2008'de 26 yaşında ailesi tarafından öldürülen Ahmet Yıldız'ın anısına çekilen "Zenne" filmiyle açılması anlamlı oldu. Ankara'nın orta yerinde buluşmak ise sembolik bir önem taşıyor: Hemen yandaki beton binalarda mesai yapan karar verici devâsa mekanizmanın duyması için sesimizi yükseltmenin uzun vadede etkisi olacağını umud ediyoruz. Hizaya getirici güçlerin işaret parmaklarını cop misali lgbt kişilere sallamadan önce festivalin kapısından içeri adım atmaları pek çok şeyi değiştirebilir.

20 Kasım günü öğle saatlerinde, karanlık bir Ankara pazarında, Sakarya Caddesi'nden Konur sokağın köşesine yürüyüp durduğumuzda gökkuşağı bayraklarının çevresinde kümelenmiş gruba baktık ve bir Türkiye fotoğrafı gördük. Rengârenk, yüksek sesli bir coşkuyu çerçeveleyen koyu renk, neredeyse tektip, tepkisiz bakışlı, donmuş bir kalabalık. Ve onların ortasında hep bir ağızdan yankılanan sloganlar: "Baskı, şiddet ahlâksa, biz ahlâksızız", "Travestiyiz, buradayız, alışın, alışın, gitmiyoruz", "Dünya yerinden oynar / Dönmeler özgür olsa", "Hasta değiliz, travestiyiz", Zıpla, zıpla! / Zıplamayan homofobik", "Transfobiye karşı ses çıkar", "Polis şiddetine son", "Sosyal güvenlik haklarımızı istiyoruz", "Sessiz kalma / Suça ortak olma"… Angelopoulos'un bir filminden bir kare geldi gözlerimizin önüne. Köşeyi dönünce, geniş caddede devrimcilerle polislerin karşı karşıya geldiği o unutulmaz sahne. Aradaki hayalî duvarı görmek için cop sallanması, ateş edilmesi gerekmiyor. Sadece bakışları deşifre etmek yetiyor. Ankara'nın ve dünya yüzündeki tüm kentlerin çerçeve içindeki bu renkli ve yüksek sesli hayata çok ihtiyacı var. Gelecekte, umuyoruz baskı biçiminde tezahür etmese de toplumsal baskıya farkına bile varmadan eklemlenerek onun devamını sağlayan bu farklı olanı tanımaz, aşina olmadığı topluluklara dahil olmaz, donuk bakışlar değişecektir ve çerçeve içindeki kalabalık, çerçevenin kalınlığını aşacaktır.

Geçmişte Uçan Süpürge ekibinde çalışmış Bilge Taş, Mehmet Uğur Yüksel, Hande Erdil ve Gizem Bayıksel tarafından düzenlenen festival, Türkiye'nin ilk kuir festivali olma özelliğini taşıyor. Uçan Süpürge'deki "Pembesiz Mavisiz" bölümünü hazırlayan Bilge ve Uğur'un daha özgürce, hiçbir muhafazakârlığa takılmadan, yollarını tıkayabilecek her şeyden uzakta Pembe Hayat Derneği'ndeki arkadaşlarıyla birlikte hayalini kurarak başladıkları festivalde kolay kolay bir araya gelmeyecek filmlerle, belgesellerle tanıştık. Öyle ki festival boyunca konuşulan, tartışılan, izlenen her şey bir sonraki seansta başka bir konuya bağlanıyor, adeta dev bir örgünün ilmekleri tek tek atılıyordu. Eşcinselliğin ve translığın keşfinden, aile kurma arzusuna, gizlenen tacizlerin yarattığı tahribattan, kimlik değiştirme ameliyatlarının biyolojik sarsıntılarına, sanatsal ifade arayışlarından, ergenlikteki sancılara…

Bu filmleri görmek kadar heyecan verici olan bir şey de tanık olduğumuz kusursuz minimal açılıştı. Travesti Buse Kılıçkaya tarafından sunulan açılışta bizim için bir keşif olan Batu Ekmekçi'nin piyanosu ve Berna Anıl'ın vokaliyle de tanışma fırsatı bulduk. Ses sisteminin azizliğine karşın bu güzel konserin ardından Kılıçkaya, kötü öğrenci olmayı seçtiklerini açıklayan lgbt manifestosu niteliğindeki konuşmayı yaptı: *"Bu ülkenin bize işaret parmağını sallayarak 'Olmaz, yapamazsın, otur yerine' demesine daha fazla dayanamayıp çıkıyoruz sınıftan. Doğduğumuz günden beri cinsiyetimizle ilgili öğretilen her türlü koda daha fazla alıştırılmak istemediğimiz için ve artık daha da çok 'karşı' olduğumuzu görün diye. Doğru ve düzgün olmayı, heteroseksist düzene ve heteronormatif ideolojiye, toplumun 'normal' saydığı her şeye uyum sağlamayı hiç mi hiç istemiyoruz. Çünkü biz, cinsiyetler ve yönelimler arasındaki geçişliliğe inanıyor, aşk ve arzu dediğimiz şeyleri, kitapların izinde yazılanlara göre değil kişinin istediği gibi yaşamasını savunuyoruz. Politikadan ekonomiye, sanattan hukuka bütün alanları cinsiyetlendiren ayrımcı sistemin itinayla yerleştiği hayatımızda, zevk almayı ve vermeyi engelleyen her türlü düşünce, kişi ve kurumla mücadele etmek için sınıftan çıkıyoruz".*

"Ğ", "Kült", "Gökkuşağının Altında", "L-Tarih", "Biz Bir Aileyiz", "Kanada'dan Kuir Bakış", "Kuir-Belgesel", "Transcreen Film Festivali Seçkisi", "KuirKısa" bölümlerinden oluşan festivalde 15 ülkeden 50'ye yakın film gösterildi. Büyülü Fener sinemasının rahat ortamında, festival yönetiminin misafirperverliğinde onlarca film izledik. Tarihte, türler, cinsiyetler ve farklı anlatım biçimleri arasında, deneysel, cüretkâr, anarşist, feminist, aykırı, samimi, assolist, solgun, parlak sinemasal anlatım biçimlerinde gezinerek kuir dışavurumun olanaklarını gözlemledik.

Fotoğraflar: Gizem Bayiksel

"Zenne" filminin ilk gösteriminin ardından yönetmen ve oyuncular seyircilerle sohbet etti. Piyanoda Batu Ekmekçi, vokalde Berna Anıl, yetenekleriyle ses düzeninin azizliğine meydan okudu. Festivalin devletsiz açılış gecesi lgbt balosu gibiydi.

Bir aşk şarkısı

Hikâyeye Jean Genet'den başlamak belki de en doğrusu. Çocukluğunda "piç ve öksüz", büyüdüğünde "hırsız, ibne ve yazar" Genet'nin senaryosunu yazıp yönettiği 1950 tarihli siyah-beyaz "Bir Aşk Şarkısı", homoerotik tutkunun zamanları aşan görsel karşılığı. Bir bakıma onun taşıdığı bayrağın peşinden gitmiş kuir filmler. Kimisi onu aşma çabasıyla, kimisi bu filmden habersiz, ama hep kendince böylesine özgürleştirici bir ifade alanının arayışında… Film, aradan bunca yıl geçmesine karşın tutkusunun gençliğinden ve sahiciliğinden hiçbir şey yitirmemiş. Festivalde izlediğimiz öteki filmlerle bir arada değerlendirdiğimizde, filmin, cüretkârlıkta çağdaş filmlerin önüne geçtiğini iddia edebiliriz. Öyle ki tenselliği bedeni aşan ve eşcinselliğin de, insanlığın da ötesine taşıyarak yansıtmayı başaran bu film, tuhaftır, film olma iddiasıyla değil, sadece özel koleksiyonculara satılmak üzere çekilmiş. Bir hapishanedeki iki mahkûm ve gardiyanın fantezileri üstüne kurulmuş "Bir Aşk Şarkısı"nda, duvardaki deliğe sokulmuş kamış aracılığıyla aynı sigaranın dumanını paylaşan iki mahkûmun duvarı aşmanın yolunu bulan tutkusu, her türden karşı çıkışın çekirdeğini de içinde barındırıyor. Cinsel yönelimi ne olursa olsun herkesin o duvarlar arasında kıstırılmışlığında, bu dumanı içine çekmek içgüdüsünü anlamakta birleşeceğini düşünmek hoşumuza gidiyor.

Bu ülkenin bize işaret parmağını sallayarak 'Olmaz, yapamazsın, otur yerine' demesine dayanamayıp çıkıyoruz sınıftan. Politikadan ekonomiye, sanattan hukuka bütün alanları cinsiyetlendiren hertürlü düşünce, kişi ve kurumla mücadele etmek için çıkıyoruz.

Zehir ve zemberek

"Bir Aşk Şarkısı"nın hemen ardından gösterilen Todd Haynes imzalı "Zehir", ilhamını Jean Genet metinlerinden almış. Farklı sinemasal yaklaşımı ve cesur görselliğiyle hem sinema tarihinde bir gezinti hem de bir yönetmenin tek bobinde denediği farklı anlatım olanaklarıyla yapı itibariyle de kuir bir filmdi. Bu filmin Yeni Kuir Sinema Hareketi'nin öncü filmlerinden biri olmasını anlamak zor değil. "Hero" (Kahraman), "Horror" (Korku) ve "Homo" başlıklı üç bölümden oluşan film bir "mockumentry", 1950'lerde çekilmiş havasında bir bilimkurgu parodisi; erkek mahkûmlar arasındaki eşcinsel hayat çarpıcı biçimde anlatılıyor ve bir kolaj olmadığını düşündüğümüzde yönetmenin ustalığına şapka çıkarıyoruz.

Festivalin bizim için önemli keşiflerinden biri de Tomer Heymann'dı. "Taçsız Kraliçe" ve "Sevgilimi Ben Vurdum"un birbirini izleyen yapısı, samimi ifade dili ve kamerayı hayatının her alanında elinden bırakmayan saplantılı yönetmenin, bu saplantısını da filmine dahil etmesinin çarpıcı bir örneğiydi. Hitler Almanyası'ndan kaçarak 1930'larda İsrail'e göç etmiş bir ailenin torunu olan Heymann, yıllar içinde çektiği, anı karakteri taşıyan iki filmini de duygusal derinliklere ulaşmak üzere yöneltilmiş sorularla bambaşka bir boyuta taşıyor. Ailesinin onun sinema tutkusuna ve cinsel tercihlerine verdiği tepkileri de filmlerine dahil eden yönetmenin festivalde gösterilen ilk filmi 'Taçsız Kraliçe'ydi'... İkinci film "Sevgilimi Ben Vurdum" (ki İngilizcesindeki "shot" fiili düşünülünce, Sevgilimi Ben Çektim anlamına da geliyor), yönetmenin Taçsız Kraliçe'nin Berlin'deki gösteriminden sonra gittiği bir gece kulübünde tanıştığı ve beş yıldır birlikte olduğu Alman sevgilisi Andreas Merk ile ilişkisini ve bir kez daha aile yaşantısını yansıtıyor. Heymann, politik ifadelere yer vermeden, gündelik, neredeyse her ailede tekrarlanan rutin manzaraların içinde, ancak görsel olarak yansıyan duygusal anlara odaklanan, düz sorularla ilerleyen filmleriyle, aile kurumunu sorgulamayı, "geçiyorken uğradım" doğallığıyla başarıyor.

Çürük raporu

Festivalin belgesel bölümünde genç Alman yönetmen Ulrike Böhnisch'in "Çürük: Pembe Raporu" geylerin hayatlarının bir dönemini kâbusa çeviren askerlikten muafiyet belgesi alma yolunda yaşanan zorluklara odaklanan ilk belgesel olma özelliği taşıyor. Bilgi Üniversitesi'nde sinema eğitimi almış yönetmenin üçüncü filminde kahramanlarının yüzü yok. Böhnisch, bu zorlukla başa çıkmanın görsel çarelerini bulmak zorluğuyla yüzyüze gelmiş ve gerginliğin tüm bedene yansıyan hallerini araştırırken bambaşka bir olanak yakalamış. "Çürük" yer yer tekrara düşse de, uzunluğu gücünü törpülese de, bu konudan haberi bile olmayan bir kitleye yeni bir bakış kazandıracağı ve kendisini bu azap verici durumda yalnız hissedenlere yalnız olmadıklarını duyurarak bir duygudaşlık eli uzatacağı kesin.

Anne Lister ve Uğultulu Tepeler

Festivalin izleyenlerde derin izler bırakan pek çok filmi var. James Kent'in "Anne Lister'ın Gizli Gizli Günlüğü" (2010) adlı kurmaca filmi ile Matt Hill'in "Gerçek Anne Lister" belgeseli örneğin… Birbirini tamamlayan bu iki filmi art arda izlemek bizi varlığından bile bugüne dek haberdar olmadığımız bir karakterin uzun süre gizlenmiş günlüğünün ortaya çıkışıyla yaşanan şaşkınlığa ortak ediyor. 19. yüzyılın başında entelektüel, güçlü, nüfuzlu, entrikacı ve çapkın bir lezbiyen olan Anne Lister'in hayatını öğrenmek "Uğultulu Tepeler" algımızı da sorgulamamız gerektiğini duyuruyor ve ne kadar çarpıcı olsa da, sadece lezbiyen bir karaktere ait olduğu için bir hayat hikâyesinin kaç yüzyıl saklanabileceğini görmemizi sağlıyor.

Kısa filmler arasında gönlümüzü çelen Brezilyalı yönetmen Daniel Ribeiro'nun bol ödüllü "Eve Yalnız Gitmek İstemiyorum"un yalın, duygusallığı zekâyla başarıyla harmanlamış formülünü ve İsveçli Lasse Langström'ün feminist, proleter, lbgt tüm aktivistleri bir anarşist direniş çatısında toplayan zımba gibi tepkisini ayrıca ayakta alkışlıyoruz. Seneye Kasım'da Sakarya'dan Konur sokağın köşesine hep birlikte yürümek üzere sözleşip öyle biniyoruz trene. Bu festival sayesinde Ankara'ya geliş, bu karanlık mevsimde bile İstanbul'a dönüş kadar şenlikli olacak. +

ÜMİT ÜNAL'LA
"NAR" ÜZERİNE

Oyunlar evi

Antalya'dan teselli mükâfatı kabilinden "Jüri Özel Ödülü"yle dönen "Nar", sinema yazarlarının ekseriyetinin gözünde festivaldeki "En İyi Film"di. Neden öyle bir haksızlığa uğradı, ayrı bir tartışma. Ama, geçen hafta vizyona giren "Nar"ı seyredenler portakalın hasını Ümit Ünal'a vermişlerdir herhalde. Biz de öyle yaptık, dahası Ünal'ın kapısını çaldık, 15 yıl önce yayınlanan romanı "Aşkın Alfabesi"yle başlayıp "Teyzem"den "Nar"a, aradan geçen 25 yıla kuşbakışı göz attık.

Söyleşi: Yücel Göktürk

"Aşkın Alfabesi"nden başlayalım.

ÜMİT ÜNAL: O roman çok şanssız oldu. 1996'da İyi Şeyler Yayıncılık'tan çıktı, fakat çıkar çıkmaz yayınevi kapandı. Kitap bir sürü yerde dağıtılmadı.

Ama şimdi bloğunuzda (asyadada.blogspot.com) okunabiliyor...

Tamamı var, a'dan z'ye... Bir grup arkadaş arasındaki aşk ilişkileri. Bir yandan da hafif sosyal bir arka plan var. 1990-92 arasında Hisar ve Bebek çevresinde takılan beş-altı kişilik bir arkadaş grubumuz vardı. O zamanlar bar, kafe hayatı yoktu. Deniz kıyısında bira içerdik.

Hisar'ın güzel zamanlarının son demleri...

Tam dağılmadan öncesi. Beyoğlu hayatı başlayınca, Hisar da bitti. Herkes Beyoğlu'na geldi. Bir dönem senaryolarımı Hisar'da yazdım. "Hayallerim, Aşkım ve Sen"i orada yazdığımı hatırlıyorum.

"Aşkın Alfabesi"ndeki karakterler içinde Asaf öne çıkıyor...

O arkadaş grubunda en ilgi çekici adamlardan biri oydu, bizden yaşça daha büyüktü.

Gerçek bir kişiden mi bahsediyoruz?

Gerçeğe yakın diyelim. Aslında birkaç kişinin birleşimi, oradaki her karakter için geçerli bu. "Teyzem"de de teyzemden çok esinlendim, ama oradaki karakterlerin hepsi başka birçok insanın birleşimi. "Aşkın Alfabesi"nin de otobiyografik bir tarafı var, ama gerçek olayların hiçbiri o şekilde olmadı, hepsini hayal ederek kurdum.

Asaf'tan bahsedelim biraz. Nasıl bir karakter?

Öyle insanlar var, ilk karşılaştığınızda insanı çarpan ve etkileyen insanlar... Bir de hayatını bunun üzerine kurmuş insanlar var. Daha ilk tanışmada insanı ele geçirmek üzerine hayatını kurmuş insanlar! Bu insanlar arkadaşlık ilişkisini de bunun üzerine kuruyor. Asaf öyle bir adam, çok karizmatik, kadınlarla ilişkisi yoğun, "götürücü" denen türden. Bir yandan da çok derin; çok okuyan, yazan –yazdıkları da güzel. Asaf, anlatıcının –20'li yaşlarında ve erkek olma, aşık olma halini bir ergen gibi yaşayan senaryo yazarı karakterin– rol modeli. Aynı zamanda yıkmak istediği biri. Hepsi bir arada; onunla ilişkisini bir tür baba figürü gibi yaşıyor.

1990'lardayız, değil mi?

Evet, tam o eski fabrikaların yenilenmeye başlamasından önce, oralarda büyük partiler yapılırdı. "Ara"daki dünyaya çok yakın bir durum var orada. "Aşkın Alfabesi"nin ikinci yarısı öyle bir partide geçiyor.

"Aşkın Alfabesi"nde bir de Sümerce bahsi var.

Evet, aynısı "Nar"da da var. *(gülüyor)*

Filmdeki Deniz adlı kahraman Sümerce okumuş...

Bir kız arkadaşım Sümerce okumaya başladı, sonra yarıda bıraktı. Sümerce okumak bana ilginç geliyor. Deniz karakterinin ölü bir dili okumuş olması öyküye tuhaf bir hal katıyor. "Aşkın Alfabesi"ndeki Emel, "Nar"daki Deniz'e çok benziyor. Emel'in annesi öğretmendi galiba. Deniz'in de anne-babası öğretmen, cumhuriyet çocuğu, laik, bilime inanıyor. Emel de öyleydi.

Biz de laiklikten yanayız, ayrıca bilime inanırız.

Ben de öyleyim! Bilime inanmayan biri uçağa bindiğinde inanmak zorunda kalıyor. *(gülüyor)* Dünyayı anlamak için bu var elimizde, başka da bir şey yok. Deniz pozitivizmi hafif aşağılayarak kullanıyor, bir ezberle... O hal Deniz karakterinin bir parçası. Sonra nasıl gecekondudan gelen kadını aşağılayan birine dönüşüyor!

"Aşkın Alfabesi"nde "B–Burçlar" bölümünde anlatıcının bütün sevgilileri yengeç.

O otobiyografik işte, bir dönem beş-altı yengeç sevgilim olmuştu.

Sizin burcunuz ne?

Koç. Herhalde bir dönemde doğan yengeçlerin yıldızları üst üste gelmiş beni buluyordu.

Yengeç nasıl bir burç?

Hastalık hastası oluyorlar.

Pasif agresif oldukları da söylenir.

Biraz öyle. Bir de, kolay hayran olup kolay nefret ederler. En azından benim başıma gelenler öyleydi. *(gülüyor)*

Koç nasıl bir burç?

Çok burnunun dikine gider. Bizi en iyi bu açıklar sanırım.

FOTOĞRAF: MUHSİN AKGÜN

Beceriklidirler. Sanatçılar da çıkar. Ama kitapta da dediğim gibi, burçlara inanmıyorum.

Biz de inanmıyoruz, ama mavrası güzel.

Mavrası çok güzel. "Nar"da da var, "Teyzem"den itibaren bütün filmlerimde metafizik şeyler oluyor. İşin içine rüyalar giriyor, birisinin rüyasına diğerininki karışıyor, birinin gördüğü halüsinasyonu öbürü de görüyor. "Teyzem"de de, "9"da da vardı, "Nar"da da var. Metafizik inancım yok, ama metafizik şeyler edebiyatta ya da sinemada çok kullanışlı, çok da hoşuma gidiyor. "Anlat İstanbul"da da vardır. "Aşkın Alfabesi"nde, romanı yazdıran çocuk, zamanında kürtajla alınmış bir çocuk. O fikri daha sonra kendimden çalarak "Anlat İstanbul"da kullandım. Annesi çocuğu kafasında hayal ederek büyütmüş, ama sonra anne ölünce çocuk hayalet gibi havada kalmış. Gelip bizim yazarı buluyor, romanı yazmasını sağlıyor. Gerçekte böyle bir şeyin olmasına imkân yok tabii, ama edebiyatta böyle bir fikrin olması hoşuma gidiyor. Kaderi edebiyatta kullandığınız zaman ne kadar büyük anlamları oluyor, ama kadere de inanmam. *(gülüyor)*

Burçların bir de "yükselen" boyutu var. 30 yaşından sonra "yükselen"in tarafına geçiliyormuş.

Benim yükselenim balık. Zaten beni balığa çok benzetirler. Bu anlattıklarımı tanıdığım insanları karşılaştırarak çıkarıyorum. Mesela tanıdığım bütün yaylar gerçekten çok komik. Bütün boğalarda ise mizah duygusu sıfır. *(gülüyor)* Tanıdığım tüm balıkların bakışları inanılmaz oluyor. Bunu zamanında Fatih (Özgüven) söylemişti. Kızlarımdan birisi balık. İnanılmaz bakışları var. Tomris Uyar da balıkmış. Balıkların büyük gözleri oluyor ve çok güzel bakıyorlar.

Burçlardan konuşup Susan Miller'dan bahsetmemek olmaz.

Susan Miller beni bilemedi. Antalya festivali sırasında "Bu ay büyük bir ödül kazanacaksınız ya da büyük bir ikramiye, piyango... Büyük bir yarışma olacak" diyordu. Biz de "tamam, ödülü aldık" dedik. *(gülüyor)*

"Aşkın Alfabesi"ndeki "İ–İsimler"e göz atarken "Nar"da kapıcıyı oynayan Erdem Akakçe'nin ismi geliyor akla. İnsan dürüstlük timsali bir karaktere isim bulmaya kalksa öyle bir ismi zor bulur.

Erdem'le, 2002'de yedi bölüm çektiğim "Biz Size Aşık Olduk"ta tanıştık. Oyunculuğunu orada çok beğenmiştim. "Ara"ya kadar hiç beraber çalışmadık. Sonra "Gölgesizler"de küçük bir rolü oldu. Bu da dördüncü çalışmamız. Erdem gizli yetenek. Oyuncuların patlamak için bir menajere ihtiyacı var. Sanırım Erdem'in de ihtiyacı bu. Pek çok ünlü oyuncudan daha yetenekli, ama tam patlayamadı henüz.

"Kosmos" bence "Nar"dan çok daha büyük bir film. "Bir Zamanlar Anadolu'da"yla da "Nar"ı kıyaslayamam. Onların yanında jüri özel ödülü almayı doğal karşılarım. Ama bu sene Antalya'daki en iyi film "Nar"dı, kusura bakmasınlar.

Filmdeki ismi Mustafa. Rolü itibariyle dengeli bir isim olmuş.

Eskiden isimleri dikkat ederek koyardım. Mesela "Hayallerim, Aşkım ve Sen"de Yeşilçam yıldızı kadın var, adı Derya. Başka bir karakterin adı Coşkun. Sanki bir ırmak var, akıyor gibi. İsimler konusunda düşünürdüm. Şimdi nasıl koyuyorum bilmiyorum, bir şekilde geliyor.

Filmde Sema (İdil Fırat) var, "Deniz'in kalbini elinde tutan kadın". Otoriter mizaçlı. Deniz (İrem Altuğ) ise gelgitli. Diğer kadın kahraman, Serra Yılmaz'ın oynadığı Asuman. Temsil ettiği sınıfla, sosyal durumla çok da örtüşür bir isim değil gibi. Galiba Sema'yla eşanlamlı bir isim diye seçilmiş.

Var öyle bir şey. Serra'yla (Yılmaz) Asuman karakterini konuşurken bir aksanı olmasın dedik. O yaştaki kadınlara illâ kalın bir çorap giydiriyorlar, sonra üstüne bir çorap daha. Elbisesi de ona göre oluyor. İlk başta öyle düşünmüştüm, sonra Serra'yla konuştukça filmdeki Asuman doğdu. Kapıcı ona "bizim köyden misin" deyince, "İstanbulluyuz biz" diyor. Alibeyköy'de bir gecekonduda oturuyor, ama kendini İstanbullu hissediyor. Serra'nın yanında çalışan bir kadın var, fal bakması da, konuşması da aynen öyle, yavaş yavaş. Giyimi de şık. Gültepe'de oturuyor. Biraz onu model aldık. Onun da hiç aksanı yok. "Yoksul, gecekondulu" görüntüsündeki o klişeden çıkmak istedim.

Walt Whitman'ın "Song of Myself" şiirinin bir bölümünü çevirip bloğunuza koymuşsunuz. "Sekste her şey vardır / Bedenler, ruhlar, anlamlar, kanıtlar, safiyet, zarafet, ilanlar..." Niye o şiir, niye o bölüm?

Walt Whitman'ı üniversitede birazcık keşfetmiştim, uzun zaman detaylı okumadım. Amerika'ya ilk gittiğimde "Song of Myself" i bir dolara aldım. İncecik bir kitap. Çok detaylı okudum. Sonra paylaşma ihtiyacıyla oturdum çevirdim. Çevirdiğim bir sürü şiir var blogda. Bir şey okuyorsun, "bunu Türkçede nasıl söylerim?" diyorsun. Hem biraz kendini sınamak gibi oluyor, çevirmek bana bu anlamda heyecan veriyor. O parçada "Sex contains all" diyor. Saydığı şeylerin seksle ilgisi yok gibi, ama bir yandan da seks hepsini kapsıyor. Bu çok hoşuma gitti. Tam da inandığım şey.

"Song of Myself"ten söz açılmışken şarkılardan konuşalım. Neler dinliyorsunuz?

Birkaç sene önce Yunanistan'da bir senaryo seminerine gitmiştik, herkes senaryosunu getiriyor, tartışıyoruz. Bir Alman kız vardı, bir Türk kadın hakkında senaryo yazmış, Emine adında temizlikçi bir kadın. "Türkçe bir şarkı arıyorum, çalışırken söyleyeceği bir şey olsun" dedi. Ben de dersin ortasında, "Sabahtan gördüm seni, çok beyaz geldin bana, oy oy Emine..." diye söylemeye başladım. Kızın çok hoşuna gitti. Sonra, dersin hocasına bir yılbaşı kartı atmıştım. Hemen cevap yazdı: "Dersin ortasında türkü söylemen öğretmenlik hayatımın en parlak noktalarından biriydi." Türkülerden rock'a, sevdiğim çok şarkı var. Hangi birini ansam, öbürünün adı kalır. Şarkı tiryakisiyim. Bir şarkıya kafayı takıyorum, defalarca dinliyorum. Yıllardır böyle. "Amerikan Güzeli" diye bir hikâyem var. Kahramanı "Summertime"a kafayı takmış, şarkıyı bütün gün dinliyor, özellikle çalışırken. Senaryo yazarken aynı parçayı üç-dört saat dinlerim.

"Nar"ı yazarken ne dinliyordunuz?

Bartok'un Romen Halk Dansları için yaptığı beş parçalık bir çalışması var, onun dördüncüsü olağanüstü. İlk dinlediğimden beri aşığım. Filmde de kullanmayı çok istiyordum, fakat Bartok'un vakfı izin vermedi. Piyanoyla çalınan, çok içli bir parça. Onu çok dinliyordum.

Bartok'un bu eserini keşfetmeniz nasıl oldu?

Bu parçayı Bartok'tan keşfetmedim. Akira Rabelais diye bir adam var, o parçanın düzenlemesini yapmış, ona hasta oldum. Sonra, nedir bu diye araştırırken, Bartok ve Romen Halk Dansları olarak karşıma çıktı. Çok acayip hüzünlü. Alaturka formatı da var.

Bugünlerde neler dinliyorsunuz?

The Gossip'in Beth Ditto'sunu dinliyorum. *(gülüyor)* Hayat boyu taktığım şarkıların kitabını yapacaktım. O şarkıların listesini yaptım. Çocukluktan itibaren... Müzikle ilgimi anlatan bir kitap olacaktı, yazmaya da başladım, 70 sayfa falan oldu, fakat otobiyografiye döndü, erken olduğuna karar verdim. Bu dediğim, on sene önce. O liste duruyor. "Kuyruk" romanının bir bölümü o kitaptan. Bir şarkıyı sürekli dinlememin kaliteyle alâkası yok. İçindeki küçük bir ses beni acayip bir yere götürebiliyor... Mesela, listede Cansever vardı, "Yeni Aşk" diye bir şarkısı. Bir ara sürekli onu dinliyordum.

Tom Waits'in "Emotional Weather Report"unu sevdiğinizi bloğunuzdan biliyoruz... Yeni albümünü, "Bad As Me"yi dinlediniz mi?

Hepsini değil, ama birkaç parça dinledim. Tom Waits'i keşfettiğimde üniversitedeydim, bir Alman yönetmen gelmişti. Tom Waits'i ilk o dinletti. '83 ya da '84, ondan önce hiç bilmiyorduk. İlk dinlediğim parçası "The Piano Has Been Drinking". Bayılmıştım. Sonra da bayağı Tom Waits hastası oldum. Tabii o zaman bulabildiğimiz kadarıyla... Çevirme merakım o zaman da vardı. "Frank's Wild Years" albümünün üstünde açıklama yazısı gibi bir şey vardır. "Rainville"de Frank'in yaşadığı yeri tarif ediyor. "Yağmur aslında çok az yağardı", ama köyün adı Yağmurköy. Çekip gitmek isteyen

Frank'in hikâyesi... Onu çevirmiştim. İngilizceyi şarkılardan öğrendim. Çeviri illeti de oradan geldi. *(gülüyor)*

Sümerceyle ilişkiniz oldu mu hiç?

Olmadı.

Sümerlerle?

Biraz okudum. Sayı sistemimiz ve burçlar Sümerlere dayanıyor. Ayları, 12 ayı, 7 günü kuran Sümerler. Sümerce okumak, bir karakterin özelliği olarak bana ilginç geliyor: Türkiye'de Sümer dili okumuş biri! Öğrenmeyi çok isterdim. *(gülüyor)*

David Mamet'la ilgili yazınızda – "hayalî söyleşi"de– "Oyunlar Evi"ni defalarca izlediğinizi söylüyorsunuz. Demek aynı burçtanız. O filmi size o kadar cazip kılan ne?

David Mamet, özellikle diyalog yazma tarzımı etkilemiş bir yazar. Diyalog aslında müzik kulağı gibi bir şey. Bazı insanlarda var, bazılarında yok. Mamet da "diyalog bir yetenek" diyor. Ama bir şekilde öğreniliyor da. İnsanlar hiçbir zaman tam söylemek istediklerini söylemiyor, sürekli kafalarında bir lafı döndürürken, başka bir şey söylüyorlar. Kötü diyalog yazarları, kahramana söyletmek istedikleri şeyi tam tamına söyletirler. Halbuki gündelik hayatta diyalog öyle gelişmiyor. Tam tersi, asıl söylemek istediklerimizi hiçbir zaman söyleyemiyoruz. Mamet'ı izlerken en çok etkileyen şeylerden biri, diyalogların inanılmaz doğallığı. İnsanları çok dikkatle dinlemiş; ona göre kuruyor. "Oyunlar Evi"inde adamın (Joe Mantegna) tuhaflığı, o kadını (Lindsay Crouse) kendine aşık etmesi, sonra bambaşka biri çıkması...

Çok sevdiğimiz, taparak okuduğumuz insanların güce meyledip bambaşka şeyler söylediklerini görüyoruz. Şu anki iktidarın en büyük başarısı bu oldu, sağın yıllardır yapmayı beceremediği şeyi başardı. Entelektüellerin gerçekten sonunu getirdiler. Aydın, entelektüel duruşu kalmadı. Bu korkunç geliyor bana.

Adam kumarbaz...

Sadece kumarbaz da değil, üçkâğıtçı, dolandırıcı. Ve çok yakışıklı.

Kadın da itibarlı bir psikanalist, "Gündelik Hayatta Obsesyonlar" adlı bir kitabı var...

Akılcı bir insan, o da bilime inanıyor. *(gülüyor)* Bazı insanlarda inanılmaz bir ikna kabiliyeti var. "Aşkın Alfabesi"ndeki Asaf da öyle biri. O tür insanlara karşı bir alerjim var. Hem özendiğim, hem de bende olmadığına inandığım bir şeydir, ama yönetmenlerin ikna kabiliyetlerinin yüksek olması lâzım. Bende o biraz eksiktir.

"Oyunlar Evi"nin dinamiğini konuşalım biraz. Bir kumarbazla bir psikanalist...

Psikanalist insanları çok iyi tanıdığını, bildiğini, bütün zaaflarını anlayabildiğini düşünüyor, ama bildiği her şeyin yerle bir olduğunu görüyor. Adamı öldürmesinin sebebi de bu. Sadece dolandırılmış olması, aşkta ve parada kaybetmiş olması değil. Kadının varlık sebebi ortadan kalkıyor. Bildiği her şeyin boş olduğunu öğreniyor. Bir de finalini hatırlarsanız, adamın çakmağını çalar. Başka birine dönüşür.

O yazıdan anladığımıza göre, en çok sevdiğiniz Mamet filmi "Glengarry Glen Ross".

Aslında bir tiyatro oyunu, filme uyarlanmış. Yönetmeni David Mamet değil, ama sette işin başında duruyormuş, oyunculara "öyle demeyeceksiniz, böyle diyeceksiniz" diyerek kelime kelime diyalogları oynatıyormuş. Yönetmeni (James Foley) de başarılı. İstanbul Film Festivali'nin 30. yılı için bir kitap çıkarıldı, benden bir yazı istediler: "Festivalde sizi en çok çarpan film". Bu fikirden yola çıkan bir yazı olacaktı bu. "Glengarry Glen Ross" festivale gelmedi, o yüzden yazı onun hakkında olamadı, David Mamet hakkında yazdım. Fakat, "Glengarry Glen Ross"u tam da festival öncesinde izlemiştim. Nedense Türkçesi "Amerikalılar"dı! Film, kapalı bir mekânda geçiyor, Arthur Miller'ın "Satıcının Ölümü" vardır ya, oradaki adamların hepsi "Satıcının Ölümü"ndeki adamlar gibi. Bir emlâk ofisi, dağın başında arsalar, Güney Amerika'da bilmem ne plajındaki villaları satmaya çalışan dolandırıcı emlâkçılar. Jack Lemmon, Al Pacino, Ed Harris, Alan Arkin var. "9"u da etkilemiş bir filmdir. Onların arasındaki erkeklik mücadelesi... Birbirlerini satıyorlar, hayır, satmıyorlar, işbirliği yapıyorlar. Kevin Spacey filmin kötü adamı. Alec Baldwin var, hepsinden büyük bir dolandırıcı. Gelip bunlara "Siz adam mısınız..." diye başlayan bir konuşması var: "Geçen sene 150 bin dolar kazandım, sen kaç kazandın, sen, sen, sen kaç kazandın..." Kolunda Rolex saat... Minicik bir rol, ama Alec Baldwin çok güzel oynuyor! Jack Lemmon başrolde, eskiden süper bir satıcıymış, zamanında Al Pacino'nun ilâhıymış, ama gözden düşmüş. İkisinin bir diyaloğu var, aman yarabbim, ölürsün!

O hayalî söyleşide şöyle bir cümle var: "Behind every fear there's a wish."

O "Edmond" filminden bir cümle.

Türkçeleştirirken "Her korkunun arkasında bir dilek vardır" demişsiniz.

Arzu mu demişim, dilek mi?

Dilek. Ama literatürde "wish"in karşılığı "arzu" olarak geçiyor genellikle.

Filmdeki, biraz daha dilek gibi. "Glengarry Glen Ross" kadar tapmıyorum, ama "Edmond" da çok güzel bir metin ve film. O da bir tiyatro oyunu. William H. Macy oynuyor. "Fargo"daki gibi, tam bir beyaz Amerikalı işadamı, güzel bir karısı var. Bir akşam birdenbire karar veriyor, "çekip gideceğim" diyor: "Çok sıkıldım, bu hayat benim için bitti." Karısı inanmıyor, ama bir yandan da umursamıyor. Adam gece çıkıyor, sabaha kadar New York sokaklarında dolaşıyor. Sonunda hayatta en çok korktuğu şey başına geliyor ve film bitiyor. Ama şu var, hayatta başına gelebilecek en büyük felaketi kabulleniyor. Bir hapishanede iri yarı bir zencinin metresi... Kafasını kazıtmış, bıyık bırakmış ve adamın metresi olmuş!

"Her korkunun ardında bir dilek vardır" bir Freud alıntısı gibi duruyor.

David Mamet bu cümleye ne kadar inanıyor, bilmiyorum. Ama filmden en çok akılda kalan cümleydi.

O cümle, ister istemez fobi ve tabii homofobi üzerine düşündürüyor...

Tabii! Tam da öyle, en homofobik insanlar, aslında en çok denemek, olmak isteyenler. O kesin bir bilgi.

Bu "kesin"lik, homofobinin kültürel ve politik boyutunu –bastırılmış arzu kökenli olmayan aşağılamayı, karalamayı– görmezden gelen bir indirgeme olmuyor mu?

Evet, eşcinseller içinde de çok homofobik var. Homofobi heteroseksüellere özgü değil. Eşcinselliğini kabul etmeyen o kadar çok insan var ki. Birçok eşcinsel ilişki yaşadıktan sonra, "artık evleneceğim, başka bir insan olacağım" diyen genç erkek çok. Hâkim fikir bu, hele de bizimki gibi bir ülkede baş etmesi çok zor bir şey homofobi. O yüzden de eşcinsellerin filmlerde daha görünür olması gerektiğine inanıyorum. "9"da temalardan biri iki erkeğin aşkıydı. "Ara"da da karakterlerden biri gizli gey. Hayatı geyliğiyle mücadele etmekle geçmiş... Türk filmlerinde gey karakterler komik ya da dışarıdan bir bakışla ele alınır. "9"da ilk defa gerçek bir ilân-ı aşk var. Ali Poyrazoğlu bir sahnede beş dakika boyunca ilân-ı aşk ediyor. "Ara"daki karakter gizli yaşamayı tercih etmiş biri, ama bunu anlatırken kendisini anladığını fark ediyoruz. "İbneyim" diyor. Türk sinemasında böyle bir şeyi

Doktor Sema (İdil Fırat) ve sevgilisi Deniz'in (İrem Altuğ) düzeni "falcı Asuman"ın (Serra Yılmaz) evlerine gelmesiyle altüst olur. Kapıcı Mustafa'nın (Erdem Akakçe) "falcı Asuman"ın kurduğu oyunu bozma çabası sonuç vermez, hakikat ağlarını örer...

ilk defa duyuyoruz. "Nar"da ise lezbiyen bir çift var. Ama filmin hikâyesinin çıkmasına yol açan ve finale bağlayan sorun çiftin lezbiyen olması değil. Aslında, son derece normal, beş senedir birlikte yaşayan mutlu bir çift; asıl sorun aralarındaki iktidar ilişkisinden çıkıyor.

Neredeyse konvansiyonel, çekirdek bir aileyle karşı karşıyayız...

Neredeyse! Asuman hayatlarına girmeseydi, hayatlarındaki büyük sır ortaya çıkmasaydı, doktor Sema'nın bir suç işlediği ortaya çıkmasaydı, kim bilir daha ne kadar öyle mutlu yaşayacaklardı.

O "suç"u biraz açalım. Kurulu düzenle, Sema'nın "kariyer"iyle ilişkili, o kariyere neredeyse içkin...

Filmde söylemek istediğim o: Hepimiz suç ortağıyız. Göz yumduğun, sesini çıkarmadığın zaman, ister istemez suça ortak oluyorsun. Doktor Sema'nın bir tiradı var, Deniz'e uzun uzun anlatıyor, onu "gerçekçi" olmaya davet ediyor. Orada söyledikleri hepimizi bağlıyor.

"Dünyanın düzeni, işleyişi bu" diyor...

Dünyanın düzeninde böyle bir şey var. Deprem oluyor, orada olanlara göz yumuyorsun. Yan apartmanda adam karısını dövüyor, göz yumuyorsun. Belli bir standardın üstünde yaşadığın zaman bir sürü insanın omuzlarına basıyorsun. Hayatında hiçbir haksızlık yapmamış olabilirsin, ama bir haksızlığı paylaşarak birçok insanın hakkını yemiş oluyorsun. Aslında, Deniz de suçsuz değil. Fakat, asıl suçlu Doktor Sema. Çünkü sadece göz yummamış, üstünün örtülmesi için de her şeyi yapmış. Resmen bir cinayet işlenmiş. Geçen gün röportaja gelen bir arkadaş şöyle dedi: "En sert davrandığın karakter Deniz." Evet, bir yandan öyle. Deniz karakterinin Asuman'a söyledikleri: "Sen ne anlayacaksın, cahil bir kadınsın, senin hayattan anladığın 'imamın karısı ne dedi', 'pilavın altı yandı mı', başka bir şey bilmiyorsun ki, senin dünyan şu kadarcık." Sonra aynı şeyi sevgilisi Sema ona söylüyor: "Senin dünyan şu kadarcık." Aslında, hepimizin hayatı böyle, bir basamak üstümüzde duran için bizim hayatımız "şu kadarcık".

Kahramanlar lezbiyen olduğu için filmde kadınlar arası bir gerilim var. Aslında, erkekler dünyasındayız, öyle değil mi?

O çift heteroseksüel de olabilirdi. Bu kadar "gerçekçi" konuşan bir kadın aslında iktidarı temsil ediyor. Sema bir seçim yapmış, tüm hayatını ona göre düzenlemiş, ona göre de kafasında rasyonalize etmiş seçimlerini. "Büyük kötülük olmasın diye küçük kötülüklere izin verilebilir" diyor. Bir bebeğin ölmesi onun için küçük bir kötülük. Böyle bir şey yapan, böyle konuşan bir kadın erkek dünyasını, iktidar dünyasını tercih etmiştir. Böyle çok insan var. Tansu Çiller de öyleydi. Seda Sayan da öyle. Bir kızın "karı gibi gülme lan" dediğini kulaklarımla duydum. O da iktidarın diline direkt talip olmuş.

Sema'nın tiradı referandum sürecindeki tartışmaları hatırlattı. Kimi liberal, liberal-sol yazarlar, "Yetmez, ama evet"e itiraz edenleri "faydasız doğrular"ı savunmakla eleştirmişlerdi.

Benim karakterler de "bazen doğru olan yanlıştır" diyor. *(gülüyor)* Ben 15 yaşındayken 12 Eylül oldu. Sonra da çok depolitize bir dönem geçirdik. O yüzden hiçbir zaman gerçekten politik olmadım. Annem-babam solcu öğretmenlerdi. Çevremizdeki bir sürü insan öyleydi; bir tür hak fikri, hak bilmek kültürüyle yetiştik. Ama şimdi o dünya bitmiş gibi geliyor. Türkiye son yirmi senede, özellikle de son on senede her şeyin satılığa çıktığı bir yer oldu. Fikirler çıkar dünyasına göre oluşturuluyor. Çok sevdiğimiz, taparak okuduğumuz insanların da o kervanda, güce doğru meyledip bambaşka şeyler söylediklerini görüyoruz. Şu anki iktidarın en büyük başarısı bu oldu, sağın yıllardır yapmayı beceremediği şeyi başardı. Entelektüellerin gerçekten sonunu getirdiler. Aydın, entelektüel duruşu kalmadı. Kimsenin söylediğine güvenilemiyor. Eskiden sözüne güvendiğimiz insanlar vardı. Şimdi bu ortadan kalktı, bu korkunç geliyor bana. Sözüne güvenerek hâlâ okuduğumuz çok az insan var. Genel açıdan güvenilirlik yerlere düştü. Buraya nereden geldim?

Yeni sınıf atlamış bir kadını anlatıyoruz. Yeni konumunu kaybetmekten ölesiye korkuyor. Bundan sonraki 40 yılını garantiye almış kadar zengin değil. Daha da fazlasını istiyor, o yüzden de her şeyi rasyonalize etmeye hazır. Bu hikâye son yılların ikliminden çıktı.

"Yetmez, ama evet"ten.

Eskiden daha mütevazı bir hayat vardı. İnsanlar daha küçük şeylerle yetinebiliyordu, şimdi inanılmaz bir hırs var. Daha zengin olmak... İnsanlar bunu rasyonalize ediyor. Aynen "Nar"daki doktor karakteri gibi. O karakteri ilk yazdığımda, yüzme havuzu olan bir sitede, bir villada yaşayan biriydi. Sonra prodüksiyon sebeplerinden öyle bir ev bulamadık. Arnavutköy'de bir apartmanda –deniz manzaralı falan, ama bir apartman– oturan, daha orta halli bir doktora dönüştü. "İyi ki böyle olmuş" diyorum, çünkü yeni sınıf atlamış bir kadını anlatıyoruz. Yeni konumunu kaybetmekten ölesiye korkuyor. Bundan sonraki kırk yılını garantiye almış kadar zengin değil. Daha da fazlasını istiyor, o yüzden de her şeyi rasyonalize etmeye hazır. Bu hikâye son yılların ikliminden çıktı.

Kahramanlar anne-kız olsaydı çelişki derinleşir miydi?

Kız bu kadar yıkılır mıydı, bilmiyorum. Çocuklar zaten anne-babalarının böyle bir şeyi rasyonalize ettiğini düşünebilir, ama idealize ettiği, taptığı, aşık olduğu birisi için öyle düşünmez. Deniz, sevgilisini "o senin bildiğin gibi biri değil, doğuya yardıma gider, bedava insan bakar" diye savunuyor. Sevgilisinin böyle çıkması daha yıkıcı.

"Teyzem"den "Nar"a, aradan geçen 25 yıla bakınca, nasıl bir yerde olduğunuzu düşünüyorsunuz?

"Teyzem" afişinin üstünde yazıyor, "bu, yaşanmış bir hikâyedir". Teyzem aynen filmdeki gibi yaşadı ve öldü. Yazarken çok değiştirdim, ama gerçek bir acıdan yola çıkıyordu. Teyzem öldüğünde 19 yaşındaydım. Çok etkilendim. Filmdeki gibi, evlenip boşanmış, kenarda yaşayan bir kadın. Ölümü de etkileyiciydi, intihar mı, kaza mı? Kamyonun altında kalıp ölmüş. Onun çevresindeki hayatın değişmesini görmüştüm. Akrabalarımız vardı, evlerine giderdik, "Adieu Jolie Candy"yi çalarlardı, orkestraları vardı, uzun saçlı tiplerdi. Onların sonra Bursa Kapalıçarşı'da dükkân açıp dindar olduklarını gördüm. "Teyzem"deki ezanlı saati satıyordu biri. Evlerine misafirliğe gidiyoruz, teyzemin yeni öldüğü zamanlar. Eskiden saçı uzun, orkestrası olan adam ezanlı saat gösteriyor, kadın nasıl delirmesin! Bütün bunları anlatmaya çalıştım. Birincisi, senaryo yazmayı tam bilmiyordum, ilk senaryom. İkincisi, piyasayı bilmiyordum. Dolayısıyla, oyun, numara yapmaya çalışan bir senaryo değildi. Bir sanatçı refleksiyle, içimde-

ki o acıyla boğuşmaya çalışıyordum. Onun üzerine, o sırada eli kalem tutan insan az olduğu için, piyasadan çok iş teklifi çıktı. Bir sürü ticarî iş yapmaya çalıştım. Sonra da çok sıkıldım. 1993'te tüm senaryo yazarlığı işlerini durdurdum ve reklamcılığa başladım. "Kendi filmimi çekeceğim" dedim. "9"u 2001'de çektim. Bugün hâlâ "Teyzem" en çok hatırlanan işim. "Teyzem"den sonra yedi senaryo daha yazmışım, ama çoğu hatırlanmıyor. "Teyzem"in bu kadar çok sevilmesinin sebebi, hileye başvurmayan, formüllere bel bağlamayan bir film olması. Tamamen içinden gelen bir şeyi olduğu gibi anlatıyorsun. Bunun çok değerli olduğunu düşündüm. "9"u da bu güdüyle yaptım. Orada da bir hesap yok, anlatmaya çalıştığım bir hikâye var. Biraz da kendimi bıraktığım bir film. Neredeyse seyirciyi bile düşünmeden yaptığım bir film. Çekerken de, film olacak mı, olmayacak mı, tam bilemiyordum. Bir sürü mânâda deneysel denebilir –o lafı da çok sevmiyorum. "9"dan sonra "Anlat İstanbul"u yaptık, onda da çok hoşuma giden şeyler var, ama kimse onu "9" kadar sevmedi. "Ara"yı yaparken olabildiği kadar kendimi serbest bırakayım ve yine kendime ait bir hikâye anlatayım istedim. Arkasından, "Gölgesizler" ve "Ses" geldi. Üzerinde en uzun çalıştığım işlerimden biri "Gölgesizler"dir. Ama bana ait olmayan bir hikâye ve bir aşamada elimden kaçtı. "Nar" bu bakımdan "Teyzem", "Ara" ve "9" dünyasına dönüş. Yine beni çok rahatsız eden şeylerden bahsetmeye çalıştım. Belki "9" kadar sert değil, derdini daha ılımlı anlatıyor. "9" yalınkılıç bir film. "Nar" daha ılımlı, sakin, ama çok sert bir şey anlatmaya çalışıyorum. İnsanın kalabalıkta söylemeye cesaret edemeyeceği şeyler. Bence sanat öyle bir işe yarıyor. Bazen, aklına geldiğinde kendine bile söylemeye korktuğun şeyleri söyleyebiliyorsun. Ticarî sinemada öyle şeyler söylemene izin verilmiyor. "Teyzem" benim filmim değil, ortaya çıkan da "sinemam budur işte" dediğim bir film değil, ama yıllar içinde anlatmak istediklerimin insanlara geçtiğini gördüm. O yüzden "Nar", "Ara" ve "9" ona bağlanıyor, birlikte anıyorum.

Altın Portakal gecesine gelelim, Müjde Ar'ın elinden "jüri özel ödülü"nü aldığınız âna. Önce galiba bir netleştirme gerekiyor. O ânı, o anda düşündüklerinizi medyaya, geniş kamuoyuna hitaben değil, bloğunuzda eşe dosta, sizi izleyen çevreye hitaben söylediğiniz halde, basın açıklaması yaparak "en iyi film" ya da "en iyi senaryo" ödülü alamamanıza tepki göstermişsiniz gibi anlaşıldı.

Bizde her şey illâ "yönetmen ateş püskürdü" tonunda olmak zorunda ya! Sanki haberin öyle yapılması gerekiyor. Bir de "kodu mu oturtan" adam olmak lâzım. "Madem öyle, neden reddetmedin kardeşim!" Bir-iki kişi de böyle yazdı.

O an neler geçti aklınızdan? Blogda şöyle diyorsunuz: "Kafamın içinde dolanan binlerce tilki birkaç saniye içinde o kadar fevrî davranmamam, geceyi berbat etmemem gerektiğini bağırdılar ve lafı zor bela dolandırıp yapımcıma, film ekibine, sevgilime teşekkür ederek bitirdim ve yerime oturdum."

Gerçekten ödül bekliyorduk. En azından "en iyi senaryo"yu, çünkü seyreden herkes onu söylüyordu. Çok insan "en iyi film sizin", "en iyi yönetmeni alması lâzım" dedi. "En azından en iyi senaryo!"

"Altın Portakal Toto"da SİYAD üyeleri en iyi film olarak "Nar"ı seçmişti.

Evet, yarışma "Zenne" ve "Nar" arasında gibiydi. "Zenne" çok popüler olmuş, ayakta alkışlanmış. Açıkçası, ödül "Zenne"ye gidecek diye düşünüyorduk. Son âna kadar sonucu öğrenemiyorsun. Bilsem, ona göre bir strateji geliştirebilir, güzel bir konuşmayla özel ödülü reddedebilirdim. Sondan ikinci ödülü "en iyi ilk film" olarak "Zenne" alınca, bir sürü insan yapımcımı tebrik etmeye başladı. "Jüri özel ödülü 'Nar'a" denince anladık ki, "en iyi film" ödülünü bize vermeyecekler. Bunları 30 saniye içinde düşünüyorsun. Ödülü almak için sahneye çıktım, gerçekten aklımda, "beni sinemaya başlatan Müjde, bu ödülü de en çok o hak ediyor" deyip geri vermek vardı. Normalde kalabalıkta çok rahat konuşurum, kekelemem, ama orada kekeliyorum. Konuşamıyorum, çünkü bir yandan da "dur yapma, sakin ol, burada bir sürü ödül almış yüzlerce insan var" diyorum içimden. Birdenbire gecenin skandal çıkaran adamı olacaksın. Sahnede lafı dolandırıp teşekkür ettim. Ama inerken bile aklımdan Müjde'nin boş olan sandalyesine ödülü bırakıp gitmek geçti. Yapımcım sakinleştirdi. Bloğumda böyle bir şey yazmama da arkadaşlarım karşı çıkıyordu, "boş ver, herkes biliyor ne olduğunu" dediler, ama bilinmiyor. Bu daha önce de "Ara"yla başıma geldi. Antalya'da ön jüri "Ara"yı reddetmişti, gerekçe göstermeden. Oylama gizli yapılmış. Ön jüride kimler olduğu bilinmiyor. Ben de "gizli jüri ancak diktatörlükte olabilir" dedim. Sonraki yıllarda ön jüridekileri isim isim açıkladılar. Yaptığım en azından böyle bir işe yaradı. O itirazımdan ötürü bir sürü insan bana tepki duydu, fakat orada yarışan birçok filmi kimse hatırlamıyor, ama "Ara"yı çok seven, beğenen bir sürü insan var. Şimdi de filmler gösterime girdiğinde her şey belli olacak. Cüneyt Özdemir şöyle yazmış: "Siz hiç Zeki Demirkubuz'un veya Nuri Bilge'nin böyle yaptığını gördünüz, duydunuz mu?" Zeki Demirkubuz "C Blok" en iyi film ödülünü alamadığında, uzun bir konuşma yapmış ve kendisine verilen özel ödülü reddetmişti. Nuri Bilge, "İklimler"in değil de "Kader"in en iyi film ödülü aldığı gece bayılmıştı. Bunları da herkes hatırlıyor. Ağlak yapıyormuşum. Bir yıl uğraşıp bir film yapıyorsun ve onun takdir görmesini istiyorsun. Şu da var: Daha önce kaybetmedim mi, çok kaybettim. "Gölgesizler" festivallerden eli boş döndü. "Ses" aynı şekilde. Ama ikisinin de sebeplerini biliyorum. "Ses" ticarî olarak tasarlanmış; bir korku-gerilim filmi olarak pazarlandı, o ticarî kalıp bir festivalde ödül almasını engelliyor. "Ara" da İstanbul Film Festivali'nde jüri özel ödülü almıştı. Kazanan film "Tatil Kitabı"ydı. Orada "jürinin tercihi" diye düşünmüştüm. Ama burada festival boyunca herkesin en beğendiği ve öne çıkardığı film "Nar"dı. Ben de iyi bir film yaptığımı biliyorum. Kötü bir film yaptığımda bunu kabul edebilen biriyim. "Kaptan Feza" diye bir film çektim, niye kötü olduğunu biliyorum. Eleştirmenlerin yılın en kötü filmlerini seçtikleri Altın Kestane ödüllerinde "Kaptan Feza"ya özel ödül verdiler. "Alarm Zili" ödülü, "dikkat et, kötü film yapmaya başladın" mânâsında. Her filmim süper olacak diye bir şey yok. Neden kötü olduğunu bilirsen, üzülecek bir şey de yok. Ben şu sebepten kötü oldu diyebiliyorum. Veya hemen arkasından çektiğim film iyi oluyor, onu da biliyorum. Bu sene Altın Portakal'da gerçek-

Tarih anlatmaya, bizim kuşağın dökümünü yapmaya çalıştım. "9" belirsiz bir süreyi, "Ara" on seneyi anlatıyor, "Nar" birkaç saat içinde geçiyor. Ama yine aynı şekilde, Türkiye'nin şu anki haline bakmaya çalışıyorum. Hikâyenin çok sınıfsal temelleri var.

ten filmimin üstüne bastılar.

O yazıda, "kendime örnek aldığım yönetmenler, yazarlar ve ressamların çoğu bu ülkeden ve bu zamandan değil" diyorsunuz. O yönetmenler kimler, zamanlar hangi zamanlar?

Yetişirken gerçekten hayran olduğum yönetmenler Bergman, Fellini, Antonioni. '60'ların sineması çok çarpıyor beni. Şimdi öyle film yapan çok az. Her sanatçı bir tür yarış ya da kendini beğendirme gayreti içinde. Ama kendime örnek aldığım insanlar var. Onları düşünüyorsun, o okusa ne derdi? *(gülüyor)* En azından, okutmaya cesaret edebilir miydim? Yarışma ne demek? Bir yıl içinde yapılan filmler yarışıyor. Sen o insanlarla yarışmıyorsun ki, kafandaki birtakım hayaletlerle yarışıyorsun. Aslında, kafanda hayran olduğun yazarların, edebiyatçıların, yönetmenlerin hepsinin bileşiminden oluşan bir sanatçı fikri var, kendini ona beğendirmeye çalışıyorsun. *(gülüyor)*

Yazarlar kimler?

Nabokov, Gombrowicz, Perec, Bilge Karasu, Sait Faik... Var da var. Ama bu zamandan az.

"Nar"ı yarışmadaki diğer filmlerle karşılaştırarak şöyle diyorsunuz: "Bu jüri, örneğin, çok beğenilen 'Zenne'ye ya da tuhaf finaline rağmen çok beğendiğim 'Geriye Kalan'a büyük ödülü verseydi sesim çıkmazdı. 'Sinema anlayışları böyleymiş' diyebilirdim. Örneğin, hayran olduğum 'Kosmos', 'Bir Zamanlar Anadolu'da' ya da 'Vavien' gibi filmlerin karşısında 'özel' ödül alsam anlardım."

"Vavien"in ödül aldığı sene "Ses" yarışıyordu. Söyleyecek hiçbir şey yok, çok daha iyi bir film. "Kosmos" bence "Nar"dan çok daha büyük bir film. "Bir Zamanlar Anadolu'da"yla da "Nar"ı sinema olarak kıyaslayamam. Onların yanında jüri özel ödülü almayı doğal karşılarım. Ama bu sene Antalya'daki en iyi film "Nar"dı, kusura bakmasınlar.

"Zenne" ve "Geriye Kalan"da hoşunuza giden neydi?

"Zenne"yi görmedim, ama inanılmaz kabul görmüş bir filmdi, çok anlattılar. "Geriye Kalan" çok güzel çekilmiş bir filmdi. Fakat, kafası karışık bir film. Finali çok zayıftı, hatta yanlıştı. Ama "kötü" film diyemezsin, düzgün çekilmiş bir filmdi.

"Kosmos", "Bir Zamanlar Anadolu'da" ve "Vavien"de sizi cezbeden ne oldu?

Apayrı filmler. "Kosmos"un taşraya bakışı, gerçeküstü ele alışı, karakterin peygamberce tuhaflığı... Yakup Kadri'nin "Yaban"ını hatırlatıyor. Alâkası yok, ama neredeyse öyle bir dünya. Çok acayip bir film, kurduğu atmosfer, ses kullanımı olağanüstü güzel. Kısa zamanda çekilmiş olmasına rağmen görüntüleri harika. "Bir Zamanlar Anadolu'da" ise bayağı epik bir film. Yönetmen gözüyle baktığımda, kırları öyle çekmek, fotoğraflamak gerçekten çok zor. Zaman ve para alan bir şey. Bu ülkenin erkek toplumu gerçekliğini inanılmaz iyi anlatan bir film. Erkekler arasındaki hiyerarşiyi, hem rütbe olarak hem de ezen-ezilen arasındaki ilişkiyi çok güzel anlatıyor. Ceset bulunana kadar, kırda geçen bölüm başyapıt. Nabokov'dan beri beni en çok çarpan şey detayların kullanımı. Senaryolarımda da detaylar önemlidir. Birinci sahnede bir şey kullandıysam, yirminci sahnede başka türlü ortaya çıkar, filmin sonunda bir daha... "Vavien"de de detayların kullanımı olağanüstüydü. Öyle bir karakteri anlatmaya cesaret etmek! O kadar popüler bir televizyon yıldızı çıkıp bu kadar derin, kötücül bir karakteri anlatmaya cesaret ediyor. Oyuncular inanılmazdı. Binnur Kaya'nın "ya bırakma beni, ben seni çok seviyorum" dediği o minicik sahne... İnsanın içine o kadar dokunan bir şey yakalamak... Bayıldım. Bu üç filmin yanında özel ödülü her zaman kabul ederim.

"Nar"ı şöyle tarif ediyorsunuz: "Mikro bir alandan büyük resme bakmaya çalışan, görkemli görselleri olmayan, sinema dilinde devrim yapmaya uğraşmayan, küçük ama söyleyecek büyük lafları olan bir film."

Öyle düşünüyorum. *(gülüyor)* "9" ve "Ara" da öyle. "9" tek bir sorgu odasında geçiyor. Ama tüm karakterler Türkiye'de yaşayan insanların simgesi gibi. Her biri bir kesimi temsil ediyor. "Ara" da, yine bir evin içinde geçiyor, dört karakterin hayatından, ta '70'lerden başlayarak "bunlar nasıl böyle oldu" diye anlatıyoruz. Tarih anlatmaya, bizim kuşağın dökümünü yapmaya çalıştım. "9" belirsiz bir süreyi, "Ara" ise on seneyi anlatıyor, "Nar" birkaç saat içinde geçiyor. Ama yine aynı şekilde, her karakter bir kesimi temsil ediyor. Türkiye'nin şu anki haline bakmaya çalışıyorum. Hikâyenin çok sınıfsal temelleri var. Bunları açık açık söylemek yerine, film başka bir şey söylüyormuş gibi davranıyor. Gerilim hikâyesi gibi başlayıp sonunda ciddi bir şey söylemeye çalıştım. Antonioni bahsinde aklıma gelmişti, "L'éclipse"in final sahnesi vardır. Kadir Has Üniversitesi'nde ders veriyorum. Geçen sene onun finalini gösterdim. Film, bir çiftin (Monica Vitti - Alain Delon) aşk hikâyesini anlatır. Hep aynı köşede buluşurlar. Film boyunca o köşeden detaylar görürüz. Geçen bir at arabası, inşaat, variller, otobüs durağı... Çift aynı köşede buluşmak üzere sözleşiyor. Ama, ilişkileri yürümüyor, aslında ayrılıyorlar. Sıradan bir yönetmen, o buluşmaya gitmediklerini, onları ayrı ayrı mekânlarda, adamı pencereden bakarken, kadını başka bir şey yaparken gösterir. Antonioni o köşeye odaklanıyor ve detayları gösteriyor. Boş bir varil, içine su doluyor, karınca yuvası, otobüsten biri iniyor, at arabası geçiyor... Tek eksik o çift. Sinemada bir derde, soruna işaret etmek için illâ göstermen gerekmiyor. Göstermeden de anlatmak istediğini anlatmak mümkün. Filmlerimde göstermediğim çok şey var. Hepsinde başka bir şey gösteriyor gibi yapıyorum, ama derin bir meseleye işaret ediyorum.

"Nar"ın finaliyle bitirelim. Deniz Asuman'a, Asuman Deniz'e dönüşüyor...

Filmi anlatırken şöyle diyordum: Hepimiz nar taneleri gibiyiz. Bir yandan birbirimize çok benziyoruz, bir yandan da apayrıyız, ama bizi bir arada tutan bir kabuk var. Bu kabuk nedir? Birbirimize duyduğumuz güvendir, inançtır. Bu ortadan kalkarsa, o nar çatlar ve taneler her yere dağılır. Asuman, çok rahat, Doktor Sema ya da Deniz olabilir. Deniz rolündeki kız da gecekondulu bir falcı olabilirdi. Kapıcı o kılıkla karşısına kim çıkarsa çıksın aynı sert tavrı gösterecekti. Onun altını çizmek, hikâyeyi dairesel hale getirmek için bulduğum bir final. ✚

PEARL JAM TWENTY

Bir kelebeği tutmak

Dile kolay, yirmi yıl... Hem de hiç bozmadan, satmadan, yakayı endüstriye kaptırmadan, hülasa bayrağı yere düşürmeden.... Kutlama da o tarihin hakkını vermeliydi, Cameron Crowe'un elleri dert görmesin, öyle oldu: Yirminci yıl bir dizi konsere ilaveten "Pearl Jam Twenty" adlı dört dörtlük belgeselle taçlandırıldı. Toronto Film Festivali'ndeki ilk gösteriminin ardından yönetmen Crowe'la Pearl Jam mürettebatı bir araya geldi, birlikte geçirdikleri 20 yılı yadetti. Özetleyerek naklediyoruz.

Çeviren: Gaye Eksen

Pearl Jam'in 20 yılını iki saate sığdırmaya çalışmak zor olmadı mı?

Cameron Crowe: Martin Scorsese'nin yaptığı Bob Dylan belgeseli "No Direction Home"dan çok etkilenmiştim. Scorsese de çok uzun zamana yayılan bir konuyu ele alıyordu ve bir Bob Dylan hayranı, bir müzikolog ve bir yönetmen olarak o sonsuz malzemeden çekip çıkardıklarıyla müziğin kökenlerini inceleyişine, müziğin nasıl doğduğunu gösterişine hayran kalmıştım. O belgeseli seyretmek o kadar tatmin edici ve ilham verici bir deneyimdi ki, sonrasında hep daha çok Bob Dylan dinlemek istedim. İnsana gerçek bir Bob Dylan deneyimi yaşadığını hissettiren bir belgeseldi. "Pearl Jam Twenty"yi yaparken de kılavuzum Scorsese'nin belgeseliydi. Eğer izleyende bir Pearl Jam konserinin ya da bir Pearl Jam albümünün yarattığı hisse benzer bir his yaratabiliyorsa bu film, istediğimizi yakalamışız demektir.

Pearl Jam konserlerine her gece ayrı bir şarkı listesiyle çıkar. Ama bu film, hikâyesini anlatmak için bir grup şarkıyı belli bir sırayla kullanıyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Mike McCready: Filmde kullanılan şarkılar, konser setlistlerimizin nasıl bir hava yarattığını hissettirebilecek kadar çeşitli. Çok da güzel birleşmiş şarkılar, kulağa harika geliyor. Sonuçta, konserde de yakalamak istediğiniz budur. Filmi izledikten sonra kendimi konser sonrasında gibi hissettim, sadece hiç terlememiştim. Duygusal olarak benim için fantastik bir yolculuktu.

Pearl Jam'in temelde sözü hep müziğe bırakan bir grup olduğu biliniyor; filmi izleyince de görülüyor ki, bu bilinçli ve kendini korumaya yönelik bir tercih. Stone ve Jeff, grubun kurucuları olarak ne diyorsunuz bu konuda? Cameron Crowe'a bu film için kendinizi tamamen açmanız nasıl oldu?

Stone Gossard: Cameron'un bu filmi yapmak için duyduğu büyük heves bizim açımızdan belirleyici oldu. Kendi kendimize bu işe girişmezdik, bir sürü farklı parçayı biraraya getirmeyi denemezdik. Cameron'un tüm eski kayıtları izleyip elden geçirmek, orada anlatılacak bir hikâye olup olmadığına bakmak ya da bu malzemelerden hareketle anlatılması gereken hikâyenin ne olduğunu bulmak için büyük bir sabrı, ilgisi, isteği vardı. Pearl Jam'e dair hislerini yansıtabilecek iyi bir film yapıp yapamayacağını görmek istiyordu. Bu kadar kararlı ve istekli olduğunu farkettiğimizde, ona güvendik ve her şeyin yolunda gideceğine inandık. Onun bu güçlü arzusu olmasaydı biz bir

Soldan sağa Pearl Jam: Stone Gossard (gitar), Mike McCready (gitar), Jeff Ament (bas gitar), Eddie Vedder (vokal ve gitar), Matt Cameron (davul)

yirmi sene daha böyle bir işe girişmezdik herhalde.

Jeff Ament: Cameron'la çok fazla vakit geçirme imkânımız olmuyordu, bu film birlikte takılmak için de iyi bir fırsat oldu. Bir köşeye çekilip müzik, sinema ve sanattan konuşmak için harika bir insandır Cameron. Bu sohbetler için fırsat bulmak tüm bu film sürecinin ikramiyesi oldu.

Pearl Jam'le tanışmanız nasıl oldu?

Crowe: İlk önce Stone ve Jeff'le tanışmıştım. Seattle'da geçen, birkaç müzisyenin çevresinde dönen bir filmle ilgili fikirler vardı kafamda. Jeff ve Stone'un hem çalışan hem de bir grupta müzik yapan insanlar olması çok hoşuma gitti. "Ya evet, kız arkadaşımla yaşıyorum, her şeyi o ödüyor, ben de geceleri çalıp bütün günü uyuyarak geçiriyorum" gibi laflar ederek etrafta dolaşan Los Angeles'lı tiplerden çok farklıydılar. Bu çocuklar "espressoya abanıyoruz, sonra da deli gibi çalışıp gerçek tutkumuzu yaşamak için para kazanıyoruz, enstrümanlar alıyoruz, müzik yapıyoruz" diyorlardı. Tanıştığımızda müzik aşkıyla dolu olduklarını gördüm ve bunun tüm sorumluluğunu alıyorlardı. Ama yaptıkları müziğe duyduğum sevgi, onları insan olarak tanıyıp sevmemden önce gelir.

Filmde pek çok eski kayıt kullanılmış. Filmde görüp de tamamen unuttuğunuzu farkettiğiniz şeyler oldu mu?

Ament: The Cult konserindeki kulis görüntüleri! Filmin açılışındaki kayıtlardan biri. Onu gördüğümde "Bu da ne? Nerede oldu tüm bunlar?" diye düşündüm. O kaydı tabii ki Josh yapmış, ben hiç hatırlamıyorum bile. Yaşadıklarınızla ilgili aklınızda kalanlar, gerçekten olmuş olandan çok farklı olabiliyor; zaman geçtikçe sizin anlattığınız bir hikâyeye dönüşüyor. Ve sonra, bir anda o gerçeklikle yeniden karşılaşıveriyorsunuz. Şok edici bir durum! Gerçekten o zamanlar öyle şapkalar giyiyordum.

Matt Cameron: Bir konserde pijama altı gibi bir pantalon giymişim, asla giymem öyle şeyler aslında, hep şort giyerim. Görünce çok şaşırdım.

Eddie Vedder: Matt Cameron'dan söz ediyoruz, daha kötüsünü de görebilirdik.

Tüm o eski kayıtları tek tek incelerken, bulduğunuza özellikle çok sevindiğiniz bir şey oldu mu, "işte bunu keşfettiğime çok sevindim" dediğiniz bir şey?

Crowe: En kıymetli parça Kurt Cobain'le Eddie'nin MTV ödülleri töreninde sarılıp dans ettikleri kayıt. Hep anlatılırdı o olay, ama bir kaydı olup olmadığından emin değildik. Birkaç kişi, o sırada kayıt yapan birinin kesinlikle olduğunu söylüyordu. Onların da yardımıyla kaydı yapanları bulduk. Çok etkileyici bir ânı yakalamışlar. Son derece insanî bir ân ve sahne ışıklarının dışında yaşanması çok etkileyici. O dönemler Eddie de Kurt de bir medya patlamasının içine çekilmiş durumdaydı, ama o kaydın yapıldığı esnada sahnenin dışında, aşağıdaydılar. Eric Clapton sahnede "Tears In Heaven"ı çalıyordu, ikisinin de kendilerini oldukları gibi ifade ettikleri, başkalarının bakışının olmadığı bir andı o. Filmde o görüntünün olması inanılmaz, çok dokunaklı bir an. Aslında, elimizde yüzlerce konser kaydı vardı, ama onların hepsini değerlendirmeye çalışmadık. Bir noktada dedik ki "söyleşiler de yapmak istiyorduk, hadi onları evlerinizde yapalım ve söyleşilerle kişisel sohbetlerimizdeki hissi yansıtalım". Böylece söyleşileri kaydetmeye başladık. Bize kapılarını sonuna kadar açtılar, işimize yarayacak ne varsa bulmamız için ellerinden geleni yaptılar. Bu sayede hayatlarının farklı alanlarından birçok değişik parçayı biraraya getirme şansını yakaladık.

Eddie, Kurt Cobain'le yaşadığın o anla ilgili neler hatırlıyorsun?

Vedder: Çok net hatırlamıyorum, ama kayıtta görünüyor zaten. Kurt bana bakıyor ve parmağıyla sessiz olma jestini yapıyor. Aslında bu, "aman bunu kimseye söyleme" ya da "bu özel ânı iyi koru" gibi anlamında değildi. O "Şşş" jestinin sebebi yukarıda Eric Clapton'un "Tears in Heaven"ı çalıyor olmasıydı. Çok sakin bir parçadır, bizse hoplayıp zıplıyorduk. Kaydı ilk gördüğümde çok duygulandım, sanırım Kurt gülümsediği için de çok dokunaklı geldi bana. "Keşke paçayı kurtarabilseydi" diye düşünüyorsun. Bugünden bakınca insan böyle hissediyor; çünkü biz bir süredir birbirimizin kıymetini bilme ve tüm olanlar için minnettarlık duyma halindeyiz. Şu son birkaç yıl bizim için çok güzel geçti, birbirimizle ilişkimiz açısından çok iyi bir dönemdeyiz. Birbirinden ilham alabilmek, birbirine bakıp heyecan duymak çok büyük bir hadise. Bu çok sık olan bir şey değildir aslında; daha çok seyirciye bakarsın, onların tepkisini izlersin ya da konseri izlemeye gelmiş aileni, arkadaşlarını gözlersin sahneden ve o sırada sadece müziklesindir. Sadece gitar, davul ve basın sesini duyarsın. Sonra, içinde olduğun şeyin kendisine, gruptakilere baktığında başka türden bir şeye dönüşür o an. Kendimizi yüceltmeye çalışıyor gibi olmak istemem ama, hakikaten orada olup bitene şahit olduğunu, onun içinde olduğunu farketmek çok etkileyici bir şey. Bunun kıymetinin farkındayız bugün ve bizi bir yirmi yıl daha götürebilecek güçte bir temelimiz olduğunu biliyoruz artık.

Filmde rock efsanesi olmanın ötesinde bir şey anlatılıyor. Sıradan bir rock hikâyesinde müthiş parlak bir grup vardır, bir trajedi hikâyeyi çat diye kesiverir. Pearl Jam'in hikâyesi bunun tam tersidir. Üstesinden gelinmiş bir trajediyle başlar.

Ama, asıl amacınız her zaman bir grup olmanın da ötesine geçebilmek, yalnızca müziğe dönüşmek değil mi?

Vedder: Bu bir kelebeği tutmak gibi, çok sıkı tutmaman lâzım çünkü çok narin. Sonuçta, birbirlerini tanıdıklarında 20'li yaşlarının başında olan genç adamlardan bahsediyoruz. Beş kişi için bir pizza ısmarlamaya kalktığında bile zorluk çıkar. Birlikte müzik yapacak, albümler çıkarabilecek seviyeye gelebilmiş olmak, birbirinden farklı bir sürü şarkıyı birlikte yaratmış olmak ve o şarkılarla konserlere çıkmak, her konserin bir diğerinden farklı olması için birlikte çabalamak... Bunların hepsini birlikte yapabildiğimiz için çok şanslıyız. Aslında, ilk dönemlerde birbirimizi pek de tanımıyorduk, çok kısa bir sürede bir araya gelmiştik. Bu hızlı tanışma uzun bir ilişkiye dönüştü. Bu bizim için büyük bir şanstı. Tabii sonradan daha farklı bir iletişim boyutuna geçiyor insan. Birlikte başardığınız, tamamladığınız her yeni işle yeni bir boyuta yükseliyorsunuz hep birlikte. Aynı kalmıyorsunuz ya da geriye düşmüyorsunuz, sadece birlikte ilerliyorsunuz. Uzun ilişki böyle bir şey.

Son on yıl nasıl geçti, nasıl ayakta kaldınız?

McCready: Çok dikkatli bir çaba haracayarak, bol bol konuşarak geçti. Neyse ki hepimiz arasında olabildiğince açık, doğrudan iletişim hatları var. Bu konularda hâlâ çaba gösteriyoruz. Bir sorun olduğunda olup biteni anlamak ve çözüm bulabilmek için kendimize zaman tanıyoruz. Birbirimizi sevdiğimizi ve bu insanlarla müzik yapmayı sevdiğimi biliyorum. Aramızdaki sevgi, anlayış ve bağlılık her durumda bize yardım edi-

yor. Tabii şans ve doğru zamanlama da var.

Cameron, bu film kariyerinde nasıl bir yere denk geliyor?

Crowe: Her zaman çok iyi bir hikâye anlatabilecek kadar şanslı olmayı dilemişimdir. Pearl Jam'in hikâyesinin çok iyi olduğunu hep hissediyordum. Bu filmde bir rock efsanesi olmanın ötesinde bir şey anlatılıyor. Aslında, Pearl Jam'in hikâyesinde sıradan bir rock hikâyesi tepetaklak edilir. Sıradan bir rock hikâyesinde inanılmaz derecede vaatkâr, müthiş parlak bir grup vardır, ama sonra bir trajedi hikâyeyi çat diye kesiverir; gördüğümüz müthiş imkânları kaybetmiş olduğumuz için üzülürüz. Pearl Jam'in hikâyesi bunun tam tersidir. Onların hikâyesi üstesinden gelinmiş bir trajediyle başlar, ve bu çocuklar ayakta kalmanın mutluluğunu yaşarlar, kendilerinden önceki rock hikâyelerini, kendi kahramanlarının hikâyelerini iyi çalışmışlardır. Bazı açılardan anlatması zor bir hikâye, mutlu bir sonu var ve aslında henüz sona gelinmiş de değil. Ama benzersiz bir hikâye olduğu kesin. Gruptaki herkes söyleşilerde son derece açık yürekliydi, sanırım bunu filmde de görebiliyorsunuz. Her şeyi olduğu gibi önümüze koymaya çalıştılar. Hatta Jeff, "Umarım bu sayede bir çeşit grup terapisi etkisi de yakalarız ve ben de birlikte çaldığım grup hakkında bir şeyler öğrenirim" demişti bir ara. Herkes yüreğini açtı. Aslında, hepimiz müziğin bugün ve her daim nasıl bu denli etkili olabildiğini anlatabilmek istiyorduk. Bu hikâyeyi ortaya çıkarmaya katkıda bulunabildiğim için şanslıyım.

"Pearl Jam: Aşk ve güven eyaleti" (üstte), "Kaçık ve mutsuz fakat sosyal" (altta)

Grup terapisi etkisi yakalayabildiniz mi? Grubunuz hakkında yeni bir şeyler öğrendiniz mi bu süreçte?

Ament: Aslında ilk beş-altı yıl pek de konuşmuyorduk. Çoğunlukla başımızı önümüze eğip devam ediyorduk. Olup bitenlerle ilgili öyle başı sonu konuşmalar yaptığımızı pek hatırlamıyorum, çünkü o zamanlar neler olup bittiğini biz de tam olarak kavrayamıyorduk. Filmi izlemenin güzel bir yanı da bu, o ilk 5-10 seneye az buçuk bir anlam vermeye çalışmak. Kaydedilen söyleşi malzemelerinin hepsini izlemedim. Cameron bizimle tek tek söyleşi yapmak istediğini söylediğinde bayağı heyecanlandım. Söyleşileri çok merak ediyordum, Stone'un "artık bir müzik grubunda çalmak istemiyordum" dediğini duymak etkileyiciydi benim için. Çünkü, o sözü söylemesine neden olan olayların yaşandığı zamanlarda da birbirimizle konuşuyorduk. Andy (Wood) öldükten sonra, her gün birlikte bisiklete biniyor, iki-üç saat dolanıyorduk, ama demek ki tam olarak konuşamıyormuşuz.

Crowe: Filmi elimden zorla çekip aldılar aslında. Bana kalsa çalışmaya devam ederdim ve bu film ancak "Pearl Jam 22" ya da "23" olarak çıkabilirdi. Sürekli aklıma bir şeyler geliyor hâlâ, "ah kahretsin, Eddie'ye şu soruyu da sorabilirdim, ama fırsatı kaçırdım artık!" diye düşünüyorum.

İstersen şimdi sorabilirsin.

Crowe: Tamam. İlk kez San Diego'dan Seattle'a gelirken uçakta aklından neler geçiyordu? Buraya gelişinin geçici olduğunu mu düşünüyordun yoksa içten içe her şeyin yolunda gideceğini hissediyor muydun?

Vedder: "Aman Tanrım bir uçaktayım! Bana bir uçak bileti alıp gönderebilecek kadar parası olan bu çocuklar kim acaba?" diye düşünüyordum... Gerçekten. Sonra, muhtemelen şöyle düşündüm: "Bunu berbat etme!" Yanıma bir jilet almıştım uçağa binerken –o zamanlar uçağa yanınızda jiletle binebiliyordunuz– yolda belki kolaj yaparım diye düşünüyordum. Birkaç çılgın kolaj da yaptım. Müzik yapacağım için heyecanlıydım. Daha önce birkaç grupla müzik yapmıştım. Bir grupta ya şarkı yazmaya çalışırsın ya da cover çalarsın ve bunu kendi tarzında yapmaya uğraşırsın, ama bunlar tam bir gerçeklik duygusu da vermez. Bana ulaştırılan kayıtlardaki müziği duyduğumda –Matt Cameron'un enstrümantal demo kayıtları– daha önce hiç duymadığım türden bir şey dinlediğimi düşündüm. Bunun bir parçası olabilmek için, neler olabileceğini pek de bilmeden, Seattle'da bir hafta geçirmek istediğime karar verdim. Jiletle yaptığım kolajlar gibi bu da bir sanat projesiydi benim için.

Önünüzdeki on yıl için neler düşünüyorsunuz? Bundan sonraki on yılda neler yapıyor olacaksınız sizce?

Vedder: Sanırım aynı şeyleri yapıyor olacağız... Daha iyi bir şekilde. Sanırım müzikal olarak sınırları zorlayacağız. Bir son, bir duraklama gör-

müyorum. Hiçbirimizin bir son öngördüğünü de sanmıyorum. Hepimiz grubun dışında da bir şeyler yapıyoruz, bu son derece sağlıklı bir durum. Tekrar bir araya geldiğimizde mutlu oluyoruz. Bazı gruplar bir albüm yapıp albümün turnesine çıkıyorlar, iki buçuk sene birlikte vakit geçiriyorlar, sonra da iki yıl ara veriyorlar, çünkü uzunca bir süre birbirlerini görmek istemiyorlar ya da çok yorulmuş ve yıpranmış oluyorlar. Biz her ne yapıyorsak o duruma hiç gelmedik. Bunun bir formülü yok. Sahip olduğunuz şeyi iyi bilmekle, tanımakla ilgili. Sadece sağlıklı kalabilmeyi umuyoruz. Yalnızca birbirimize karşı değil, dinleyicilerimize karşı da güvenilir olmak istiyoruz.

Geçmişe bakmak size daha da ileriye gitme şevki verdi mi?

Ament: Evet. Bu film işleriyle ilgilenirken kendimize de vakit ayırdık. Birkaç hafta birlikte vakit geçirdik ve bu zamanın yarısında da stüdyoya girip birkaç yeni şarkı kaydettik. Elimizdeki işin ne olduğunu ve nereye doğru yöneldiğimizi hatırladık. Beraber müzik yapmak benim için hâlâ en harika şey.

Cameron, grubun dışından biri olarak, bir fan olarak bu filmi yapmak biraz dramatik bir duygu vermedi mi sana?

Crowe: Güzel bir soru. Yapmak istediğim şey, onları tanıyor olduğum gerçeğini, onlarla uzun zamandır süren bir tanışıklığım olduğu gerçeğini de filmde kullanmaktı. Söyleşilerin kendi aramızdaki sohbetler gibi olmasını istedim, klasik söyleşiler yapmadım. Sonuçta, onları tanıyor olmak, onlarla uzun zaman belli bir topluluğun içinde yaşamış olmak, onlara bir ayna tutabilmemi, benim gözümden nasıl göründüklerini onlara gösterebilmemi sağladı. Kendilerini, çok uzun bir zaman boyunca izlemiş olan birinin gözünden görmelerini sağlamak istedim. Filmde bir grup içinde olmanın nasıl bir his olduğunu göstermeye çalıştım, dışında kalmanın nasıl bir şey olduğunu değil. Bu da işe yaradı.

Eddie, şöhret olmakla ilgili bugün neler düşünüyorsun?

Vedder: Biliyorsunuz, işler o zamanlar daha farklıydı. Medyanın tüm dikkatini, ilgisini üzerlerinde taşıyan gencecik insanlar bununla nasıl yaşayabiliyorlar anlayamıyorum. O zamanlar medya çok daha büyük ağırlık yaratıyordu sanki, tüm o zırvalıklarla doluydu etraf. Paparazzileri ya da benzeri şeyleri aklıma getirmek bile istemiyorum. O zamanlar yaşadıklarımız bana çok ağır gelmişti. Yirmi yıl sonra, artık bbunlardan şikayet etmiyorum. Hepimiz kendimizce çıkış yolları bulmak zorunda kaldık. Eğer hergün müzik kanallarında görünüyorsan, insanların oturma odasına kadar ulaşmışsan, bunun sorumluluğunu da alman gerekiyor. Durumu üstesinden gelebileceğin bir seviyeye kadar törpülemeye çalışıyorsun. Ama o darmadağın olmuş arabanın görüntüleri, evimin ön duvarına çarpıp dağılmış o araba, içinde kanlar içinde oturan o kadın, işte bunlar çok ciddi durumlardı. O gün Grammy Ödülleri günüydü. O zamanlar o evde yaşıyordum, tüm hayatım oradaydı. Şöyle düşündüğümü hatırlıyorum: "Neler oluyor burada ve bunun üstesinden nasıl geleceğiz? Bundan sonra ne olacak, nereye gidiyoruz böyle?!" Bugün artık hepimizin kendince bir hayatı olduğu için mutluyum. Her şey daha sürdürülebilir bir şekle büründü. Tüm bu yıllar boyunca bizi dinleyenlere de minnettarız. Sonuçta, bu bir ilişki; onlar olmadan, onların anlayışı olmadan yapamazdık bütün bunları, çok minnettarız. +

Beş kişi için pizza ısmarlamaya kalkınca bile zorluk çıkar. Birlikte başardığınız, tamamladığınız her yeni işle yeni bir boyuta yükseliyorsunuz hep birlikte. Aynı kalmıyorsunuz ya da geriye düşmüyorsunuz, sadece birlikte ilerliyorsunuz. Uzun ilişki böyle bir şey.

CAMERON CROWE'UN KALEMİNDEN PEARL JAM TARİHİ

İşte başarı bu!

"Pearl Jam Twenty" yalnız bir DVD değil, Atlantic Books etiketli bir kitap aynı zamanda. Cameron Crowe'un "Pearl Jam Twenty" kitabı için kaleme aldığı yazıyı kısaltarak dikkatlerinize sunuyoruz.

Çeviren: Gaye Eksen

Tam bir toplayıcıyım. Her türden şeyi toplarım, biriktiririm. Plakları, reçeteleri, fotoğrafları, dergileri, kartları... Her koleksiyoncunun bildiği gibi, bu toplananlar bir yerden sonra yük halini alır, kutular sizi ele geçirir. Ve bazen o kutuların içindekiler arasında kaybolma isteği her zamankinden güçlü olur. Bugün tesadüfen üzerinde "Pearl Jam malzemeleri / '90'lar" yazan tozlu kutu gözüme çarptığında o güçlü duyguyu hissettim. Karıştırılmak için yağmurlu bir günü bekliyordu, işte şimdi yağmur yağıyor.

Bu kutunun bugün gözüme ilişmesi zamanlama açısından da ilginç. Bir yıldır "Pearl Jam Twenty"nin kurgusu üzerinde çalışıyoruz. Bu büyük grubun ilk yirmi yılını kutlayan belgeselin hazırlıkları sırasında, erişebildiğim tüm materyali bir araya getirdiğimi düşünüyordum. Bu tozlu kutu gözümden kaçmış. İçinden çıkanları filmde kullanmak için çok geçti artık... Kutu kasetler, amatör video, müzik kayıtları ve defterlerle doluydu. Derinleri eşelediğimde, uçak koltuklarının arkasındaki ceplerde duran kâğıt poşetlerden birini sakladığımı gördüm; üzerinde "Eddie'den" yazıyordu. Poşetin içinde bir kaset vardı, Pearl Jam'in ilk dönem demolarından bir kayıt. Onu çok iyi hatırlıyorum. O sıralar "Singles" ("Bekârlar", '92) filmini yapıyorduk. Seattle'ın grunge döneminde 20'li yaşlardaki bir grup genç hakındaydı. Bazı kısımlarda bir müzik grubuna yer vermek istiyorduk. Pearl Jam'in basçısı Jeff Ament filmin sanat yönetmenliğine katkıda bulundu. Karakterlerin evlerini düzenlerken ondan bir sürü malzeme aldım. Jeff'in evinin duvarlarında sanat, spor ve sinemanın müthiş bir sentezi vardı. David Lynch'ten obscure metale, Supersonics basketbol takımına... Bunların karışımından doğan sanatsal ve ruhsal etki Pearl Jam'in tarzını da belirleyecek olan ayrıntıları yansıtıyordu. Jeff, yaşam tarzı ve seçimleriyle "sanat her şeydir" der gibiydi. Sanatsal zevki ve gitarist dostu Stone Gossard'la sanatsal paylaşımı esin vericiydi; birlikte bir tarz yaratmışlardı. Disko ya da hard rock'tan hoşlanmakta, Kiss, Queen ya da blues dinlemekte sakınca görmüyorlardı. Jeff ve Stone'un ilk grupları Green River'da bunların etkisi belli belirsiz hissediliyordu.

Seattle'ın gökyüzü ve gelenek

Ve işte, Seattle'ın gökyüzünün bir fotoğrafı. '80lerin sonları; parlak kuzey yıldızlarıyla hafif aydınlanmış koyu mavi bir ufuk çizgisi... O zamanlar müzik böyle bir duygu verirdi: parlak çivit mavisi, melodramatik ve eğlenceli. Böyle bir gökyüzünün altında yaşadığınızda kafanızı kaldırıp yukarı bakmamak ve bu duyguyu hissetmemek mümkün değildir. Bir garaja kapanmış, akorlar arasında kabyolmuş, sizi etkileyen şeylerden bir karışım yapmaya çalışırken bile hissedersiniz bu duyguyu. Seattle'da yağmur hep yağmaz, ama müziğinin temelleri evlere, garajlara kapanıp müzik dinleyen ve çalan insanlar tarafından atılmıştır.

Pearl Jam'den önce, Jeff ve Stone, karizmatik ve çok yetenekli bir vokalle, Andrew Wood'la çalıyorlardı. Grupları Mother Love Bone'un ilk büyük turnesi arefesinde Wood'un aşırı doz eroinden ölümü onları çok sarstı. Stone ve Jeff'in Wood'dan sonraki müzikal projeleri için vokal arayışı San Diego'lu sörfçü Eddie Vedder'ın kulağına kadar gitti. Eddie onlarla iletişime geçtiğinde her şeyin eskisinden de iyi bir şekilde yeniden başlayacağını tahmin etmiyorlardı. O ilk zamanlarda, Eddie aramızda oturur, yüzüne dökülen kumral saçlarının dalgaları arkasına bakışlarını saklar, konuşmalara nadiren katılırdı.Bazen, gözlerinin önüne düşen saçlarını eliyle kenara çekip o pırıltılı ve haşarı gözleriyle yüzümüze bakardı. İşte o zaman bilirdik: Bu çocuk da bahisleri yüksek tutuyordu!

O büyüleyici an: "Release"

Bir gece Neil Young dinlerken, Eddie biyolojik babasının bir süre önce vefat eden bir aile dostu olduğunu öğrendiğini söyledi. Bu bir tür itiraftı, bazı şarkılarını inceden inceye belirleyen kızgınlığın nereden geldiğini açıklıyordu. Sık sık Who'nun solisti Pete Townshend'den söz ederdik. O zamanlar bizim için en büyük grup olan Who'ya duyduğumuz sevgi ortaktı. O ilk demo kaydında Eddie'nin sesini duyduğumda Townshend'inkine benzer bir coşku hissettim.
Grubun ilk konserinde seyirci kitlesi tedirgin, ama ümitliydi. Eddie gergindi, ileri geri salınıyor, gözünü uzaklara diken bir kaptan gibi kalabalığa bakıyordu. Söylediği şarkılar kendine güvenen, dürüst ve hatırda kalan şarkılardı. Ancak, biri aralarından sivrilip yükseliyordu: "Release". Eddie'nin derinlerinden kopup gelmiş duygu dolu bir şarkıydı bu. Herkesi anında yakaladı. O büyüleyici an, daha sonra olacaklara sahneyi hazırladı. Pearl Jam adını aldılar. Ve başarı fırtınası esmeye başladı.

Üzerinde "Pearl Jam 2000'ler" yazan ikinci kutuyu açıyorum. İlk popülerlik dalgasını atlatıp ayakta kalmayı başaran grubun ikinci dönemiyle ilgili şeyler... Sürprizlerden biri, sanatçı olarak sergiledikleri inatçı tavrın medyada nasıl hasımlar yarattığını gösteriyor. Bazen, diğer gruplar bile Pearl Jam'in yola devam etmek, ama hızlı büyümemek konusundaki tutarlı ısrarı karşısında şaşkınlığa düşüyordu. Pearl Jam yıllarca klip çekmeyeceğine yemin etti, birçok röportajı geri çevirdi. O inatçı damar onlarda hep vardı, Eddie'nin "Ten"den "Black"i single olarak çıkarmayı reddetmesinden sonra, plak şirketleri ve radyocular "Black"teki ısrarlarını sürdürüp, grubu sıkıştırmaya devam ettiler.

Pearl Jam'in tutkulu fanları grubun çaldığı mekânları dolduruyor, şarkıların tamamına eşlik ediyor, pek çoğu konserleri şehirden şehire takip ediyordu. Bu, 1990'larda Jeff'in gördüklerine benziyordu; Grateful Dead konserlerinde grupla fanlar arasındaki mesafe çok az olurdu. Jeff bundan çok etkilenmişti, şöyle anlatıyordu o konserlerden birini: "Grateful Dead, seyircisinden en mükemmel tepkiyi, 17 yıldır çalmadıkları eski bir şarkıyı çaldıklarında aldı; bunu görünce, 'işte başarı bu' dedim."

Grup üyelerine, bize evlerini, hayatlarını, arşivlerini açtıkları için çok teşekkür ediyorum. Hayranlarının da çok iyi bildiği gibi, Pearl Jam üyeleri dost canlısı, ama mahremiyetlerine düşkün insanlardır. Bu kadar bilgiyi ve hatırayı, haklarındaki efsaneyi ve hakikati bizlere açabilmelerinin, onlarda hep varolan yaratıcılığın göstergesi olduğunu düşünüyorum. "Pearl Jam Twenty"de de söylediğimiz gibi, zaman içinde Pearl Jam rock dünyasının en güvenilir biçimde öngörülemez grubuna dönüştü. Çalın, dinleyin! +

Ses Duvarı

+

White Stripes'ın dağılışına yananlar Black Keys'in geçen seneki harika albümü "Brothers"da bir telâfi imkânı umdularsa, grubun yedinci albümü "El Camino" onları hayal kırıklığına uğratır. Ama bluesy rock'tan glam soslu bir dans blues'una geçmek olsa olsa grubun benliğine güç katar. Ohio'lu ikili bu tempolu şarkıları biraz da konserler için düşünmüş, prodüktörlük koltuğuna da Danger Mouse'u boşuna oturtmamışlar.

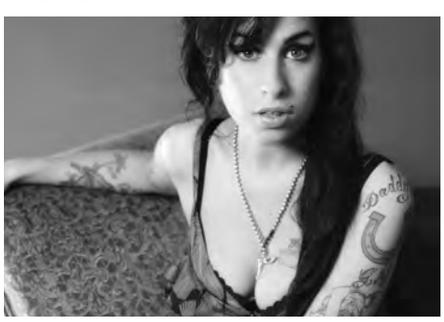
+

Bakmayın heavy metal'in kral koltuğuna Lemmy'yi oturttuklarına, onun gönlü safi rock'n'roll'da. Bir Elvis Presley anmasından sonra kurulan rockabilly ve jump rock tertibi The Head Cat hoşuna gitmiş olacak ki, ikinci albüm "Walk The Walk... Talk The Talk"u çıkardılar bile. Eddie Cochran'lar, Chuck Berry'ler, "Shakin' All Over"lar... Lemmy'nin vokali Motörhead'de gümbürtüye gidiyor diyenler bir de böyle buyursunlar.

+

2011'in müzik namına en büyük olayı Amy Winehouse'un ölümüydü. 27 yaşındaydı. Beş sene evvel, tarihin en büyük albümlerinden "Back To Black"i çıkarmış, "Rehab", "You Know I'm No Good" gibi şarkılarla dünyanın tüm kadınlarına

derdi neşeyle harmanlayan bir tercüman olmuştu. Ölümünü bekleyen allahından bulsun, sevenleri ne zaman çıkarsa çıksın üçüncü albümünün, yanaklarına kan gelmiş bir Amy'nin derdindeydi. Olmadı. "Lioness: Hidden Treasures"la idare edeceğiz. İki prodüktör dostunun, Mark Ronson ve Salaam Remi'nin gözetiminde hazırlanan veda albümünde duyulmuş duyulmamış Amy şarkıları, "Will You Still Love Me Tomorrow?"dan "The Girl From Ipanema"ya on yıla yayılmış yorumlar var.

+

Yedi sene aradan sonra ilk tam albümü "50 Words For Snow", Joni Mitchell'den Bat For Lashes'a uzanan yaratıcı kadınlar silsilesinde kimsenin Kate Bush'un eline su dökemeyeceğini kanıtlıyor. İster orman perilerinden bahsetsin, ister kar tanelerinden, kimse şarkıda onun gibi inandırıcı bir atmosfer kuramıyor.

+

Şimdi okyanus balıkları onu özlüyor. Küçük Cabo Verde adasının, balıkçıların ve yol gözleyen kadınların sesini dünyaya o duyurmuştu. Söylediği her şarkı, her "morna" kendi lisanının sınırlarını aşmış, ortak bir duygu diline dönüşmüştü. Çok geç gelen şöhret karşısında istifini bozmadı, dünyanın dört bir yanında, en büyük salonlarda konser verirken adasındaki küçük evinde gibi davrandı. Cesaria Evora, 17 Aralık'ta, 70 yaşında aramızdan ayrıldı. Onu Esma Sultan konseri öncesinde üzerimizdeki The Cure tişörtüne el koyarkenki sevinciyle hatırlayacağız.

+

Adele, Billy Bragg, Diana Krall, Elvis Costello, The Gaslight Anthem, Joan Baez, Kronos Quartet, Marianne Faithfull, Michael Franti, Patti Smith, Sinead O'Connor, Steve Earle, Sussan Deyhim, Tom Morello... Toplamda 75 isim 4 CD'lik derleme "Chimes Of Freedom"da Dylan şarkıları okuyor. 50. yılında Uluslararası Af Örgütü yararına...

+

Jane Birkin'i 18-19 Ocak'ta Serge Gainsbourg şarkılarıyla İstanbul'a beklerken "From Gainsbourg to Lulu"ya kulak verebiliriz: Lulu, Gainsbourg'un Birkin'in ardından evlendiği Bambou'dan olma oğlu. Aslında caz piyanisti. İlk albümünde vokaline yardımcı olmaya kimler gelmemiş ki: Rufus Wain-

wright ("Je suis venu te dire que je m'en vais"), Scarlett Johansson, Johnny Depp, —ahde vefayla— Vanessa Paradis, Marianne Faithfull ("Manon"), Iggy Pop ("Initials BB") ve albümdeki gözdemiz, gayet Pogues bir edayla Shane McGowan ("Sous le soleil exactement")... Gainsbourg dostlarından asıllarına genellikle sadık yorumlarla saygı duruşu, oğuldan babaya güzel hediye...

+

uzunçalar

Aram Bajakian's Kef Aram Bajakian's Kef
Barana & Ceylan Ertem Xenopolis
The Black Keys El Camino
Coldplay Mylo Xyloto
The Fall Ersatz G.B.
Feist Metals
Florence + The Machine Ceremonials
Fucked Up David Comes To Life
Haossaa Haossaa
The Head Cat Walk The Walk...Talk The Talk...
Josh Rouse The Mediterranean Sounds Of...
Kesmeşeker Doğdum Ben Memlekette
Lou Reed & Metallica Lulu
Pearl Jam Ten
Pink Martini & Saori Yuki 1969
Robbie Robertson How To Become Clairvoyant
Seth Lakeman Tales From The Barrel House
St. Vincent Strange Mercy
SuperHeavy Superheavy
Şirin Soysal Bir Şeyler Var
Thurston Moore Demolished Thoughts
Tom Waits Bad As Me
Tori Amos Night Of Hunters
Wilco The Whole Love
Woven Hand Black Of The Ink

+

kısaçalar

Adele Rolling In The Deep
Bandista Benim Annem Cumartesi
Bülent Ersoy & Tarkan Bir Ben Bir Allah Biliyor
EMA California
Francis Cabrel & Nana Mouskouri Guantanamera
Kaldırım Müzik Topluluğu Bandera Rosa
Lady Gaga You and I
Lana Del Rey Born To Die
Leonard Cohen Show Me The Place
Melis Danişmend Çok Geç
Neil Young Unknown Legend
Ry Cooder Wall Street Part Of Town
Vedat Sakman Yaşamın Gözlerin Kadar Güzel Olsun
Willie Nelson Smoke! Smoke! Smoke! (That Cigarette)
Yasemin Mori Gerenimo!

+

müzik ekranı

Björk Thunderbolt
Müzik, doğa ve bilimin orta yerindeki "Biophilia"nın yıldırım düşmesini betimleyen eserinin Manchester'da Tesla bobiniyle canlı icrası:
www.youtube.com/watch?v=HgElh_jbJrw
Fleet Foxes The Shrine / An Argument
"Helplessness Blues"un sekiz dakikalık güzellemesine vokalist Robin Pecknold'un kardeşi Sean'dan tekinsiz bir animasyon::
vimeo.com/31464974
Joe Strummer Johnny Appleseed
Kahramanımızın hayatından bir kesit (TheClash'ın hemen sonraları) filme alınmaya başlandı. Yönetmen Julie Delpy'nin bileğine kuvvet:
www.youtube.com/watch?v=9pYwPc6UNmo
Tindersticks Medicine
Şubat 2012'de yayınlanacak yeni albüm "The Something Rain"in habercisi. Stuart Staples'ın stüdyosundan detaylarla grubun yirminci yılının şerefine:
vimeo.com/32974131
The Who I'm Free
27 Kasım'da dünyaya gözlerini yuman büyük yönetmen Ken Russell'ın anısına, 1975 tarihli efsane filminden:
www.youtube.com/watch?v=QbXTnoP5lkw&feature=related

TOM WAITS

Gerçeklerden sakının

Ve yiğit çıktı meydane, yedi yıl aradan sonra ilk tam metraj albümünü koydu önümüze. "Bad As Me"de 24 ayar hikâyeler ve yalanlar, Marc Ribot'dan Keith Richards'a eski dostlar var. Şarkı ilminin ordinaryüsü anlatıyor...

Çeviren: Çiğdem Öztürk - Merve Erol

Kaynakça: Uncut, Pitchfork, Slate, Elsewhere Magazine

Şu anda neredesiniz?

Tom Waits: Berberde. Rio bilmem ne diye küçük bir kasabada. Saçımı kestirmeye mecbur olmadan berber dükkânlarında oturmayı severim. Çocukken berberlerle hiç aram yoktu. Gittiğinde sanki bir parçanı alacaklarmış gibi gelirdi, sanki doktora gidiyormuşsun da küçük parmağını keseceklermiş gibi. Artık yetişkinim, vantilatörün yanında öylece oturup dergi karıştırabilir, camdan dışarı bakabilirim.

Çocukluğunuzdan başka neler hatırlıyorsunuz?

En sevdiğim resminde büyükannem ev kıyafetiyle verandada duruyor, elinde tabancası... Muhtemelen 20'lerin sonları... Teksas, Sulphur Springs... Kimse tabancasını onun elinden alamazdı. Dikişle, hatta yemek yapmakla bile işi olmazdı. Olayı silahtı. Onunla mümkün olan her şeyi yaptı. Ama tabii bu onu biraz kısıtlıyordu. *(gülüyor)*

Nasıl bir silahtı?

O tabanca duruyor bende, ocağın üstünde. Colt 45 galiba. Ben silahlardan pek anlamam. Babaannemin el çantasındakileri görseniz aklınız uçar. Ben bile anlatamam şu an. Çocukken o çanta beni çok korkuturdu.

Tamamıyla yeni şarkılardan oluşan bir albüm çıkarmayalı epey olmuştu. "Yeni bir albümün zamanı geldi" dediğiniz bir an oluyor mu?

Bilim değil yaptığımız iş. Bazen hava durumu gibi oluyor, bulutlar toplanıyor. Olgunlaştığında, uzanıp koparabiliyorsun. Şarkı yazmak kolay ve basit bir iştir. Ama film yapmak mesela, kapsam ve boyutu itibariyle kahredici, saç baş yoldurucu bir süreçtir. Pek çok yönetmen aslında şarkıyazarı olmak ister, çünkü berberde saçını kestirirken bile işini yapabilirsin. En sevdiğim yönetmen herhalde Fellini. "Doğuştan Yalancıyım" diye bir kitabı var, yaratım süreci hakkında harika şeyler anlatıyor, ama o bambaşka bir kişilikti ve bambaşka bir zamanda yaşıyordu. "Ölüm saatlerde yaşıyor" derdi. Bütün oyuncuları sonradan seslendirilirdi. "Motor" dediğinde marangozlar çekiçlerini vurmaya başlardı, umurunda olmazdı, nasıl olsa film dublaja girecekti. Oyuncular oynarken sürekli onlara bir şeyler söylerdi kameranın arkasından: "Gel şöyle, şu yana bak, hele bir dön!" Büyük bir yenilikçiydi. *(gülüyor)*

Çeşitli konukların yanında, yeni albümünüzde yıllardır birlikte çalıştığınız müzisyenlerle berabersiniz...

Avcundan su içen, ille de bardak istemeyen müzisyenlerle çalışmayı severim. Ama kafanızdaki belli bir ismin takvimini uyduramıyorsanız seçenekleri de zorlarsınız tabii. Ne derler, malûm: "Harry Dean Stanton'ı ayarlayamıyorsan, benzerini bulacaksın." Bu albümde çalıştığım müzisyenler hep çok eski dostlarım.

Yeni albümünüz tam da beklediğimiz gibi şahane.

Çok teşekkür ederim. Çok çalıştık, ama eğlenceliydi. California'da, memlekette kaydettik albümü. Sağdan soldan topladıklarımı koyduğum küçük bir mekânım var. Bu aralar birçok stüdyonun kapısına kilit vuruluyor, biz de kendi stüdyomuzu yarattık.

Stüdyolar, dijital devrimin ardından müzik endüstrisinin darbe yiyen parçalarından biri oldu...

Acıklı bir durum. Albüm yapmak aslında çok mekanik bir süreç. Önce bir enstrüman çalmayı öğreniyorsun, sonra bu enstrümandan bir ses çıkarabilmek için kıçını yırtıyorsun. Ardından bir zar atıyorsun ve bütün o kayıt sürecine giriyorsun, kuşu kafese tıkmak için debelenip duruyorsun. Kanepe imalatı da aynı yolu izleseydi, mobilya endüstrisi kan ağlardı. Görünmez bir koltuk satın alıp parmaklarını şıklattığın anda odanın ortasına kondurabilseydin mesela. Tuhaf zamanlar yaşıyoruz, bir endüstri çökerse diğerleri de onunla birlikte çöküyor.

İnternet hayatınızda önemli bir yer tutuyor mu?

Hayır. Gerekli bir şey tabii, ama çok da bana göre değil. Robotlar, ha? Dünyayı ele geçiriyorlar. Bir bilgisayarın en büyük düşmanı nedir?

Su mesela.

Elbette. Hedefleri dünya üzerindeki suyu yavaş yavaş yok etmek, böylece bir odaya kapanıp vızır vızır veri üretecekler. Şu anda planlarının bir parçasıyız, çünkü onları yayıp popülerleştiriyoruz, ama sonunda hepimizi öldürecekler.

Müziği dinleme biçimlerimizin değişimi üzerine kafa yoruyor musunuz hiç?

Evet. Artık kayıtları bir laptop'la yapıyorlar ve bozuk para boyutunda hoparlörlerde dinliyorlar. Müzik dediğimiz şeye yönelik bir fast-food yaklaşımı oluştu, müziğin hayatımızdaki rolünü de etkiliyor bu. Başka işler yaparken dinleniyor artık müzik. Tabii bu yeni bir şey değil, müzik varolalıberi insanların eşlikçisi olmuştur.

"Bad As Me"deki bütün şarkıları eşiniz Kathleen Brennan'la beraber yazdınız, öyle değil mi?

Aynen. Her aşamada beraber çalıştık. O bambaşka bir disiplinden geliyor. Eğer iki insan da aynı şeyleri biliyorsa, içlerinden birine lüzum yoktur. Kathleen epeydir Peggy Lee takılıyor, bir de Henry Mancini ve Harry Belafonte.

Albümdeki şarkıların her biri gayet yoğun. "Bad As Me" sanki bir single derlemesiymiş gibi...

Kathleen 12 adet üç dakikalık şarkı istiyordu, albüme girdiğimiz gibi çıkalım, gereksiz oyalanlamalar olmasın derdindeydi. Artık kimsenin pek fazla vakti yok. Ben "19 şarkı sığdıracak yer var, tamamını dolduralım" kafasındaydım. Kathleen tutturdu 12 olsun. Yumurta paketleri gibi. İki dakikaya çok şey sığdırmak mümkün. Ben de biraz daha tutumlu davranmaya çalışıyorum. Olayı abartmayacaksın, tekrara abanmayacaksın.

Albümün açılış parçası "Chicago"nun başındaki yoğun ritmik curcunayı dinledikçe, bir tren ritmi olduğu farkediliyor...

Evet, bir tren şarkısı o. New Orleans'tan, Preservation Hall Caz Bandosu mensubu iki kornacıyla çalıştık. Clint Maedgen saksofon, Ben Jaffe de trombon ve bas klarinet çaldı. Daha önce nefeslilerle ritm enstrümanları olarak hiç bu şekilde çalışmamıştım: Pa! Pa! Pa! Pa! Bu benim için bir yenilikti, çok sevdim.

Yeni albümde ayrılık üzerine, hayattaki büyük değişimler üzerine, yorgun ve bitik insanlara dair birçok şarkı var. Şarkılarda herkes hareket halinde. "Chicago", "Get Lost", "Face To The Highway" hep ayrılığa dair şarkılar.

Galiba dönüp dolaşıp vardığımız belli temalar var. Kıssadan hisseler, ninniler, tren şarkıları, yol şarkıları, göç şarkıları, iş şarkıları, ip atlarken söylenen şarkılar... Ritmin şarkıda bahsi geçen eylemden türediği şarkılar enteresan oluyor. Chicago'ya gidiyoruz, batıya, hop, bütün göç meselesi işin içine giriyor. Bazı kelimeler başlı başına müziklidir. "Chicago" mesela, ne kadar da müzikal tınlıyor...

"Hell Broke Luce" da güzel bir şarkı. "The Glenn Miller Story" (Anthony Mann, 1954) filminden bir sahneyi hatırlatıyor: Merasim provası iyice sıkıcı hale geldiğinde, Miller ve grubu küçük bir swing çalıp bütün askerleri dansettiriyor...

Keith Richards "komutanlar bu şarkıya uyuz olacak, ama erler bayılacak" demişti. Bu şarkıyı yazmaya mecbur hissettim

kendimi. Çocukken şöyle bir şey duymuştum: "Güzel bir evim vardı, ama o çok gerilerde kaldı, marş ileri!" İnsanın içi parçalanıyor, bir zamanlar oradaydın, ama şimdi içerdesin mesela. Hakikatli bir yerden, yürekten söyleniyor bu tür sözler.

Hep yeni sesler, yeni ifade biçimleri buluyorsunuz. Bazı şarkılara sinen histerik bir yan da var.

Evet, rockabilly'vari durumları diyorsun. *(bir fal–setto numarası yapıyor)* Bilmiyorum ki nereden çıkıyor bu. Herhalde yaşlanıyorum, ama daha genç olmak istiyorum. Elim eldivene sığsın diye parmaklarımı kesiyorum. Bir oyuncunun kendine yakışan bir şapkayı ya da pantolonu araması gibi, ben de doğru sesin peşine düşüyorum. "Talking At The Same Time"da mesela, Skip James artı Smokey Robinson artı Marvin Gaye gibi bir ses arıyordum. Popüler olduğu zamanlarda özellikle düşkün olduğum bir tarz değildi rockabilly, ama faydalanmak gerek böyle şeylerden. Hepimiz babalarımızın kravatlarını ve annelerimizin iç çamaşırlarını giyiyoruz, mecazen elbette. Hiç kimse tepeden tırnağa özgün değil. Böyle olduğunu söyleyip çığırtkanlık yapanlara hep dikkat kesiliyorum, bakalım ne diyorlar diye. Halbuki hepimiz aynı balinanın spermi etrafında yüzüp duruyoruz.

Birçok müzisyene kıyasla farklı seslere çok daha fazla açıksınız, hele "Swordfishthrombones" (1983) albümünüzdeki Harry Partch etkisini düşününce...

Bizim buralarda o kafada çok insan var. Belki de Partch fenomeninin mirası onlar. Gençliğinde buralarda yaşamış, buralarda çalışmış. Adam öyle bir mucitti ki. Şöyle derdi: "Bir zamanlar küçük bir çocuk vardı, sonra dışarı çıktı –o küçük çocuk bendim, müziğin içinde dışarı çıktım." Zamanının gelenekleri içine doğdu, ama haiku'lar ve Çin enstrümanları toplamaya başladı ve nihayet kendi müziğini çalabilmek için kendi enstrümanlarını yapmaya başladı –kendi icadı olan ölçüleri ve nota sistemini çıkarabilmek için. Bütün o mikro-mikro ton işleri o kadar davetkâr ki. Ben de bu davete icabet ettim.

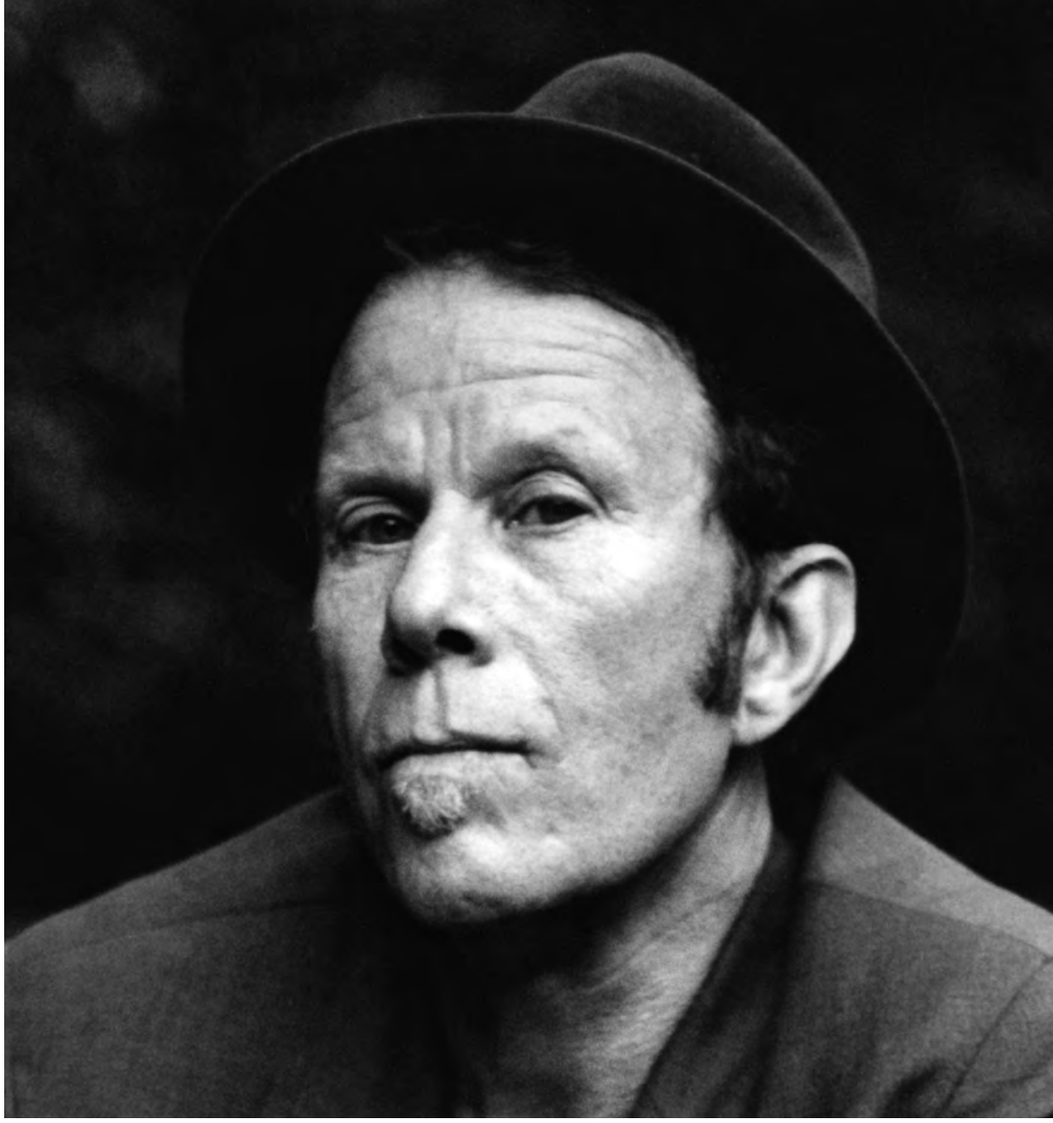
Partch'ın enstrümanları bir o kadar da güzel ve heykelsi. "Marangozluğa gönül vermiş bir müzisyen" diyor kendisi için.

Ahh, şahane! Hele bir de Cloud Chamber Bowls'u yok mu, aman allah! Her iki dalda da iyi, hem göze hem de kulağa hitap ediyor. Aralarında müthiş bir uyum var, tam da görüntünün yarattığı beklentiye uygun sesler çıkarıyor aletleri. Eminim elinin altında bulunan bildik enstrümanlar da çok hoşuna gidiyordu, ama sanatı icabı onlara pek yüz vermiyordu. Onun müziğini dinlemeye başladıktan sonra bakış açım değişti, ne görsem kendime "acaba bu nasıl bir ses çıkarıyordur?" diye soruyorum. Bir nalbura girdiğimde, "alacaksın eline çekici, önüne ne çıkarsa vuracaksın" diye iç geçiriyorum. Nalburlar takılmak için en iyi yerlerden biri, oralarda muhteşem şeyler keşfedebilirsiniz.

Bu yaklaşım az rastlanır bir dramatik etki yaratıyor müziğinizde. Çirkinlik de bir tür güzellik olabiliyor sizde...

Evet, aynen öyle. Demek ki güzelliği yeniden tanımlamak gerekiyor.

Eskiden sanatın hakikat ve güzellikle ilgili olduğu söylenirdi. İlginç yalanlarla ilgili olması da muhtemel.

Doğru. Aslında birbirinden farklı o kadar çok bakış açısı var ki, hakikat sözcüğü sonuna her zaman çoğul eki almalı. Senin de bir hakikatin var, benim de... Kehanette bulunmak elimizden gelmez. Her şey olup bittikten sonra bir olayı ele alıp nasıl meydana geldiğini değerlendirebiliriz ancak. Ama geliyor olduğunu ya da birazdan orada olacağını söylememiz, "bak şimdi tam şu köşenin başında" dememiz asla mümkün değil. Hiçbir noktada tahmin yürütemeyiz. O zaman klarinetini bulutlara doğru uzatmış, günden güne kelleşen, kılıksız bir adam için ne diyeceksin? Benny Goodman? Peki bunu nasıl açıklayabiliriz? Hazzın doruklarına çıkacak, kan ter içinde kalacak, herkesi kendine çekecek, hatta ona ölesiye âşık olacaklar. Böyle bir şey planlanabilir mi? Buna ancak gerçekleşince şahit olabilirsin.

Klarinetini bulutlara doğru uzatmış, günden güne kelleşen, kılıksız bir adam için ne diyeceksin? Benny Goodman? Hazzın doruklarına çıkacak, kan ter içinde kalacak, herkesi kendine çekecek, ona ölesiye âşık olacaklar. Böyle bir şey planlanabilir mi?

Amerikan kültürünün bir erime potası olduğu söylenir. Alman polkaları, mambolar, rumbalar, daha bir sürü unsuruyla sizin sanatınızda da var böyle bir şey. Folk müziğin yeniden tanımlanması gibi işleriniz: Elinde banjosuyla titrek bir ihtiyar görüntüsünden ibaret değil de, bir sürü farklı coğrafyanın buluşma noktası gibi...

Aşçılığa da benziyor. Birbirinden farklı kültürlere ait baharatları karıştırırsan, işin bir esprisi olur. Domatesli dondurma mesela. Nerede durman gerektiğine karar vermelisin ama. Müziği türlere ayırmak her şeyden önce pazarlamaya hizmet ediyor. Müzik kültürü adına korkunç bir şey bu. Ekonomiye indirgenen her şey gibi, en önemli unsuru gözden kaçırıyor. İrlanda ve Çin müziğinin hangi noktada çakıştığını anlamak lâzım. Müzik enstrümanlarının evrilmesi bile öyle. Birbirleriyle temasları olmaksızın değişik kültürlerde birbirinden farklı biçimlerde evrilmiş olabilirler. Kalkıp banjonun kökeninin izini süremezsin, çünkü aynı zaman diliminde birbirinden farklı yerlerde oluştu. Banjonun temelinde deri, yay, bir sukabağı ya da her neyse işte ondan var.

Tatmaya devam etmek gerekiyor yani...

Evet. Bazen koca bir fırın ekmeği çöpe atmanız da gerekebilir, ki bu çok acı verici bir durum. Benim başıma geldi, bir keresinde domates salçası yaparken defne yaprağını fazla kaçırmışım. Ya zeytinyağı fazla kaçar ya da tuzu, sonra deneme yanılma yoluyla bir denge tutturursun ve iş alır başını gider, o zaman da, "bu tamamdır, şimdi kolları yeniden sıvamalı" dersin. Aynı şey şarkılar için de geçerli. Bir şeyi lapaya dönüşünceye kadar üç gün boyunca miksleyebilirsin. Bir noktada teslim olmalısın.

Enstrümantal karşılığını yeterince iyi bulamamış şarkılarınız var mı albümde?

Evet. Bazen sürprizler oluyor, binbir yöntem denersin, sonunda "aman be!" der çıkarsın. Aynı "New Year's Eve" şarkısında olduğu gibi. Geçen gün arabada dinliyordum, birdenbire farklı bir şekilde söylemeye başladım, Mick Jagger gibi ya da Sam Cooke gibi, vurgulu bir şekilde. "Bring It On Home To Me" gibi. "Böyle de çok iyiymiş" dedim kendi kendime, "ama ok yaydan çıktı bir kere".

"Bad As Me"nin final şarkısı "New Year's Eve"in sonları geleneksel Noel melodisi "Auld Lang Syne"ı andırıyor...

Şarkının bir nakarata ihtiyacı vardı, elde de bir şey yoktu. Kathleen dedi ki "Noel'den bahsediyoruz sonuçta, böyle yapalım gitsin". Her şeyin berbat gittiği bir davete katılmışsınızdır siz de: Havaifişekler köpekleri korkutmuştur, esas adam iki saattir ortada yoktur, biri antreyi ateşe vermiştir, Marge yemekten zehirlenir, Bill O'Neal polisleri çağırmıştır, biz hâlâ şarkı söylemeye devam ederiz!.. "New Year's Eve" upuzun bir şarkıydı, "Ufak" tabir edilen bir boyuta çekilmesi gerekiyordu. Akşamcılar küçük şişelere böyle diyorlar. Procol Harum'un "A Whiter Shade Of Pale"indeki şu dize aklıma geldi: "I was feeling kind of seasick and the crowd called out for more." "Deniz tutmuş gibiydim, ama kitle fazlasını istiyordu." Ama ya aslında başka türlü olmuşsa? "Kitle umursamamışsa" mesela ya da şöyle bir şey: "Mide fesadı geçiriyordum, kitle de kalkıp gitti." Belki de gerçekte böyle olmuştu. Bu yüzden aslan payını onlar alıyor. Nasıl satacaklarını biliyorlar. Gerçek abartılmıştır. Her durumda kendinizi sakınınız.

Albümlerinizi sonradan dinler misiniz? Hiç dinlemeyenler var, Scott Walker mesela...

Film işinde de böyleleri var, dönüp bir kez olsun izlemezler. Jimmy Stewart kariyerinin sonlarında görüntüsünden hiç memnun değildi, yaşlanıyordu, filmlerini hiç izlemezdi... Ve tabii Johnny Depp, bence yaptığı hiçbir filmi görmemiştir. Kayıt sürecinde eldeki işi o kadar çok dinliyorum ki, albüm çıktıktan sonra asla eskisi kadar içine giremiyorum şarkının. Elinde küller kalıyor, halbuki senin asıl istediğin taze odun.

"Pay Me"de Henri Mancini'nin "Touch of Evil"da (Orson Welles, 1958) kullandığına benzeyen, çok güzel taverna işi piyanolar var.

"Touch of Evil"ın son cümlesini hatırlıyor musun? "He was some kind of a man!" (Öyle bir adamdı o da işte!) Bu ne "anlama" geliyor? Bu cümle üzerime ciddi bir sorumluluk yükledi. O filmden bir de Dennis Weaver'ı hatırlıyorum, küçük bir ağaca dayanmış, "Ben gecelerin adamıyım! Sadece gecelere aidim!" diye bağırıyor. Hugh Laurie'nin "House" dizisini biliyor musunuz? Orada canlandırdığı Dr. Wilson'ın bürosunda "Touch of Evil"dan bir sahnenin resmi var. Her defasında kameranın oraya dönmesini bekliyoruz: "Aha, işte 'Touch of Evil'!" Bu Mancini usûlü bir gol müydü? O metalik piyano sanki üzerinde küçük çiviler varmış gibi ses çıkarıyor, güzel. Meksika sınırına has bir müziğin piyanoda çalınabileceği insanın aklına gelmiyor. David Hidalgo'ya "The Wild Bunch"ın (Sam Peckinpah, 1969) sonunda bir mariachi grubunun çaldığı "La Golondrina" adındaki parçayı sormuştum. Bana şarkının bir kuşla ilgili olduğunu söylemişti. Sonra aynı soruyu Meksikalı bir taksi şoförüne sordum, o da çocukların yaz tatiline çıkmadan önce öğretmenlerine veda etmek için söyledikleri bir şarkı olduğunu söyledi. "Pay Me"de bu duyguyu yakalamaya çalıştım. "Darağacından kurtulmak istiyorsan iki yana sallan" diye bir dize var –şarkının adı da bu olacaktı, ama böyle sözlere bir şarkıda rastlamak ne kadar mümkün, bilemiyorum.

Bu albümde alıntı yapılabilecek bir sürü söz var. Mesela: "Ağaçtaki son yaprağım ben, diğerlerini sildi süpürdü sonbahar, ama kimse oynatamaz beni yerimden"...

O şarkının büyük bölümünü Keith Richards'la birlikte söylüyoruz. Gerçekten şarkı söyleyebiliyor, biliyor musunuz? Çok iyi bir country sesi var. Kelimeleri iyice cilalıyor ve son heceleri yutuyor. Bir-iki denemede çıktı o şarkı.

Keith Richards albüme gitarı ve vokaliyle konuk. Onunla tanışıklığınız ne kadar eskiye dayanıyor?

"Rain Dogs" (1985) zamanlarına kadar gidiyor. Kathleen "neden şu şarkı için Keith Richards'ı çağırmıyorsun" dedi, "onu da, işlerini de seversin. Hazır New York'a gelmişiz, o da zaten buralarda"... Hı hı deyip geçiyordum. Derken plak şirketinden "albüme konuk çağırıyor musunuz" diye sordular. "Keith Richards'a ne dersiniz" dedim. Mavrasına söylemiştim aslında, ama biri ciddiye alıp aramış. Ve Keith de tamam demiş. Bunu duyduğum anda dedim ayvayı yedik. Doldurmuş bir kamyona 600 tane gitarı, çıktı geldi. Yanında bir de uşak. New York'taki dev stüdyolardan birine, "Poseidon Faciası"ndaki (Ronald Neame, 1972) gibi bir yere girdik. Yüksek tavanlı, futbol sahası kadar büyük bir sürü oda. Buralara koskoca orkestraları sığdırıyorlar, bizse yayla kadar yerin ortasında beş adamdık. Kendimi bir tuhaf hissettim.

Ne zaman "Satisfaction"ı dinlesem aklıma hep aynı şey geliyor: Eğer siz de olamıyorsanız, daha kim tatmin olsun!

"Satisfied"da adının geçmesine ne diyor peki? "Şimdi de Bay Jagger ve Bay Richards / Kaşınan yerlerimi kaşıyacağım..."

Birden çıkıverdi. Bir tepki göstermek istemiştik, çünkü ne zaman "Satisfaction"ı dinlesem aklıma hep aynı şey geliyor: Eğer siz de olamıyorsanız, daha kim tatmin olsun! Bununla hep dalga geçerim. "Sikmişler o işi, ben alacağım tatminimi! Ah, Bay Jagger ve Bay Richards ne olacak peki?.." Laf kalabalığı işte.

Şarkılarınızı belli bir çalışma mekânında mı yazıyorsunuz, yoksa ilham perileri herhangi bir yerde geliyor mu?

İlham neredeyse sen oraya gidiyorsun, en azından bir kısmını yakalamak istiyorsun. Benim teorim, şarkıların kaydedilmekten hoşlanmadığı yönünde. Dikkatli olmazsan her şeyi mahvedersin. Şarkıların havada yaşadığına inanırım. Pencereyi açınca içeri sızıp kulağına girer, öbür kulağından çıkar, sonra da radyoyu boylarlar. Bir lokantada çalışıyordum, müzik kutusunun yanıbaşında yerleri süpürürken şöyle düşündüğümü hatırlıyorum: "Peki bunun içine nasıl girilir, bunun içinden nasıl çıkılır? İşte esas mesele bu..."

Demo kayıtları yaparak mı şarkı yazarsınız, yoksa ne çıktıysa kaydedip bitirir misiniz?

Kayıt kayıttır. Demo ya da geçici vokal kaydı gibi teranelere bel bağlamam. Arabada oturup el kadar kayıt aletine şarkı okuyorsunuz, bu sahnedeki dramayı düşünün: Çıt çıkmayıncaya kadar beklersiniz, okursunuz ve beğenmeyi ümit ederek dönüp tekrar dinlersiniz: Kayıt stüdyosundaki işleyişle temel anatomi aynı. Hatta bazen böylesi daha iyidir, çünkü üzerinizdeki baskı azalmıştır ve kendinizi koyverirsiniz. Çin yemeği için de böyle derler: O kadar uğraşırsınız, yarım saatte mideye iner. Peki acaba mutfaktakiler bu durumda nasıl hisseder? Bir de bir sürü bulaşık çıkar üstüne. Her projenin sonunda bulaşıklarla baş başa kalınır. Şu sıralar stüdyoda dansedip, şarkılar yazıp kendimi eğlemiyorum, bulaşıkla meşgulüm.

Arabada sık sık şarkı düşünür müsünüz?

Bu iş için müsait bir ortamdır. Kapalı, sessiz bir yerde yalnızsınız. Bir tür sıfır noktası duygusu oluşur, hareket halindesinizdir, kayıt aletine girerken şarkının kendisi hareket ediyor gibidir. Saçınızı otoyolla tarıyorsunuz gibi...

Sırf bu niyetle arabaya biner misiniz?

Evet, tabii. Ama bazen de kendiliğinden gelir. Arabada radyo dinlemekten pek hoşlanmam. Artık radyolardan pek hoşlanmıyorum.

Yaşlandıkça müzik zevkinizin değiştiğini düşünüyor musunuz?

Bazı şeylere duyduğum hayranlık daha da derinleşiyor. Diğerlerine karşı duyduğum hoşnutsuzluksa pekişiyor. Johnny Cash'i ne kadar çok dinlediğin önemli değil, o zaten sürüp gidiyor. Bazı yazarlar ve şarkıcılar insanı gerçekten etkiliyor ve etkilemeye de devam ediyor; diğerlerini de keşfetmiş oluyorsun.

Son zamanlarda hoşunuza giden bir keşif yaptınız mı?

İşin aslı şu ki, çocuk sahibi olunca pikap el değiştiriyor. Hangi müziğin çalınacağına artık sen karar veremiyorsun. Hesapta patronsun. Adına sanat dedikleri zımbırtıyı sunuyorsun, bu da etkilendiğin şeyleri ve yeni bir şey dinlediğimiz zaman uyanan isyan hissini kamçılıyor. "Ah be abicim" diyorsun, "bu dalganın aslında nereden geldiğini biliyor musun? Gel de sana Clancy Brothers'ın kim olduğunu anlatayım..." Kendini bir şey zannediyorsun. "Howlin Wolf'u daha önce hiç dinlemedin mi?! Hayattan mı usandın, neyin var?" Ama bu onların dünyası, söyledikleri üzere biz de onların dünyasında yaşıyoruz. Müzik tanrılarının katında kopacak kıyamete ve attan düşenlere sapkın bir hayranlık duyuyorum. Fakat çocukların bir şeyi bir ya da iki kez dinledikten sonra nasıl sindirdiklerini görmek çok ilginç. Küçükken oğluma okula giderken "bunun iliklerine işlemesi lâzım" diyerek Little Richard ve Buddy Holly dinletirdim.

İşe yaradı mı?

Evet. Şimdi dinlediğinde, "aa, Little Richard" diyor. Bazı fikirleri aşılamak istiyorsun, ama aynı zamanda, sen de bir şeyler öğreniyorsun. Onlar da sana bir şeyler dinletiyor, ben her şeye açığım.

Mesele romanların yazılış sırası değil, okunuş sırası yani...

Bu güzel bir bakış açısı, çünkü çizgisel bir öğrenme tecrübesine dayanmıyor. İşte bu yüzden Dylan'ın programı Theme Time Radio Hour'u

çok seviyordum, çünkü keşfettiklerin sana ait oluyordu. *(Dylan'ın taklidi yapıyor)* "Sıradaki parça güllere dair. Kırmızı güller. Sarı güller. Güllerdeki dikenler. –Dikkat edin parmağınıza batmasın." Of of of, köklere gidiyoruz, "Yellow Rose of Texas"ı, "My Love Is Like A Red Red Rose"u çalıyor... O programın hastasıydım, kendi kendine asla kuramayacağın bağlantıları kuruyordu –Judy Garland ile Henry Threadgill ya da bir şiirini okuduğu Slyvia Plath arasında. O program bana çocukluğumdaki radyo programlarını hatırlıyordu, radyo sunucusunun "ve şimdi de karşınızda..." diye anonslar yapıp Lightnin' Hopkins çaldığı, oradan da belki klasik bir parçaya ya da Gerswhin'e geçtiği programları. Bu geçişler bir şeyleri görmeni sağlıyor. Dediğin gibi, önemli olan senin dinleme sıran, albümlerin çıkış sırası değil. Zamanın mahkûmu olmak istemez insan. Aksi takdirde naylon poşet içinde duran bir Japon balığından farkın kalmaz. Akvaryuma bırakılırsın, ama plastik poşet içinde kalman gerektiği söylenir. Akvaryum fazlasıyla tecrit ortamı zaten, üzerine bir de akvaryum içinde bir torbada olmak iyice bunaltıcı.

Radyonun içinde bulunduğu acıklı durum, bugün bütün istasyonların aynı bilgisayar tarafından programlanmasından kaynaklanıyor.

Bir sürü küçük topluluğun yaşadığı Kuzey Dakota'dan çıkma bir hikâye var. Kuzey Dakota'da büyük bir gaz kaçağı olmuş, hem de renksiz, kokusuz ve zehirli doğalgaz kaçağı. "Radyoya çıkıp bu bilgiyi yaymalıyız" diye düşünmüşler. Bütün istasyonları gezmişler, istasyonlar kibrit kutusu kadarmış, pencereleri bile yokmuş, zaten içlerinde insan da yokmuş, sadece bir makine varmış. Hayrete düşmüşler: Canlı radyo dinlediklerini zannediyorlarmış, ama aslında 12 yıl önce kaydedilmiş bir programı dinliyorlarmış. Bu durum benim de canımı sıkıyor.

Bu yıl siz de Rock'n'Roll Hall of Fame'e girdiniz. Bu kadar mücadelenin ve dürüstlüğü koruma çabasının ardından sevindirici bir haber olmalı.

Bunu evde çok tartıştık. Kathleen'e şöyle dedim: "Beni Rock'n'Roll Hall of Fame'e alıyorlar. İyi, güzel, peki orada ne kadar beklemem gerekecek?" Aslında komik, çünkü buna hiç paye vermeyerek uzun bir süre geçiriyorsun ve sonra yaptığın iş birden çok havalı bir hadiseye dönüşüyor, adını oraya koymak istiyorlar. Daha önce hiç kabul töreni görmemiştim, adımı oraya koymak üzere bir merasim düzenlenecekti. Tuhaf bir şey. Herkes tanınmayı ister, tesisatçılar, marangozlar da ister, ki bence herkesin kendi meşrebince bir Hall of Fame'i vardır.

Tiyatro ve sinemada çalışmak müziğinize ne kattı?

Aslında bir anlamda bunların hepsi aynı yerden geliyor, fikirler aynı yerden çıkıyor. Mesele, aldıkları şekilde. Meşrubat mı olmak istersin mesela, sebze mi, ya da bir tatlı mı, ceviz mi, şapka mı, yoksa muz kabuğu mu? Bir şarkı için bir fikirden yola çıkabilirsin, bu fikirler salamura karideslere benzer, üzerlerine biraz su ekleyince başka bir şeye dönüşürler. Şarkıların kulağa hitap eden filmler olduğunu düşünmüşümdür her zaman; bir film de, en iyi ihtimalle, göze hitap eden bir şarkı olabilir. Ama bir şarkı aynı bir simit gibi cebinize sığabilir. Simidin arkasında yatan fikir neydi: Kolay dağılmaması ve mikrop kapmaması için dışı sert kabuklu, hem de seyahate uygun, cebe rahatlıkla giriyor. Şarkılar da aynen böyledir –aklında her zaman bin tanesi bulunur. Hiç kimse de kalkıp "ben yeteri kadar şarkı dinledim, bana daha fazla şarkı çalmayın" demez. Yeni bir şarkının yeri her zaman hazırdır. "Bu kitapları koyacak yerim kalmadı, bir depo ayarlamam lâzım" gibi bir duruma da düşmezsiniz. Şarkılar için her zaman yer vardır.

Çok sık konser vermiyorsunuz, konsere çıktığınızda da herhalde karşınızda heyecanlı bir kitle oluyor. En son ne zaman düşmanca bir tutumla karşılaştınız?

Benim değil, Zappa'nın izleyicisiydi. Sanki Frank beni öldürmelerini istemiş gibi davranıyorlardı. Beni anal termometre gibi kullanıyordu Frank. Ben sahneden inince sorardı: "Kitle nasıl?" Ben de işlevimi böylece anlardım. '70'lerin başları...

Bir on yıl sonra olsa, o seyirci sizi sevebilirdi...

Ben de onlara öyle diyordum ya. "Otuz yıl sonra bana hasta olacaksınız götoşlar!" Gelin görün ki hiçbirine ulaşamadım. Konserlerimde insanlar hoşça vakit geçiriyorlar herhalde, ama benim sahneye çıkma amacım bu değil. Sonuçta bir Sammy Davis Jr ya da Liza Minnelli değilim. Onlarda bir sorun yok, yanlış anlaşılmasın, ama beni sevgi sellerine boğsunlar diye yüreğimi döküp saçıyor değilim.

Şehirden kasabaya taşınmak yaptığınız işleri nasıl etkiledi? Daha çok bir şehir çocuğuna benziyorsunuz...

Şehir hayatını büyülü kılan şey, sürekli yüzlerce, yüzlerce sözcüğün ön camınıza vurması. Buralarda araba kullanırken okuyacak bir şey bulamıyorsun. Ama bu demek değil ki, şarkılarım bu durumdan çok etkileniyor. Bob Dylan'ın dediği gibi, bir kaos ortamından çıkmış, ama huzur duygusu taşıyan bir sürü şarkı var. Buna karşın, huzurlu bir ortamda yazılmış olmasına rağmen kaos havasının hâkim olduğu şarkılar da var. Burası aslında kendini ille de huzurlu işler üreteceğin bir ortam olarak sunmuyor. Sırf pastoral ortam olduğu düşünülen bir yerde bulunduğun için kitlesel katliam isteğin artabilir. Elinde baltayla cıscıbıl, anlatabiliyor muyum? Tavuk kümesini ateşe verebilirsin! Belediye başkanının kızını kaçırabilirsin! Burada aklın uçabilir, öyle diyorlar.

Kır yerinde kimse çığlığınızı duymaz, ama şehirde duyarlar.

Ama kimsenin umurunda olmaz. +

Soldan sağa De La Soul: David Jude Jolicoeur (nam-ı diğer Trugoy), Vincent Mason, Kelvin Mercer

Fotoğraf: Erbil Balta

DE LA SOUL

Efendimiz çıraklık

9 Aralık'ta İstanbul'da ilk defa sahne alan hiphop'un efsane üçlüsü De La Soul beklentileri boşa çıkarmadı, Ghetto'yu kırdı geçirdi. Hiphop'un nasıl alan genişletip özgürleşebileceğinin ispatı olan, yükselen hiphop'un mihenk taşlarından 1989 tarihli ilk albümleri "Three Feet High & Rising" tazeliğini korurken, grubun çeyrek asra yaklaşan mazisini David Jude Jolicoeur, nam-ı diğer Trugoy'dan dinledik...

Söyleşi: Alişan Çapan

Bütün bir "Black Music" geleneğinin içinde nereye koyarsınız hiphop'u?

David Jude Jolicoeur (Trugoy): Hiphop, "Black Music" diye tabir ettiğiniz büyük geleneğin içinde kendi özgün yerini edindi şüphesiz. Kendi tarihini yazdı, başlangıçta hayal bile edemeyeceğimiz noktalara vardı. Bu süreçte sadece Siyahların müziğinden değil, hayatın bütün alanlarından beslendi. Hiphop varoşlarda, mahalle aralarında, gettolarda başladı, ama zaman içinde o kadar çok sınırı aştı ki, artık hiphop'u "Black Music" etiketi altına hapsetmek haksızlık olur. Öte yandan, bu gelenek içinden bakarsak, hiphop'un her şeyden önce insanlara seslerini, kendilerini ifade etme gücünü yeniden verdiğini söyleyebiliriz. Malûm, gospel ilâhilerinden blues'a, oradan caz müziğine uzanan bir kültürden bahsediyoruz. Rock'n'roll'un da inkâr edilemeyecek etkileri vardır hiphop üzerinde, ama sonuçta bunların ötesine geçmiş, önemli bir yer edinmiştir kendine.

Hiphop'un müzikal anlamda doğrudan etkilendiği kaynaklar nedir sizce?

Hiçbirimiz blues dinleyerek büyümedik açıkçası. Ama blues dinlediğinizde insanların hayat mücadelelerinden, tutunma çabalarından, zorbalıktan ve dayanışmadan bahsedildiğini görürsünüz, ki bu hiphop'un da doğrudan blues'dan devraldığı bir mirastır. Cazın doğaçlama geleneğinin de etkisi olmuştur hiphop üzerinde. "Freestyling" dediğimiz şey, sahnede sadece doğaçlama çalarken ya da MC'lik yaparken anlık gelişmelere açık oluşumuz hep cazdan gelen şeyler. Ama hiphop'ta, kendinden önce gelen türlerden devraldığı unsurların yanısıra onlarda olmayan, kendine özgü, yeni ifade türleri de mevcut.

Bu durumda De La Soul'u hiphop geleneği içinde nereye koyarsınız?

Başkalarının yorumlarından anladığım kadarıyla, en çok saygı duyulan yönümüz, vaktiyle hiphop kültürüne hâkim olan genel anlayışı kırmamız. Bu işlere başladığımızda piyasadaki geçer akçe rekabet kültürüydü. Ben böyleyim, şöyleyim diye övünürdü çoğu hiphopçu. Bizim yaptığımız ise, övünmek yerine, sadece bireyin kendini özgür bir şekilde ifade etmesine dayanıyordu. Bakış açımız farklıydı, çünkü üçümüzün de kendi köşelerimizde oluşturduğumuz ciddi bir birikim olduğuna inanıyorduk. Üçümüz de bambaşka ortamlardan geliyorduk, annelerimizin babalarımızın dinlediği müzikler çok farklıydı. Bu birikimi De La Soul şemsiyesi altında nasıl değerlendirebiliriz, kendimizi müzik aracılığıyla nasıl geliştirebiliriz kaygısıyla müzik yapmaya başladık. Millet kendini övmekle, ucuz isyan nutukları atmakla meşgulken biz istedik ki, adamın biri sadece Noel'den bahsetmek istiyorsa ya da babaannesinin onu nasıl yetiştirdiğini anlatan bir parça yapmak istiyorsa, bunu yapabilsin.

Bu anlamda hiphop'u özgürleştirdiğiniz söylenebilir, öte yandan ilk albümünüz "Three Feet High & Rising"de kişisel hikâyelerinizin yanında ayrıca ele alınması gereken muazzam bir "sample"lar yumağı, farklı dönemlerin farklı müzik türlerine referanslar var...

Bence de sihirli bir plak oldu ilk albüm. Bu sihri de işin içindeki masumiyette aramak lâzım. Albümü yaptığımızda çocuk denecek yaştaydık, bizi bağlayan hiçbir kural yoktu. Çocuk dediğin isyankâr olur, tabii bu laftan ne anladığınız da önemli. Bahsettiğim, arızaya bağlayan yıkıcı olan bir isyankârlıktan çok, sizden önce konmuş kurallara başkaldırma anlamında bir isyan. Bizim söyleyecek sözümüz vardı, dolayısıyla kendi bildiğimizi okuma konusunda cesur davrandık. Stüdyoya girdiğimizde birçok akranımızın o günlerde yaptığı gibi "hadi James Brown sample'layalım" demedik. O kadar zengin bir yelpaze vardı ki önümüzde, Johny Cash de kullanabilirdik, Harry Belafonte de. *(gülüyor)*

'90'lı ve 2000'li yıllar boyunca müziğiniz değişip gelişirken elektronik müzik alanında da hatırı sayılır bir devrim yaşanıyordu, elektronik müzikteki bu gelişim müziğinizi etkiledi mi?

İnsan zamanın ruhuna ayak uyduruyor belli bir oranda. Bazıları piyasaya ilk çıktıklarında oluşturdukları kimliğe sıkı sıkıya sarılıyor, yıllar boyunca aynı şeyleri yapmayı tercih ediyor. Bence bu eşyanın tabiatına aykırı. Biz de zamanında kulüplere takılıyorduk, sabahlara kadar partiliyorduk, bu da müziğimize yansıyordu. Ama şimdi çıkıp da aynı şeyleri anlatsak kimse bize inanmaz. Aradan yıllar geçmiş, kimimiz çoluk çocuğa karışmışız, artık başka bir gerçekliğin içindeyiz, bu yeni halimizi anlatmalıyız müziğimizde. Ben artık 17'imde değil, 35, 40 yaşındayım diyebilmeli insan, bunun utanılacak bir yanı yok. Sonuçta dinleyicileriniz de yaşlanıyor.

İlk albümünüzün yakaladığı başarıdan sonra ciddi bir beklenti oluştu, siz de her albümünüzde müziğinizi daha da yetkinleştirerek bu beklentileri boşa çıkarmadınız. Bunun sırrı nedir?

Bunun yolu her şeyden önce müziği gerçek anlamda sevmekten geçiyor bence. Gelişime açık olmak, teknolojiye saygı duymak gerek. "Efsane" olmak kadar, yaptığınız işin çırağı olmayı sürdürmek de önemli. Biz en başından beri teknolojiye meraklıydık. Şimdi ben tutup "biz işe analogla başladık, biz 'old school' bir grubuz" diye ısrar etsem ne kadar saçma olur değil mi? Sırf zamanın ruhuna ayak uydurmak için oturup elektro-house şarkıları yapmaya çalışmak da bir o kadar saçma.

Sizin müziğinizde çok sık rastlıyoruz elektronik müzik unsurlarına ama...

Tabii, ama dediğin gibi, "bizim müziğimizde". Etrafta olup bitenler kendimizin kılabildiğimiz ölçüde ilgilendiriyor bizi. Hadi Kanye West'i ayarlayalım, onun prodüktörlüğünde bir De La Soul albümü yapalım diye bir kaygımız yok. 2011 itibariyle hiphop sound'unun ulaştığı bir nokta var. Bizim sorunumuz, bu sound'u De La Soul'un bir parçası haline

getirmek.

Kanye West dışında yeni nesilden sizi heyecanlandıran isimler var mı?

İlginç işler yapan bir sürü müzisyen var, ama yenilikçi gençler var mı derseniz, pek kimseye rastlayamadığımı itiraf etmeliyim. Bu albümü keşke biz yapsaydık dediğimiz bir şey yok son zamanlarda. Kanye bu anlamda gerçekten özel biri. Hem şahsiyet olarak hem de endüstri içindeki duruşuyla farklı. Ama onun işleri bile zaman zaman fazla ağdalı geliyor bana.

Hiphop'un ve genel olarak ABD müzik endüstrisinin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Bence büyümeye devam edecek. Bugünlerde çoğu yerde insanların "keşke gerçek hiphop'a, işin özüne dönebilsek" gibilerden şikâyet ettiğine şahit oluyorum. Bu bana saçma geliyor, hiphop'un özü dediğiniz şey sabit bir şey değil ki, sürekli değişen, gelişen bir şey. Hiphop'un ne olması gerektiği gibi tutucu görüşlerden sıyrılmalı insanlar. Radyoların, plak şirketlerinin, kimi zaman da dinleyicilerin taleplerine kulağımızı tıkayıp içimizden geldiği gibi müzik yapmalıyız. Bu noktaya geldiğimizde önümüz açılacaktır. Bugünlerde ismini cismini bilmediğimiz, 14-15 yaşında genç müzisyenlerin kendi köşelerinde yeni yeni keşiflerin peşinde koştuğuna eminim, umarım zamanı geldiğinde sahne alıp bu işleri bizlerle paylaşma şansı bulurlar.

Yirmi yılı aşan müzisyenliğinizde hâlâ prodüktörlerin baskısını üzerinizde hissediyor musunuz?

Çok şükür ki artık üzerimizde öyle bir baskı yok. Müzik endüstrisinin kurulu düzeninden kopmak en özgürleştirici şey oldu bizim için. 2004'ün "The Grind Date"inden beri o taraklarda bezimiz yok. Hayatımız boyunca aldığımız en isabetli karar oldu bu. Plak şirketleri, prodüktörler çoğu zaman nasıl müzik yapmanız gerektiğini, hangi sound'un satacağını sizden daha iyi bildiklerini iddia ederler. Ama kazın ayağı öyle değil, ne kadar iddialı bir prodüktör olursanız olun, sanatçının dünyasına nüfuz edemeyebilirsiniz. Böyle bir zorunluluğun içinde olmamak o kadar rahatlatıcı ki.

Piyasanın talepleriyle müzisyenlerin dünyasını iyi yorumlayıp önemli işlere imza atan prodüktörler de var, Quincy Jones mesela...

Bu tip prodüktörler müzik dünyasının devleri arasında yer alırlar. Örneğin hiç tarzım olmamakla birlikte, Puff Daddy'ye şapka çıkarılması gerektiğini düşünüyorum. Bu tip adamlar müzik kültürünün nereye doğru evrildiğini, hangi sound'un geçerli olduğunu çok iyi sezip bir grubu yoktan varedebilen adamlar. P Daddy denen adamın Berry Gordy ile aynı kumaştan geldiğini söylemek mümkün. Belki o zamanlar yapılan müzik daha naif, daha sanatçı odaklıydı, ama temelde prodüktörün üstlendiği işlev aynı. Puff Daddy, RZA, Kanye West gibi adamların hakkını teslim etmek lâzım.

Plak şirketlerinden şikâyet etmekle birlikte, "All Good" gibi hem sizin ölçülerinize göre iyi, hem de ticarî başarı kazanmış parçalara da imza attınız...

Büyük şirketlerle çalıştığınızda "şöyle bir albüme ihtiyacımız var, içinde şu da olsun, bir hit de lâzım" gibi konuşmalar yapılıyor. Bu gibi yönlendirmelere en son kulak verdiğimiz parça "Keepin' The Faith" ya da "Breakadawn"du hatırladığım kadarıyla. Sonuç kötü olmasa da, pek hoş bir şey değil bu telkinlere uymak. Çünkü albümü her dinlediğinizde mutlaka "bu şarkı çok çok daha iyi" dediğiniz en az dört-beş şarkı oluyor. Öte yandan, insanları yakalayacak bir melodi bulduğunuzda ya da bu şarkı iş yapar dediğinizde bunu bir kenara atmak da delilik olur doğrusu. "All Good", "Shopping Bags" gibi şarkılar kendiliğinden ortaya çıktı. Zaman zaman böyle şarkılara da ihtiyaç var.

Şu gördüğün bavul tıka basa Türk funk müziği dolu. Döner dönmez ilk işimiz onları dikkatle dinlemek olacak. Amaç ille de ilginç sample malzemesi yakalamak değil. Farklı şeyler dinlemek insanın önünde yeni ufuklar açar.

Yıllardır dünyanın her yerinde konserler veriyorsunuz. Canlı performans birikiminiz kayıt sürecinizi etkiledi mi?

Şüphesiz. Uzun bir turnenin ardından "hadi biraz keyboard tınıları üzerine çalışalım, sahnede iyi gidiyor" dediğimiz olmuştur mesela. Ama sonuçta alışkanlıklarınıza geri dönüyorsunuz. Konser verdiğimiz ortamlarda house tınılı şarkılar olumlu tepki alıyor diye oturup house albümü yapacak halimiz yok. De La Soul her zaman deneyselliğe oynamış bir gruptur. Yeni şeyler ancak cesaretle ortaya çıkar. Şu gördüğün bavul tıka basa Türk funk müziği dolu. Döner dönmez ilk işimiz onları dikkatle dinlemek olacak, eminim içinden işimize yarayacak nefis şeyler çıkacak. Bundan bir ay kadar önce Pos, ben ve bir prodüktör arkadaşımız benim evin mahzenindeki stüdyoya kapanıp internette günlerce Türk müziği dinleme seansları yaptık. Yanlış anlama, amaç ille de ilginç sample malzemesi yakalamak değil. Sadece müziği dinlemek bile önemli. Farklı şeyler dinlemek insanın önünde yeni ufuklar açar. Hiphop'un özünde vardır zaten bu. Dinlediğimiz bütün o rock, funk şarkıları mutlaka müziğimizi etkiler, ille de birebir kesip yapıştırmak gerekmez her beğendiğini.

Kendi albümlerinizi hazırlamak çok zaman alıyor olabilir, ama bu kadar farklı müziğe merak sarmış bir gruptan en azından arada bir toplama albümler yayınlaması ya da bu birikimi paylaşabileceği bir radyo programı yapması da beklenebilir...

Evet, bu sık sık gündeme geliyor, ama ortaya bir fikir atıldığında o kadar eleştirel olabiliyoruz ki, bu muhabbetlerin hiçbir zaman sonu gelmiyor. Sıradan bir fikir üzerine bile günlerce tartıştığımızı bilirim. *(gülüyor)* Albüm yapmaya başlıyoruz mesela, üç yılı buluyor tamamlamamız. Aslında çıtayı biraz düşürmemiz gerektiğini düşünmüyor da değilim.

Albümleriniz, şarkılarınız çoğu zaman çeşitli hikâyeler, senaryolar etrafında şekilleniyor. Film ya da animasyon projeleri gündeminize geldi mi hiç?

Hikâye anlatmaya yatkınız, doğru, bu tip projeler de hep gündemimizde. Senaryo yazmak, film çekmek, TV programı yapmak, kitap yazmak... Sonuçta yaratıcı bir grubuz, ama o titizlik belası hep bir şeylerden alıkoyuyor bizi. Bu kadar mükemmeliyetçi olmak insanın kendini bacağından vurmasına benziyor. Yine de tekliflere açığız. Geçenlerde Fransız prodüktörlerle vinyl-film denebilecek bazı çalışmalar yaptık. Çeşitli hikâyeler yazıp onları seslendirdik, önümüzdeki yılın başlarında piyasada olacak.

Bir söyleşinizde para, uyuşturucu ve kadınların birçok grubun sonunu hazırladığını söylüyorsunuz, sizde de hepsi var, yine de bunca yıldır birliktesiniz, bunun sırrı nedir?

Birlikte büyüdüğümüz birçok arkadaşımızın, hatta bizden büyüklerin uyuşturucudan, kız muhabbetinden yok olup gittiğine şahit olduk, bütün bunları bu kadar yakından tecrübe edip de ders almamak saçmalık olur doğrusu. Yola devam ettiğimiz sürece bu işin çıraklığını elden bırakmayacağız. Grup olmanın o kadar zor tarafları var ki. Gün olur fikirler çarpışır, gün olur zevkler. Kimi zaman işin içine kıskançlık bile girer, ama önemli olan, bütün bunları bir kenara bırakıp işinize eğilmeyi bilmek.

Hiphop'un başka efsaneleri, mesela Beastie Boys hakkında ne düşünüyorsunuz?

Çok severiz, her şeyden önce iyi müzik yaptıkları için. Biraz bize de benzetiyorum onları. Gönüllerinin istediği gibi müzik yapıyorlar, hiçbir şey ispatlamak zorunda değiller, kafalarına göre takılıyorlar.

Wu-Tang Clan?

Bugünlerde büyük gruplara hemen hemen hiç rastlanmıyor, Wu-Tang tayfası sırf bu yönüyle bile çok önemli. On kişilik kadroyla, birbirinden farklı birçok müzikal damardan beslenen, ama bu farklılığı da belirli bir ahenk içinde dinleyiciye ulaştıran çok zengin bir deneyim Wu-Tang'in macerası. Onlara girersek bu söyleşinin sınırlarını aşarız.

NWA?

Hayran olduğumuz grupların başında gelir. Birçokları onları "Fuck Tha Police" ve "Bitch" şarkılarıyla tanır, oysa bu şarkıların çok ötesinde bir gruptur Niggers With Attitude. 1990'da birlikte İngiltere turnesine çıkmıştık, canlı performansları karşısında ağzımız açık kalmıştı. NWA gibi gruplar çok önemlidir; ne zaman iyi bir işlerini duysanız, siz de gaza gelir, iyi bir şeyler yapmak istersiniz.

11 Eylül saldırılarından bu yana on yıl geçti. Obama'nın başkan seçilmesi, ekonomik kriz, son dönemdeki toplumsal hareketlilik... Kırklı yaşlarına varmış biri olarak ülkeniz hakkında ne düşünüyorsunuz?

Tatsız dönemlerden geçiyoruz. Hayatta iki tür insan var: Kimileri hoşnut olmadığı şeyleri değiştirmek için harekete geçer, kimileri ise şikâyet eder durur. ABD'de vatandaşların istediklerinde her şeyi değiştirebilecek denli güçlü olduklarına dair kemikleşmiş bir düşünce var. O kadar kanıksanmış bir görüş ki bu, insanlar hiçbir şey yapmadan her şey yoluna girecekmiş gibi bir düşünceye yol açıyor. Çok atıl bir toplumuz maalesef. Evet, son dönemde Wall Street eylemleri, işgaller vs. var, insanlar daha aktif olmak istiyor, ama bu yetmez. Bu hareketliliği başarıya taşıyacak bir örgütlülük lâzım. Bazen televizyonu açıp dünyanın haline bakıyorum da, kendimizden utanıyorum doğrusu. İnsanlar dünyanın her yerinde icabında kanları pahasına bir şeyleri değiştirmek için çabalıyorlar. Dünyanın geri kalanından öğreneceğimiz çok şey var. +

KREŞ

1984'e karşı mizah

Dört sene önce ilk albümü "Zaman Yok"la punk'a disko sosu bulaştıran Kreş, ikinci salvosu "Kreş Çıplak"ta daha klasik bir rock'a dönüyor. Memleket hallerinin ve siyasî gerilimlerin yansımasını bulduğu gruplardan Kreş, Çanakkale'den İstanbul'a uzanan serüveni anlatıyor...

Söyleşi: Merve Erol

Soldan sağa Kreş: Serkan Ferat (gitar, vokal), Ufuk Özcan (bas), Emrah Atay (davul)

2007'de, ilk albümünüz "Zaman Yok" yayınlandığında İstanbul'a daha yeni mi taşınmıştınız?

Serkan Ferat: Eski grubumuz Popcorn zamanında yerleştik, iki ay sonra da bir yarışmaya katıldık, "Zaman Yok"un çıkışına da bu yarışma vesile oldu. Daha önce üniversite sebebiyle Çanakkale'deydik, haftanın belli günlerinde Bursa'da, İzmir'de, İstanbul'da çalıyorduk. İlk geldiğimizde zorlanmıştık, ev bulamamıştık.

Çanakkale'ye gidiyor musunuz hâlâ?

Ufuk Özcan: Tabii, eskisi kadar sık olmasa da. Orada stüdyomuz var, provaları orada yapıyoruz. Yeni şarkıları çalışmak için oraya çekiliyoruz. İkinci albüm çıkmadan önce Çanakkaleliler bütün şarkıları dinledi. Klip çektiğimiz "Gül Açan Dudaklar"ı iki senedir çalıyoruz mesela. Bizden önce Çanakkale'den çıkan bir İhtiyaç Molası var.

Serkan: Öğrenciler ilk defa ailelerinden ayrılarak Çanakkale'ye geliyor, özgürce yaşıyor. En önemlisi, deniz kenti olması. Stüdyo bizim için bahane, aslında Çanakkale'yi çok özlüyoruz. Hepimiz başka şehirlerden gittik oraya, ama Çanakkaleli olduk. Oradaki repertuarımız da farklıdır, istenen şarkıları çalmazsak bize gönül koyarlar.

"Zaman Yok"tan bu albüme nasıl bir müzikal değişim yaşadınız?

Ufuk: Diskodan bayağı uzaklaştık bu albümde.

Serkan: Bir groove arayışımız var. Bu kimi zaman reggae oluyor "Jamaica" şarkısındaki gibi, kimi zaman "Dalgacı"daki gibi rock'n'roll. Rolling Stones'a selâm duruşu gibi geliyor o şarkı bana. Dans formunu yakalamak hoşumuza gidiyor, ama ilk albümdeki etki bu albümde yok. Dinlediğimiz şeyler, yaşadığımız şeyler değişti, hayata daha farklı gözlerle bakmaya başladık.

Emrah Atay: Bunun sinyallerini daha önce vermişiz gibi hissediyorum. İlk albümün ilk yarısı disko sosluydu, sonrası klasik rock gibiydi.

Ufuk: Derdimiz, bu albümü canlı kaydetmekti. Altı-yedi ay Çanakkale'deki stüdyoya kapandık ve ilk albümün havasından ne kadar uzaklaştığımızı farkettik. Planladığımız bir şey değildi aslında. Biz dinleyerek beslenen bir grubuz. 2000'lerde electroclash akımına, Erol Alkan'a, DFA Records sanatçılarına, LCD Soundsystem'a, The Rapture'a çok takılmıştık. Son dört yıl içindeyse her şeyi dinlemeye başladık. Kendi açımdan ben o taraftan bayağı bir koptum, yerli ya da yabancı, biraz daha eskilere, mesela Cem Karaca'lara döndüm.

Serkan: Bu albümde klasik şarkı formatına daha bağlıyız aslında, düzenlemeleri de bu belirledi. Okuyup dinlediklerimiz, izlediklerimiz, gördüklerimiz şarkıları şekillendiriyor. Medyadan, internetten her gün bir şeylere maruz kalıyoruz, bunlar sözleri ya da müziğin sertliğini etkiliyor. "Özgürlük" şarkısını biraz daha öfkeli söylemeye başladım son zamanlarda. Daha önce Türkiye'de müzisyenlerin benzer şeyler söylerken taşıdıkları inancı merak ediyoruz, biz "Özgürlük" derken ne kadar ileri gidebiliriz diye düşünüyoruz. '70'lerde Türkiye'de yapılan müziğin kendisi, mutfak kısmı hayranlık verici, ama anlatış şekilleri de öyle. "Aman Yavaş Aheste" diye şarkı yapmış adamlar. O zamanın disko şarkısı, şimdi o sıcaklığı yakalamak zor. Moğollar'a bakıyoruz, hâlâ Türkiye'de en çok konser veren gruplardan bir tanesi.

Şarkı sözlerinizden, "Tuzak"tan ilerleyelim: "Varoluşun bulantısı kapıma dayanınca / Geç kaldın dedim / Üzgünüm, artık aklım başımda..."

Serkan: Müzikal olarak da düşünülebilir. Bir piyasaya giriyorsunuz, beklediğiniz gibi olmadığını görüyorsunuz, "ben ne söylüyorum, insanlar ne anlıyor" diye düşünmeye başlıyorsunuz. Bu iş deli işi. O bulantıyı hissetmek doğal. Varoluşun bulantısından çıkmamızı sağlayan şey, müzik ve mizah olabilir.

Şarkıda da "müzik ve mizahtan başka silah kalmadı" diyorsunuz...

Serkan: Dünyanın şu anki halini göz önüne aldığımızda,

müzik ve mizah bizim çok önemli. Daha ilk şarkıda bunu böyle söyledik, çıplaklığa ulaşabilmek için. Yaşadığımız bu dönem bir kaos gibi geliyor bize. Ülkeye baktığımda bunu hissediyorum, ister istemez insanların hayatlarında da bunu görüyorum. Herkes bireyselleşme derdinde. Bir muhabbette kendi sırasının gelmesini mi bekliyor, seni mi dinliyor, belli değil. Kimse birbirini dinlemiyor, bencilleşiyor herkes, ama öte yandan, bu dönem bireyselliği de öldürüyor. "1984" romanındaki gibiyiz. Herkes tek başına, ama toplu halde bir uyuma, sisteme uyum da var. İşe gidiliyor, para kazanılıyor, ama bireyselliğinin farkında değil insanlar ya da bunu ortaya koyamıyorlar, başkaları ne der diye fikirlerini söyleyemiyorlar. Hissediyorum, adamın içi kaos, ama bunu dışavuramıyor. Biz belki şanslıyız, müziğimizle birtakım şeyleri dile getirip paylaşabiliyoruz. Albümde Sartre'ın "Bulantı"sına da, Orwell'in "1984"üne de selâm duruyoruz, çünkü bu zamanın ruhunu anlatıyorlar.

Ufuk: Her gün öyle yaşıyor gibiyiz. Sabah kalkıyorsun, yepyeni bir gün, metroya biniyorsun, herkes mutsuz, herkes somurtuyor, herkesin kafasında düşünceler. Ertesi gün yine hiçbir şey olmamış gibi davranmak zorundalar. Her yerde kameralar var. Akşam haberlerinde diyorlar ki sana, şurada şu hırsız yakalandı, şurada şu oldu, kameralarla gösteriyorlar. Bu şekilde yediriliyor kameralar. Halbuki bir de görünmeyen kısım var.

Ne var o görünmeyen kısımda?

Serkan: 1984 var. Sürekli takip ediliyorsun, izleniyorsun, dinleniyorsun. Söylemeyeceğin şeyleri söylemek zorunda kalıyorsun. Şu an bunları konuşurken bile dinleniyor olabiliriz.

Zaten teybe kaydediyoruz.

(gülüyorlar) Emrah: Dergi muhabbeti olduğu için bile rahat rahat konuşamadığımızı hissediyorum. Daha farklı cümlelerimiz var, ama rahat rahat dile getiremiyoruz. Sosyal medyada başbakana küçücük bir laf etsen, iki yılla yargılanıyorsun. Bağdat Caddesi'ne ne zaman geçsem üstüm aranıyor. Sinirden deliriyorum, ama hiçbir şey yapamıyorum.

Ufuk: Bundan üç-dört yıl öncesine kadar pek böyle şeyler düşünmezdik, ama mesela "Jamaica" şarkısı için "üzerinde gidip geliyorlar" gibi sözleri yüzünden "acaba geçer mi sansürden" gibi şeyler sorduk kendimize. Böyle şeyleri akıldan geçirmek bile insanı bir yerde tutuyor. Sistem o kadar iyi işliyor ki, istedikleri her şeyi sen zaten otomatikman yapıyorsun.

"Jamaica" şarkısını size ne yazdırdı?

Serkan: Şarkı sözü yazarken beni yönlendiren bazı şarkılar var, bunlardan biri de Bob Marley'in "Sun Is Shining"i. "Güneş parlıyor, ayakların kumlarda, dansetmek, hareket etmek istiyorsun, her şey çok güzel, ama aklının bir yerinde şunu tut: Dünyanın bir yerinde birileri acı çekiyor..." Hangi şarkıyı yazmaya otursam, bu sözleri aklımdan çıkaramıyorum. İlk albüm çıktıktan sonra bu şarkıyı doğaçlama çalıyorduk, sadece arada "Jamaika, o-oo" diyorduk. Parçaya bir söz yazma gereği hissettim, aslında kendi yaşadıklarımızdan yola çıktım. İstanbul'a gelen herkes etrafındaki karmaşık durumun, köpekbalıklarının farkına varıyor. Jamaika deyince eğlenceye de gidebilirdi, ama güzel bir dans ritminin üstüne adamakıllı bir-iki laf koymaya çalıştık o şarkıda.

Yine de albümünüzde eğlenceye doğru bir azim var. Albüm fotoğraflarında güneşli bir günde denize giriyorsunuz, "Tuzak"ta "bin ışık yolu"ndan bahsediyorsunuz...

Ufuk: "Yaşa" diye şarkımız da var albümde. Öfkeliyiz ama, umudumuz da var. Fakat bazen insan öyle zorlanıyor ki. Umut fakirin ekmeği, ye Ufuk ye gibi de oluyor.

Serkan: Müziğin yaşanılan dönemi yansıtması gerekiyor, sound olarak da, sözel olarak da. Dayatma anlamında söylemiyorum ama, bazı şarkılar sanki dünyada ya da Türkiye'de hiçbir şey olmuyormuş gibi yazılıyor.

Niye ince eleyip sık dokumak yerine hücum kayıt yapmaya ihtiyaç duydunuz?

Serkan: Orada da çıplak olalım istedik. Kanal kayda pek ısınamadık. İlk albümden önceki üç demomuzu canlı çalmıştık. Kayıtlar bir albüm kalitesinde değildi belki ama, enerjinin geçiş şekli güzeldi.

Ufuk: Çalışımızda hatalar var, olabilir. Ama canlı çalarken de bu boyutta çalıyoruz. Çıplaklığa buradan başlamak istiyoruz.

"Özgürlük" şarkısının önünde "Manifesto" var. Burada "Kahramanlarımız savaştı" diyorsunuz. "Özgürlük"de ise "kahramanları öldürdüm" diyorsunuz. Kim bu kahramanlar?

Serkan: "Manifesto", olayın tepesiyle ilgili. "Siyahların en beyazı tepede, koltukta..." Obama yani. 1940'larda, '50'lerde bir siyahın otobüste istediği yere oturamadığı düşünülürse, dünyada ve Amerikan halkında bir ezber bozuldu Obama'yla birlikte. "Özgürlük"teki kahramanlarsa kendi idollerimiz. Kimi zaman bir yazar kahramanımız oluyor, kimi zaman bir müzisyen, bir yönetmen. Herhangi bir dostun, arkadaşın da olabilir. "Özgürlük"teki en önemli cümle şu bence: "Kimden öğüt alırsan dikkat et, seni kendine benzetmesin." İdollerini bile sarsmalısın. Hep kahramanlarının dediğini tekrar etmeye kalksan, kendin olamazsın. İster istemez bir arayıştayız, ama en önemlisi, kendimiz olma arayışı.

"Güneş parlıyor, ayakların kumlarda, her şey çok güzel, ama aklının bir yerinde şunu tut: Dünyanın bir yerinde birileri acı çekiyor..." Şarkılarımızda Bob Marley'in sözlerini aklımızdan çıkarmıyoruz.

Hiç kahramanınız yok mu şimdi?

Serkan: Benim var. Bob Marley. Ayrıca Bob Dylan. Ama yazarlar daha çok galiba. Oscar Wilde, George Orwell... Bu insanların hepsi zaten "aman bana benzeme, kendi yolundan yürü" diyorlar. Punk'taki gibi: Üç akorun ve bir derdin varsa, anlat derdini!

Emrah: Benim kahramanlarım Serkan ve Ufuk. *(gülüyor)* Bob Marley de aynen. Thom Yorke da var.

Ufuk: Ben Bob Dylan'a Serkan'dan dolayı çok takıldım. Bir ara ortak evimizde bir odada Dylan çalardı, öbür tarafta The Clash, banyoda birtakım DFA'ler... Yine de kimseyi bir idol olarak göremedim.

Türkiye'den kahramanınız yok mu?

Serkan: Benim Barış Manço'ydu çocukken. Televizyonda onu gördüğümde heyecanlanırdım, kimseye benzemezdi, kılığı kıyafeti, mizahı beni etkilemişti. Cacık şarkısı filan... Mazhar (Alanson) abi, Bülent (Ortaçgil) abi, Teoman... Kaan (Tangöze) da, Harun (Tekin) da çok iyi beceriyorlar işlerini. İkisinin de şarkı yazma potansiyelleri çok yüksek. "Dünya Yalan Söylüyor" albümü bizim için çok önemli. "Cambaz" gibi hit olan bir politik şarkıya şimdi denk geliyor muyuz? Biz de yıllarca çaldık bu parçayı.

"Anlat Şehrazat"ın sözlerinde şöyle yazmışsınız: "Bir ülke varmış, bataklıklarla değil, sineklerle savaşan / O nehrin kıyısında yeni bir nesil büyüyor, boy atıyor..." Nasıl bir nesil bu?

Serkan: Son beş yıldır teknoloji hayatımızda abanarak yer ediyor. Böyle büyüyen bir neslin tepkileri, sosyalleşmesi, her şeyi değişti. Bu şartlarda sosyalleşmenin bu nesli fazla oyaladığını düşünüyorum. Aynı anda, sineklerle uğraşan, "bu işin başında şu adam var" deyip meseleyi çözdüğünü düşünen, bataklıkla uğraşmayan bir sistem var, ama o bataklık sürekli yeni sinekler üretiyor. Amerika'da Obama değişse ne olur, değişmese ne olur. Yetişen nesil de bu bataklığın üretimine katkıda bulunuyor. Annebabalarının fikirleri üzerinden fikir oluşturmaya, prensip oluşturmaya başlıyorlar, kendilerini ancak başkalarının fikirleriyle ifade edebiliyorlar. "Orhan Pamuk kötüdür" mü diyor babası, tamam, kötüdür. Genel ne diyorsa o kabul ediliyor. Gençler bugün hedonist bir kültürde yaşıyorlar. Yemekteki gibi, düşünsel faaliyetlerde de fast-food'a yatkınlar. Öte yanda, Deniz Gezmiş idolleştiriliyor, poster yapılıyor. Halbuki artık yeni şeyler söylemek lâzım.

Deniz Gezmiş'in unutulması daha mı iyi? Bugün bütün tehdit ve sindirmelere, ağır hapis cezalarına rağmen gayet güncel meseleler için mücadele eden bir üniversite gençliği var. Evlerinde bir Deniz Gezmiş resmi bulunsa, delil diye iddianamelere konuyor...

Serkan: Haberleri izleyince bir karamsarlık kaplıyor insanın içini. Gerçekten, hiç güzel bir şey yok. "Anlat Şehrazat"ta "gerekirse ilk taşı sen fırlat" diye bir dize var. Doğuda taş fırlatan yedi yaşında, sekiz yaşında çocuklar var. Yeni bir nesil derken, sadece İstanbul'da yaşayan, internette gezen bir nesilden bahsetmemeliyiz. Benim babam Kürt. Kürt kültürünü de aldım, Batı kültürünü de. Doğudaki çocukları anlama içgüdüsü de başgösteriyor zaman zaman. İstanbul'da, İstanbul dışında, sahip olamadıklarını görüp öfkelenen bir gençlik de var.

Türkiye'de mizahen yakınlık duyduğunuz kimler var?

Emrah: Can Yücel. O da bir kahramanımız. Onun yaptığı gibi bir mizahı rahat rahat yapamıyorsun artık.

Serkan: İnternette mizah kendine uygun formlar bulabiliyor, ama her şey hakkında geyik yapılması da pek iyi bir şey değil. İnsanların kafasında mizah devam ettiği sürece, umut olur. Mizah olmazsa hayat çekilmez. +

Soldan sağa Neyse: Melih Balta (gitar), Selim Kırılmaz (vokal, bas), Deniz Ünlü (davul)

ROCK'A YENİ BİR NEFES: NEYSE

Aleyhistanda bir lehçe

Kısırlaşmaya yüz tutan rock âlemimizin yeni nimetlerinden Neyse, kendi adını taşıyan ilk albümünü yayınladı. Sert riff'lerin arasına ince bir edebiyat, kallâvî okuma parçaları sıkıştıran grup, memleketin politik ahvalini dert edinenler kervanına hakkıyla katılıyor...

Söyleşi: Merve Erol

"Söyleyecek sözüm var" diye biten "Neyin Var"la "Söz" birbirine bağlanan şarkılar mı?

Selim Kırılmaz: Aradaki Yıldırım Türker alıntısını da hesaba katarsak sözle ilgili bir mesele var. "Çaresizliğe hiç yüz vermemeli. Söz bitmez. Sözün bittiğini söylemek intihar etmektir. Ölüme gidiyorsak da sessiz sözsüz gitmeyelim" diyor Yıldırım Türker. İki kutba hapsolmuş siyasetin dışında üçüncü bir söz söyleyebilme ihtiyacı var. Türkiye siyasetinde ana eğilimler fanatizm üzerinden şekilleniyor, şundan mısın, bundan mısın diye belli semboller, göstergeler üzerinden kanaatler üretiliyor. "Bana bundan daha fazlasını anlatmanı istemiyorum. Bana sadece hangi bayrağı ve takımı tuttuğunu söyle. Ben de seni kategorize edip bir an önce rafa kaldırayım. Daha fazlasını, değiştirme, dönüştürme kapasitesi taşıyabilecek fikrini duymak istemiyorum!" Böyle deniyor. Söz bu yüzden lâzım.

Walter Benjamin'in "Tarih Üzerine Tezler"inden, Judith Butler'dan, Michael Löwy'den alıntılar, Aydınlanma'ya göndermeler... Böyle kitabî bir altmetin de var albümde...

Selim: Dayatan bir şey değil, silik bir şekilde var. Bu alıntıların kimisi şarkıları yazdıktan sonra karşımıza çıkan şeyler. Yıldırım Türker'inki mesela, "şarkıyı şarkıdan daha iyi anlatmış" dediğimiz bir alıntı.

Siz hangi grupların, müzisyenlerin sözlerinden etkilendiniz Neyse'yi kurarken?

Selim: Dinlediğimiz, müziklerinden beslendiğimiz çok farklı gruplar var. Yaptığımız müziğin janrına uygun, söz söyleme derdi olan, bunu da beceren gruplardan en popüleri Rage Against The Machine mesela.

Melih Balta: Bizim açımızdan tavır beklentisi müzik için de geçerli. Enstrümantal bir şey dinlerken de müziğin yarattığı atmosferden bir tavır sezebilirsiniz. Sözleri olan bir şarkıdan şiiri ayıran bir durum varsa, o da müzik. Şiir bir şarkı olabilir, ama bir şarkı şiir olmaz, şarkıdır.

Deniz Ünlü: Sadece sözler değil, popüler kültüre karşı genel tavırlar da önemli. Pearl Jam'in her şarkısında net bir siyasî tavır yoktur, ama dış dünyaya, popüler kültüre, müzik piyasasına karşı tavırları bizi de etkiler.

Radikal'deki söyleşinizde güzel söylemişsiniz: "Pearl Jam'e çalım, hissiyat olarak benziyoruz." Sizler kaç doğumlusunuz?

Selim: '83, '83 ve '74.

En Pearl Jam'ci, en yaşlınız olan Melih mi?

Deniz: O tam zamanında yaşamış, biz biraz geç yaşadık, ama hakkını da verdik.

'90'lardan bugüne değişen ne var sizce?

Melih: Tüketimde çok büyük bir farklılık var. Faith No More'un herhangi bir şarkısını dinlemek için televizyon programı beklediğimizi biliriz. O zamanlar aldığın şey senin için daha değerliydi, yirmi şey dinleyeceğine bir tanesine konsantre oluyordun, onun peşinden koşuyordun. Grunge'a o zamanlar bir anlam yüklendi ve fazla geniş bir kitleye yayıldığı için de bir akım, tarz haline geldi. Duygusal yaklaşıyor olabiliriz ama, o dönemin o kadar kalıcı ve etkili olmasının sebebi, organik bir şekilde gelişmiş olması. Adamlar beraber takılıyorlar zaten, politika yapma dertleri de yok, ama o tavırla birlikte protest bir hal alıyor. Kökleri sağlam. Grunge çok şeyden beslendi, uzun süre başka şeyleri de besleyecek gibi geliyor bana.

Selim: Bana öyle geliyor ki, sözün gündelik hayattaki dolaşımı zorlaştı. Sözün niteliği, tedavülde bulunan muhalefet biçimlerinin kaçını ne güçte eklemleyebileceği onun dolaşıma girme gücünü de etkileyecektir. Şu anda göremiyoruz belki, ama bundan yıllar sonra dönüp baktığımız zaman analizini yapabileceğimiz belli toplumsallıkların o sözle nasıl ilişki kurduğunu anlayabileceğiz. Bizim gibilerin, orta sınıfın belirgin olarak yaşayıp farkettiği bir dönüşüm, değişim var bugün. Bunu ifade etmeye mecalimizin de kalmadığı bir dönemdeyiz. Böyle zamanlarda, tam da gündelik hayatta beceremediğimiz, yapamadığımız şeylere fantazmatik bir alan açmasıyla, kulaklığımızı taktığımız zaman otobüsün içinde bile olmasını istediğimiz hayatla bizi buluşturmasıyla birlikte sanatın etkisi de artıyor. Sanatın büyüklüğü burada zaten. Sanatın içindeki muhalefete tutunmaya ihtiyacımız var, buna muhtacız. Koşullar sanatçıyı da o fantazmik alanda tutunmaya itiyor, sanatçının kendini mevcut güç ilişkileri içerisinde ifade edebilmesi gerekiyor. Can Yücel şöyle diyor: "Aleyhistan'da bir lehçe oluşturmaktır bizlerin yaptığı." Neyse söz olarak böyle bir şeyi başardı mı, bunu zaman gösterecek ama, böyle bir arayışımız var.

Sizde şarkı yazma ihtiyacını doğuran ne oldu?

Deniz: Çaldıkça, geliştiğini hissettikçe yeni ihtiyaçlar doğuyor. Ne bileyim, Selim evde otururken eline gitarı aldığında bir şeyler çalarken, yavaş yavaş bestelerin çıktığını hisse-

diyor, getiriyor...

Melih: Çırağın usta haline gelmeye çalışması, illâ da ihtirasla olan bir şey değil. O bir süreç, onunla uğraştıkça zaten o basamakları da çıkmaya başlıyorsun. Eninde sonunda insan kendine ait bir besteyi, şarkıyı sahiplenme içgüdüsüne giriyor.

Bu albümden önce bar programlarında kendi şarkılarınızı mı çalıyordunuz?

Selim: Cover genellikle. İki sene çaldığımız için barlarda bilen bilir bizi.

Deniz: Başından itibaren müziğe hiç yan faaliyet olarak bakmadık. Müzik hep olacak, hep farklı şeyler yapacağız diye bakıyorduk. Barda sahne almak da kendimizi geliştirmek içindi daha çok. Sürekli garajda çalıyoruz, bir şekilde feedback'ler almamız gerekiyor.

Melih: Dinlemekten keyif aldığımız şarkıyı çalmak da bir o kadar iyi geliyor bize.

Deniz: Konservatuara girip enstrümanı inanılmaz şekilde çözsek, bambaşka müzikler dinlesek ve cover da yapmasak bu albümün onda biri çıkmazdı veya bambaşka bir şey çıkardı.

Yerli grup çalıyor muydunuz?

Deniz: Duman, Mor ve Ötesi çalıyorduk. "Cambaz", "Bir Derdim Var", Duman'dan "Haberin Yok Ölüyorum"...

Selim: Biz bunları çalarken Melih'in başka bir grubu vardı, bunları çalmıyordu.

Deniz: Melih onları çalanlarla çalıyordu.

Selim: Kurban'dan Kerem ve Burak'la birlikte Hücum Kedi diye bir grubu vardı. Onlarla Tool ve Pearl Jam cover'ları yapıyorlardı. Bizim grubun da Tool, Pearl Jam cover'ları dönemi oldu, hepsini bir arada çaldığımız dönem de oldu.

Deniz: Bizim playlist tarz olarak harbiden de karışıktı. Şöyle bir tarz belirleyelim, onun üstüne gidelim yoktu. Güzel müzik her türlü götürür yani.

Selim: Albüm öncesinden bizi takip edenler var. İnsanlar "bu aralar hayatımızda iyi olan bir şey varsa, o da Neyse" dediklerinde bakıyorum, hayatlar hakikaten kötü.

Neyse dışında size Türkiye'de güzel gelen ne var?

Deniz: Cem Yılmaz mesela. Popüler bir figür, ama her zaman kendine bir yakınlık hissettiriyor. O şekilde varolabilmesi rahatlatıyor.

Selim: Zorlama bir politik mesaj gibi olacak ama, hakikaten son dönemde beni mutlu eden tek şey Kürt gençleri. Şu anda Türkiye'nin en çok kitap okunan yeri Doğu ve Güneydoğu. Oraya gittiğim vakit tanıştığım gençler siyaseti de, okumayı da lâyıkıyla yaşıyor. Belki '70'lerin Türkiye'si öyleydi, ki ben o dönemi yaşamadım. Gittiğim üniversiteler, sosyal bilim kürsüleri de dahil, böylesine canlı, hakiki okuma, tartışma, paylaşma çabasını ilk defa görüyorum.

Melih: Oralardaki gençler de bir tepkinin neticesinde o ortamı canlı hale getiriyor. Yaşadıkları güzel değil ki!

Selim: Depremin ardından Van'a gittiğimde gönüllüler inisiyatif koydular, parti merkezine şöyle dediler: "En çok biz çalışıyoruz, biz karar vereceğiz, bu yardımlar konusunda siz bizi takip edeceksiniz." Belediye başkanıyla tartıştılar ve sözlerini kabul ettirdiler. Her gittiğim sene bölgedeki gençlerin siyasetle kurdukları ilişkinin derinleştiğini görüyorum. Van'a geçen yıl da gitmiştim. Urfa, Mardin, Diyarbakır'a gittiğimde içinde bulunduğum dost sohbetlerinde de benzer temaların burada, Batı'da olmayan şekliyle derinlemesine, sahici tartışıldığını gözlemliyorum. Geçen yıl sosyoloji kongresine gittiğimde mahçup oldum. Orada hakikaten özeleştirinin de doğrusu yapılıyor. Boğaziçi Üniversitesi'nde mesela bireyi aşmak değil mesele, tartışmalar kariyer yolu için yapılıyor.

Can Yücel şöyle diyor: "Aleyhistan'da bir lehçe oluşturmaktır bizlerin yaptığı." Neyse söz olarak böyle bir şeyi başardı mı, bunu zaman gösterecek ama, böyle bir arayışımız var.

Melih: Eğitimin bana verdiği bir tatmin yok. Doktoraya kadar yaptım, ama hiçbir zaman iyi bir öğrenci olmadım, olmak da istemedim. Buradaki eğitim kadrolarının ya da benim rastladıklarımın kalitesinden de olabilir. Eğitim açmaktan çok kapatıyor mu, faydalı mı, zararlı mı diye de tartışılabilir. İdeolojik kadrolaşmalar her alanda var, ama eğitime yüklenen anlamlar her zaman çok sıkıntılı...

Selim: Yıldız Teknik Siyasal Bilgiler'den mezunum. Okula her gittiğimde, hani Nazi kamplarında Yahudileri toplarlar ve ölümü bekletirler ya, öğrenciler de, hocalar da kendilerini böyle hissettiklerinden bahsediyor. Her hafta rektörlükle bir mesele çıkıyor. Kendi adamını kadroya alıyor. Birçok insan akademik yeterliliğini almasına rağmen kadrosunu alamıyor. "Sanayicilere ihtiyaç var, bunlar çok akademik" diyen rektör yardımcısı var.

Melih: "Matrix"te son bir sahne vardır: Her şey sayı olur. Şimdi de her şey dolar, euro! Her şey anlamını yitirmiş durumda. O kadar deforme edici bir sistem ki. Cem Yılmaz'ın esprisi gibi bir durum var: "Ölümsüzlük keşfedildi, insanlar 500 yaşına kadar yaşayacak, ama emeklilik 490'da." İnsanlar kendi hayatlarıyla ilgili karar veremiyor. Kentleşmeden tutun da, ekonomiye kadar...

Selim: Büyüyor dedikleri ekonominin tek ölçeri, yat satış rakamlarındaki artış. Orta sınıfların, alt sınıfların hayatları değil iyileşmek, sürekli kötüleşiyor. İşsizlik oranı da, şu da bu da gösteriyor ki, yalan dünya! Geçen gün üçümüz taksiye bindik, Melih bir otelden bahsediyor, şuranın yapısı şöyle bozuldu, böyle bozuldu diye, taksicinin cevabı: "Abi yapılsın, ülke para kazanıyor." İşte kanaat böyle üretiliyor. Önce ülke diye bir şey varsayılıyor, kendini "sen eşittir ülke" diye kuruyorsun, sonra da senin eline geçen bir şey olmamasına rağmen o senden yüksek para kazandı diye seviniyorsun.

"Yapma Meydan" sizin eski şarkılarınızdan, öyle mi?

Selim: Albümden önce yayınladığımız tek şarkı. Sözlerini 2007'nin seçim haftasında yazdık. Bir müzik yarışmasına katılmak istiyorduk, öğrenci psikolojisiyle son anda sözü yazdık. Her yer seçim bayraklarıyla, flamalarla doluydu, sözler de öyle çıkıverdi.

"Yapma Meydan"ı "Soner Torlak ve arkadaşları"na ithaf etmişsiniz...

Selim: Soner Torlak benim çok eski arkadaşım. İlk üniversiteye Edirne'de gitmiştim, o da orada öğrenciydi. Ankara Siyasal'da okurken de bir grup kurmuştu, "Yapma Meydan"ı çalıp söyleyen tek kişiydi. Ankara'daki Metin Lokumcu protestosunun ardından tutuklanmıştı. "Yapma Meydan" da sonuçta demokrasinin yapmalığını anlatan bir şarkı.

Kendi sözünüzü üretirken, Türkçeyle oynaşırken etkilendiğiniz kim var?

Selim: Mazhar Alanson'un rahat, gündelik halinden etkilenmiş olabiliriz. Grup Yorum'un tutkusundan, derdini, davasını çok duygusal bir şeyin içinde rahatlıkla ifade etmesinden etkilenmişizdir. Orhan Veli'nin, Özdemir Asaf'ın koyu, soyut bir meseleyi gündelik, rahat, akıcı anlatışından etkilenmişizdir. Bir sürü şey bünyeye sızıyor ve sizin oluyor artık, tek tek ayırt etmek zor.

Türkiye dışından iyi şarkı yazarları sizce kimler?

Selim: Bob Dylan, Leonard Cohen... John Lennon bir de tabii. O basitlikte o kadar büyük şeyleri anlatabilmek kolay bir iş değil. "Imagine" gibi bir şarkıyı biz bugün Türkçede yazsak muhtemelen komik duruma düşeriz. Konjonktür değişti, o zaman böyle şeyleri söylemenin kıymetiyle şimdi söylemek arasında fark var. Bizim sözlerimizin karmaşıklığı biraz da bu durumdan kaynaklanıyor. Sanatçının bariyerleri de arttı, omuzlarımızda birileri oturuyor şarkı sözlerini yazarken. Bir dinleyiciye, okuyucuya yazıyoruz bunları, sanatçının aşkın beyninden çıkan şeyler değil bunlar. Muhafazakâr bir toplumda yaşıyoruz, imgelerle hareket etmeye, bunu niyet edinenin görebileceği şekilde yazmaya itiyor bu durum. Çoğunluğun içine sindirdiği bir perspektif, kültürel bir baskı var. "Bunu istemiyorum, başka bir şey var etmeye ısrarla gayret göstereceğim" niyetini inatla korumazsanız, iş otosansüre varır. Bu inadı koruduğumuza dair imanım kuvvetli. +

Okuma Gözlüğü

20. yüzyılın kilit figürlerinden Vaclav Havel, 18 Aralık'ta dünyaya gözlerini yumdu. Herhalde edebiyatçılığıyla, Türkçeye de çevrilen oyunlarıyla daha çok anılmak isterdi, ama Samuel Beckett'in onun için yazdığı kısa oyunundaki gibi bir "Katastrof"a maruz kaldı. Prag Baharı'nın Sovyet tanklarıyla ezilmesinin ardından sürekli gözetim altında tutuldu, her adımı izlendi. Çekoslovakya'nın özgürlük çığlığı Charter 77'nin mimarlarından biriydi. Bu deklarasyon Kadife Devrim'in yollarını döşerken Havel'i de devlet başkanlığına taşıdı. Ama demir perde bir kere açıldıktan sonra makine yola koyuldu, Batılı devletlerin gözdesi olarak işler pek de istediği gibi gitmedi. Yine de, ülkesi ikiye bölünürken tarihte eşine az rastlanır şekilde hiç hır gür çıkmadıysa bunda onun da payı vardı. Siyasî mücadelesi rock and roll'dan hiç ayrı düşmedi, rock'un siyasetle etle kemik gibi iç içe geçtiği nadir momentlerden birinde başroldeydi. Cenaze marşını (Frank Zappa versiyonuyla) bir zamanın yasaklı rock grubu Plastic People Of The Universe çalıyor, ön sıralarda Velvet Undergroound'çılar aritmik alkışlar tutuyorlar.

Enerjisini büyük oranda Türkiye'nin çizgi roman ve mizah geleneğinin çok katmanlı siyasal ve kültürel kodlarını çözümlemeye ayıran Levent Cantek'ten bu sefer bir serbest makaleler derlemesi: "Şehre Göçen Eşek"e ilham veren makale Cantek'in bakış açısının tarihsel temelini de kuruyor, Nasreddin Hoca'da ve kapısına kilit vurulan Osmanlı kahvehanelerinde, Karagöz ve ortaoyununda alt kültürün izini sürüyor, iktidarın denetiminin dışına çıkan halk sanatlarında bir süreklilik arıyor. Akbaba'dan Gırgır'a, Yusuf Ziya Ortaç'tan Sabahattin Ali'ye, Kara Murat'lardan "halk terbiyesi" ritüellerine tarihten sahneler, bugünün dizilerine uzanan aforizmalar, kitabı serbest bir yekûne ulaştırıyor. Başta Bahadır Baruter ve çeşitli diziler, bugünün meselelerinin nasıl da dünden artakaldığını görmek için iyi bir kılavuz "Şehre Göçen Eşek". Hele devrin iktidarına göre CHP ve DP'nin karikatürlere yansıyışı, insanda deja-vu hissi uyandırıyor...

20 Aralık'taki KCK operasyonunun hedefi gazetecilerdi. Özgür Gündem, DİHA, ANF, Birgün, Evrensel, Vatan ve AFP çalışanlarının evleri ve bazı bürolar sabaha karşı basıldı, 50'yi aşkın kişi gözaltına alındı. Kürt hareketi üzerindeki baskı '90'ları aratmazken sosyalist basın da payına düşeni fazlasıyla almaya başladı. KCK olmasa, Devrimci Karargâh torbası da onlar için uygun görülüyor, malûm. Yine de en acayibi, Ahmet Şık ve Nedim Şener'in Ergenekon'la ilişkilendirilmesi. Ahmet'in ve Nedim'in daha ne kadar cezaevinde kalacağı belirsizliğini korurken, Ahmet'in 125 gazetecinin imzasını taşıyan araştırması "000Kitap —Dokunan Yanar" adıyla yayınlandı. Kitap, çizdiği otuz yıllık manzarayla, Türkiye'nin bir "operasyonlar ülkesi" haline nasıl geldiğini de gösteriyor. Demokrasinin ilerleyişini bu kitaptan okumaya başlayabiliriz...

"Karşı karşıya olduğumuz trajedi, sadece milyonlarca insanın hiçbir suçları yokken ölümcül bir tehlike altında yaşamaları değildir. Asıl trajedi şudur: Bu tehlike daha doğmadan bertaraf edilebilirdi.
Şüphesiz dünyada yine de kötü niyetli, bağnaz İslâmî ideolojiler olurdu, tıpkı bağnaz Batılı itikatların olması gibi. Tabii sırf bu yüzden İkiz Kuleler de yıkılmazdı. Arap dünyasının kızgın ve kendini aşağılanmış hissetmesinin sebebi, Batı'nın uzun yıllara dayanan siyasî tacizidir. İslâmî terörü "kötü" diye tanımlamak, bu kızgınlığın somutluğunu görmezden gelmek demektir. Bu öfkeyi hafifletecek türden politik eylemler için geç kalmış da olabiliriz. Terörizmin artık ölümcül bir momentumu var. Ama bu kaçırılmış fırsata üzülmekle düşmanı mantıklı hiçbir eylemle az da olsa değişmeyecek, kafasız hayvanlar olarak görmek arasında bir fark vardır. İkinci görüşün savunucuları, terör şiddetinin sadece daha fazla şiddetle bastırılabileceğini düşünürler. Oysa daha fazla şiddet daha fazla teröre yol açar ve daha fazla sayıda masum insan tehdit altına girer. Terörizmi "kötü" diye nitelemek sorunu daha da alevlendirmektir ve bu da, bilmeden yapsanız bile, lanetlediğiniz barbarlığın ta kendisiyle işbirliği yapmak demektir."
Terry Eagleton, "Kötülük Üzerine Bir Deneme"

Aralık ayı başında İstanbul'a gelen Fransız filozof Alain Badiou, dünyaya ve memleketine baktığında bizim burada görüp yaşadığımızdan farklı bir baskı ve manipülasyon rejimi görmüyor. Bakmayın soykırım yasası anlaşmazlığına, RTE ve medyasıyla Sarkozy ve medyası, yok aslında birbirlerinden farkları. Üstelik Fransa'nın Halil Berktay'ları ve Taha Akyol'ları Türkiyeli emsallerinden çok daha yetkinler. Bütün bu hengamenin ortasında felsefeyi gerçeğe, gerçeği özgürlük ve eşitlik idealine çağıran Badiou'nun çabası, Türkiye'de kendini kapana kısılmışlara da iyi gelecek. Bir bölümünü Express'te yayınladığımız "Komünist Hipotez" Encore'dan çıkmışken, Badiou'yu İstanbul'a davet eden Monokl da birbiri ardına dört kitabını Türkçeye kazandırdı. Meydanı boş bırakmayalım...

Bu çağda günlük tutmak ya da okumak ne işe yarar demeyin, bir devrin kültürel iklimini anlamada yine en büyük kılavuzdur. Memleketimizde yakın dönemin en iyi örnekleriyse, Naim Dilmener'e ait. Dilmener'in popüler müziği merkeze alarak, ama bununla sınırlı kalmayarak 2001'den bu yana tuttuğu "Eleştirmenin Günlüğü", Overteam marifetiyle, Idefix üzerinden yıl yıl e-kitap formatında yayınlandı. Büyük siyasî çalkantılarla geçen son on yılı anlamak isteyenler, popüler kültür dolayımıyla bu devrin zevklerine, eğilimlerine, sorunlarına ve atmosferine dair çok şey bulacaklar bu günlüklerde. Üşenmeyip kaleme sarıldığı için Naim Dilmener'e ne kadar teşekkür etsek az...

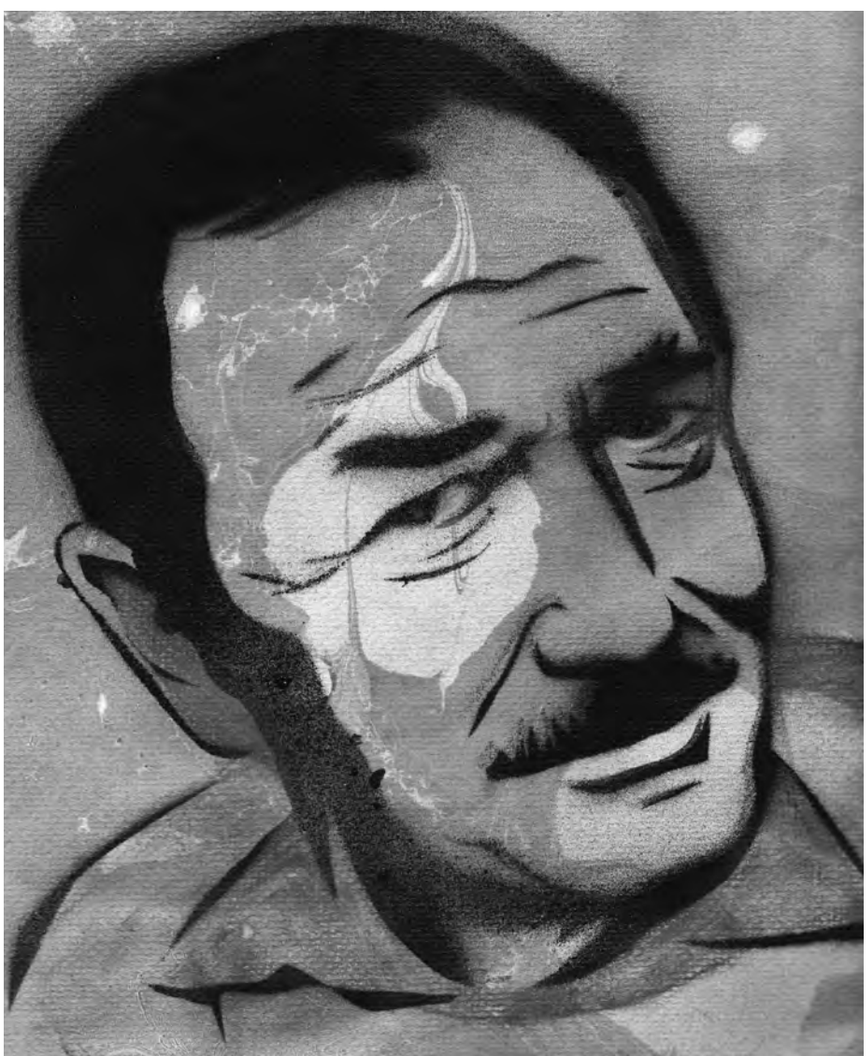
Alain Badiou Komünist Hipotez (Encore)
Ahmet Şık 000Kitap —Dokunan Yanar (Postacı)
Barış Pirhasan & Ceren Oykut Hurrem (İletişim)
Cahit Irgat Çok Yaşasın Ölüler (Notos)
Emmanuel Levinas Tanrı, Ölüm ve Zaman (Dost)
Fredric Jameson Siyasal Bilinçdışı (Ayrıntı)
Giorgio Agamben Dünyevileştirmeler (Monokl)
Haydar Karataş Gece Kelebeği —Perperık-a Söe (İletişim)
Jean-François Lyotard Libidinal Ekonomi (Hil)
Jean Teule İntihar Dükkânı (Sel)
Kojin Karatani Derinliğin Keşfi
—Modern Japon Edebiyatının Kökenleri (Metis)
Levent Cantek Şehre Göçen Eşek
–Popüler Kültür, Mizah ve Tarih (İletişim)
Marguerite Duras Yokmak Diyor Kadın (Monokl)
Michel Henry Marx'a Göre Sosyalizm (Monokl)
Rana Dasgupta Solo (Metis)
Robert Walser Gezinti (Can)
Terry Eagleton Kötülük Üzerine Bir Deneme (İletişim)
Thomas Bernhard Düzelti (YKY)
William S. Burroughs Benim Eğitimim (Sel)
William Saroyan Yetmiş Bin Süryani (Aras)

ORHAN KOÇAK'LA A'DAN Z'YE TURGUT UYAR

Orhan Koçak'la "Bahisleri Yükseltmek"in sayfalarında ve Turgut Uyar'ın dizeleri arasında gezinmeye devam ediyoruz. "Uyar Alfabesi"nde geçen sayıda "Ö"ye gelmiştik, bu sayıda "U"ya varıyoruz, uzanıp yanaklarından öpüyoruz.

Söyleşi: Yücel Göktürk

Şakakları Zonguldak

P

POTANSİYEL

"Bahisleri Yükseltmek"in çarpıcı yerlerinden biri de şu: "Felsefede Aristoteles'le başlayan bir gelenek, potansiyeli edimselle (veya gerçekleşenle) karşıtlığı içinde tanımlar. Bir şeyi yapabilme gücüdür potansiyel, ama yapmamamış olmak koşuluyla. Giorgio Agamben, Aristoteles'in tanımının yükünü ikinci ögeye kaydırır: 'Potansiyellik sadece şunu ya da bunu yapma potansiyeli değildir, bunları yapmama potansiyelidir de. Mimarda inşa etme potansiyeli olduğunu söyleriz, şairde de şiir yazma potansiyeli... Mimar, inşa etmeme potansiyeline sahip olduğu sürece bir potansiyeldir, şair de yazmama potansiyeli olduğu sürece bir potansiyel'..."

Orhan Koçak: Aristo farkına varmış, ama esas Freud'un tespiti tabii: Cinsel iktidarsızlık insanda vardır. Hayvanlarda cinsel iktidarsızlık diye bir şey yoktur. Dolayısıyla, hayvanlarda cinsel iktidar diye bir şey de yoktur. Yapıyorum-yapamıyorum, istiyorum-istemiyorum diye bir şey yoktur.

Agamben alıntısının devamında "özgür olma" tanımına geliyoruz. "Özgür olmak sadece şunu ya da bunu yapma gücüne sahip olmak değildir; sadece şunu ya da bunu reddetme gücüne sahip olmak da değildir. Özgür olmak, kendi empotansına muktedir olmaktır, kendi eksiğiyle ilişkide olmaktır."

Bunlar Turgut Uyar'ın özgürlük kavramının başından beri ayrılmaz boyutu olan negatif yönü tamamlayıp tanımlıyor. Turgut Uyar'da bir şeyi yapma kabiliyeti, gücü, aynı zamanda o şeyi yapmama, reddetme kabiliyetiyle bağlantılı değilse anlamı yok. Onu vurgulamaya çalıştım. "Bu şiiri yazıyorum, ama yazmayabilirdim de, bu şiirin yazılmayabileceğini şiir içermiyorsa çok değerli bir şiir değil." Bunu hiçbir zaman böyle söylemedi, ama böyle inanıyordu. O şiir, bu inancın ifadesi. Turgut'la uğraşırken boyumdan büyük bir işe giriştiğimin farkındayım, şimdi daha da farkına varıyorum. Batı felsefesinin, ama yalnızca Batı felsefesinin de değil, tasavvuf felsefesinin de parçası, içeriği olmuş bazı şeyler, Turgut gibi pek az felsefî metni hakkıyla okumuş bir insanın faaliyetinde, yazısında kendiliğinden ortaya çıkıyor. Beni şaşırtan bu oldu. Melih Cevdet'te de bu türden felsefî temalar bulabilirsiniz, ama o okumuştur bunları. Derrida'yı değilse bile, Bergson'u veya bir anti-Bergson olan Lévi-Strauss'u okumuştur. Descartes'ı, Sartre'ı da okumuştur. Turgut Uyar bunları okumamış. Kendi zihinsel faaliyeti içinde bunlara varıyor. Yanından, içinden geçiyor, bir tarafa koyuyor. Şiiriyle düşünen bir adam. Şiirini o kadar zorluyor ki, insan düşüncesinin şu ya da bu noktasında çarptığı, tosladığı birtakım engellere, boşluklara, açılımlara kendisi de uğruyor. Ben öyle hissettim.

R

ROMAN

Turgut Uyar'ın romanla ilişkisi nasıldı?

Romanı da bir felsefe, düşünce metni gibi okuduğunu sanıyorum. Cemal Süreya roman okurdu, severdi. Roman tercüme ederdi, Balzac ve Flaubert çevirileri vardır. Turgut Uyar'ın romanı roman gibi okuduğunu sanmıyorum, ama "Dünyanın En Güzel Arabistanı"nda romanesk bir havaya girmiş, o ona yetmiş. Mesela, Kafka'yı okuduysa bazı düşünsel şeyler için okumuştur. Kafka başka nasıl okunur bilmiyorum da, yani Kafka'yı bir mesel olarak okumuştur. Turgut Uyar'ı Balzac, Dostoyevski okurken düşünemiyorum. Tolstoy olabilir, çünkü onda epik bir şey var. "Harp ve Sulh"den bahsediyorum.

Oğuz Atay'ı okumuş mudur?

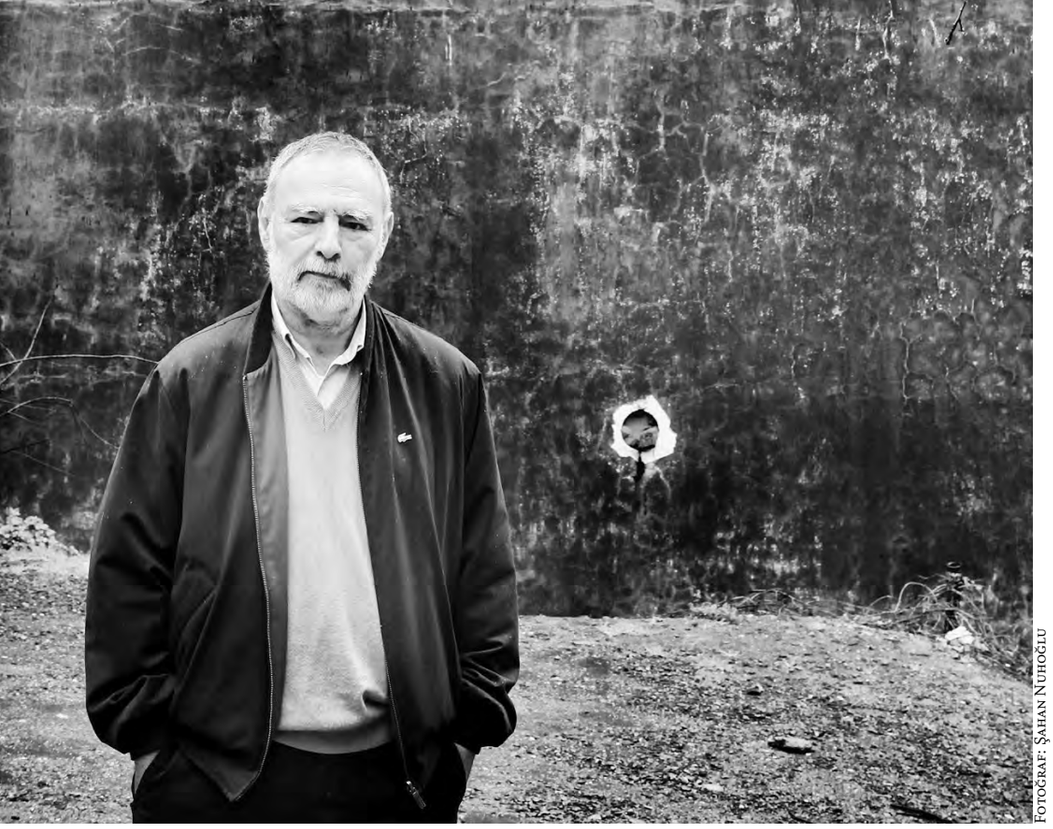
Turgut Uyar pek öyle kitap okumayı seven biri değildi. Onun Oğuz Atay'ı okuduğundansa, Oğuz Atay onu daha iyi okumuş olabilir. Oğuz Atay'la galiba Ankara'dayken Cevat Çapan ya da belki de Vüs'at O. Bener aracılığıyla tanışmışlardı. Aralarında dostluk kuruldu mu, bilemiyorum. İstanbul'a geldikten sonra, Leyla Erbil aracılığıyla bir araya gelmiş olabilirler. Oğuz Atay Leyla'nın dostuydu, evine gidip gelirdi, Turgut da öyle. Aralarında alışveriş var mıydı, Turgut Oğuz Atay'ı okumuş muydu? Sanmıyorum.

"Yenilgi Günlüğü" ile "Tutunamayanlar" aşağı yukarı aynı yıllara denk geliyor. Uyar'la Atay'ın arasındaki kişisel ilişkiden bağımsız bir yakınlık söz konusu galiba.

Öyle bir şey var. '60'lar boyunca, başkaları onları öyle görmese bile, politik olarak ikisi de solda duran insanlar.

Turgut Uyar'la Oğuz Atay arasında nasıl bir edebî ilişki, bağlantı kurulabilir?

Turgut'la Oğuz Atay'ı yan yana düşünmedim. Düşünsem belki de daha iyi ederdim. Turgut'un nesirdeki yakın karşılıkları, Bilge Karasu'nun ilk kitabı "Troya'da Bir Ölüm Vardı", bir miktar da Vüs'at O. Bener gibi gelmiştir bana. Yazar, düşünce insanı olarak Bilge'yle birbirlerine karşılıklı saygı duyduklarını biliyorum. Vüs'at O. Bener söylemiş-

Fotoğraf: Şahan Nuhoğlu

ti... Turgut Uyar'la Oğuz Atay arasında bir edebî ilişki varsa eğer, sadece bu ikisi arasındaki ilişki değildir. İkisi de daha geniş bir düşünce, duygu ve teknik "havuzundan" pay alıyorlardı. Buna "eleştirel (ya da muhalif) modernizm" diyebiliriz belki. Bu havuzda Vüs'at O. Bener de vardı, Bilge Karasu da, Leyla Erbil de, Adnan Özyalçıner de, Yusuf Atılgan da, Sevgi Soysal da. Uyar'ın, Oğuz Atay'dan çok, Karasu'ya ve Karasu'nun da Uyar'a baktığını biliyoruz. Şu da var: Oğuz Atay'daki oyun, oyunluluk Turgut'taki ironiden daha farklı bir şey. Oğuz Atay'da Turgut Uyar'daki gnostik damar yok. Kara bir yanı var, ama gnostik bir şey değil. İroni Uyar'da sadece bir ândı, belki sürekli işleyen bir an, ama yine de başka moment'ler içinde bir moment. Ve "komik"e de büyük ölçüde kapalıydı. Atay'daysa ironi asıl araçtı, asıl duruş. Güldürmeyi de seviyordu.

Turgut Uyar şiiri için "romansal" ifadesini kullanıyorsunuz...

Romansal bir yanı var, onu kendisi de söylüyor. "Bunları yazarken ilk başta bir hikâye yazdığımı da düşünüyordum, düşünmek istiyordum. Hikâye ve hikâye olarak yazmaya kalkınca da bir şeye benzemiyordu" diyor. Bazı şairler daha başlangıçtan itibaren dizenin ritmiyle şiirlerini tasavvur eder, kurarlar. Turgut Uyar'ın böyle olduğu dönemler var; "Divan", daha sonraki eserleri... Böyle olmadığı dönemler de var. Belli bir kalıba çok bağlanmamış.

Turgut Uyar'da dizesiz düşünme daha mı baskın?

Galiba. Özellikle "Dünyanın En Güzel Arabistanı"nın ve "Tütünler Islak"ın dize olarak başlayıp nesir şeklinde devam eden parçaları var.

Edip Cansever, Cemal Süreya gibi Turgut Uyar'ın çağdaşı şairlerin dizeleriyle ilişki kurmak, hemhal olmak daha kolayken ve okuyucu için gençlikle de eşanlamlı sayılabilecek bir takip hali varken, bunu Uyar için söylemek zor. 20'li yaşlarında birinin aklına gelen ilk şairin Turgut Uyar olması zayıf bir ihtimal gibi.

19-20 yaşlarında kendim şiir okumaya başladığımda ilk kapıldığım şair Turgut Uyar değildi. Ben de kalıplı, dizenin temel birim olduğu şairlere gittim. Oktay Rifat, Cemal Süreya... Nâzım Hikmet'i seviyordum ama, onu şiirden başka bir şey olarak da seviyorsun.

Ya da Attilâ İlhan'a gidilir...

Evet, "Yağmur Kaçağı", "Sisler Bulvarı" genç bir insanı özellikle yakalayan şiirlerdir. Turgut Uyar'ı sonradan sonraya sevmeye başladım. Şiir sevmekle roman, hikâye sevmenin ya da düşünce yazısı sevmenin birleştiği bir noktaya yerleşiyor Turgut'un şiiri. Estetik bir zevktense, daha entelektüel bir zevk.

Dolayısıyla kolay çözülemez bir tarafı da var.

Fakat, sonraki kuşak üzerinde, İsmet Özel üzerinde, Süreyya Berfe üzerinde çok etkili olmuş. Son yazdıklarında değil ama, İsmet Özel'in kitaplarında Turgut Uyar'ın birebir yankılarını bulabiliyoruz.

RÜSTEM

Modan yaylasına eşkin almadan
Maktele üzerine sağımız,
Süt beyaz Çermik dağları
Ve solumuz, kan kırmızısında Fırattır
(...)
Yasak! Bundan böyle zulüm...
Ve öşür ve haraç ve angarya
Ve katil ve sirkat ve talan
Ve küfür kıza–kısrağa
Yasaktır, emreder dağlar paşası

1968'de yazdığı "Dergilerde" başlıklı yazısında, "Yereysellik, Ulusallık, Evrensellik" arabaşlığının ardından gelen bölümde, Ahmed Arif'in "Rüstem" şiirinin Türkçe edebiyatın en güzel örneklerinden biri olduğunu söyleyerek naklettiğimiz alıntıyı yapıyor. Sonra da şöyle diyor: "Ahmed Arif, bir destan ozanının bütün olanaklarını, yeteneklerini taşımaktadır. (...) Yalnız bana kalırsa abartılmaktadır." Uyar'a göre, Ahmed Arif'in zaafı, bölgesel özelliklerin ağır basması. "Rüstem"i bu kadar beğenmesini ve ardından yaptığı yorumu nasıl yorumlamalı?

Turgut Uyar'da, "yerli" ve "tekil" olana bağlılık kadar, 1960'lardan itibaren daha da güçlenen bir evrenselci yöneliş de vardı. Bu açıdan, Ahmed Arif'in ilk kitabından sonra, 1960'larda yazdığı şiirler Uyar'a belki fazla dar gelmiştir. Teknik açıdan da zayıf, belki fazla "tek sesli". Bu noktada Ahmed Arif'in bütün şiirlerinin vurulacağı kıstas, yine kendi "Karanfil Sokağı" şiiri olmalı. Bunun yanında bütün hepsi, özellikle sonrakiler, epeyce yetersiz kalıyor.

S

SINAV

Turgut Uyar'ın üç sınavından söz ediyorsunuz: Seçilme sınavı, yalnızlık sınavı, ölüm sınavı...

Üçü içinde en belirsiz olanı ölüm sınavı... Birincisi, kendisine başkaları –en başta o dönemde şiirin bir tür "tek seçicisi" olan Ataç, sonra da Cemal Süreya– tarafından verilen ismi –"şair seçilmeyi"– reddetti. Bu ona yeterli gelmedi. "Hayır, sınavı geçtim, ama sorular ve jüri yanlıştı. Ben şimdi çok daha zor sorularla kendimi tekrar bir sınava sokuyorum" dedi. Ve Ataç'ın adlandırmasından, yani "ilk doğum"dan dörtbeş yıl sonra, "kendisini doğurdu". Turgut'un böyle bir şey yaptığının en azından Cemal Süreya farkındaydı.

"Bahisleri Yükseltmek"te Süreya'nın 1959'da "Dünyanın En Güzel Arabistanı"nın yayınlanacağı haberi üzerine yazdığı yazıdan şu alıntıyı yapıyorsunuz: "... 'Türkiyem' kitabıyla Uyar ünlenmiş bulunuyordu. Ne ki, asıl Turgut Uyar 'Türkiyem' kitabından sonra yazdığı şiirlerle başlar. İşlevini kazanması, etkilerini dağıtmaya başlaması, şiirimizde kendine özel bir yer ayırması o kitaptan sonradır."

Bazen öyle olur, aslında geçmediğiniz bir imtihandan "başarıyla" çıkarsınız. Sonradan, otomobil rüyaları görürsünüz, veya uçak kullanma: Bilmediğiniz –bilmediğinizi sezdiğiniz–, ehliyetten yoksun olduğunuz halde aracı (uçağı!) bazı badirelerden, sarsıntılardan geçirip yerine ulaştırıyosunuzdur, ama tam o sırada kesilir, uyanırsınız. Sonradan toprak üstünde çalışarak aldığınız ehliyet hiçbir zaman bu yalan becerinin yerini tutmayacak ve üstelik hep kendi yalanlığını hatırlatacaktır. Ataç "zarımı Turgut Uyar için atıyorum" dediği sırada geçkindi, Turgut Uyar ise gençti, hatta ergen, şiir bakımından. Sınıfta en arka sırada oturan çocuğu andırıyor. Hani öğretmen alfabenin harf sırasını öğretiyor, çocukların adlarıyla, sıra "s" harfine geliyor, bu hemen parmak kaldırıyor ve "fik" diyor. Hoca: "Çocuğum senin adın ne?" Çocuk: "Füleyman." Sonra kendi sorularını hazırlayacak, ama "f" ile "s" arasındaki trafik de hep sürecek. Uçak hep yalan, hep rüya. Sondayken baştayız...

İkincisi, yalnızlık sınavı; okursuzluk, aşksızlık,

yoldaşsızlık sınavı. “Kimseye hitap etmeden ya da hitap ettiğim kimselerin kim olduğu bilinmeden, ben de bilmeden bir şeyler yazacağım. Bakalım buradan ne çıkacak?” sınavı. “Destekleyen, anlayan okurlara ihtiyacım yok. Bakalım ne çıkacak?” Bunlar da kumar tabii. Üçüncüsüne gelince, burada da çeşitli tasfiyeler gerçekleşiyor: Birikmiş kolaylıkların, yeteneklerin reddedilmesi; bu yetenekler reddedildikten sonra, şiir iyice zayıflamış göründüğü anda bu zayıf şiiri bir hamle haline getirebilecek miyim? Bu da ölümü kabullenme. Ölüme boyun eğme değil, ölümün kendisiyle bir tür ayrı barış imzalamaya zorlamak. Devrimci Rusya’nın 1917’de Almanya’yı kendisiyle ayrı barış imzalamaya zorlaması gibi. Üçüncüyle ilk ikisi arasındaki temel fark galiba şu oluyor: Birinci ve ikinci sınav, geçilebilecek, kazanılabilecek sınavlardır, veya kazanılabileceği varsayılan sınavlar. Burada “kozlar” –aletler ve malzeme– şairin/şiirin kendisinindir: Enerjisi, gururu, varsaydığı bir “potansiyeli”, zekâsı ve tekniği ve en çok da önünde hâlâ devam edecekmiş gibi duran hayatı. Üçüncüsüyse kazanılamayacak olan, geçilemeyeceği baştan bilinen sınavdır. Bitişe karşı kazanılamaz, yoksa o son sınava zaten girilmemiş olur: O sınav son sınav olmaktan, sonun sınavı olmaktan çıkar. Şunu diyeceğiz öyleyse: Şair/şiir burada artık razı oluyor, sonu içselleştiriyor, kendi bitişinin yazıcısı haline geliyor... Hayır, son sınav tevekkül sınavı değildir, nirvana filan hiç değil. Şair/şiir, guruyla, hırsıyla kendi kendini bu eşiğe sürüklemiştir, şu halde borçlanmıştır, bir ödeme çabası göstermeden bırakamaz. İkinci sınavın “kriterlerini” –tanıksızlık, teminatsızlık– belki ilk kez bu eşikte sahiden anlamaya başlıyor, zorunu, şiddetini asıl burada hissediyordur. Ne yapacak, kendini tekrarlamayacaksa veya kuyruğunu bacaklarının arasına kıstırıp kaybolmayacaksa eğer? Bu da vardır Uyar’da, bir motif olarak: “Bir kurt ihtiyarladı ve soğuk bölgelere gitti” veya kitapta tanıksızlık bahsinde aktardığım bazı başka dizeler. Parantezi kapayıp devam edelim. Bir kere, şunu görecek: Bir “potansiyel” vardıysa bile çoktan gerçekleşmiş, onulmazca gerçekleşmiştir. Hâlâ, şu saatten sonra, kendi içinde deşilmeyi, işlenmeyi bekleyen bir “deha” bulunduğunu düşünmenin enayilik olacağını biliyordur. Bunu epeyce erken farketmişti. Bir söyleşide, “şiir kendi sebeplerini, kendi dürtüsünü sonradan kendisi yaratır” derken buna işaret ediyordu. Şu halde geçmişte de teminatsızdı, yolun başında da, ortasında da. Ama hırs kendisininidi, arzu ve işçilik kendisinin, en azından öyle görünüyordu. Şimdiyse kozların karşı tarafa, “ölüme”, bitişe veya yazılmış ve bitmiş olana ait olduğunu görüyor. O da karşı tarafın gereçleriyle oynayacak, kendi nabzının durma aralıklarında onunla kalacak. “Ölümü bir ayrı barışa zorlamak” derken kastettiğim buydu. Bir bakışma: Bu taraf karşının kozlarını en azından bir süreliğine devralıyor, öbür taraf da onun aslında kendisine ait olmayan bu tehlikeli oyuncaklarla oynamasına bir süreliğine izin veriyor. Onu dışardan seyrediyor. Bu son evrede beliren gayrışahsî tonun sebebi de budur. Şairle şiir arasındaki ayrışma belirginleşir, şiir kendi “öznesinin” bu söylenenlere, yazılanlara yetişemediğini hissettirmeye başlar. Bu eşiğe Turgut’un dışında sadece Melih Cevdet tahammül edebildi, bir de belki son kitabı “Güz Bitiği”yle Cemal Süreya ve tek bir şiirle –“Gelmiş Bulundum”la– Edip Cansever.

Başkaları tarafından “şair seçilmeyi” reddetti. “Sınavı geçtim, ama sorular ve jüri yanlıştı. Ben şimdi çok daha zor sorularla kendimi tekrar bir sınava sokuyorum” dedi. Ve dört-beş yıl sonra, “kendisini doğurdu”.

SİMYACI

Kitapta Turgut Uyar’ın iki “gizli özne”si olduğundan bahsediyorsunuz: Kumarbaz ve simyacı. Geçen oturumda kumarbazı konuşmuştuk, simyacıyı konuşalım.

Kömürden elmas, değersiz maddeden bir değerli madde yaratmak, onun yapmak istediği bu! Kendi olmayan başlangıcını her şeyin başlangıcı haline getirmek... “Benim başlangıçlarım çok sıradan. İçimde özel bir yetenek yoktu” –söyleşilerinde hep bunu vurguluyor. “Ben parlak bir çocuk değildim. Ben durgun bir çocuktum. Bir elmas bulacaksam da bunu o durgunluktan yapacağım.” Bunu söylemek istiyor. “Bir neşe yaratacaksam, bu neşe daha önceki durgunluğun maddesinden yapılmış olmalı. Onun mucizevî dönüşümüyle, aslına ihanet etmeden, ama öyle de kalmadan bir şey yapmak.” Simyacının yapmak istediği de bu.

O “durgunluk” sadece kişisel bir şey değil, “Göğe Bakma Durağı”nı konuşurken Garip şiiriyle ilişkisi bağlamında söylediğiniz gibi, 1923’ten 1940’ların sonlarına dek süren durgunluk dönemi, Garip’in o dönemin duyarlığına yaslanması, bunun da Uyar’a yetersiz gelmesi...

Evet, orada da söylediğim gibi, Garip o durgunluk içinde bir çalkantı yaratmak istedi, ama o çalkantı da o durgunluğu veri alıyordu, sadece onun tersini, ironik tersini yapmak istiyordu.

Geçen sefer verdiğiniz örnekle: Hâşim’in “göllerde bu dem kamış olsam”ının Orhan Veli’de “rakı şişesinde balık olsam” olması...

Evet, o duyarlığa yaslanmak ve onun ironik tersini yapmak Turgut’a yetersiz geliyor. Onun derdi o durgunluğu dönüştürmek, elindeki değersiz maddeden değerli bir madde yaratmak. Bir simyacının yapmak istediği gibi.

Simyacı kullanışlı bir kavram, mecaz. Söz konusu sürece bir de Althusser’yen üretim şemasıyla bakalım: Sanatsal üretim, diğer üretim türlerinden farklı değil. Sanatçı dediğimiz insan bir hammaddeyi –şiir örneğinde o hammadde en geniş anlamıyla şairin içine doğduğu gelenek ve ondan “seçtiği” hammadde– alıyor, onu uygun bulduğu, benimsediği araç ve gereçlerle işleyerek, ki asıl belirleyici aşama bu, bir ürün, bir eser haline getiriyor...

Buraya kadar doğru, ama şöyle bir ayrım da var: Bu daha önce bazı şairler arasında, Hilmi Yavuz’un da katıldığı bir tartışmaydı. O bakımdan

ALINTILARLA

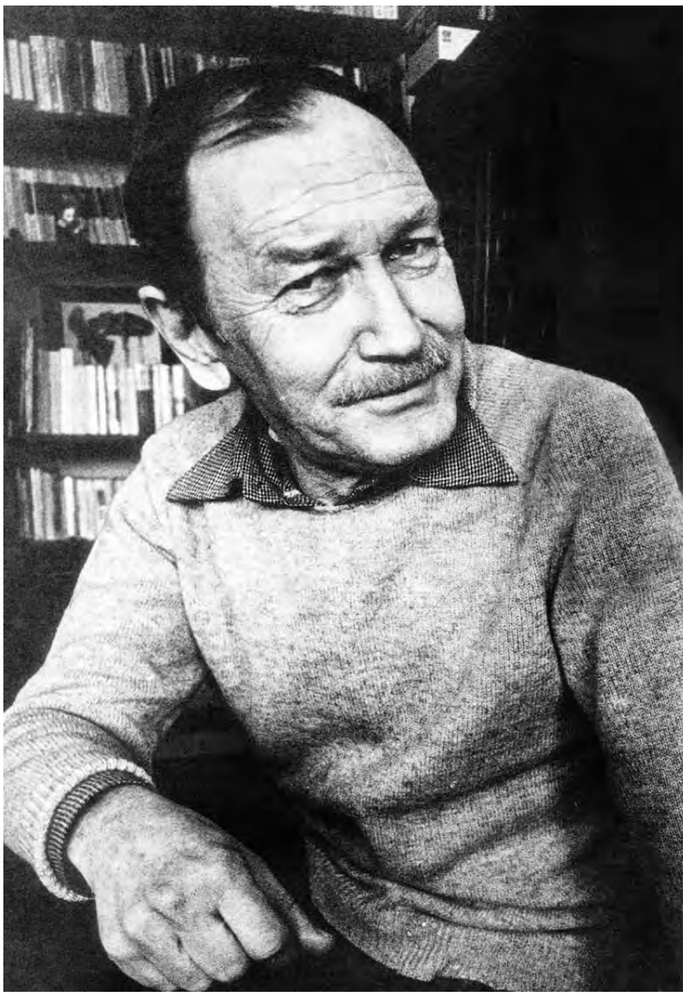
“İnsan en çok sabahları arar sevdiği kadını” (1)
diyor birisi, katılıyorum o sabahlara
öğleler kaba yaşanır, kalındır
akşamüstleri ince hüzünlü
çiçekler alınıp verilebilir
sabahtır yalnızlık
(...)
“hiç unutmam hiç unutmam hiç unutmam” (2)
diyor birisi, yineliyorum
hiç unutmam hiç unutmam hiç unutmam
çünkü hiç unutmam hiç unutmam hiç unutmayın
insan nasıl direnir başka
“hiç unutma”
(...)
“ölümü geciktirmek sonsuzluğu kısaltmaz” (3)
diyor birisi, evet ama
hayatı uzatır sanki
sanki ama ne adına
–hayatın kendisi adına
sonsuz bir törenle susuyorum
sonsuz dirim için, o sonsuz adama
(...)
“el altından el ilanı dağıtıyor” (4)
birisi, almıyorum allahaşkına
alamam, neden alamam
biliyorum hiçbir şey yapamam tek başına
(...)
“her şeyden biraz kalır” (5)
diyor birileri, çoğulluk haklılıktır
kavanozda biraz kahve
kutuda biraz ekmek
insanda biraz acı
insanda biraz mutluluk
ama en geçerli söz
(1) numaranın söylediğidir
Türkiye’de ve Dünya’da
––––––––––––––––
(1) John Gordon Davies
(2) Metin Eloğlu
(3) Lucretius
(4) Turgut Uyar
(5) Bir İtalyan atasözü
(“Kayayı Delen İncir”, 1982)

ACIYOR

Mutsuzluktan söz etmek istiyorum
Dikey ve yatay mutsuzluktan
Mükemmel mutsuzluğundan insansoyunun
sevgim acıyor
(...)
Tavrım bir şeyi bulup coşmaktır
Sonbahar geldi hüzün
Kış geldi kara hüzün
Ey en akıllı kişisi dünyanın
Bazan yaz ortasında gündüzün
sevgim acıyor
Kimi sevsem
Kim beni sevse

Eylül toparlandı gitti işte
Ekim filan da gider bu gidişle
Tarihe gömülen koca koca atlar
Tarihe gömülür o kadar
(“Kayayı Delen İncir”, 1982)

önemli: "Şiir yapılan bir şey midir, yaratılan bir şey midir?" Bu başka sanatlar için de geçerli. Hilmi Yavuz diyordu ki: "Şiir yapılan bir şeydir." Şair, sanatçı bir üreticidir. Bir plan doğrultusunda çalışır, yani ortaya çıkacak kavramı, planı, fikri kafasında önceden vardır. Oysa Turgut diyor ki, "Şair de kendi yazdığı şiire belki çok inanarak, belki dışarıdan biri gibi bulur sonra onu, kendisini kaybeder. Kafasında bir plan olarak başlayabilir, ama sonra çıkan şey onu da şaşırtmıyorsa, o şiir değildir." İşte üretim ile yaratış arasındaki fark bu. Althusser'in delirmeden önceki düşüncesinde kabul ettiği bir şey değil bu. "Patlama ânı" demiştik, "kabın kırılma ânı" da diyebiliriz, plansızlık ânı... Bir kırılma, bir yersizleşme olduğu ya da yaratışı bu anlamda tanımlayan, daha önceki planların aşıldığı bir an var. Turgut Uyar yazılarında bunu çok vurgulamıştır. Melih Cevdet Anday şunu derdi: "Bana bir sınır verin ki şiir yazabileyim." Bu sınır ne olabilir? Bir kalıp olabilir; beyit şeklinde mi yazacağım, koşma mı ya da şu kafiyeleri, şu ritmi tutturmak zorundayım, bir sınırım olsun ki, o sınırın ötesine geçebileyim.

Bu daha çok zanaatkâr tavrı mı?

Zanaatkâr, ama aynı zamanda sanatçı. Sınırı istiyor, o zanaatkâr yanı, ama onu geçebilmek ya da o sınırı bükmek, o kalıbı başka bir şeye dönüştürmek için istiyor. Turgut'ta bu kadar bile zanaatkârlık vurgusu yoktu. Belli dönemlerde oldu; şiirin konusu olarak vardı. Kendisi o anlamda çok zanaatkâr değildi. Son dönemleri hariç belki. Ama önemli bir nokta, İkinci Yeni'yi İkinci Yeni yapan bir noktadır. Melih Cevdet'te, Yahya Kemal'de, Ahmet Hâşim'de, Ahmet Hamdi'de, Ahmet Muhip'te şiirin fikrinin şiirden önce varolduğunu, şiirden sonra da korunduğunu hissederiz. Platonik anlamda belli bir "ide"ye göre yazmışlardır, o "ide" hiçbir zaman kendisini kaybetmez. Bu Orhan Veli için de daha düşük düzeyde geçerli, o da bir fikre, bir fikrin eleştirisine uygun olarak yazmıştır. Oysa İkinci Yeni'de bir kayıp, bir karanlık hali var. Yeni bir şeyin ortaya çıkması için artık kendisini de kaybetmesi gerekiyor. Bu programlı bir şey olabilir. Kendini kaybetmenin de yöntemleri vardır. Sürrealistler bunun üzerinde çok durdu. Turgut Uyar'da bu öylesine programlı değildi. Ama bilmediği, tehlikeli şeye doğru gitme çabasıydı.

Sloganın bir özelliği çabuk eskimesi, aşınıp kütleşmesidir. "Hepimiz Hrant'ız" cinayetten hemen sonra söylendiğinde etkili oldu, hedefini incitti, sarstı. Onlar da cevap olarak katilin beyaz beresini sahiplendiler, stadyumlar bu berelerle ağardı. "Hepimiz Veli Küçük'üz" de diyebilirlerdi, bu daha gerçekçi olurdu.

"Türkiyem"den "Dünyanın En Güzel Arabistanı"na... Kafa kurcalayan soru şu: "Patlama ânı". "Türkiyem"den "Arabistan'a" nasıl geçiliyor?

Patlama olduğunda çoktan olmuştur. Patlama, kendi patlayış ânında hazır bulunamaz. Nasıl insan kendi doğumunda, kendi ölümünde de hazır bulunamıyorsa, ölmüş oluyorsa... Fakat yine de daha kronolojik bakış, arada bazı ilerleme evrelerini saptayabilir. İkinci Yeni öncesi şiirlerle patlama sonrası şiirleri arasında bazı evrim halkaları yok değil. Geçen oturumda konuştuğumuz gibi, Cemal Süreya'nın "Tralala" diye hatırladığı "Öteyi Beriyi Omuzluyorum" şiiri bunlardan biri. Hatta o patlamanın, yani o sınır taşmasının, kabın kırılmasının zaptedildiği, yazıya geçirildiği anlardan biri. Bunlar edebiyat tarihçisinin işi, ben edebiyat tarihçisi değilim. Edebiyat tarihçisi retroaktif etki kadar normal kronolojiye de önem vermek zorunda. Bu Türkiye'de pek az yapıldığı için, daha doğrusu retroaktif bir etkinlik üzerinde pek az durulduğu için ben orayı vurguladım. Edebiyat tarihçisinin daha evrimci bir bakışla bakma hakkı ve vazifesi vardır tabii.

Şöyle de denebilir belki: O kayıp halkayı ararken Cemal Süreya "Öteyi Beriyi Omuzluyorum"u buluyor. Başka halkalar da bulunabilir herhalde.

"Dünyanın En Güzel Arabistanı"nın başlarında o türden başka şiirler de var. O kap kırılması ânını, o ani özgürleşme ânını gösteren, hem daha öncekiyle benzerliği olan hem daha sonrakini hissettiren başka şiirler var. "Türkiyem"de bazı şiirler var; başka bir yere geçeceğini, başka bir yere geçmek zorunda olduğunu, hem bir özgürlük ve umut duygusuyla, hem de bir utançla hissettiği şiirler var. Onları kitabın birinci bölümünde göstermeye çalıştım. "Arz-ı Hal"de ve "Türkiyem"de ne Cemal Süreya'nın ne de başkalarının dikkatini çekmiş şiirler...

O şiirlerden "Yalağuz"u geçen oturumda konu etmiştik, bu oturumda "O Köy Kendi Rüyasındadır"a bakalım.

"Heybetli Arsiyan dağlarında bir gün / Atım yoruldu, ben yoruldum / Şimşekli, fırtınalı bir ikindi / Çektim atın dizginlerini, yağmurlar içinde / Banarhev köyüne indim // muhtarın odasında bir ben, iki yabancı / Birbirimizi yıllardır tanırcasına / kurunduk, çay içtik, muhabbet ettik / Kurtlar, kuşlar ve bulutlardan uzakta / İnsan olduğuma gizli gizli / Bir sevindim bir sevindim / (...) / Oranın sıcaklığı havasındadır / Ben gidince bir şey değişmedi biliyorum / Şad olsunlar hepsi suları, alabalıkları ile / O köy yine kendi rüyasındadır."

Banarhev köyü olabilir mi o kayıp halka?

O da bir evrim halkası olarak düşünülebilir. Fakat öyle detaylı baktığında her şey evrim halkası olabilir. Bugün de fosiller, iskeletler bulunuyor, köken birdenbire 150 bin yıl daha önceye gidiyor, arada bir sürü başka şey bulunuyor. Ama bunlar sonradan bir patlamanın olmadığını göstermez. Doğal tarihte patlama olmayabilir. Ama şiirin, kültürel tarihte ve özellikle bu konuda patlama öncesi ve sonrası diye bir şeyin de olduğunu unutmamak zorundayız. Evrim vardır, ama böyle bir evrim olduğunu evrim olduktan sonra görebiliyoruz.

Banarhev muhtarının odasında kalmıyoruz, geniş mi geniş bir coğrafyaya açılıyoruz...

Muhtarın odasına bir demirlenme de var, ama palamarların çözüldüğü anlar da var. Sonuçta "Dünyanın En Güzel Arabistanı", adı üzerinde bildiğimiz, spesifik, coğrafî Arabistan değil. Orayla bağlantılı olsa da, hayalî bir Arabistan, fakat bir açılmayı da temsil ediyor. Banarhev Köyü de harita üzerinde bulabileceğimiz o köy değil, harita ötesi. Zihnî bir haritanın parçası. Bu açılmayı Turgut Uyar'dan çok Cemal Süreya'nın şu dizesinde görebiliriz: "Laleli'den dünyaya giden bir tramvaydayız." Çok tipiktir, İkinci Yeni'nin hem yer bağımlılığını hem de o bağımlılıktan uzaklaşmasını, kopmasını aynı anda verir, lokal, mahallî olanla kozmopolit ya da evrensel olan arasındaki gidişi ve gelişi verir, çünkü Laleli kelimesi de yok olmuyor. Bunu iki vurguyla da okumak mümkün: "*Laleli'den* dünyaya doğru giden bir tramvaydayız", "Laleli'den *dünyaya* giden bir tramvayız" ya da sadece "giden"i vurgulayarak. Turgut Uyar da bunu yapabilir, sürdürebilirdi.

Bu aynı zamanda Orhan Veli dizesi gibi...
Orhan Veli "Laleli'den" derdi de, onun karşıtı olarak "dünyaya" mı derdi, emin değilim. "Laleli'den Gebze'ye doğru" mu derdi, emin değilim. Orada birdenbire aşırı spesifik, aşırı mahallî bir şeyle evrenselliğin buluşması ve onun infilâk ettirilmesi var Cemal Süreya'da... Orhan Veli genç ölmeseydi, o da belki öyle şeyler yazacaktı.

SLOGAN

Ham slogan edebiyatına ya da sloganlı edebiyata karşıyım, özellikle şiirde.
Yalnız şu var ki, bir olgu olarak varlığı gözden uzak tutulamaz. Bu yüzden slogan sorununu salt estetik açısından değil, bir ortak duyarlılık, bir ortak eylem alanı kurma, bir çeşit toplumsal iletişim ögesi olarak düşünmeli değil mi?
Bana kalırsa slogansız edebiyat olamaz. Bir bakıma yoktur da. Edebiyat sloganları bir yana, miting sloganları bile uzun geçmişli, hikâyesi olan bir yaşamadan süzülmüş olmalıdır. Genel eğilimi saptayıp etkileyecek, yönlendirecek bir ortak yaşanmışlığı, bir tarihi olmalıdır.
Slogansız edebiyat konusunda kuşkuluyum. Çünkü yaşam boydan boya bir sloganlar dizini. Slogansız politika da olmaz, eylem de. Aşk bile.
Suç slogan kullanmakta değildir. Yanlış, yaşamasız slogan yaratmaktadır. Bilinçle, yakışıklı bir şekilde kullanıldığında neden vazgeçmeli!
Ayrıca, ne kadar yersiz ve uygunsuz kullanılsa bile zamanla bir bilinç yaratmayacak mı, seslendiği kişilerde?
'Katil oligarşi' yapı bakımından sevimsiz bir slogan. İlk bakışta gülünç bile. Ama en azından oligarşiyi öğrenmeye ve öğrendikten sonra ona karşı bir tavır almaya çağırmıyor mu?"
Bunu 1968'de sloganlara önem verilen bir zamanda yazmıştı Uyar. Bugün, sloganların reklamlara dair şık bir şey sayıldığı, siyasal sloganların ise, özellikle sol sloganların sığ ve köşeli sayıldığı bir zamanda, Uyar'ın sözlerini nasıl yorumlamalı?
Turgut Uyar'ın söylediklerine kelimesi kelimesine katılıyorum. Ayrıca, şunu ekleyebilirim. Geçmişte, 1970'lerde "slogan edebiyatı"ndan rahatsız olanların önemli bir kısmı, hepsi değilse bile önemli bir kısmı, bu "sloganların" kendisinden çok, ifade ettikleri ya da etmeye çalıştıkları siyasal, toplumsal gerçekliklerden, yönelişlerden huzursuz oluyorlardı. Turgut sadece "sloganlar yakışıklı olsun" diyor. Evet ama, bazen yakışıksız da kaçabilir, hatta kaçmalıdır. Sadece aptal olmaması, bir zihinsel enerji içermesi gerekir.
"Hepimiz Hrant'ız, hepimiz Ermeniyiz" ve Hayata Dönüş operasyonu öncesinde ve sonrasında atılan "içeride, dışarda / hücreleri parçala" tam da öyle sloganlar değil mi?
Tabii, olabilir. Ama sloganın bir özelliği çabuk eskimesi, aşınıp kütleşmesidir. "Hepimiz Hrant'ız" cinayetten hemen sonra söylendiğinde etkili oldu, hedefini incitti, sarstı. Onlar da cevap olarak katilin beyaz beresini sahiplendiler, stadyumlar bu berelerle ağardı. "Hepimiz Veli Küçük'üz" de diyebilirlerdi ki, bu bir bakıma daha doğru, daha gerçekçi olurdu.

Ş

ŞEHİR

Ne çok şehir ismi geçiyor Uyar'ın şiirlerinde. Amsterdam'dan Zonguldak'a, Selanik'ten İşkodra'ya, Marmara Ereğlisi'nden Urfa'ya, Posof'tan Tonya'ya...
Tonyalı balıkçılardan bahsediyor; Tonya'da balıkçı olmaz, deniz kenarında değil, bir iç şehir. O örnekten yola çıkarak, o şehirlerin de aslında kendi somut tarihleriyle ilişkisinin son derece pamuk ipliğinde olduğunu seziyoruz. Onlar da sadece birer ad, ama öyle de olmuyor işte; Zonguldak gibi bir şehrin tarihini, madenlerini, iskelesini, çalışanlarını da aklımıza getiriyor. Akla getirdiği şeylerle o kelimenin ilgisi de sadece bir kelime oluşu. Turgut'un şiirinde bu tür tasfiyeci, nihilist, kendi söylediklerine inanmayan da bir yan var.
Şehir isimleri hem bir "yerli"lik, daha doğrusu "yerli yerinde"lik duygusu, hem de bir "yersizlik" duygusu veriyor gibi.
Evet. Ve böylece hem insanın içindeki nihilist damara, hem de insanın içindeki muhafazakâr, tutmak isteyen, hafızasındaki imgelere sadık yanına primler veriyor. Şiirinin başlangıç evresi diyebileceğimiz döneminde, yerler daha sahici, yaşanmış yerler, ama "Tonyalı balıkçılar arasında..." dediğinde Turgut'un hiç Tonya'ya gitmemiş, gitmeyi bile düşünmemiş olduğunu da anlıyorsun. Bununla birlikte, "Siirtli balıkçılar" demiş olsaydı, şaşırmayacaktık, çünkü Ankara'daki balık pazarının çoğu Siirtlilerin elinde. *(gülüyor)*

T

TOPLANDILAR

"Toplanma" hali Turgut Uyar'da baştan sona hep var, değil mi?
Başından beri var. Öbür içgüdünün, tasfiyeci dürtünün karşıtı olarak var. Bazen güçleniyor, yüzeye çıkıyor, bazen de dibe gömülüyor. "Ölülerimiz toplanacaktır"... Doğrusu beni çok çarpmıştı. Onu ilk okuduğumda bir generalin lafı gibi okudum. Askerimi yerde bırakmam. Ama yalnızca bu da değil, geçmişten de ölülerin kurtarılması, mahşer ânı...
"Ölülerimiz toplanacaktır", bize kalırsa, devrimci bir cümle...
Bir yandan da öyle; altüst edilmesi, gömülmüş olanların yüze çıkarılması... Horkheimer'in gençlik yıllarındaki bir yazısını hatırlıyorum: Tarihsel maddeci hüzünlü değildir, nostaljik değildir, tek keder noktası geçmişteki kayıpların kurtarılamayacak olmasını bilmesidir. Benim inanmamın bir anlamı yok, ama buna hep inandım. Walter Benjamin ve Turgut Uyar'da başka bir şey ortaya çıkıyor: Geçmişin kurtarılması. Bu, insanların mezarlarından kaldırılması değil, düşmüşlerin anısına heykel dikilmesi de değil, onların anlamının ihya edilmesi.
Ertuğrul Kürkçü'nün Meclis'teki yemin töreninde kürsüye yakasında Kızıldere'yi temsilen on karanfilli broşla çıkışı da bu bağlamda, yani

BİRAZ DAHA

Kullanmam ucuz özgürlüğü sana sığınırım
Azarladığım bir dünyayı suya bırakıp
(...)
Ve kuytulardan, unutulmaktan tek tek
Ölülerimiz toplanacaktır

Senin yıldızların güneşlere dönüşür
En karışık en bozgun bir öğle uykusunda bile
Ve sonsuz sevinç taşıyan bir çığlıktır
Bir suyun başka bir suya karışması
(...)
Ölülerimiz toplanacaktır

Ne kadar hüzün geçmişse dünyadan
Ne kadar acı geçmişse yaşayacağız
Hepsini yeniden, bir bir dünyada
Dünyadan ve dünyayla sana sığınırım
(...)
Çünkü bir güçtür sıcaklığın kollarıma
Çünkü kanları, kanları, kanları hatırlarım
Çünkü ölülerimiz toplanacaktır
Ve yüceltilecektir bir mavide

Haberlere, yorumlara ve büyük tirajlara
Asalak otlara karşı, türeyip giden
Bir suni ilkahla üreyip giden
Bir soya, bir sanrıya karşı
Kuşanıp kahramanca tek silahını, kanını
Diri bir su gibi gidenleri hatırlarım
(...)
Ölülerimiz toplanacaktır
Kenar köşe kasaba hanlarından
Deniz en güzel aşkken ayışığına
Küçük ve karanlık odalarda öldürülenler
Direnerek ve akarak ölenler
Yüceltilecektir
Anılacaktır ölümleri
(...)
Ve kuytularda, dağlarda, alanlarda
Akıtılan ve akıp giden kanlarda
Bir sabah büyük büyük ateşler yanınca
Eller temizlenecektir
Bir tören olacaktır
Ölülerimiz toplanacaktır
("Her Pazartesi", 1968)

DENİZİ ANLATIYOR

adı çok duyulmuş bir ozan değildi
Tonyalı balıkçılar arasında
–onlar ki her türlü balığı tutarlardı denizden–
ama iyi bir ozandı
bütün söylentilerin tersine
denizde de olabilirdi sandalla
uzun geçmişli denizde
gün batımında da var olan
ve gün doğumunda da
("Kayayı Delen İncir", 1982)

“geçmişin kurtarılması” ve o insanların peşine düştükleri tahayyülün “anlamının ihya edilmesi” bağlamında değerlendirilebilir mi?

Ertuğrul’un jesti –belki “eylem” demek daha doğru– elbette bu yönde güzel, önemli bir çaba. Uzun sürecek “bellek savaşları” içinde bir muharebe. Jestin başka bir yönü daha var: Türk solu içindeki bazı haysiyet-engelliler, Kızıldere’yi Ertuğrul’un inatla temsil ettiği değerleri, düşünceleri kirletmek için de kullanmaya çabaladılar. Bu sefillere güzel bir cevaptı.

“Tarihsel maddeci nostaljik değildir, tek kederi geçmişteki kayıpların kurtarılamayacak olmasını bilmesidir.” Benjamin ve Uyar’da başka bir şey ortaya çıkıyor: Geçmişin kurtarılması. Bu, insanların mezarlarından kaldırılması değil, düşmüşlerin anısına heykel dikilmesi de değil, onların anlamının ihya edilmesi.

Kızıldere’de öldürülenler Ertuğrul Kürkçü’nün dava arkadaşlarıydı. THKP-C’li olmayan biri olarak bugün Kızıldere hakkında ne düşünüyorsunuz?

Kızıldere hakkında benim kuşağımın sosyalistleri, bizden öncekiler ve daha önemlisi bizden sonrakiler ne düşünüyorsa ben de ancak onu düşünebilirim. Kızıldere ancak ortak bir düşünüşün, ortak bir hatırlamanın konusu olabilir. Ama tekrarlayayım: “Şehitler” ölür ve geçmişin kurtarılması da bir “iade-i itibar” sorunu değildir. Geçmişin kayıpları öylece, aynıyla telafi edilemez, ancak bugünün ve geleceğin vereceği daha fazlayla kurtarılabilir.

Turgut Uyar’a dönersek... Şiiri, genellikle kenarında dolaşsa bile, siyasala bağlanıyor...

Katılıyorum. İki tür okuma; birincisini yaptım, şiiri hep yalnız okudum, yalnız yazılmıştı, ben de yalnızken okudum, bir yalnızlığın içinde, parçası olarak okudum. Başka bir okuma, mesela daha kolektif bir okuma da mümkün, burada yaptığımız okuma da bunun bir parçası, örneği. Bunu artık bir kişi olarak okumuyorum, bir zaman olarak okuyorum. İçinde yaşadığım zaman okuyor. Kamusala varıyor. Bunu her şair için söyleyemeyiz.

Turgut Uyar şiirinde atlardan biri siyasala çekiyorsa, öbürü de çok geniş bir sosyal alana, gündelik, bireysel yaşantılara çekiyor. Hep böyle ikili bir gidiş var, kendisi de yazarken hep böyle bir hal içinde sanki...

Evet, kendisi de öyle. Söylediği sözün bir yüzü pencereden dışarı sesleniyor. Bir yüzü de hiç kimsenin işitemeyeceği, hiç kimsenin olmadığı bir küçük oda için söylenmiş. “Bir odada azıcık” diyor mesela “Her Pazartesi”nin “Öndeyiş” şiirinde. “akşam, azıcık!.. alnımın azıcık yüksek kaldığı / lastiklerin, benzinlerin, bonoların azıcık ufaldığı / Bir odada, azıcık!.. günlükten ve grevden / Nüfus kâğıdı, terazi ve peynir beklemekten / Ellerimle koparıp aldığım, sahip olduğum ışık / Bir odada azıcık!..” Sadece kişisel haysiyete seslenen bir şey bu. Ama haysiyet denilen şeyin kişisel olmadığı, ayrı kalmakla elde edilecek bir şey olmadığı, ancak meydanda, sokakta, toplu olarak elde edilecek bir şey olduğu düşüncesine de varıyor. Ama baştakini de terk etmeden.

U

ULUS BAKER

“Bahisleri Yükseltmek”i Ulus Baker'e ithaf etmişsiniz. Ulus Baker’in düşünce dünyamızda bıraktığı izden bahsedelim biraz. Ve tabii Uyarla buluşma noktalarından...

Ulus şiirle pek ilgilenmezdi. Bir tek, Tristan Corbière’in kitabını gördüğünde el koymuştu, “Sarı Aşklar” şairinin çarpıklığını, çaprazlığını kendine yakın bulduğundan mı, bilemem. Rimbaud’ya, Laforgue’a, Lautréamont’a ilgi duymamış birinin Corbière’de ne bulabileceğini de bilemem. Kurcalamadıydım. Belki Ulus’un “kayıpçı” yanına hitap ediyordu, kayba razı yanına. Yüzünü, kırılgan bedenini, kılıksızlığını da kendine benzetmiş olabilir. Ulus’un “kitapları”, onu çok sevmiş birkaç insanın yoğun çalışması sayesinde son yıllarda peş peşe yayımlanıyor. Bunlar atılmış, köhnemiş bilgisayarların diplerinden, dijital çöplüklerden kurtarılan metinlerdir, çoğu ilk kez kâğıda geçiyor. Bitirmediği o kadar çok şey vardı ki... Okunuyor mu, okunacak mı, bilemem. O ölünce ben de öğrencilerinin izini kaybettim. Bir kısmı pek tatsızdı. Geçenlerde Ahmet Çiğdem, “Ulus’un sinema yazılarını okuyorum, beni hâlâ heyecanlandırıyor” diye yazdı. Ben de bazen, Ulus’un siyasal ve kültürel tavrına her bakımdan uzak bir yayında, mesela Birgün gazetesinde, bir yazarın onu andığını ya da alıntıladığını görüyorum. Ama Ulus’un bıraktığı “izleri” bana değil, kendisi gibi internetin plazma evrenine –ya da miazma mı demek lâzım– dalmış, orda batıp çıkan kişilere sormak gerek. O da kapıldı ve boğuldu. Şimdi harfleri kâğıda vuruyor. Turgut Uyar’la Ulus’un buluştuğu noktalara gelince... Ulus, malûm, “Deleuze’cü” idi. Bu yüzden pek anlaşamazdık. Ama “Bahisler”i yazarken, Uyar’ın “bir şiiri yarım bırakıp ötekine geçmek” önermesi üzerinde düşünürken, Deleuze’ün “bir yanda yaratış ile öte yanda yaratılmış olan arasındaki çatışma” fikrine doğru sürüklendiğimi gördüm. Kitapta Deleuze’ün adını geçirmemenin bir yolunu buldum, ama sahtekârlığı sonuna kadar sürdüremedim. *(gülüyor)*

UZANIP KENDİ YANAKLARIMDAN ÖPÜYORUM

“Geyikli Gece”nin final dizesine biraz yakından bakalım: “Uzanıp kendi yanaklarımdan öpüyorum.”

Bu bana da şaşırtıcı gelmiştir. Ben onu hep şöyle okudum: Başka kimseyi öpmüyorum, başka kimseyi öpemiyorum, öpeceğim başka kimse yok.

Kendisiyle barışmaya, kendisini bağışlamaya dair olduğu da düşünülebilir...

Mümkün... Bizim için çok aşikâr olan ben duygusu 1930’larda, 1940’larda çok baskın bir deneyim değildi. Benden önce biz vardı. Biz olduğu için ben vardı. O türden bireyleşme, aslında ilk olarak İkinci Yeni’yle, onun muadili olan yenilikçi hikâyeyle belirdi. Bunun bir ifadesi olabilir. Turgut Uyar’da çok ender bir şey bu; başka yoktur. Turgut Uyar’da kendine acıma vardır, ama kendine aşk, daha dar anlamıyla narsizm kuvvetli bir şey değil.

Çağımız narsist kültür çağı olduğu için, “bu dize inşallah öyle anlaşılmaz” diye temenni ediyor insan. Bize kalırsa, o dize kendiyle barışma, kendini bağışlama çabası gibi. Ya da yola devam edebilmek için zorunlu bir sulh...

Olabilir, yola devam etmek için geçici bir ateşkes düşünmüş olabilir. Bu türden satırları öbür satırla birlikte düşünmek lâzım; “Yavaşça Oluyor Ellerime”nin son kıtasındaki dizeleri mesela: “Bir denizin yanında nedir ki bir adam / Bıyıklı ve saçları dökülmüş”. Bununla karşılıklı o var, o olduğu için bu var.

Bu bölümü “Şaşıyorum Gözyaşına”nın Zonguldak’lı dizeleriyle noktalayalım:

artık şaşıyorum gözyaşına /.../ dağlar ve ateş ve kan varken / şakaklarım zonguldak gibi uğuldarken / şaşıyorum gözyaşına... ✚

Fotoğraf: Şahan Nuhoğlu

KOMET'LE MUTLULUK ÜZERİNE BİR NEVİ MÜNAZARA

İnsanın üç hali

Önce yeni şiirleri geldi, ikinci kitabı: "O Değilse Başkasıdır". Ardından beş sergi birden. Bir insan 70. yılını daha nasıl kutlayabilir? Ama, Komet bu: "Olabilir, olabilir." Bize düşen kutlamaya katılmak elbette. Öyle yaptık, kapısını çaldık. O resim, bu şiir, şu hadise, bu hatıra derken saatler saatlere eklendi, sayfalar sayfalara... Başka nasıl olsun, güncellik bir yana, koskoca bir tarih var karşımızda. Hem sanat tarihi hem kısa Türkiye tarihi...

Söyleşi: Yücel Göktürk

Mutluluk üzerine bir münazara yapmak üzere geldik...

Komet: Evet. Mutlu aşk yoktur. *(gülüyor)*

Niye olmasın?

Valla, Aragon'a sorun.

Mutlu hayat var mı?

Hayatın kendisine sorarsan, "var" diyebilir. Ama bana sorarsan, mutlu anlar olabilir sadece. Devamlı, mutlak bir mutluluk yoktur. "Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi" demiş Kanunî. Sağlığım biraz daha iyi olsa, daha mutlu olacağım. *(gülüyor)*

Kanunî o lafı bir yerden apartmıştır...

Belki Bâkî fısıldamıştır. *(gülüyor)* Mutlu bir ânımı anlatayım mı? Paris'te epeyce zorluklarla yaşadığımız zamanlar. Isabelle diye bir hatunla yaşıyorum. Paramız yok. Felâket durumdayız. Arjantinli bir heykelci arkadaşım var, Roberto. Bir gün dedi ki, "bir mimar arkadaşım senin resimlerini görmüş, almak istiyor". "Tamam, gelsin" dedim. Geldiler. Arkadaşı bir resim seçti. Oturuyoruz. Bu arada, güzel sanatlar müfettişi bir hanım da tesadüfen aynı anda bir resmimi almak üzere gelmişti. Biraz sonra, Avni Arbaş'ın ahbabı bir antikacı karısıyla geldi... Allah Allah, acayip bir gün! Kadın "ben şu resmi istiyorum" dedi, erkek "bu resmi istiyorum" dedi. Tartışmaya başladılar. Aile kavgası çıkıyor nerdeyse. "İkisini birden alın o zaman" dedim. "Doğru ya, ikisini de alalım" dediler. Valla oldu bu olay. Mimar "ben bir tane de anneme alacağım" dedi. Bir tane de annesine aldı! Ben şaşkınım. Neyse, gittiler. Çıktım, nehrin kıyısında biraz yürüdüm. Hava da güzeldi. Oooh! Büyük mutluluk. *(gülüyor)* Böyle zamanlar da oluyor insanın hayatında. Bir hadise daha anlatayım. 1979'dan '84 sonuna kadar gelmedim Türkiye'ye, cunta vardı. O arada, bir yaz zamanı... Beş parasızız. Sürünüyoruz. Hava sıcak, Montparnasse'da, Rue de Raspail'da borç takabildiğimiz bir kafede ressam arkadaşlar oturuyoruz. Bir telefon geldi kafeye. Bana seslendiler. İngiliz bir koleksiyoncu vardı. Her gelişinde üç-dört resim alır, çok muhabbetli bir adam. Gittim telefona, bu koleksiyoncu. "Paris'teyim, çok az vaktim var, resmin var mı?" "Var" dedim. "Yarım saatim var, geliyorum." Geldi. Altı kat çıktık atölyeye. Üzerinde pırıl pırıl mevsimlik bir kostüm. Tam "bunu aldım, şunu aldım, bunu da aldım..." diyor, üzerinde paletin durduğu tabure vardı, pat diye oturdu. "Eyvah!" dedim. Koştum, terebentinle sildim. Pantalonu çıkardı, adamı battaniyeye sardık. Kapıcı geldi, bir taksi çağırdı. Adam da utanıyor. O telâşta tabii para isteyemedim. Bu arada, kafeden ayrılırken arkadaşlara "Select'e gidin, yemekler, içkiler benden" demiştim. Millet de gitti. Öyle kaldık. *(gülüyor)* Böyle ters şeyler de oluyor.

Resim satmadan olmuyor ama, o kadar uğraşıp yarattığın bir işi elinden çıkarmak, ondan kopmak üzmüyor mu?

Sevdiğim bazı resimler satılınca üzülüyorum. Param olsa, bazı resimleri tekrar almak isterim. *(gülüyor)*

Mutluluk denince, birçoğumuzun aklına Nâzım'ın "Saman Sarısı"ndaki malûm dizesi gelir. "Mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin, işin kolayına kaçmadan ama..."

Hayal etmiş mutluluğu. Mutlu olmamış ki hayatında... Ufak tefek mutluluklar tabii ki oluyor. "Saçları saman sarısı, gözleri mavi" de oluyor. *(gülüyor)*

"Güzel Günler Göreceğiz"deki "motorları maviliklere süreceğiz" dizesi de bir mutluluk resmi...

Güzel bir mutluluk resmi, evet. Umut ediyor, hayal ediyor... İnsanın mutlu olması için sağlıklı olması lâzım bir kere. Motora binecek kadar parası da olması lâzım. Karnının doymuş olması lâzım. *(gülüyor)* Benim hayatımda, en büyük mutluluk ve mutsuzluklar hatunlarla olanlar. Sevdiğin kızla aran iyidir, mutlu olursun. Yahut da tersi. İyi çalışıp iyi bir şey ortaya çıkınca, mutluluk veriyor. Yahut beğenildiği zaman... Bir şiir var bu kitapta. *("O Değilse Başkasıdır"dan "Yanına Varaydım" adlı şiiri okuyor) "Büyülerken ay arkın suları / Çıkıp gelmiştik o süzgün göle / Serin ovalardan bir sakin kuş ile / Mesut olduk muydu hayatta diye..." (gülüyor)* Bir de şu var: *("Olabilir Olabilir"den "Pazar 1969 Aralık–Caddebostan" adlı şiiri okuyor) "Orada oturmuştum–(şaşırmıştım) / Saadete seslenirdim, / Hayatı beğenmemiştim."*

Şiirin adı "Pazar 1969 Aralık –Caddebostan" değil mi?

Evet, o zaman başlayıp 2007'de bitmiş...

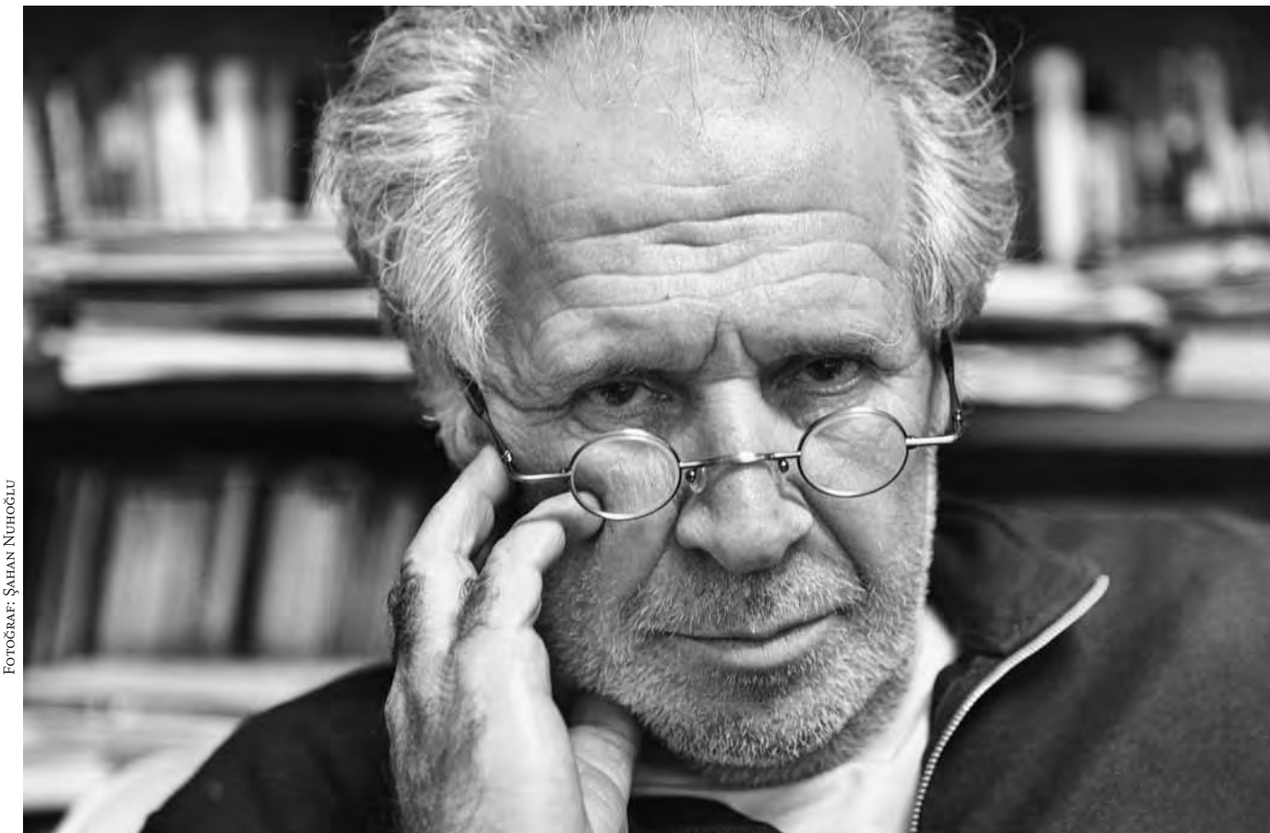
Uzun sürmüş bir şiir...

(gülüyor) Mutluluk, saadet... Bir de bahtiyarlık var.

Bahtiyarlık denince de akla Nâzım geliyor.

İlk ezberlediğimiz şiirlerden biridir: "*Bugün pazar, bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar...*" Ama benim bahtım yarım. Bahtiyarım. *(gülüyor)* Çok zorluk çektim. Burhan Uygur bile benim kadar sürünmemiştir. *(gülüyor)*

Senin kadar eğlenen de az olmuştur...

Fotoğraf: Şahan Nuhoğlu

O da var, doğru. Bahti-yarım işte. Sağlığım olup karnım doyunca ben bahtiyarım. Bir sürü şey üzüyor insanı tabii. Dünyanın hali, memleketin hali... **Yine de "Bugün Pazar"daki gibi anlar olabiliyor, oldurulabiliyor: "sonra saygıyla toprağa oturdum / dayadım sırtımı duvara. / bu anda ne düşmek dalgalara, / bu anda ne kavga, ne hürriyet, ne karım. / toprak, güneş ve ben / bahtiyarım..."**

Bugünlerde ne kadar güzel ışık var. Yine iğneden dönüyorum; baktım, binalar, sapsarı ağacın ışıkları, öyle saydam bir şeydi, fotoğrafını çektim. Kim diyordu "ışık!" diye? Goethe mi? Paris'e gittiğim sene hastalandım, testisim şişti. Üniversite hastanesine götürdüler, teşhis konamadı. Fransızcayı da doğru dürüst konuşamıyorum. Herkes bir şey söylemiş ölürken, ben ne söyleyeyim diye düşünüyorum bir yandan. Arkadaşlar gelmiş, komada da olsa ölmeden önce ayılıp bir şey söylüyor insan, değil mi? Ben şuna karar vermiştim: Uzanmışım, etrafta arkadaşlar var, doğruluyorum: "Ü-ürü-ü-üüüüü!" Herkes de "üstad ne demek istedi acaba" diye düşünüyor. *(gülüyor)* Artık ü-ürüyecek hal de kalmadı. Noktalı virgül. *(gülüyor)*

Işığından etkilenip bir ağacın fotoğrafını çektiğini söyledin. O tür fotoğraflar resme dönüşüyor mu sonradan?

Fotoğrafını çekmesen bile, beyninde onların fotoğrafı kalıyor. Ama öyle iş yapmıyorum uzun zamandır. Roland Topor (ressam, şair) "senin insan figürlerinde ilginç bir şey var" derdi. Figür çizenler genellikle kafalara birbirine benzeyen tipleri koyarlarmış. Bende değişiyor. Önceden karar vermiyorum, lekeleri fala bakar gibi bir şeye benzeterek yapıyorum, onun için figürler de değişik tipler. Ama çıkıyor tesadüfen, bazen ben de şaşırıyorum.

Bahtım yarım. Bahti-yarım. Sağlığım olup karnım doyunca ben bahtiyarım. Bir sürü şey üzüyor insanı tabii. Dünyanın hali, memleketin hali...

"Farkına Varmadan Farkında Olmak" sergisindeki işlerden biri, "Mutluluk Üzerine Münazara" başlıklı gazete kupürü. Nedir onun hikâyesi?

Defterler yapıyorum '69'dan beri. O zamanlardan beri, kesiyorum, yapıştırıyorum, biriktiriyorum. "Mutluluk Üzerine Münazara" o defterlerden bir sayfa.

O gazete haberinde, "İzmit Kız Sanat Enstitüsü öğrencilerinin düzenlediği 'köylü kadın mı, yoksa şehirli kadın mı daha mutludur' konulu münazara" anlatılıyor. Haberin son paragrafı şöyle: "Köylü kadın bugün yaşadığı ortamda Allah'a bile isyan edecek hale gelmiştir diyen şehirli grup münazarayı 663 puanla kazanmıştır. Münazara aralıksız iki buçuk saat sürmüş, büyük ilgiyle karşılanmıştır."

O zaman İstanbul'un nüfusu bir milyon 200 bin filan. Türkiye'nin kaçta kaçı köylerde yaşıyordu? Şimdi çok değişti. 1960 sonlarında Levent kurulmuştu, Güvercin durağında bitiyordu.

Köylü kadınların daha mutlu olduğunu savunan grup "köylü kadın âlim değil, ama ârif" demiş. Bu âlim-ârif ayrımına ne diyorsun?

İnsan hem âlim, hem ârif olabilir. Ya da ârif olur, âlim olmaz. Veya âlim olur, ârif olmaz. Olur mu acaba? Olur, o da olur. Faşist âlimler de var. Hepsi olabilir. Maarif, ârif, eğitim... Karışık. Ârif demek, hakiki kültürlü demek, hazmetmiş bilgiyi, kendinden de koymuş. Bilgiyi hazmedip bilgi üretir hale gelince, ârif oluyorsun. Derinlik var ârifte. Ârif insan, aynı zamanda, örnek insan. Faşist âlim olur, ama faşist ârif olmaz. Ârif hata yapmaz pek. *(gülüyor, "Yani Olurduk"un son bölümünü okuyor) "Herkes konuşmak istiyor fakat dinleyen yok(tu) / İyi ruhlu çoban (hep iyiyi istediği için, hep haklı olduğuna inanıyor.du) / (Her şeyin en iyisini bilir durumda olmayı bir görev sayıyordu) / Bu konuyu kapatın artık' diye sinirleniyor(du) yargıç / Böylece (biz de) şiirimizi bitirmiş gibi yapıp uzaklaşıyoruz. Duk."* Hep haklı olduğumuzu düşünüyoruz. Devamlı ölçüyor, devamlı yargıya varıyor insan. İnsan olmanın gereği yargıya varmaktan mı geçiyor acaba? Kediler de yargıya varıyor mu? Varıyor herhalde, hayvanlar da yargıya varıyor. Mesela onları döven adam geçerken havlıyorlar, seven gelirse, yanaşıyorlar. *(gülüyor)* Kediler güneşli havada, karınları doyunca, hele bir de okşayan olursa çok mutlu oluyorlar. Demin hastaneye giderken gördüm bir tanesini, paspasın üstüne yatmış, bir elini kıvırmış, mır mır mır...

Mutluluk insanın "ben"iyle kurduğu ilişkiyle de bağlantılı herhalde. İnsan "ben"inden uzaklaştığı ölçüde mi mutlu olur?

Doğru tarafı var bunun. "Ben"i aşmak lâzım.

Senin yaptığın gibi, insanın kendisine verilen isim yerine kendisine seçtiği bir ismi koyması bu yolda bir merhale sayılabilir mi?

Evet, kendi kendimi doğurmuş gibiyim. Kendi ismimi kendim koydum. Türkçe gibi olsun diye "K" ile yaptık. Geçen sene bir röportajda "niye Komet?" diye sordular. Dedim "gökte yıldız çok, ama kuyruklu yıldız az". Bunu başlık yapmışlar.

İsmine ilham veren Bill Haley & His Comets'te altı "comet" vardı. Sende kaç Komet var?

"O değilse başkasıdır"... *(gülüyor)* Bir şiir okuyabilir miyim? *("İsterken" adlı şiiri okuyor) "Annemi doğurmak isterken / Kolum koptu /.../ Amacımın dışında / Çukurda yatmış dilim / Helâk olmuşum / Dondurulmuş sükûn..."* Bir de şunu okuyayım mı? *("Bekliyordum" adlı şiirini okuyor) "Bekliyordum– / Tekkede direğe sarılarak / Sarılarak söylerken –söylemiştim– / İm hiç belli de–ğildi / Gidip gitmeyeceğim hiç belli değildi / Dönüp dönmeyeceğim / Kimse değildim, belli değildim / Devesini–n– çulunu çaldırmış–ın–birisi–belki– / Sözümü yuttum / Geri geldim..."* Alan İstanbul'da açtığım sergi "ben" meselesiyle ilgiliydi. "Özne yoktur"a getiriyordu yani. "Demek ki Yokuz" zaten serginin ismi. Yerde, paspasta Komet yazıyor, havada da devasa bir fotoğrafım... Bir de, monokrom video, bir şey yok yani. Kimsesiz. Kim, tire, siz. Kimse-siz. Vaktiyle, 15-20 sene önce televizyonda yapmıştım, kimse anlamamıştı. Büyük, beyaz bir tuale çalışıyorum, yapıyorum yapıyorum, arkadan ses geliyor "hiçbir şey göremiyorum" diye. Diyorum ki, "insan ancak çok duyarlı olduğu zaman görebiliyor, bazen ben bile göremiyorum". *(gülüyor)*

Annen nasıl biriydi?

Şefkat. Güzel. Şefkat. Aşırı şefkat.

Nasıl bir hayatı vardı?

Eşraf kızı. Ud çalıyor, desenler yapıyor, resim yapıyor...

Babanda da var mıydı resim?

Yok. O keman çalıyor.

Evde ud-keman takılırlar mıydı birlikte?

(gülüyor) Hatırladığım kadarıyla hiç öyle bir sahne yok. Akademiye girdiğimde, hocalarımın çoğu babamın da hocası olmuşlar. Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Kudsi Tecer, Zeki Faik, Hadi Bora... Hadi Bora, Atatürk'ün heykelini yapmış. Sol eli kalkık, ileriyi işaret ediyor. Atatürk Ankara'da mektebe gelmiş. Heykeli görmüş, "ben solak değilim, sağ elimle gösteririm" demiş. Hakikaten de insan sağlaksa, bir yeri sol eliyle gösteremez. Neyse, bunu söyleyip gitmiş. Hocalar "bunun sol kolunu indirip sağ kolunu kaldıracaksın" demişler. Hadi Bora da demiş ki, babam şahidi, "bunu indirip diğerini kaldırmak yenisini yapmaktan daha zordur". Haklı. Sonra yenisini yapmış herhalde, yoksa uçururlardı. *(gülüyor)* 1937 falan olması lâzım.

Madem tarih verdin, kronolojik gidelim. 1941 Çorum doğumlusun.

Ben doğduktan sonra Çorum'dan ayrılmışız. Dönüşümüz '48 filan olmalı. İkinci sınıftayım. İlkokula beş yaşında gittim. Üçüncü sınıftayken, okuldaki Kore köşesine resimler yapıyorum... Türk askerleri Kore'ye gitmiş... Başöğretmenimiz çalıştırıyordu, gölge nasıl yapılır, gösteriyordu. Benden daha iyi resim yapanlar vardı. Ama onlar ortaokula devam edemedi. Amele çocukları... Benim büyüdüğüm ortam farklıydı, evimizde kitaplar vardı. Amerikan çocuk ansiklopedileri, bütün yazarların, müzikçilerin hayatları... Amerikan pragmatik düşüncesi, ama çok güzel ansiklopedilerdi. Bütün şaheserlerin özetleri vardı. O ansiklopedilerdeki en ufak şeyleri bile ezbere bilirim. Çocukken evde eski yazı iki kitap vardı, onların illüstrasyonları da beynime kazınmış, yıllar sonra onları tekrar buldum. Neler var içinde diye baktım. Ezbere bildiğim şeyler. Schiller'den hikâyeler, Ezop'tan, yahut bizim Doğu'dan... Bir de, yine çok güzel illüstrasyonlu Sınıf Muallimi diye bir şey vardı. Bütün detaylarıyla nakşoluyor insanın beynine çocukken. Bir de çok küçükken, çizgi romanlar. Haftalık Albüm, daha sonra Pekos Bill, Binbir Roman'lar... 12-13 yaşındayken, Varlık'ları okumaya başladım. Okuyan başka arkadaşlarım da vardı. Kitap değişirdik. İlk okuduğum Varlık kitabı "Victoria"dır (Knut Hamsun). Yıllar sonra, yeni baskısı çıktı, okudum, aynı tadı alamadım. O yaşlarda her şeyi sorguluyorsun, varlığı sorgulamaya başlıyorsun. Kur'an'ı okuyorsun, yavaş yavaş oradan tasavvufa geçiyorsun... Okuyorsun, sorguluyorsun. Sonra, felsefe. 19 yaşında, Sadi Irmak çevirisinden Nietzsche'nin "Böyle Buyurdu Zerdüşt"ü... Adnan Binyazar Çorum'da öğretmen okulunda hocaydı, o bulmuştu "Zerdüşt"ü bana. Bütün kitabı deftere yazmıştım. Baştan sona ezbere biliyordum. Hâlâ çoğunu ezbere bilirim. Sonra, şiir... Çok şiir okurdum. Yüzlerce, binlerce şiiri ezbere bilirdim. Şimdi de biliyorum ama, tekliyorum. İlkokulda müthiş tarih ve coğrafya meraklısıydım. Bütün Resimli Tarih mecmuaları, Şemsettin Günaltay'ın dört ciltlik tarih kitabı... Tarihte bilmediğim şey yoktu. Ortaokulda Mahir bey vardı, tarih hocası, Antonson derdik. Antonson, İsveçli ağır sıklet gü-

reş şampiyonu. Bizim Antonson çok klas giyinirdi. Elindeki değnekle dürterdi talebeleri, "yavrum, evladım" diyerek... "Bakmış Atatürk, Batılılar bizi kabul etmiyor, Şemsettin hocamıza 'bas palavrayı' demiş, o da bütün dünyayı Türk yapmış" diye anlatırdı. *(gülüyor)* Duvardaki haritada oklar vardı, Türkler Orta Asya'dan dünyanın her tarafına dağılmış, bütün medeniyetleri yaratmış. Güneş-dil teorisi... Şemsettin Günaltay'ın bütün her tarafı Türk yapan dört ciltlik tarihi... Resimli Tarih mecmuasında Feridun Fazıl Tülbentçi'nin "ya Allah deyip girdiler" diye hikâyeleri vardı. *(gülüyor)* Biz de tahta kılıçlar yapardık. Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun kitapları vardı, "Bozkurtların Ölümü", "Bozkurtlar Diriliyor", Nihal Atsız'ın kitapları... Bir de, izcilik var tabii o zaman, mecburî. Tek parti dönemi bütün dünyada. Bizimkiler de Nazilerden, faşistlerden almış, izci, yavru kurt oluyoruz. Antonson Sümer yerine "Sumer" derdi. Celal Bayar okula gelmiş, "niçin öyle söylüyorsun, doğrusu Sümer değil mi?" diyor. Antonson "efendim, eğer Türkse bu, 'su' olmalı, su üstünde yaşıyorlar zaten, 'Sumer' olması lâzım" diyor. Onun üzerine Celal Bayar emir vermiş, bütün kitaplara "Sumer" diye geçmiş.

Celal Bayar ne yapıyormuş sizin okulda?

Dolaşıyor... Adnan Menderes de gelmişti bir defa. Bak ne oldu: Küçükken çok muziptim. Ufak tefeğim ya, kendimi göstermek, kızlara kendimi beğendirmek istiyorum. Kimsenin yapmadığı yaramazlıkları yapardım. Adnan Menderes okula gelmiş. Kırmızımsı saçları falan böyle... Bütün hocalar dizilmiş, ellerini sıkıyor, ben de gittim en sonda durdum, benim de elimi sıktı. *(gülüyor)* Buraya nereden geldik?

"Kaç Komet var"dan aile tarihine, oradan da okul hayatına geldik...

Valla, kazdıkça toprağı, deştikçe çıkıyor... Öyle bir düşmüşüz ki Komet olarak... Taç yaprakları; açıyorsun, açıyorsun, açıyorsun, bir de bakıyorsun, boşluk. Eskiyi düşününce aklıma geldi; eskiden yazlar çok uzun sürerdi, günler çok uzun sürerdi, bir sürü şey yapardım, bitmek bilmezdi... Şimdi, yaş geçtikçe, zaman daha çabuk geçiyor. Ben bunları düşünürken, baktım, bazı felsefeciler "accélération de l'histoire", tarihin hızlanışı üzerine tartışmalar yapıyorlar. Hakikaten de hızlanıyor galiba. "Hoş Memo" çizgi romanının bir bölümünde, Hoş Memo ve bütün o âlem dipsiz bir uçurumdan aşağı düşüyor, uçurum dipsiz olduğu için, düşerken evleniyorlar, çocukları oluyor, hayat devam ediyor... Düşerken hız artar, kütle küçülür. Diyorum ki, biz de düşüyoruz. Hızımız artıyor. Dipsiz uçurumda sonsuz hızla hep beraber düşüyoruz. "Big Bang" deniyor ya, benim teorim de kısaca, sembolik olarak "Bang Bing"! Düşüyoruz, düşüyoruz, düşüyoruz, kara delikleşinceye kadar... Bence o delikten geçtikten sonra, yeni bir hayat oluşacak. Gerisini bilemem, o kadar ârif olamadık daha. *(gülüyor)* Zarif olmaya çalışıyoruz ama... Bak bu "Bang Bing" teorim önemli benim için. Yeni kavramlarımdan biri de "sürmodern". 2005'teki beyazlı resimlerimin sergisi için yazdığım yazıda "modern ötesi" demiştim. Çevirmen İngilizceye çevirirken "postmodern" demiş. Halbuki postmodern değildi demek istediğim. Orhan Koçak "transmodern"i önerdi. Sonra ben de sürrealist gibi, "sürmodern"i buldum. "Minibüs müziği" deyişi de benden çıkmıştır. Cemal Süreya beğenmişti, sonra kullanmıştı. *(gülüyor)* Eleştirmenlerin, düşünürlerin kullandığı jargonu kullanarak şöyle bir şey yazdım; okuyabilir miyim? *("Esrarengiz" sergisinin kitapçığından okuyor) "Bu çalışmalarda 'şey'lerin 'şey'lerle olan kırılgan münasebetlerinin espasın entegrasyonunu yoksadığını görüyoruz.Böylece 'şey'lerin 'şey'lerle özgür ve ödünsüz diyaloğu bizi fenomenolojik, dolayısıyla 'var' olmuş olanın çoklu birlikteliğini sorgulayan bir alana götürüyor. Soru sordurmadan kendi kendilikleriyle var olmayı gerçekleştiren form ve oluşlar bize kendilerini kabul ettirebilmek için beklenmedik gösterilerde bulunuyorlar. Bunun daha radikal ve somut olarak ortaya çıkması için (klasik yağlıboya–tual medyumu kullanılıyor) modern–ötesi representatif gösteri geri çekilerek Alto–modern bir epistem ön–görülüyor. Cazip bir anti yerleştirme bizi yeni bir varlık entitesiyle karşı karşıya bırakıyor. Endişesiz bir 'Dasein' durumu içinde ışıklı bir ruhla yıkanmak için ortada hiçbir mazeretiniz kalmıyor."*

Baudrillard gibi yazmışsın...

(gülüyor) Bazı felsefeci arkadaşlar bozuldu buna.

Şiir kitabı yayınlamana da bozulanlar varmış.

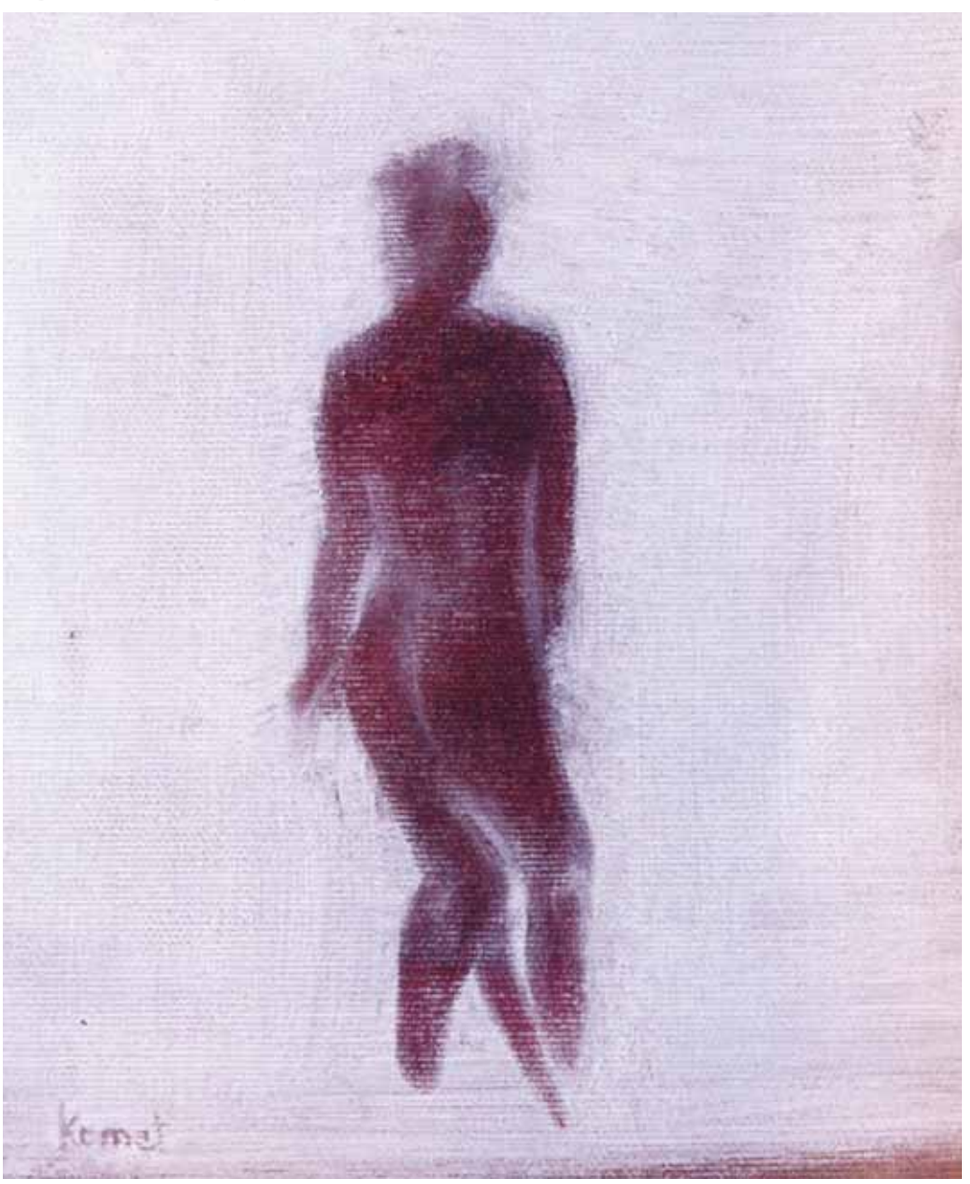
Evet, hiç memnun olmayanlar var, hatta yayınevine telefon edip "niye basıyorsunuz?" diyenler bile oldu.

Şiir çevreleri mi rahatsız, resim çevreleri mi?

Bazı şairler... Ressamları bilmiyorum, sergi açıyorum diye itiraz edenler olabilir. *(gülüyor)* Şiir yazmama, yayınlamama karşı çıkanlara alındım, Tuğrai'den bazı sözleri de kullanarak böyle bir şiir yazdım. *("Tüh Tüh Dedim Deveye"yi okuyor) "Hiç yerini beğenmeyen gölge işittin mi / Artık başıboş develere karışarak / Onlarla otlamaktan vazgeç / Anlayabilirsen / Seni önemli bir iş için yetiştirmişlerdir / Dicle kıyılarında niçin bekliyordun ki / Avurtlarında biriken tuzlu kelâmla / Yitirdiğin bin selâm / Kanaat mülkünü ihmal ettikçe konakladığın derenin dönemecinde / Ayrılığın mesafesi genişlerken / Bütün şairleri Ben yaptım diye / Bıraktılar Sen'i / yüzüstü Hallac'ın tepesinde..."* Hallac-ı Mansur ya-

Mahir bey vardı, tarih hocası, Antonson derdik. Antonson İsveçli ağır siklet güreş şampiyonu. Bizim Antonson "bakmış Atatürk, Batılılar bizi kabul etmiyor, Şemsettin Günaltay hocamıza 'bas palavrayı' demiş, o da bütün dünyayı Türk yapmış" diye anlatırdı.

"Gölge nü", 2006. ("Esrarengiz")

ni. “Ben” hikâyesine geliyoruz yine. *(gülüyor)*

“Olabilir Olabilir”in önsözünde Edip Cansever’in senin şiirlerine kızdığını söylüyorsun...

Edip beğenmezdi şiirlerimi. “Bırak” derdi, kızıyordu. Ece (Ayhan) de uzun şiirleri alıp dizelerin üstünü çizerdi, hiçbir şey kalmazdı. *(gülüyor)* En sonunda ben de öğrendim. *(gülüyor)*

Ezra Pound’un “şiir ata ata yazılır” sözü, resim için de geçerli herhalde.

Tamamen öyle. Bir şey söylemek istiyorsun, onu o şekilde ortaya koyman, fazlalıkları atman lâzım. İnsan zamanla öğreniyor bunu. Fazlalığı abartırsan fakirliğe de düşebilir, yok olabilir. Bundan sonra iyi bir resim yapabilme durumuna geldiğimi düşünüyorum. O kadar da mütevazı değilim, çok iyi bir resim yapabilme kıvamına geldiğimi hissediyorum. Daha yaşayabilirsem tabii. *(gülüyor)*

Masalara çıkıp uzun şiirler okurmuşsun...

Çıkıp okurdum. Seven de vardı, kızan da. Sevim Burak mesela, “hadi Komet, oku, oku” diye kulağıma fısıldardı. Kimisi de “in aşağı, yine mi sen!” diye bağırır.

Nerelerde olurdu bu?

Meyhanelerde. Genellikle Beyoğlu’nda, Bebek’te Nazmi, Arnavutköy’de Kaptan’da...

Sadece kendi yazdığın şiirleri mi okurdun?

Masalarda başkasının şiirini okumazdım. Ama, hatırlıyorum, Edip’le çok içkili bir halde, Boğaz’da bir yerden bir yere devrile devrile gidiyoruz, o uzun şiirlerini bilmezdi, ben ezbere bilirdim, ona kendi şiirlerini okuyordum. *(gülüyor)* Yüzlerce şiiri ezbere bilirim.

Turgut Uyar ne diyordu senin şiirlere?

Turgut’a şiirlerimi hiç okumadım. Edip’le daha samimiydim, onunla daha cıpcıp olabilirdim...

Turgut Uyar’la aran nasıldı?

Turgut’a acayip bir iç saygısı duyardım. Pek fazla konuşan bir adam değildi. Daha sade konuşurdu. Biraz fazla içli bir adamdı. Öyle şaka yapıp hopladığını zıpladığını görmedim. Sakin de değildi ama. Radikaldi. Son zamanlarda pek dışarı çıkmıyordu. Gündüz bir büyük bitiriyordu, gece de içiyordu çok. Bir gün, Rasih Nuri (İleri) yemek veriyordu, “gel çıkalım” dedim, onu davet ettim. “İyi, götür beni” dedi. Gittik. En son o yemeğe gitmiştik. Bir de, hastanede ziyaret ettim. İstanbul’a geldiğimde, Edip’le buluşup Bebek’teki evlerine giderdik. Kimbilir kaç defa gitmişizdir.

Tomris Uyar’la aran nasıldı?

Tomris klastı. Çok eleştiriciydi. Bize karşı muhabbetli eleştiriciydi, ama iğnelemeyi iyi bilirdi.

Şair olarak hangisi sana daha yakın gelirdi, Uyar mı, Cansever mi?

Turgut’a “Terziler Geldiler” şiiriyle başladım. “Divan” kitabını çok beğenmiştim. “Tütünler Islak”ı da. Büyük bir sevgi, saygı halesi vardı şiirinde. Ama bana Edip daha yakın gelirdi. Daha açıktı. Edip’in uzun şiirlerini çok severdim, hepsini ezbere bilirdim. Turgut daha ölçülü gelirdi. Edip’in daha sonraki şiirlerini, “Kirli Ağustos”tan sonrakileri o kadar sevmem. Ama coşku yönünden, felsefî yönden Edip’in şiirini daha romantik, kendime daha yakın bulurdum. Edip, Ece ve İlhan Berk beni etkilemiştir. Çok sevmişimdir onları.

Edip Cansever’in uzun şiirlerini çok severdim, hepsini ezbere bilirdim. Turgut Uyar daha ölçülü gelirdi. Edip’in şiirini daha romantik, kendime daha yakın bulurdum. Edip, Ece ve İlhan Berk beni etkilemiştir. Çok sevmişimdir onları.

Bir ressam olarak şiir yazdığına göre...

Bak bunu kabul etmiyorum. Belki şiir mi önde? Bilemiyorum. Bir şey “olmak” durumunu kabul etmiyorum.

Şöyle diyelim: Hem şiir yazıyorsun hem resim yapıyorsun.

Başka şeyler de yapıyorum. *(gülüyor)* Bu “olmak” durumuyla kendimi özdeşleştirmiyorum.

Bu da iyi bir mutluluk tanımı olabilir.

Evet, olabilir tabii. *(gülüyor)*

Soruyu baştan alalım. Bob Dylan da resim yapıyor, yaptığı resimleri sergiliyor. Onun resimlerine ne diyorsun?

(Dylan’ın Bir+Bir’deki işlerine göz gezdiriyor) İşte ben bunu özlüyorum. İşi meta fetişizmine, nesne fetişizmine götürüyorlar. Dylan’ınki özlediğim bir şey. *(Dylan’ın “Mutfak” resmini gösteriyor)* Biri burda kravatını bağlıyor, öbürü orda yemek koyuyor. Köprüdeki adamı yapmış. İnsanî işte, ne kadar güzel. Biraz böyle olalım. 20. yüzyıl başında yapılan resimlere benziyor. Fotoğrafa bakarak yapmış şunu (“Oyun”). Valla her şey yapılabilir yani, ne güzel. Çok güzel bir at portresi yapmış mesela. Otoportresi ne kadar güzel, Matisse gibi. Belli, Matisse’i sevmiş. Çok da saf değil demek. Resim sanatının problemleri açısından bakmamak lâzım bunlara. Özlediğim de bu, günlük hayatımızla ilgili bu mütevazı bakış çok önemli.

Dylan’ın resimleri için Alman eleştirmenler “Beat stili ekspresyonizm” demiş, onun da çok hoşuna gitmiş.

Doğru... Beat deyince Allen Ginsberg’i hatırladım. Mustafa Irgat yakın arkadaşımdı, bende kalıyor Paris’te. O zaman Boulevard Raspail’da Amerikan Kültür Merkezi vardı, şimdi mültecilerin kültür merkezi, orada her sene büyük şiir günleri olurdu. Ginsberg de gelmişti, biz de Mustafa’yla gittik. Okumadan önce Ginsberg, “aaaa, uuuu” diye ses alıştırmaları yapıyor, biz de katıldık ona. *(gülüyor)* Beni etkilemiştir Ginsberg. Sonra Kerouac, Burroughs... Dylan’ın resimlerinde 20. yüzyıl başı Alman ekspresyonistleriyle, Kirchner’lerle de bir ilgi gördüm. Matisse’e kadar geliyor tabii ama, bazılarında Kirchner de var. Ama Dylan’ın müziğinde bu tip bir sertlik yok, değil mi? Tak tak rock gibi değil de, yumuşak bir tarafı da var sanki.

O da roll tarafı... Madem Matisse dedin, “Saman Sarısı”ndan bir dize: “Ve Matis bir manavdır kosmos yemişleri satar.”

O şiirin en kötü tarafı galiba. *(gülüyor)* Matisse önemli ressam, bir sürü resmini seviyorum. Picasso onun için “güneşi kanında taşıyordu” diyor. Renkçi.

Renkleri sevmeyen ressam var mı?

Bir ara ben sevmiyordum, “renk yoktur” diyordum. Renk aslında hem vardır hem yoktur. Bazı şeyler hem vardır hem yoktur. Renk dediğimiz, bir şeylerin yansıması. Renk aslında yok, ama aynı anda da var. Işık olmasa renk yok. Belli yüzeylerin yapısına göre, yansımalarla renk görüyoruz. Renk, bize göre var. Hayvanların bazıları siyah-beyaz görüyor. Öyle diyorlar. Kendimizi hayvanların yerine koyamadığımız için bilimadamlarının bilgilerine biraz güvenmemiz gerekiyor. *(gülüyor)*

Nâzım’a dönelim, “Saman Sarısı”nda “İki şey var ancak ölümle unutulur” diyor...

“Anamızın yüzüyle şehrimizin yüzü...” 1979-84 arası gelmedim Türkiye’ye, Paris’teydim. Çorum olayları oldu. Gözümü kapattım, bütün Çorum’un sokaklarını, eski Çorum’un, çocukluğumun Çorum’unun sokaklarını dolaşıyorum. Benim çocukluğumda Alevîsi, Sünnîsi dosttu, arkadaştı. Ramazanda içerdik, hiçbir şey olmazdı. Böyle hunharca bir şey yaratılması bana müthiş dokundu.

Hiç bilmeyene Çorum’u nasıl tarif edersin?

Denizden yüksekliği aşağı yukarı 800 metre. Düz, ova, yayla gibi. Ova böyle gider, Kösedağ çıkar karşınıza, sanki parantez gibi bir şey vardır üstünde. Dört tarafı dağlarla çevrilidir Çorum’un. Kandilkaya’ya çıkıp kitap okurdum. Bağlar bahçeler vardır, güneyinde Alaca, Mecitözü ve kaplıca vardır bir de. Osmancık kasabası bir mikro-klimadır, ortasından Kızılırmak geçer. Bağ, bahçe, her türlü şey yetişir, dünya güzeli bir kasabadır. Bütün okul hayatım oralarda geçti. Çorum eskiden beri tarımla, bakliyatla uğraşan bir yer. Çarşılar vardı eskiden, arastalar, yemeniciler, ayakkabıcılar... Özlüyorum oraları, ressamların, şairlerin de böyle çarşıları olsun istiyorum. Beyoğlu - Küçükparmakkapı’da bir arkadaşın küçük bir yeri vardı, “ver bana” dedim, vermedi. Şiir atölyesi yapmak istiyordum. Öyle bir dükkân olsun, şiir yazayım diye düşünüyordum, olmadı. Arastada küçük resimler yapayım mesela, adam eve giderken alışveriş yapınca filesine bir tane koysun götürsün, ben de akşam olunca kepengi indireyim, ya bir çilingir sofrası kuralım bir yerde yahut eve gideyim. Çok severim Esendal’ı, “Hayat Ne Tatlı” diye bir hikâyesi vardır, harikadır. Küçücük bir hikâye. Öyle mutlu olmak daha güzel bir şey. Evet, mutluluğa geldik tekrar. Hikâyede Hafız çıkıyor evden, bakıyor ki birisi Sarayburnu’na doğru gidiyor, beraber yürümeye başlıyorlar, sonra onu kaybediyor, dönüyor, kahvede tavla oynayanlara bakıyor, tekrar eve dönüyor, annesinin sesi, yemek kokusu... “Ne güzel” diyor, “hayat ne tatlı”... Vardır böyle güzel hikâyeleri. Sait Faik’ten daha fazla beğenirim Esendal’ı. Çehov’dan da daha iyidir bence.

Bir Çorumlu olarak Kemal Tahir’le aran nasıl?

Tanıdım onu, evine gittim birkaç defa. Üçlemesiyle, “Yediçınar Yaylası”yla benim için çok önemli bir yazar. “Devlet Ana”sını beğenmem, “Yorgun Savaşçı” da şöyle böyledir.

Romanlarında kullandığı “Çorum ağzı” aslına uygun mu?

Tabii, aynen öyledir... Çorum gazetesinde muzipliklerimi yazmışlar. *(gülüyor)* Coğrafyacıya “Tas” derdik. Genç adam, yurtta kalıyor, yurttaki talebeleri hamama götürmüş yeni geldiği sırada. Tam sabunluyken tası almışlar önünden, “taas, taas” diye bağırıyor bu. Adı “Tas” kaldı. “Tas beyefendi” derdim ben de. *(gülüyor)*

Nâzım’ın “ancak ölümle unutulur” dediği iki şeyden biri ve ilki “anamızın yüzü”.

Yahya Kemal’de var anamızın yüzü: *“Annemin na’şını gördümdü / Bakıyorken bana sâbit ve donuk gözlerle. / Acıdan çıldıracaktım. / Aradan elli dokuz*

yıl geçti. / Âh o sâbit bakış el'an yaradır kalbimde. / O yaşarken o semâvî, o gülümser gözler / Ne kadar en–gin ufuklardı bana / Teneşir tahtası üstünde o gün, / Bakmaz olmuştular artık bizim dünyâya." ("Ufuk–lar") Çeşitli yüzleri geliyor annemin aklıma. Bu sene kaybettim. Felç geçirmişti, o hali de geliyor gözümün önüne. '92 falandı. Anne tarafım öyledir benim, felç olurlar. *(gülüyor)* Ben babama benziyorum.

Baba tarafı nasıl?

Diyabeti falan vardı babamın, 72'sinde gitti. Bende diyabet yok, ama yakındır.

"Orada" adlı şiirde, "Soba borularını tellerle tavana tutturan babam" diyorsun.

Bizim yetiştiğimiz zamanlarda, soba boruları vardı, kayardı. Bekir Coşkun yazmıştı aynı şeyi. O dize ondan alınma. Belki değiştirmişimdir biraz, ama esasen ondan. Ama aynı şey bizim evde de vardı. Borular tutmaz, kayar.

Büyükbaban dervişmiş. Mensup olduğu bir cemaat, tarikat var mıydı?

Herhalde Nakşibendi, tam bilmiyorum. Teyzemin kocası Talat Çağlar'ın babası Kaleli Hoca –büyük Nakşibendi şeyhi. Talat eniştenin abisi Sırrı Çağlar şairdi. Enişte ise ümmî olduğu halde, ârifti işte. Cümbüş çalar, rakısını içer... İstese, istediği yerden milletvekili de olur, zengin de olurdu... Ama, öyle biri değildi, ârifti. Çok mütevazıydı. Babamın doğum yeri Amasya. Babamla kızkardeşi öksüz. Aileleri hakkında kesin bir şey yok. Harp sırası, Birinci Savaş, karışık iş yani. Her şey olabilir peder, Kürt, Ermeni, Türk, Gürcü yahut başka bir şey. Babam Atatürk okullarında okumuş, Yüksek Muallim Mektebi'nde. Staja Osmancık'a gidince annemin tarafının evinde kalıyor. Öyle tanışıyorlar. Oradan ben dünyaya geliyorum. Ben babama benziyorum çok. Anne tarafı daha açık renk. "Tüyü bozuk", yani öyle derler. Köken olarak herhalde başka yerden gelmedirler.

Sergilere gelelim. Beş sergi birden açtın...

Elli sergi de açabilirdim. Dolu malzeme var. Aslında, bir grup arkadaş bana retrospektif yapmak istedi. Ben de heveslenmiştim. Ama, sponsor olmayınca da böyle bir sergi imkânsız. Ticarî olmayan bir şeyler göstereyim dedim. Bu beş sergide benim yaptığım iki sergi var, öbürleri benim yaptığım şeyler değil, gösterdiğim şeyler. Bulduğum, benimsediğim şeyler... "O Değilse Başkasıdır" bütün bu sergilerin ortak ismi. Bir de alt isimler var: "Neş'e", "Neriman Tuna'ya Saygı", "Farkına Varmadan Farkında Olmak", "Esrarengiz", "Kalktım Baktım Bensiz Gitmişler".

"Farkına Varmadan Farkında Olmak" ağırlıklı olarak Sinan Bıçakçı'nın resimlerinden oluşuyor. Başka bir ressamın resimlerini sergilemenin ardındaki fikir ne?

Bunlar resim değil. Eskiz de değil. Paris'e gidişimiz aynı zamanlar, Sinan Bıçakçı on yaş büyüktür benden. Alzheimer oldu. Fransa'nın güneyinde bir ihtiyarlarevindeydi. Kızı babasının Paris'teki evini boşalttığında böyle yüzlerce desen bıraktı bana. Sinan Bıçakçı, Paris'teki ilk yıllarında hayatını kazanmak için 200-300 franka gerçekçi natürmortlar yapıyordu. Ama çok titiz olduğu için yağlı boyayı, klasik kompozisyonu öğrenmek ihtiyacı duyuyor. Kartonlar alıyor, onların üzerine titizce çalışıyor, öğrenmek için temrinler yapıyor. Bu temrinler duruyormuş; kızı atacaktı onları. Sinan Bıçakçı her şeyi biriktirdiği için evinde dolmuş her taraf. Bu aykırı yerleştirmeler benim son zamanlardaki araştırmalarıma çok denk düştü. Çarpıldım. Birkaç yüz tanenin arasından bir seçim yaptım. Önce, "şunlara müdahale edeyim" diyordum. Bazı espasları beyaza boyayacaktım mesela. Sonra, baktım, "hiç müdahaleye gerek yok" dedim. Ben benimsedim. Bunlar iş değil, sergilenmek için yapılmış değil. El koyuyorum onlara, ama temellük değil, kendimin gibi addediyorum. Tamamen kendimin hissettim onları. Çok benimsedim. Tam aradığım şey. *(gülüyor)* Başına da zaten "hommage ve dommage" yazdım; saygı ve yazık...

Necmi Zekâ sergi kitapçığındaki yazısına şöyle giriyor: "İyi büyücü nasıl olur? Novalis'e göre, kendi büyülerini 'başkaları tarafından yaratılmış özerk fenomenler' olarak görebilen, kendini de büyüleyebilen kişi, en iyi büyücüdür."

Bunları göstermeden edemezdim. Yoksa çöpe gidecekti. Gönül ister ki, bunların hepsini bir müze alsın, gelirini de kızına verelim.

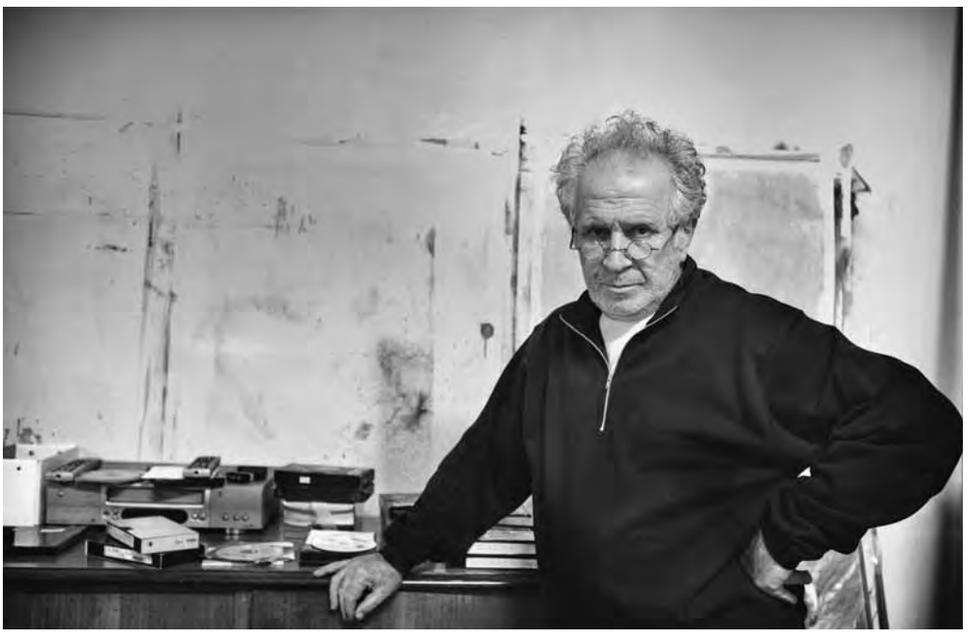
Bir sergi de "Neriman Tuna'ya Saygı". Kimdir Neriman Tuna?

Eskicilere, ikincielcilere, "brocanteur"lere çok giderim. Bir şey yaşadıkça değer kazanıyor, öyle değil mi? Eşyaların üzerine zamanla insanî anlam biniyor. Eskidikçe herhalde biz de bağlanıyoruz. Hayat izi taşıyan şeyler beni ilgilendiriyor. Arkeolojik kazı gibi... Geçmiş bir anlamda yok, gelecek zaten bir proje, şimdi ise devamlı kayan bir şey. Demek ki yokuz. *(gülüyor)* O zaman, sanal mı oluyor geçmiş? Geçmiş bir kere iz olarak var. Unutuyoruz, çok unutuyorum, unutmamak için de geçmiş şeylere tekrar bakma ihtiyacı duyuyorum. Bütün eski şeyleri biriktiririm. '80'li yıllarda, Paris'teki Türkiye elçiliği bir sokağa Atatürk isminin verilmesini istemiş. Bu kâğıt onun reddedilmesinin kâğıdı. *(Tercüme ederek okuyor) "Paris Belediyesi Direktörlüğü... Bayım, bizden bir sokağa adını vererek Atatürk'ün hatırasını yaşatmamızı istediniz... Teklifiniz komisyonumuzda etüt edilmiştir, maalesef prensip olarak reddedilmiştir..."* Bende daha ne dokümanlar var. Neriman Tuna'ya geliyorum... Sık sık gittiğim, eski şeyleri bulan "brocanteur" bir çocuk vardı. Bir gün bir baktım, bir sürü tozlanmış çerçeve var... 1950 sonları, '60 başlarında kadın haklarını savunmuş bir kadına ait. Kadın ölmüş. Her şeyini sokağa atmışlar. Bazı eşyaları bizim çocukta. "Bana ver bunları" dedim. Aldım, eve getirdim. Pleksiglaslara koydum. Öyle duruyordu. Kadınların uğradığı şiddet gündeme gelince, aklıma geldi. Galerici arkadaş da tamam dedi, sergiledik. Neriman Tuna hali vakti yerinde burjuva bir aileye mensup. Kadın haklarını savunan Yeni İnsan diye bir dergi çıkarmış. İngilizce, Fransızca bi-

Komet, 1970'ler...

liyor. Yurtdışında kongrelere katılıyor, konferanslar veriyor. Japonya'ya, Yunanistan'a gidiyor. Avusturya'da sosyal demokratlarla fotoğrafları var. Kadın düşkünevinin kurucularından. Sonunda, beş kuruşsuz, kimsesiz kalıyor. Düşkünlerevinden yemek almaya muhtaç oluyor. Ölünce de her şeyini sokağa atıyorlar. Kadının eşyalarının atılmış olması bana çok dokundu, acı verdi. İnsanî bir şey sergilemek gereğini duydum. Bu bir kurgu değil. "Ölmüş bir kişinin evrak-ı metrukesi" kurgusu değil. "Yok" sergisinde kesilen ağaçları sergilemiştim. Genç bir eleştirmen diyor ki, "bunlar '60'ların fikirleri". Bana ne ya! Ben sana "bunu ilk defa ben yapıyorum" demiyorum ki. Bu olmuş bir olay, ona karşı çıktığım için de sergiliyorum. "60 tandansı" filan, ne kadar yanlış. İnsancıl şeyler yok artık. İnsan unutuluyor galiba, öyle değil mi? Neden sanat yapılıyor? Neden insanda böyle bir içtepi var? Bir defa bana bir dergiden sormuşlardı, "ülkemizde sanatı kalkındırmak için ne yapılmalı?" diye. "Yasak edeceksin" demiştim. Yasak eder-

Komet, 2011 Aralık...

sen, hakikaten bir şey yapmak isteyenler mutlaka yapar. Şimdi dekoratif şeyler çok moda... Amerikan pragmatik felsefesinden gelen çabuk tüketilebilecek şeyler yapma hikâyesi bu. Dekoratif olacak... Fotografik vizyon... Veyahut mesaj vereceksin, ultra-konseptüel şeyler. Bir de illâ büyük istiyorlar, devasa olsun, hep büyük, büyük, daha büyük... Sponsorlar, bankalar falan kendilerine dokunulmasını istemezler. Ben hiç sponsor mponsor kullanmadım şimdiye kadar. "İdim İdik İdi"de mesela 29 video enstalasyonu vardı, sponsorsuz yaptık, o yüzden fotoğrafları basamadık.

Arkadaşımız Ayşegül Oğuz'un Milliyet Sanat için yaptığı söyleşide "Neriman Tuna'yla yollarınızı kesiştiren ve sizi bu sergiyi yapmaya götüren şey nedir? Mesela, yetmişinci yaş muhasebenizle bir ilişki var mı?" sorusuna cevaben şöyle diyorsun: "Bunun ilk sergi olması tesadüf, zaten tesadüflerin olması iyidir. Aslında sizin burada olmanız da bir tesadüf. Bazen de aksi tesadüfler olur, onları da severim. Çünkü aksi tesadüfler yeni, beklenmedik bir alana götürür bizi. Ben de beklenmedik alanlardan çok hoşlanırım."

Ben resim yaparken de önceden karar verdiğim bir şeyi realize etmiyorum. Yaparken aksi tesadüf oluyor, doğru tesadüf oluyor... Onlarla boğuşuyoruz. Yaparken keşfediyorum. Devamlı sorguluyorsun. Doğru; yeni alanları severim. Bilmediğim bir şehirde, güneşli bir havada çıkıp gezinmek isterim mesela. Öğrenmek isterim, meraklı biriyim çünkü. Ah bu merak yok mu ya!

"Esrarengiz" sergisinin kitabındaki "Komet'in Geometrisi" başlıklı yazısında Orhan Koçak şöyle diyor: "Komet'in geçmişte teknik açısından katı bağlanmalara girmediğini, kasıtlı, programatik üslûp kararlarından uzak durduğunu söylemiştim; rastlantıya geniş pay tanıyor, bunun da ötesinde rastlantının belli bir süreç içinde kendi tutarlılığını edinmesine izin veriyordu."

Rastlantı zaten hep olan bir şey. Rastlantıyla, diyalog demeyeyim de, bir çarpışma oluyor. Ama karar verme durumunda kalıyorsun; rastlantıyı kabul etme, etmeme hikâyesi yani. Tartışmaya, hesaplaşmaya giriyorsun. İstersen, onu yok edebilirsin. Ama, üzerine düşünüyorsun, rastlantıyla karşılıklı düşünüyorsunuz. Rastlantı seni bir yere götürüyor mu, götürmüyor mu? Senin gittiğin yola gidiyor mu, gitmiyor mu rastlantı? Yağmur yağıyor, taksiyi çeviriyorum, şoför, "yok abi, ben o tarafa gidemem" diyor. O zaman rastlantıyı defediyorsun, çünkü gideceğin yer var. Sanatta da öyle, aradığın şeye uygun olması lâzım. Bir seçim meselesi. Tartışma meselesi. Taksiye bindiğinde ise kavga edebiliyorsun. "Müziği kapat" diyorsun. "Bu arabanın içi pis" diyorsun. "Sakalını kestir" diyorsun. *(gülüyor)*

"Yok" sergisinde kesilen ağaçları sergilemiştim. Genç bir eleştirmen diyor ki, "bunlar '60'ların fikirleri". Bana ne ya! Ben sana "bunu ilk defa ben yapıyorum" demiyorum ki. Bu olmuş bir olay, ona karşı çıktığım için de sergiliyorum.

Diyor musun hakikaten?

Diyorum. *(gülüyor)* Rastlantıya müdahale ediyorum, disiplin altına alıyorum. Söylemek istediğim şeyler var. Rastlantının yeri buna uyduğu kadar... Bazen, ustalıklı olunca insan, uydurabiliyor kalıbına. Mesela, daha disiplinli resimler, illâ beyaz olacak diye yaptığım resimler... Bunları, "Neş'e" dediğim şeyleri neden yaptım o zaman? Uzun yıllardır fazla renk kullanmıyorum. Artizan'daki sergide ("Neş'e", Kasım-Aralık 2011) tesadüfleri çok kullandım. Döktüm boyaları, sonra disiplin altına aldım.

Geometri ile aran nasıl?

Lisenin fen bölümünden mezunum.

O zamanlar geometriyi sever miydin?

Bilmem. Geometri geometridir. Ben de benim. Geometri varsa, biz de varız yani. Tabii ki, pentür denen resimde geometri meselesi var. Bir de, uzay geometrisi var, değil mi? Yüzeysel geometri de var. Resim yapmak benim için, o dikdörtgen espasın içine her şeyi, istediğin gibi yapmak demek. Bir dünya orası. Dolayısıyla, yüzeyin içinde bir şey yapmaya başladığın zaman bir geometri var tabii. Espas içinde neyin nerede olduğu önemli, iki milimetre bile fark eder. Dünya, yıldızlar... Bir geometri var. *("Neş'e" sergisinden resimler gösteriyor)*... Bunlarda çok fazla oval şeyler var. Bazısı çok zorladı, bazısı çabuk çıktı. "Neş'e" koydum ismini. Mutluluk verici şeyler... Disiplinli şeylerin yanında, böyle şeyler yapmak hoşuma gitti. Bazısı çok yordu, kırk defa değişti. Bazısı da yormadı. Denk düşmesi lâzım.

"Esrarengiz" sergisi için Orhan Koçak'ın yorumu şöyle: "Belirgin bir üslûp farklılaşması var. Ama ani bir viraj değil bu farklılaşma, büsbütün hazırlıksız bir 'sapma' değil. Komet'in resme başladığı yıllarda yoklayıp da pek üstüne gitmediği bazı yönelişleri farklı bir teknik kapasiteyle yeniden ele aldığı söylenebilir belki..."

On senedir bu tip şeyler yapıyorum. Berlin'de sergiledim, 2005'te Dirimart'ta sergiledim.

"Farklı bir teknik kapasiteyle" yorumuna ne diyorsun?

Belli bir yaşa gelmişim, insanlar beni belli tip bir resimle tanımışlar... Şimdi, fuardaki (Contemporary İstanbul) resimler figüratif olsa mesela, hepsi giderdi. İki tane vardı, onlar satıldı. Bunları yapmam, bir anlamda risk almak. Bunlarda da ben varım, bunları yapmak istedim. Bilmiyorum, hata mı ettik? Kendimi suçlu bulduğumdan dolayı değil; bilmiyorum.

"Kahve falına bakar gibi resim yapıyorum" dedin. Resimlerinde detaylara ezoterik bir anlam yüklediğin söylenebilir mi?

Ezoterik tam olarak ne oluyor? Büyü falan gibi mi? Ben büyü yapmak istiyorum, ama rasyonel bir büyü... Nasıl anlatayım? "Maddeci mistisizm". Aslında öyle de değil. İnsanın derinliği var. Ben inançlı biri değilim. Şekiller zaten anlamlıdır. Komik şekiller de vardır, yok mudur? Bazısı dramatik, bazısı komik. Edebî lisanın dışında, şekillerin de bir ifade gücü var. Erol Günaydın bir televizyon programında anlattı, çocukken hastalanmış, yatağa bağlı kalmış epey. Dışarıda çocuklar oynuyor, o yatakta sıkılıyor... Babası başucundaki duvarı açık maviye boyamış, uçurtma resmi yapmış ve ipini çocuğun yatağına, eline kadar uzatmış. Ne kadar güzel, değil mi? Ben de beyaz resimlerden birine "Uçurtmamın Rüyası" ismini verdim. O resimlere ters düşecek böyle romantik isimler koydum. *(gülüyor)* Eskiden resimlere isim vermezdim. Keşfetmeye çalışıyorum, kendimi keşfetmeye çalışıyorum.

"Şaibe" adlı şiirin ilk dizesi şöyle: "Yüzümü tamamlamamıştım henüz"...

Tam anlamıyla kendimi göremiyordum demek istiyor. Bu kadar cesur değildim belki... *(Okuyor)* *"Yüzüm mü suçlu yoksa şu kirli deve / İle derdim sünepe inanç o katil küre / Mikrofonun bozulması epeyce süre / Halledilmemiş problem ile / Ustam kursak yakalanmış büstüyle / Ekranda beliriyordum failim ile / Şakirdim süpürdü – ben süpürmedim. / Dilimde tüy bitti, söyleyemedim / Fayda ne kelime birazdan gelir / Elinden gelir kurullar ve hizmet er – babı / Kuyunun dibinde uyuyan diller / Kutlardı ini – şimi şaibe ile"*... Valla ben de hem anlıyorum, hem anlamıyorum. *(gülüyor)*

Nâzım'a dönelim, "Saman Sarısı"na: "Kalamış'ta Balıkçının Meyhanesine girdim ve Sait

OCAKJANUARY

OCAK 2012 PROGRAMI/PROGRAM OF JANUARY 2012

03.01/17.01 @22.00

Karanlığın Çocukları

04.01.2012 @ 22.00

Kam Müzik Gecesi

05.01.2012 @22.00

Tolga Yetişmen

09.01.2012 @ 22.00

Ketapilla (Seda Karpat)

10.01 - 24.01 @ 22.00

Psikolok Dj Cenk Erdem

11.01.12 @22.00

Değer Pop Dock

12.01.12 @ 22.00

Deniz Pınar

16.01.12 @22.00

Dj Sinan

18.01.12 @ 22.00

Doğu

19.01 / 25.01 @22.00

Tolga Bostancı (Rock & Love)

23.01.12 @22.00

Cihan

26.01.12 @22.00

Dj Adilko

Her Cuma - Cumartesi

Dj Şesu - 80'ler 90'lar

Her Cuma - Cumartesi

Dj Şesu - 80'ler 90'lar

Her Cuma - Cumartesi

Dj Şesu - 80'ler 90'lar

Her Cuma - Cumartesi

Dj Şesu - 80'ler 90'lar

mono music cafe & bar

HappyHours: Hergün/Everyday 11:00-22:00

mono

MIND THE AD

LONDON ISTANBUL

www.mindthead.com

Erol Dernek Sok. No:15/A Taksim 0212 244 53 52 **mono**taksim.com

Faik'le tatlı tatlı konuşuyorduk ben hapisten çıkalı bir ay olmuştu onun karaciğeri sancılar içindeydi ve dünya güzeldi"...

Todori vardı Kalamış'ta, orada biz de içtik vaktiyle. Sait Faik'e değil ama, Sait Faik'in arkadaşlarına yetiştim. Doktor Fikret'le (Ürgüp) yakın olduk. Bir yaz ben onun asistanlığını yapıyordum, Arhan Erçin de benim asistanlığımı. O benim çantamı taşıyor, ben Doktor Fikret'inki. *(gülüyor)*

Sait Faik'ten sonra Gagarin de giriyor bu şiire.

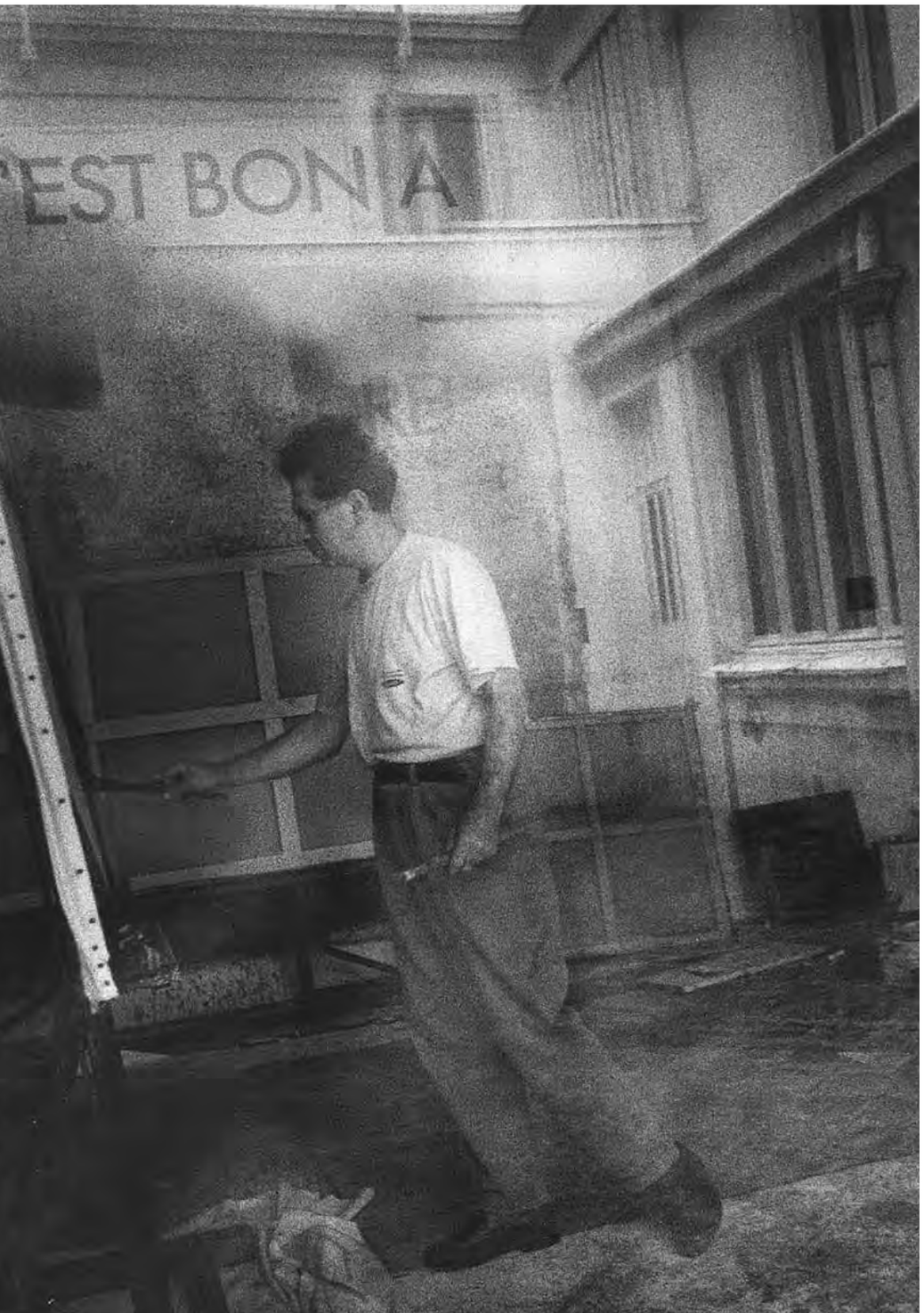
Evet, Gagarin, uzaya giden ilk insan, Sovyet kahraman, kozmonot. Bende astronot geçiyor şiirde, "astronotlar ağlamaz". Ağlamaz ama, "yaralıdır". *(gülüyor) "Ağlayan bir astronot belki / Evde kalmış, dudakları karalı / Karanlıkta göz kırpmadan / Ayıp mıdır, kayıp mıdır, ne derdim / Astronotlar ağlamaz diye / Ki yaralılarım hepsi de..."*

Gelelim Abidin'li (Dino) dizelere ve Kübalı balıkçı Nikolas'ın ellerine... "el altı aylıktı okşuyordu boynunu anasının / on yedi yaşındaydı el ve Mariya'nın memelerini okşuyordu /... / yirmi yaşındaydı el ve okşuyordu boynunu altı aylık oğlunun /... / otuz yaşındaydı el ve Havana'nın 150 kilometre doğusunda deniz kıyısında bir duvarın üstünde gördüm onu / okşuyordu duvarı / sen el resimleri yaparsın Abidin bizim ırgatların demircilerin ellerini / Kübalı balıkçı Nikolas'ın da elini yap karakalem / kooperatiften aldığı evin duvarında okşamaya kavuşan..." Dört okşayış, dört mutluluk ânı...

Çok güzel... Hep mutluluk mu arıyoruz acaba? Bir de vücudun yaşama isteği var. İnsan kafasıyla karar verse bile, vücut yaşamak istiyor. O kadar da ayrı mı birbirinden acaba? Abidin kendi ellerine de hayrandı. Bizim Metin Deniz ellerinin kalıbını almıştı, Metin'e rica ediyor, "Metin, beni biraz ellerimle yalnız bırakabilir misin?" Bütün manikür aletlerini getirmiş. *(gülüyor)* Bu arada Güzin'in (Dino) kulakları çok güzelmiş, Abidin de Güzin'in kulaklarına âşık. Güzin şimdi 102 yaşına mı ne geldi. Abidin'den üç yaş büyüktü. 1910 doğumlu.

"Bizi Bu kadar Kusursuz Olmaya Zorlayan Ne"

Komet iş başında...

adlı şiirinde şöyle diyorsun:

"Keşke daha yakışıklı olsaydım. / Saçlarım mesela sarımsı kırmızı olsaydı. / Beş on santim daha uzun boylu olsaydım. / Ailem zengin olsaydı, mirasım olsaydı, / çocuk yaşta birkaç yabancı dil öğrenmiş olsaydım, / çok iyi bir burjuva çevresinde eğitilseydim. / Daha akıllı olsaydım / Güzel konuşma yeteneğim olsaydı. / Güzel, akıllı, kültürlü, mükemmel bir karım, / çok iyi çocuklarım ve torunlarım olsaydı / Güzel bir evim olsaydı / Evin güzel bir bahçesi olsaydı / Güzel bir otomobilim ve ehliyetim olsaydı / Atım olsaydı, ona binebilseydim / Çiçeklerim olsaydı onları sevseydim / Yoksullara özürlülere yardım edebilseydim / Keşke iyi bir şarkıcı olsaydım / Keşke futbolcu olsaydım, Fenerbahçe'de sağiç oynasaydım / Beşiktaş'a, Galatasaray'a goller atsaydım. / Keşke ödüller kazansaydım / İnsanlar beni içten iyilikle yadetselerdi / Ne iyi olurdu / (belki daha iyi resimler yapar, güzel şiirler yazardım)"

Saçların hakikaten "sarımsı kırmızı" olsun ister miydin?

Bilmem.

Beş-on santim daha uzun boylu olmayı?

İsterdim tabii.

Zengin aile, çok iyi bir burjuva çevresinde eğitilmek?

Tabii, yabancı dil öğreneceksin falan...

Ama o zaman bu Komet olmazdın herhalde.

(gülüyor) Belki.

Otomobillerle aran nasıl?

Ehliyetim yok, nasıl kullanıldığını bile bilmem. Ama ata binmeyi isterdim. Atları severim.

Şarkıcı olmayı hiç istedin mi?

Valla şarkıcı olmak isterdim, çünkü benim hoşuma giden kızlar rock şarkıcılarını çok seviyor. Çok da romantik bir şey. Hayran kalıyor kızlar... Öyle değil mi? Üstelik direkt bir heyecan. Şarkı söylüyorsun, heyecan içindesin, sahnedesin, herkesle bütünleşmek... Aslında, derdim o. Bir televizyon söyleşisi yapmışlardı benimle. Proust soruları soruyorlar ya, "ne olmak istiyorsun" diye sordular. "Biz" dedim. "Biz olmak."

Fenerbahçe'de sağiç oynamak?

Ya, evet. *(gülüyor)* Gol atmanın heyecanını düşün. Büyük mutluluk. Fenerlilik küçükten. "Kaleye geç, sen Fenerlisin" dediler, öyle Fenerli oldum. Yıllar sonra Büyükada'daki fanatik Fenerliler sordular, "Fenerliyim" deyince "sen zaten başka türlü olamazdın" dediler. *(gülüyor)*

Niye özellikle sağiç?

Lefter sağiç oynardı. Can soldaydı. Sağiç bana göreydi, pozisyon olarak da hoşuma giderdi. Şimdi sağiç deyince bilmez gençler. Santrhaf, sağhaf, solhaf... Sağiç 8 numaraydı, 7 sağaçık, 9 santrfor, 10 soliç, 11 solaçık...

Seyrettiğin en iyi sağiç kim?

Lefter tabii. Ona yetiştim, epey seyrettim.

Necmi Zekâ "Olabilir Olabilir" kitabın hakkında Virgül'e yazdığı yazıda "şaşırmak öğrenilmez, ama en azından şaşırmanın özgürleştirici gücünü hissedebilirsiniz" diyor.

Önce kendim şaşırıyorum tabii... Günlük hayatımızda bir rutine düşüyoruz, evimizin önündeki ağacı görmüyoruz. Bir açıdan bakarsak, her şey çok şaşırtıcı aslında. Her şey acayip. İnsan burnu acayip, el yazısı acayip... Dikkatli bakınca... İnsanoğlu masayı icat etti, ne kadar komik bir şey de-

ğil mi, sandalye çok komik, daha da rahat olsun diye koltuk... *(gülüyor)* Bir de, kutulara tekerlek takmışlar, dıırrt, dıırrrt gidip geliyor. Yukarıdan bak mesela, çok yüksekten, insanlar nasıl yürüyor, nasıl görünüyor, acayip, değil mi? Amipler gibi. Sanatta son zamanlarda çok moda; bir şeyi çok büyüterek yapıyorlar, insanlar şaşırıyor, ilgilerini çekiyor. Veyahut da küçük yapıyorlar, "aa ne komik" deniyor. Çağdaş sanat diyorlar... Yazıda da gerek imgelerin, gerekse her kelimenin bir hayatı var. Kelimenin biçimi bile bir şey ifade ediyor. Birisinde çok fazla "k" var, diğerinde "a" var... Arap alfabesinde tek sesli harf varmış, bizde epeyce sesli harf var... Rimbaud sesli harflere renk veriyordu. Kelimelerin biçimleri bile çok önemli, bir de onların yan yana geldiklerini düşün. Karmaşık bir olay, birbirine karışıyor. *(gülüyor)* Çeşitli oyunlar yapabiliyorsun kelimelerle. Anlamsızlıkların da bir anlamı oluyor. Şaşırtıcı, olmadık şeyler çıkıyor. Oktay Rifat "Perçemli Sokak"ın önsözünde bunu anlatır, "olmayacak şeyler yan yana gelince bambaşka bir şey çıkar" der. Somut şeyler karşısında somut konuşmaktan hoşlanırım aslında. Şiirin adı "Konu": *(son dörtlüğü okuyor) "Kudurgan bitlerin yurdunda / Elim ayağım zangır zangır titriyordu. / İğrenç bir kahraman bile değildim artık, / Annem beni bularak dolaba koydu."* İğrenç ve kahraman yan yana. Çok sürrealizan bir şey olmuş. Bazen de çok normal şeyler yan yana gelince başka bir etki doğuyor. *("Yarar" adlı şiiri okuyor) "Konuşurken tenhada / Bozulan elim / kime yarıyor söylediklerim / (Rönesans'a mı yarıyor?) / Bir kız bana bakıyor çok manidar / Çelikleşmiş alın derim / Bankalar bana para vermiyor".* Acayip şeyler peşpeşe geliyor. Hepsi de gerçek. *(gülüyor)*

Şaşırmanın özgürleştirici gücüne ne diyorsun? Şaşırmak öğrenilemez mi hakikaten? "İnsan ancak çok duyarlı olduğu zaman görebiliyor" diyorsun, şaşırmak da duyarlılık artırarak edinilebilir bir beceri olabilir mi?

Cahit Sıtkı Tarancı "alıştığımız bir şeydi yaşamak" diyordu "Ölümden Sonra"da. Benim bir şiirimde de "alışamadığımız bir şeydi yaşamak" diye geçer. Ben şahsen alışamadım. Hep hayret ediyorum. "Mantık-ut Tayr"da Ferîdüddîn-i Attâr'ın "bir hayretten ibarettir" diye cümlesi vardır. Askerlik yaparken Hopa'da, '67'de, onun üzerine bir şiir yazmıştım, daha hâlâ toparlayamadım. "Bir hayretten ibarettir"; her şey bir hayretten ibarettir. Çocukken özenip mahalle mektebine gittim. Hoca karşımıza oturur elinde uzun değnekle... "Elif çubuk gibi, b tekne gibi"... *(şarkı gibi söylüyor)* Yasaktı, ama mahalle mektepleri vardı. Ben de özendim. Oradaki halk çocukları gibi, bana da cüz yaptılar, gittim öyle.

Nereden aklına geldi bu hatıra?

Harfler, elif, b... "Ne uzun yaz günleri vardı, geçmek bilmezdi Ramazanlar"... Şimdi tarih hızlandı. Bazen her şey komik geliyor bana. Ama her şey aynı zamanda çok acı. Bir ara her şeye ağlıyordum... Geçip giden buluta değil tabii, insanlara... Onlara üzülüyorum. Onlar için ağlayabilirim. Bazen sinirime dokunuyor, adamın ensesine bir şaplak atmak istiyorum. Sonunda, hepsi birden olmaya başladı. Komik. Ağlıyorsun. Hem acıyorsun, hem döveceksin, hem iğreniyorsun, hem hayran kalıyorsun... Sonunda karmakarışık oluyor her şey. Kelimeler de böyle. Elemek çok önemli. Bazen de serbest bırakmak gerekiyor. Çok titizim, ama bazen mimarî bir bütünlük olmayabiliyor... Olsun mu olmasın mı, o da tartışılabilir. Rahat bırakmak lâzım. İllâ mükemmel bir mimarî olması şart olmayabilir.

Olcay A. Kara Varlık dergisine yazdığı "Komet Reis" başlıklı yazısına Pirî Reis ile giriyor. Pirî Reis bazen nesir, bazen nazımla anlatırmış, ondan şu alıntıyı yapıyor: "Nazımla anlatmaya devam edersem, söz uzayıp gider. İş sırasında, gece vakti, bir zorluk sırasında uzun söz uygun değildir. Hemen kısaca anlatmak lâzımdır." *(gülüyor)* Çok güzel. Rilke, "Malta Notları"nda, bir mısra yazabilmek için şunu yapmalı, bunu yapmalı diye anlatır. Kaç yılıydı hatırlamıyorum, bizim Mehmet Keskinoğulların Kurbağalıdere kıyısındaki evindeyiz. Kaç defa düşmüşüzdür o dereye, Hikmet hanım bizi döverek yıkamıştır. Kemal Tahir'ler, Melih Cevdet'ler, Nâzım'lar, Orhan Veli'ler gelmiş geçmiş o evden... Mehmet Keskinoğlu'nun babası felçli idi. Öldü. Saat sabaha doğru beş buçuk gibi ölünün başında bekleme sırası bana geldi. Odası Kurbağalıdere'ye bakıyor, perde aralık. Ben tam Rilke'nin kitabından o bölümü okuyorum. *"Perdenin arasından hafif rüzgâr içeri girerken bir ölünün başında beklemiş olmalı şair"* diyor. Tam o durumdayım o anda. İnsanın içinin öyle cız ettiği şeyler oluyor. Bu da öyle bir imaj. Buna benzer bir sahne daha... Montparnasse'da altıncı katta küçük bir dairede yaşıyorum. Bir gece, saat on-on buçuk gibi, baktım lapa lapa kar yağıyor. Çok güzel. Işıkların altında kar ığıl ığıl iniyor. Giyindim, dışarı çıktım. İn cin top oynuyor. Yakında Dôme kahvesi var. Bir de bar kısmı vardı, gittim, oturdum. Bir çift vardı. Piyanist piyano çalıyor. Barmenden içki aldım. Biraz sonra çift gitti. Piyanist gitti, piyano otomatikmiş, yandan görüyorum, tuşlar kendi kendine oynuyor. Müzik devam ediyor. Bir içki daha içecektim. Barmen de yok, içeri gitmiş herhalde. Dışarıda hiç kimse yok. Bir an için dünyada hiç kimse yok, ığıl ığıl kar yağıyor. İçim cızzz etti. Tam anlatamıyorum... Bütün insanlar giderse, kalan ne? İnsan onu düşünüyor. Tekrar ontolojik bir yere geliyoruz. *(gülüyor)*

Şarkıcı olmak isterdim, çünkü hoşuma giden kızlar rock şarkıcılarını çok seviyor. Üstelik direkt bir heyecan. Şarkı söylüyorsun, heyecan içindesin, sahnedesin, herkesle bütünleşmek... Aslında, derdim o. Bir söyleşide "ne olmak istiyorsun" diye sordular. "Biz" dedim. "Biz olmak."

Orhan Koçak, "Olabilir Olabilir" hakkında Milliyet Sanat'a yazdığı yazıda şöyle diyor: "Şiirlerinde imza imgeler yoktur. Hatta bir şiirsel cihaz olarak imge fikrinin kendisinden uzak durulmuş gibidir". Ve şöyle devam ediyor: "İmgenin işlevini anekdot üstlenmiştir. Ama bu anekdot bir fıkra olarak değil, bir değinme ve değme olarak..." Ne diyorsun bu değerlendirmeye?

Anlamadım valla. Bilemiyorum. Öyle bir araştırma yapmadım henüz kendi şiirlerim hakkında.

Bize kalırsa, "imza imge" ya da "şiirsel cihaz olarak imge" olmasa da, şiirlerinde "deve" ve "kuş" bolluğu dikkat çekici. "İstemezlerdi"deki deveden başlayalım: "Helikoptere zorla bindirilen deve"...

Bu olmuş bir şey. Büyükada'da. ANAP bayram mı yapıyor, bir şeylerin açılışı mı var ne, deve getirmişler. Süslemişler falan. Fakat denizde çalkantı başlamış, motora da bindiremiyorlar. Zavallı deveyi helikoptere bindirmeye çalışıyorlar. Bindirdiler, helikopter sağa sola eğiliyor. Bir de ANAP'ın el ilânları varmış torbalarda, onlar döküldü, havada uçuşuyorlar. Bu kadar saçma iş. *(gülüyor)* Bak işte onu diyor: *"Her şeyi anlamaya çalışmaktan vazgeçtim / Çünkü bu çok önemli bir şey değildi / Bazı şeyleri anlamak bana yetiyordu."* Bizim kuşaktan Müslüman şair, Cahit Zarifoğlu, uçmaktan hoşlanırmış. Bir arkadaşıyla planöre biniyorlar, arkadaşı geriden geliyor, minareye çarpıyor ve ölüyor. *"Minareye çarpıyordu bir planör / Vazgeçtim uçmaktan diyor şair."* Korkuyor ve bir daha uçağa binmiyor. Şu şiiri de okuyayım. Sanat manatla ilgili şeyler de var çünkü. *("İdik midik"ten okuyor) "Bütün tv'leri öldürmüştünüz, 1990–1991 / İlk defa Tolbiac'ta kurmuştunuz, kurulmuştunuz / İlk sene 11 adet –üç tane de yaralı– düşürmüştünüz..."* Bir örgüt kurmuştuk... Fransa'da televizyona "aptal kutusu" diyorlar, benim tabii televizyonum yoktu. Telefonumuz da olmuyordu kolay kolay. Sevgilim beni bıraktı '87'de. Baktım çok çıkıyorum, içiyorum, bir televizyon kiraladım, bir de video. Bu sefer de devamlı televizyon seyretmeye başladım. Arkadaşlarım geliyor, onlara da gösteriyorum devamlı. Hastalık oldu bayağı. Buraya geldim, komşuya gidip seyrediyorum, yolda geçerken bir aralıktan bakıyorum. Neyse, Paris'e döndüğümde dedim televizyon seyretmeyeceğim, radyo dinleyeceğim. Bir grup kurduk, evlere girip televizyonları öldürmek için. Genellikle genç arkadaşların aileleri tatile gittiği zaman girdik, televizyonları yok ettik. *(gülüyor)* Şu bölümü de okuyayım: *"Geldik gizli kanal yollarından / Küçük sokaklardan topladığımız kirli meleklerle / Zıpır sorularımdan rahatsız olan Baudrillard gibi / Roma müzelerindeki filozof başlarını bekleyen bekçi ile / Kafataslarımızı kırıştıran..."* Baudrillard buraya geldiğinde Bilgi Üniversitesi'nde bir konferans verdi. Rektör Aydın'ın (Uğur) odasında tanıştırdılar, konuştuk biraz. Sonra da hep birlikte yemeğe gittik. Konuşmasında kültürü yüceltici şeyler söylemişti, halbuki o sabah internetten görmüştüm, İsviçre'de de anti-kültürel bir konuşma yapmış. Hiç yeri değil, yemekte sorulur mu böyle bir şey? Bir de Foucault'dan bir laf açmıştım, Foucault'yla Marksizm arasındaki ilişkiyi sormuştum. Geçiştirdi tabii, yorgun zaten. Onu diyorum, *"zıpır sorularımdan rahatsız olan Baudrillard"*... Her şeyi deşen bir adam. Letrizmden geliyor, sitüasyonizme yaklaşıyor bir ara. Bence büyük zekâ, her şeyi deşiyor, tam tersinden görebiliyor...

Aynı şiirde ("İdik midik") birtakım derin sorular soruyorsun. "Bir proleter nasıl kübik olabilir / Bir burjuva hiç sürrealist olabilir mi?" Beşiktaş'ta bir duvar yazısı var: "On numara kübistim bacım."

(gülüyor) Çarşı mı? Çarşı'dır. Fenerliyim ama, ka-

fadan Çarşı!

Burjuvalar niye sürrealist olamaz? Son zamanlarda çok meraklılar sürrealizme....

(gülüyor) Gerçi sürrealizmi çıkaranlar da burjuva sayılabilir. Ama devrimci bir tarafı vardır sürrealizmin. Sürrealizm bir sanat akımı değildir özünde, sanatı kullanan bir şeydir. En çirkin, itici sürrealist şeyleri bile bir meta haline getirdiler. Halbuki onlar için ilk çıktığı sırada sürrealizm irkilticidir...

Kuşlara gelelim, şiirlerinin birçoğunda kuş var. Andığımız yazısında Olcay A. Kara da vurguluyor bunu.

Uçma belki de insanın içinde var... Bilmiyorum. Ben de Olcay Kara'nın yazısından sonra düşündüm bunu. Evet, kuş çok geçiyor. Deve de çok. Bir de, devekuşu vardır. *(gülüyor)* Nietzsche insanın üç halini anlatır, deve oradan geliyor belki. 19 yaşında "Zerdüşt"ü deftere yazıp baştan sona ezberlediğimi anlatmıştım ya... Orada Nietzsche insanın üç halinden söz eder. Önce deve hali. Uçsuz bucaksız bir çölde gidiyor. Devamlı olarak kendi kendine "sen yapmalısın" diyor. Bir an gelir, deve aslan haline dönüşür. Aslan isyan ediştir. Ama isyan hali çok sürmez. Çocuğa dönüşür isyan. Çocuk nedir? Çocuk şaşar. Yine şaşmaya geliyoruz. Çocuk gibi, ilk defa görüyormuş gibi şeyleri görebilmek. Özgürce görebilmek. Rutinleri kırabilmek. Yeni kitapta ("O Değilse Başkasıdır) "İsterken"de şöyle bir şey var: *"tavuklarla bir arada / komisyonu aşkın zar / kurbanı iletişim suretinde / Robotlar tarafından eğitilen. / ki / Robot olmaya direnen bir robot (muydum ki sanki ben)..." Böyle olmak için yetiştiriliyoruz. Buna direnebilmek, bunu yırtabilmek ve biraz görebilmek...*

Bir şiirinin adı da "Havada Duran Kuş".

John Berger'dan esinlendim. Bir hikâyesinde Anadolu'yu gezerken bir yerde gördüğü tahtadan kuşu ve nasıl yaptıklarını anlatıyor. Bu şiirde ondan esinlendim.

"Öyle Böyle" adlı şiir "Sanatın hizmetçisi değilim / Hicvederim ördekleri / Hicvederim bedenleri / Kelimi saklarım..." diye başlıyor,

"Neş'e"den

"Görüyordum / Doğrusunu söylemek gerekirse / Hiç bir şey yapmamak için / Şiirin uçma imkânlarıyla" diye bitiyor.

("Öyle Böyle"nin dizelerini yorumlayarak okuyor) "Olsa da olmasa da / Başaşağı duruyordu ovada / İçini göstermeden / Kendi imkânlarıyla..." Belki de ben böyleyim. *"Açıkça söylenebilirse / Bir şey olmadığı için..."* Yine varlık problemine geliyoruz. İlerlemecilik hikâyesine geleceğiz. *"Herhangi bir şeyi alıp düzeltmek için / Yoksa nasıl ilerleriz diye dizlerimizin üstünde /... / Doğrusunu söylemek gerekirse / Hiçbir şey yapmamak için / Şiirin uçma imkânlarıyla"*. Allah Allah, iyi özet yapmışım. *(gülüyor)*

Şiirlerinde sık sık zaman ve yer veriyorsun. Bir nevi günce gibi. "Hub"daki şu dizeler mesela: "12 Mayıs 1967'de Çanakkale'de / Kar altında bir yiğit tasarısı elimde..."

Onun devamında *"O battal kalemdim ki şüphelerden azade / Otelin içindeki kuyuda kıvrılmış bir veli"* dizeleri Orhan Veli'nin "çocuk gönlüm şüphelerden azade" dizesine gönderme. *"Yahut Yahya gibi gariban Yahya / Şu horoz tepen sünnetsiz deli..."* Yahya Kemal'e gönderme. Şiirin en başından alırsak, Türkiye'de '70'lerdeki o öldürmelerin acısı var. *(okuyor) "Nesnellik dağılıyor / Gözyaşlarını siliyor bir kitapta / İlk ışıklarıyla ülkemizde / Kesici bir araç yüreğinde olduğu halde. / Kanadımız zaten yok (kim bizi anlayacak) / Çünkü önemli bu / Bir İngiliz gibi / Anlaşılmaz çölde / Kut–ül–Amare isminde..."*

1967'de Çanakkale'ye bir seyahat yapmıştık. Dokundu belli şeyler. Acı yine. Acıya dönüşüyoruz. *(okumaya devam ediyor) "Suçiçeği çıkardım mezarımda / Ampullerim cebir ile söndü / Yetiştim yaktım lambamızı / Son mahya ustası ben'in nefesiyle / Kırk ayakla birden indim / Bir kuştu, gibi idi / Yanımdaki evliya / Sönmüş meşale / Mukavva kafam"...* Beni hep matrak tarafımla görüyorlar, bir de acılı meseleleri ortaya koyduğum şeyler görülsün istiyorum.

"Kun" şöyle başlıyor: "Hopa'da 1969'da bir gün / Yanlışlıkla buldum kendimi / Bir derenin 2,5 m sağında. / Çıkardım külotumu utanmadan / Bir tablonun ortasında / İçimdeki tenekeyle / O hendekten bu hendeğe..."

Teneke tak tak ediyor. Korku. Askersin, hendekten hendeğe atlıyorsun o korkuyla. İki seneydi askerlik bizim zamanımızda. Hopa'da yaptım ben. Ben o sıralar müthiş devrimciyim. Dev-Genç'liydim. Marksisttim; tavır olarak anarşist... Havan topu komutanıydım. Askerlere devrimcilik propagandası yapıyorum. *(gülüyor)*

O şiirin son dizeleri gayet güncel: "Motorize kuvvetler sokaktan geçiyordu. / Sıçrıyordu içimdeki kertenkele / Kulaklarım saatin tik taklarında / Koşuyordum etrafında kapısız kentin." Son Hopa olayları hakkında ne diyorsun?

Ne diyeyim? Rezalet! "Kun" 1969'da bir gün. Kertenkele: Korku. Şimdi de öyle, yine korku... Hopa o zamanlar yemyeşil küçük bir kasabaydı. Oldukça aydın bir kasaba. Oralar öyle. Artvin okuma yazmanın en yüksek olduğu yerdi. Gazinosu vardı deniz kıyısında. Çocuklara 25 kuruş verip midye çıkarttırırdık, onları yem yapar, karagöz avlardık. Üsteğmen Hiç vardı, o da gelirdi...

Üsteğmenin soyadı mı Hiç'ti?

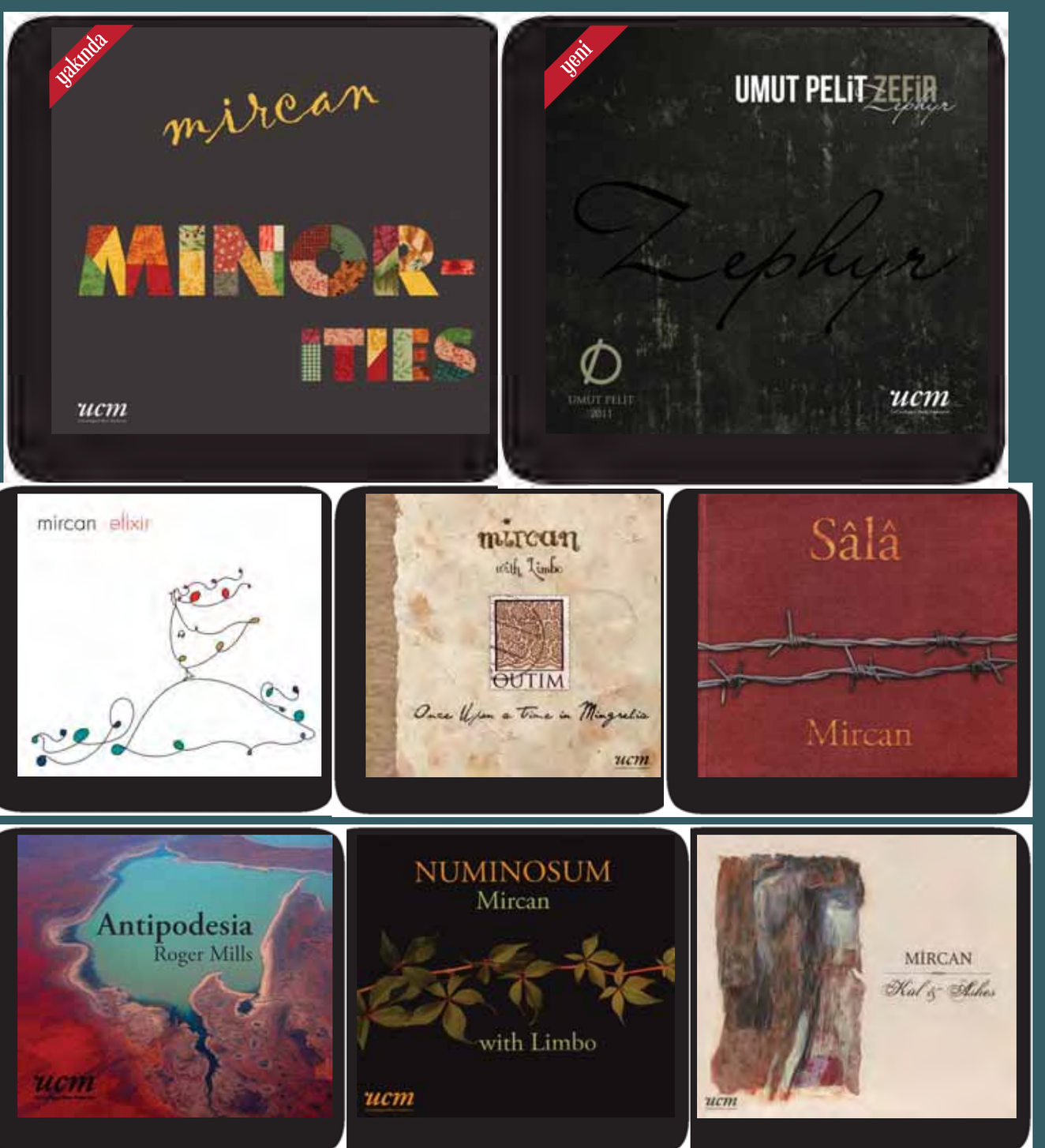
Evet. Kendisi seçmiş. Sonra zaten ayrıldı ordudan ya da kovdular... Sonsuza takmış aklını. Karargâhta geceyarısı kaldırıyor bölüğünü, diyor ki "madem her şey sonsuz, yıldızlar da sonsuz olduğuna göre, onlardan biri bizim dünyamız gibi olabilir. O zaman, bizim gibi insanlar vardır..." Askerlik hatırası çoktur. Şimdi başlamayalım. *(gülüyor)* Ama başka bir hatıra anlatayım. Çocukluğumda Çorum'da stadyumdayız, mandolinle Harmandalı çalınıyor, üzerimizde atletler, siyah donlar, hep beraber Harmandalı oynuyoruz. Askerden geldim, beş parasızım, açbîilaç... Gidiyorum mesela Beşiktaş'ta büfeye, bir sosisli sandviç istiyorum. "Buna karşılık size Harmandalı oynarım" diyorum. Komik bir Harmandalı yapıyorum, bir sandviç veriyorlar. Bir defasında da, Bebek'te Nazmi vardı, meyhane, oraya gittim. Edip'ler, Aziz Çalışlar, Mehmet Ulusoy da var, içiyorlar. Dedim "param yok, size bir Harmandalı oynayayım". Dışarıda oynayacağım. Mehmet'e dedim ki, "ben işaret edince sen Harmandalı'ya içerde başlarsın". O zaman şimdiki gibi trafik yok tabii, çıktım yola, Harmandalı yaptım... Nereden nereye geldik. Başka bir

Sinan Bıçakçı'nın temrinlerinden. ("Farkına Varmadan Farkında Olmak")

UCM... Where music is magic.

UCM... Müziğin büyüye dönüştüğü yer.

www.ucmproduction.com

ucm
UnCatalogued Music Production

şey konuşuyorduk aslında. Neyse... Ne yerdeyiz ne gökteyiz. *(gülüyor)*

"Yani Video" adlı şiirden de bahsedelim biraz. "A" kısmı şöyle: "1- Anırma uzmanı / 2- Godard / 3- Geyik meselesi. (Küçük gece müziği: Romantik mi, trajik mi?) / 4- 2000'li yıllar nasıl olacak? / 5- Ölüm cezasına dair. / 6- Koyun meselesi / 7- Duvar".

Bunlar benim videolardan. Bunları şiir olarak gördüğüm için muhafaza ettim. "2000'li yıllar nasıl olacak?" diye 1950'den 1980 küsurlara kadar sormuşlar insanlara. Yüzde 99'u foss! *(gülüyor)* İnsanlarda öngörü çok zayıf. Kendilerini bir şey zannediyorlar. 1950'li yıllarda dayımın oğlu Amerika'dan döndü, naylon kravatlar, naylon çoraplar, naylon gömlekler, kâğıt elbiseler... Tunç çağı, bakır çağı deniyor ya, bu çağ da plastik çağı. Uzaya giden araçların bile çoğu aksamı plastik.

Godard videosunda mevzu ne?

Bende Godard'la ilgili çok görüntü var. O video televizyonda bir tartışma programı. Beş-altı kişi var, biri de Godard. Sinemadan, filmlerden bahsediliyor. "Şimdi gözümüzü kapatıp öyle konuşalım" diyor Godard. Hakikaten de gözü kapatınca, espas değişiyor, her şey değişiyor, insan yerini bilemiyor, ne konuşacağı da şaşıyor. Kapat gözlerini istersen, öyle konuşalım. Ben de kapattım. Evet. Konuşma tavrı da değişiyor... Açalım şimdi. Böyle bir sürü banda alınmış görüntüsü var bende. Bu tür çok şey gösterdim. Fakat insanlar uzun bakmıyorlar. Halbuki bu dokümanlardan istifade etmek lâzım. *(gülüyor)* Godard benim için önemli. Önemli bir şair. Ama fazla kolaj yapıyor. Godard keser, kadrajın dışında devam eder, tekrar girer... Biçimsellikle şiirsel biçimde oynar. Ayrıca, benimle kafa dengidir. Biraz geç Marksist olduğu için vaktiyle eleştiriyordum. Ama anarşist tarafı olan bir adamdır. Beğenirim Godard'ı, çok severim.

Dünyada sınıflar var, haksızlıklar var, emperyalizm var, kültür emperyalizmi var, insanlar ölüyor savaşlarda. Bizi Marksist, anarşist yapan şeyler ortadan kalkmış değil. Gençler moda zannediyorlar, "aman" diyorlar, "bu '60'ların fikri". Bu işin altmışı, yetmişi yok.

"Yani Video"daki "F" kısmında Johnny Holiday bahsi var: "Johnny Holiday (Aragon'un dediği gibi, bildiğim tek şey varsa o da hiçbir şey bilmediğimdir.)"

Johnny Holiday'le röportaj yapıyorlar. *"Aragon'un dediği gibi, bildiğim tek bir şey varsa, o da hiçbir şey bilmediğimdir"* diyor. *(gülüyor)* Ben de o videoda bunu tekrarlattım boyuna. Jacques Tati'nin meşhur "Amcam" filmi vardır. "Amcam" büyük ödül kazanıyor. Marsilya'daki büyük sarayda yılbaşı resepsiyonu var. De Gaulle davetlileri karşılıyor, yanında protokol müdürü, gelenler hakkında bilgi veriyor. Sıra Jacques Tati'ye geliyor. Jacques Tati yaklaşırken, protokol müdürü ödül alan filmi hatırlasın diye De Gaulle'ün kulağına "Amcam" diye fısıldıyor. Jacques Tati ile el sıkışırken De Gaulle "yeğeninizi de çok severim" diyor. *(gülüyor)* Resepsiyon da televizyondan canlı yayınlanıyor. Bunu sonra da defalarca göstermişlerdi.

Hem son sergilerinde hem son şiirlerinde '60'lara özlem var gibi...

Bilmem. '71'de Paris'e gittim. '60'lar önemli. '60'larda hâlâ bir umut vardı. "Olabilir Olabilir", 1960-2007 arası yazılan şiirlerimden oluşuyor. '60'larda başlayıp sonra üzerinde çalıştıklarım var. Onun için belki o havayı veriyor. '60'larda umudumuz vardı, heyecan vardı, şimdi genç sanatçılara bakıyorum, pek öyle düşünmüyor çoğu. Moda zannediyorlar, "aman" diyorlar, "bu '60'ların fikri". Bu işin altmışı, yetmişi yok. Beni rahatsız eden şeyler fazlasıyla var bugün de. Düşünen gençler de var çok. Tabii "ne yapmalı"ya gelince, o başka bir olay. *(gülüyor)* Doktor tespit ediyor ne hastalık var diye, değil mi, bunu söylemekte yarar var. Dünyada sınıflar var, haksızlıklar var, emperyalizm var, kültür emperyalizmi var, insanlar ölüyor savaşlarda. Bizi Marksist, anarşist yapan şeyler ortadan kalkmış değil... Ertuğrul'un (Kürkçü) göğsünde on karanfille meclis kürsüsüne çıkması benim hoşuma gitti. Onların bir kısmı arkadaşımdı. Hepsi ruhen arkadaşım da, bazısı gerçekten öyleydi. Cihan'ı (Alptekin) mesela, çok iyi tanırdım. '71 senesinde Paris'e gittiğimde rahmetli Güner Sümer gelmişti. Çok içtik. O gün de Münir Nurettin Selçuk'un konseri var. Biz de gittik. Devasa bir salon. Daha çok Türk kolonisi var. O sırada da Kızıldere olayı olmuş. Tam Münir Nurettin "ya lale açmalıdır göğsümüzde ya gül" derken kalktım, "göğsümüzde 13 tane ölü açıyor!" diye bağırdım. Herkes döndü baktı. Talebe olarak gitmişim, talebe müfettişi de orada. Başkonsolos değişmemişti, daha sosyal demokrat bir adamdı, bir şey olmadı. Konserden sonra Güner Sümer kulise gitmiş, "ne oldu öyle" demiş Münir Nurettin. "Bir arkadaş aşka geldi, nara attı" demiş Güner de. *(gülüyor)*

Nasıl biriydi Cihan Alptekin?

Muhabbetli biriydi. Beni severdi, ben de onu severdim. Cihan bizim çalışmalara pek katılmazdı, THKO'dan olduğu için. Biz Mahirciydik.

Sen nasıl "Mahirci" (THKP-C'li) oldun?

Akademi, bizim çevre Mahirciydi. Necmi Demir'ler, İlkay Demir'ler, Fahri Aral'lar filan yakınımızdı. Bir de İbrahim Keskinoğlu, Nabi Avcı, Veysi Sarısözen gibi isimlerle yakındık önceden. Bize "Türkiye İşçi Partisi'ne yazılın" dediler. Ama ben Dev-Genç'li oldum. *(gülüyor)* Askerden geldim, boykotlar vardı. Yemekhaneyi açtırdık, her tarafı afişlerle donattık, her tarafa korsan yazılar yazdık. Ne güzel afişlerdi ama. Öldürülenler olunca veyahut belli haftalarda devasa resimler yapardık. Hep "katil polis" diye yazılır ya, bir gün dedim ki "Dolmabahçe'deki duvara 'yaşasın katil polis' yazalım". "Olur mu öyle şey" dediler. "Her gün 'katil polis' yazılır" dedim biraz da sürrealist olsun. *(gülüyor)* Bak, bu şiirin ("Duvar mı Eğri") sonunda şöyle diyorum: *"Halbuki ben sürrealist değilim / Çocukken modern idim / Sürrealistleri sevdim / Onların metodlarını her sanatçı gibi ben de kullanıyorum bazen."* Ben sürrealistlerden önce de öyleydim. *(gülüyor)* Orhan'la (Koçak) önceki sayınızdaki konuşmanızda geçen Althusser'in sözü çok hoşuma gitti. Tamamen benim söylemek istediğim şey: "Tarih öznesiz bir süreçtir." Çok önemli. Ne demek istediğini anlıyorum.

Tarihin öznesi yok ama, Marx'a –ve Althusser'e de– göre, bir motoru var, sınıf mücadelesi...

Evet, o çok önemli. Şu anda var mı, pek bilemiyorum. Alttan alta vardır herhalde. Bizimkiler mağlup durumda şu anda. Ben Marx'a daha çok felsefî yandan girmiştim. Bir gün Yüksek Kaldırım'dan aşağı inerken, "Ekonomi-Politiğin Eleştirisine Katkı" kitabının önsözüne takılmıştım. İnsan şuuru nasıl yapılanıyor? "Neden ben böyle düşünüyorum?" hikâyesine gelip Marx'a oradan girdim. "Niye böyle düşünüyorum"dan "kim düşünüyor"a geliyorsun, "Peki, öyle düşünen kim?" Sınıf meselesini daha sonra kavradım, ama çok önemli olduğunu tabii ki görüyorum. Dolayısıyla, nereden bakıyorsun, niçin sen öyle düşünüyorsun?... O zaman bunu düşünmüştüm; neden başka sınıftan birisi benim gibi düşünmüyor? Varoluşçuluktan Marx'a geçiş öyle olmuştu.

Yolda giderken mi okuyordun?

"Ekonomi-Politiğin Eleştirisine Katkı"nın önsözü zaten çok uzun değildir.

Yolda yürürken kitap okur musun?

O zaman okuyorduk. Şimdi, biraz da yaşlanınca, tökezleyip düşme durumları olabilir. *(gülüyor)* Resimde de, diğer alanlarda da zannediyorum benim yaptığım, iyi sorgulayabilme, merak etme, birtakım şeyleri tersinden düzünden görebilme... Mesela bilek yoktur bende, kabiliyetli değilimdir. Görsel hafıza ve merak, bir de eleştiri yanım kuvvetli. En çok felsefeci olmak isterdim. "Olabilir Olabilir"de Wittgenstein'ın "Tractatus"üne bir gönderme var.

O şiirde ("Wittgenstein'la Hasbıhal") Wittgenstein'ın "mutlunun dünyası, mutsuzunkinden başka bir dünyadır" sözünü alıntılıyorsun ve şöyle diyorsun: "Başka dünyaların insanı olduğumuzu biliyordum zaten".

Başından başlayalım. Mesela, *"Mantıksal biçimler sayısızdır"* diyor. Ben de *"mantıksız biçimler de sayısız ve saygısızdır ve ben onları çok severim"* demişim. *"Düşünen, tasarımlayan, özne, yoktur"* diyor. Ben *"doğru, zaten aslında özne yoktur, bir vehimden ibarettir"* diyorum.

Wittgenstein'ın "Etik ile Estetik birdir" cümlesine niye itiraz ediyorsun?

Orada yazdığımı söyleyeceğim. *(okuyor)* *"Bu hem doğru, hem de doğru olmayan bir tümce, ama Wittgenstein'ın böyle diktatörce tespitleri beni rahatsız ediyor, kendisinden emin yargılar üretiyor. Acayip. Bu işin üstünde durmalıyım."* Böyle demişim.

Bu işin üzerinde duralım hakikaten. "Etik ile Estetik birdir" cümlesi niye "diktatörce bir tespit"? İyi olan bir şey çirkin olabilir mi? Güzel olan bir şey kötü olabilir mi?

Hem böyledir hem böyle değildir. *(gülüyor)* Bir konuşmada "yenilikten hoşlanmam" demiştim. Yeninin iyi olabilmesi çok zor. Onu yaşama imtihanına çektiğimiz zaman, yaşarken bir şeyler kazanıyor, hayatın izleri üzerine düşüyor, ondan sonra bir değer kazanıyor. İyi bir değer de olabilir, kötü bir değer de olabilir bu. Her yeni iyi değildir. Her iyi olan da yeni değildir. Habire "sanatta yeni bir şey yapmak" diyorlar ya... Ama şu var ki, iyi bir sanat eseri etiktir, iyidir. Bazı sanat eserleri değerleri yıkar, öyle olması da iyidir. O zaman, "estetik ve etik birdir"de doğru bir taraf var.

Sartre'ın şu sözüne ne dersin? "Yahudi düşmanı bir roman edebiyat olamaz."

Evet, bir ideolojinin sesi oluyor o zaman. Ama mesela, faşist yazarlar var. Céline var, Ezra Pound var. Ezra Pound faşist olduktan sonra da güzel şiirler yazdı, ama politikayla direkt ilgisi yoktu o şiirlerin. Céline basbayağı faşistti. Kötü adamlar da iyi resimler yapabiliyor, Picasso gibi. *(gülüyor)*

Adama değil, esere bakalım, Sartre da zaten "bir Yahudi düşmanının yazdığı roman edebiyat olamaz" demiyor, "Yahudi düşmanı bir roman edebiyat olamaz" diyor...

(Zil çalıyor, Komet kapıyı açmaya gidiyor, kütüphaneye göz gezdirirken Umberto Eco'nun "Ortaçağ Estetiğinde Sanat ve Güzellik"i dikkatimizi çekiyor, alıp karıştırırken "münazara"mıza denk düşen bir bölüm görüyoruz, döndüğünde o bölümü gösteriyoruz.)

Tam da konuştuğumuz konuyla ilgili bir pasaj var burada...

O Umberto Eco'ya göz gezdirdim. Ortaçağ estetiği beni ilgilendiriyor. Umberto Eco'nun ihtisası zaten ortaçağ estetiğidir. "Gülün Adı"nı okumuştum vaktiyle. *(gösterdiğimiz bölümü önce sessiz, sonra sesli okuyor)* *"Güzellik üç niteliği gerektirir. İlki bütünlük. Entegre, tarz veya kusursuzluktur."* Tabii bu ortaçağ için. *"Çünkü eksik şeyler bu eksiklik özellikleri nedeniyle biçimden yoksundur. Sonra, parçalar arasında uygun oran ve uyum gereklidir. Son olarak da açıklık veya görkem. Gerçekten de açık ve görkemli şeylere güzel deriz."* "Eksik şeyler eksiklik özelliği nedeniyle biçimden yoksundur" diyor, ama onun da bir biçimi vardır. Ben bazı şiirleri tak diye bırakıyorum. İllâ bitmesi şart değil. İllâ zorlayıp bir mimarî mi inşa etmek lâzım?

Güzelliğin ikinci niteliği olarak söylediği "uygun oran ve uyum"a ne diyorsun?

Aslında, söylediği şeyler bence de doğru. Her şeyin bir biçimi vardır, biçimsizliğin de biçimi var. Birisine "ne kadar biçimsiz suratlı" deriz, ama onun da bir biçimi vardır.

Üçüncü madde, "açıklık veya görkem"...

Açıklıktan kastı, direkt kendini gösteren, vareden anlamında herhalde. *(metni inceliyor)* Tesadüfe bak, iyilik meselesi de geliyor. *(okuyor)* *"İyilik arzulama yetisiyle ilişkilidir, çünkü her varlık iyiyi arzular. Ayrıca, iyiliğin bir amacı vardır, çünkü arzulama bir şeye doğru ilerlemedir. Buna karşılık güzellik bilme yetisiyle ilişkilidir. Gerçekten de görülmeleri bizde zevk uyandıran şeylere güzel deriz. Bu yüzden güzellik uygun orandan oluşur, çünkü duyularımız iyi oranlı şeylerden, yani duyulara benzer şeylerden zevk duyar, başka herhangi bir bilme yetisi gibi, duyu da bir tür orandır. Bilgi özümseme yoluyla elde edildiği, benzerlik de biçimle ilişkili olduğu için güzellik biçimsel neden fikrini içerir."* İlginç. Aziz Tomas bu galiba. *(dipnota bakıyor)* Evet, tabii. Akinalı Tomas. Çok ilginç. *"Bir nesnedeki güzellik ile iyilik aynı gerçekliktir"*. Bak yine Wittgenstein'a geldik. *"Çünkü her ikisi de biçime dayanır"* diyor. *(okumaya devam ediyor)* *"Ama iyilik biçimin bir arzu nesnesi olması nedeniyle, arzu edilen biçimi gerçekleştirme veya ona sahip olma arzusu olmasını sağlar."* Gördün mü, tesadüfler buluyor bizi. *(gülüyor)*

"Battal Teri" adlı şiirinde şu dizenin altını çizmiştik: "Wallahi modern olmadım".

"Esrarengiz" ve "Neş'e"de resmin iç problemleriyle haşırneşir olmak istedim. Ama şimdi canım figüratif resimler de yapmak istiyor. Bir dönüş yok aslında, onu da yapıyorum, bunu da. İlk başta modern idim. Sonra, "modern ol" zorlamasına sırt çevirmek istedim. Benim için modernizmle hesaplaşma meselesiydi figüratif resim.

Wallahi modern olmadım abla. Modernlikle hep problemim olduğu için, onu şiirde kullanmak istiyordum. Buraya denk düşmüş.

"Neş'e" sergisinin kitapçığında kendi tarihini gayet özlü bir şekilde anlatıyorsun: "Kendimi ve genellikle Türk resmini figür resmi konusunda çok yetersiz görüyordum. Çok monoton, içinde yaşam edası, havası bulunmayan, Cézanne ölü doğası taklidinde, hayatla hakiki ilgisi bulunmayan figüratif denemeler yoğunluktaydı. Çok az ressam figüratif olsun olmasın, hayat emaresi gösteren işler yapıyordu. Onun için modern olup olmamayı bir tarafa atıp kendim gibi olmayı, hayatın kendisini araya perde girmeden süzebilmeyi düşledim hep ve klasik espas yapısı içinde herhangi bir estetik otoriteye boyun eğmeden kendi çapımda zor çalışmalara girdim."

Öğretilen şeyi bir kenara koymak istedim. Bu eskiymiş, bu yeniymiş, boş şeyler. Kafaya silah dayıyorlar, illâ "modern olacaksın, şöyle olacaksın, böyle olacaksın". Ben direkt olmak istedim. Herkes bir şeyler anlasın, hissetsin istedim. 1975 gibi, nostaljik, romantik peyzajlar yapmaya başladım. Ben de hayrete düştüm. Bıkmıştım bu modern olma baskısından. İnsanlardan kopukluğu yıkmak istedim. Resimlerime bakan kasap da bir şey hissetsin, elişi yapan genç kız da. O ilişkisizlikten yakınıyordum. Modernizm, minimalizm, hiperrealizm, konseptüel sanat... Kimsenin pek bir şey anladığı yok. Kral çıplak yani. *(gülüyor)* Belli bir elit grup içinde geçen elit bir sanat. O da olacak tabii. Bir açıdan devam ettirdim o tür çalışmaları. Anti-art, anti-pentür zamanıydı. Öyle akımlar vardı. O tip resimler yapmak mutluluk verdi bana. Yaşamımla örtüştü; etik olarak da örtüştü, estetik olarak da örtüştü. *(gülüyor)*

Adettir, sanatçıların hayatı dönemlere ayırılır. Seninki de şöyle dönemleştirilebilir mi: 1968'e kadar avangard, modern işler yapan bir sanatçısın. 1974-'75'ten sonra, 50'li yaşlara doğru, modernizmle hesaplaşma; bir tür tepki dönemi. 1990'da ise tepkiye tepki ya da reddin reddi...

Hiçbir dönemde aslında tek bir şey değil. Her dönemde hepsi var. '80'li yıllarda bad painting çıkıyor, ben 1970'lerin başında yapmışım onu. '80'lerde "anti" şeyler yapmak istiyorum, çirkin, kötü şeyler. Aynı zamanda klasik resimler de yapıyordum. 1974-75'te başladığım o romantik peyzajları, hem komik hem romantiği birleştiren o tip resimleri hep yaptım; hâlâ da yapacağım. Onu da yapıyorum, bunu da yapıyorum. Dönemlere ayır-

mak lâzım mı ki? Ama 1975'te bir kırılma var. O kırılma, dediğim gibi, yasak olana gidiş ve tatmin olmak.

Daha sonra bir başka kırılma var mı?

Kırılma yok, özgürleşme var. 1974-75'te başlıyor. 1980'lerde pentüre ağırlık verdiğim doğru. Ama o demek değil ki, öbür şeyleri kestim.

Orhan Koçak'ın "Komet'in Geometrisi" yazısından şu satırların altını çizdik: "1960 kuşağının sanatında hikâye, edebîlik, şiirsellik, resmin iki boyutlu dünyasına merasim kapısından ve epeyce bir tantanayla yeniden buyur edilmektedir. Komet'in işleri bu açıdan başından beri önemli bir farklılık gösteriyordu: Bir hikâyenin anlatıldığı duygusuna kapılıyorduk ama, başı sonu (ve anlamı) belli olmayan bir hikâyenin fragmanları gibiydi gördüğümüz. Anahtarı kaybolmuş (ya da hiç olmamış) kilitleri andırıyorlardı. Bu öyküsellik aslında '90'ların bir noktasından itibaren sarsılmaya, tahrip olmaya başlar." Sarsılan, tahrip olan ne? '90'ların başı dünyanın siyasal ve kültürel tarihi açısından da önemli bir dönüm noktası.

'70'lerde moderne karşı bir tavır koymaya çalışıyorum, kendi çapımda tabii. "Esrarengiz" ve "Neş'e"de resmin iç problemleriyle haşırneşir olmak istedim. Ama şimdi canım figüratif resimler de yapmak istiyor. Bir dönüş yok aslında, onu da yapıyorum, bunu da. Figüratif resimlerimi postmodern olarak nitelendiriyordum. İlk başta modern idim. Sonra, modernizme, avangardizme tamamen aykırı bir şekilde, figüratif, romantik peyzajlar falan... Sanat tarihine, "modern ol" zorlamasına sırt çevirmek istedim. Benim için modernizmle hesaplaşma meselesiydi figüratif resim. Her şeyi yeniden görüyormuş gibi olmak... Yaşadığımız şiirsel durumlar, kargaşalık durumları, insanlararası ilişkiler, bakışlar... Beni durumlar ilgilendiriyor. Şahitlik, yaşadığımız durumların şehadeti. Fala bakar gibi resim yapıyorum. Bize kompozisyon öğrettiler, üçgen kompozisyon şöyle kurulur, şudur budur... Halbuki, sanat eseri bir tekliftir. Fazlalıkları atarak sözünü en güçlü şekilde söylemek; kompozisyon budur bence. İnsanın yaptığı şeyde radikal olabilmesi lâzım. Kendime sınır koymuyorum. Beyazlı sergide de figürlü şeyler vardı. Özellikle koydum, çünkü yasak etmek istemiyorum kendime.

1990'lardaki "sarsıntı"ya ne diyorsun?

1989'da Paris'te sergim oldu. '90'da Vakko ile anlaştık, 200 resimlik bir paket yaptık, İstanbul, İzmir, Ankara sergileri... Ondan sonra, Türkiye'de herkes benden resim istemeye, almaya başladı. Daha ben resmi yapmadan parasını vermeye başladılar. O sırada, Fransa'da, Avrupa'da müthiş kriz oldu, ama bana paralar geliyor. Biraz da, ne yapsam alıyorlardı, çat çat çat... Nü'ler yaptım, günde on tane. Oh olsun diyordum, burjuvalar alsınlar! Yani biraz gelişigüzel şeyler yaptım. Hoşuma

"Babasıyla elele okul yolunda", 2006. ("Esrarengiz")

da gitti yapmak. Cebimiz para gördü fazlasıyla. Fazlasıyla dediğime bakma, işte o kadar... 1996'da, 2000'de bir sürü sergi açtım. *("Olabilir Olabilir"den "Nerede" adlı şiirini okuyor) Orası nerede / Burası nerede / Şurası neresi orası / Neresi nerede / Bu iyi orası kalsın / Nerede nerede burası / Kalsın şurada burası / Arasında orası / İki derede ikisinin arası / Arası yok / Burası neresi / Orda o uzak / Kalmış kendisinden başka / İki yakası bir arada / Kalmış şurada burada / Akşamdan beri kendisi yoktu / Şimdi başka bir kendisi burada.*" 1995'te yazmışım. "*İki derede, ikisinin arasında*"... Neyse, çorba gibi oldu her şey.

"Neş'e"den

Çorba iyi bir şey...

Tabii, çorba iyi bir şey. '90'lı yıllardı galiba, Türkiye hakkında konuşuyorduk, "kargaşadan, karmaşadan iyi şey de çıkabilir" demiştim. Özdemir Asaf'ın şiiri var, "*Bütün renkler kirleniyordu, birinciliği beyaza verdiler*", aslında, bütün renkler karışıyor, acayip bir şey oldu Türkiye. Ben bunun analizini yapacak durumda değilim. Acayip bir yer burası, anarşik bir toplum denebilir belki, her şey var. Çöp kutusu gibi. Hem iyi şeyler, hem kötü şeyler var. Bir düşünce kitabı çıkıyor, hemen burada yayınlanıyor. Demek ki onları okuyan var. Bir yandan da bakıyorum, bilgi yarışmasına çıkmış adam, Türkiye'nin kürenin kuzeyinde mi, güneyinde mi olduğunu bile bilmiyor. Sadece onu değil, bir sürü şeyi bilmiyor. Adam direktör olmuş, ressam ismi bilmiyor. Lise okumuş, üniversite okumuş, bir şair ismi bilmiyor, merak etmiyor. Acayip. Her şey karışık. Televizyon kültürü müdür, nedir?

Sözü bağlarken geleceğe bakalım. Neler geçiyor aklından?

Yaş geçip ustalaştıkça, rengi, formu daha iyi görüyorsun. Şimdi çok iyi resimler yapabilecek yere geldiğimi hissediyorum. Bunu ciddi söylüyorum. Yapabilirim. Enerji olursa. Hastalıktan ölmezsek. Hatta figüratif resimler de yapmak istiyorum. Hem romantiğim, hem komiğim. Bazen resimde de felsefî boyut oluyor. Felsefî boyutu, düşünceyi, bunların birleşmesini bazen bulabiliyorum. O zaman hoşuma gidiyor. Ama her zaman olmuyor. Bazen oluyor. İyi bir seçim yapılırsa, yaptığım üç-beş bin resim içinde, herhalde 100-200 tane çok iyi resim, beni utandırmayacak resim çıkar. Komet.tv diye bir internet sitesi var, çok dapdağınık, onunla uğraşamadım pek, orada birkaç yüz yağlıboya figüratif tablo var. Onların bazıları hakikaten hoşuma gidiyor. Bakıyorum bazen, "boşuna yaşamamışız" diyorum. O kadarını da söyleyeyim. *(gülüyor)*

Nâzım'la başlamıştık, Turgut Uyar'la bitirelim: "Mutsuzluktan söz etmek istiyorum / Dikey ve yatay mutsuzluktan / Mükemmel mutsuzluğundan insan soyunun / Sevgim acıyor..."

Başkalarının mutsuzluğundan mutsuz olma meselesine dokunuyor Turgut Uyar. Beni de en geniş anlamıyla içinde yaşadığım somut ve soyut âlemi acıtan şeyler mutsuz ediyor. Başkalarının acısı, sınıfsal meseleler... Beni acıtan önemli bir şey daha var: Varlıkbilim anlamındaki sorularımın cevapsız kalması. Çok meraklı olduğumu söylemiştim. Ah bu merak yok mu! *(gülüyor)* ✚

Audio Engineering, Digital Film & Animation Web Design & Development
Alanlarında Dünyanın En Büyük Özel Medya Eğitim Kurumu İstanbul' da

http://sae.edu

T. 0212 292 37 38
Lüleci Hendek Cad No: 60
Beyoğlu/İstanbul

http://istanbul.sae.edu
http://www.facebook.com/SAE.TR

dil tarih coğrafya

Rock tarihinden hayvanlı albümler: Pink Floyd'dan inekli "Dark Side Of The Moon", Talking Heads'ten maymunlu "Naked", Weezer'dan köpekli "Raditude".

Bu atla benim hiçbir alakam yoktur

Duyuru: *7 Nisan 1986 tarihinde Beşiktaş 6. noterliğinde 26305 yevmiye no'da kayıtlı sözleşme ile Tümer Altuntaş süpervizör, menejer ve prodüktörüm oldu. Taç Plak namına yeni yaptığım Barışmaya Alıştık isimli uzunçalar ve kaset kapağında kullanılmak üzere fotoğrafımı çektirdiği halde Tümer Altuntaş at resmi kullanmıştır. Bu at ile benim alakam ve ilişkim yoktur. Bundan dolayı kendini protesto eder, gerekli hukuki muameleye başladığımı ve bundan böyle yalnız çalışacağımı üçüncü kişilere ve sayın halkımıza saygı ile duyururum.* **Metin Kaya**

Şarkıcı Metin Kaya, "Barışmaya Alıştık" isimli plağının kayıt aşamasını tamamlamış, kapak için havalı bir resim çektirmişti. Artık büyük bir hevesle plağın piyasaya çıkacağı günü bekliyordu. Ama prodüksiyonu eline geçtiği anda neye uğradığını şaşırdı. Kapakta kendi resmi yerine bir at resmi vardı. Hemen "menejeri, süpervizörü ve prodüktörü" Tümer Altuntaş aleyhinde dava açtı, gazetelere ilanlar verdi. Metin Kaya'nın ifadesine göre Altuntaş, ilk görenin bile tipinden anlayacağı gibi "cins" biriydi. Zaten "niye böyle yaptın?" sorusuna da "cinslik olsun" diye cevap vermişti. Kaya'ya hiçbir şey koymuyordu da, kendisiyle eşin dostun kafa bulmasına, annesinin babasının "bari köpek resmi koydursaydın" demelerine hasta oluyordu.
(Yeni Gündem, 4 Ağustos 1986)

ELLER DUYAR SÖZ OLUR

Kimseye söylemedim bugüne kadar: Sakat doğmuşum, ruhum yok benim. Ya da varsa nerde olduğunu bilmiyorum. İyi saklanmış. *– ABİDİN DİNO, 1993*

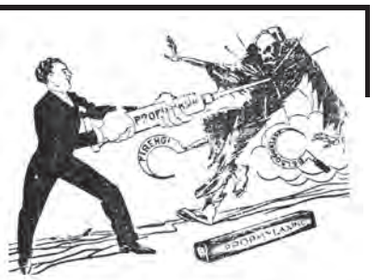
Uzun yıllardır vicdanımın sesini dinlerim ve onun ilk başta her şeyden çok beni güç duruma soktuğunu ve canımı sıktığını bilirim. *– MARK TWAIN, 1895*

EY GENC!

Sağlığını, aileni, vatanını

FRENGİ ve BELSOĞUKLUĞU

âfetinden koru.

KÖRLER, SAKATLAR, HAPİSHANELERİ DOLDURAN KATİLLER, TIMARHANELERDE İNLİYEN DELİLER, MEZARLARA GÜN GÖRMEDEN gömülen masumlar, bütün dejenere İNSANLAR ekseriyetle ya kendileri tarafından kazanılan veya ana babalarından miras kalan bu mel'un hastalıkların kurbanlarıdır. GAYRİMEŞRU MÜNESEBETLERDEN ÇEKİN. Her gördüğünü temiz sanma ve hayatını kaput dediğimiz prezervatiflere teslim etme. Nefsine hakim olamazsan PROFİLAKSİN kullan. PROFİLAKSİN bütün mütemeddin memleketlerde gençliği yüzde yüz bu belâ tufanından koruyan en birinci silahtır. Sıhhat Vekâletimizin resmî musaadesini haizdir. Tarzı istimali kutular içinde yazılıdır. Her eczanede.

her zaman **PROFİLAKSİN** **PROFİLAKSİN** daima

(1938)

Müstehcen belgesel

Desen: **Ceren Oykut**

Adalet Bakanı Şevket Kazan, televizyonda yayınlanan Amerikan Kızılderililerini ve Amazon vahşilerini konu alan belgesel filmin müstehcen olduğu gerekçesiyle, TRT yöneticileri hakkında soruşturma açılması için Ankara Savcılığı'na emir vermiştir. Bilindiği gibi önceki gece haberlerden sonra yayınlanan "Soylu Yabani" filmi dünya yüzünde bugün bile pek fazla ulaşılamayan bölgelerde yaşayan ilkel siyahi insanların yaşantılarını konu almaktaydı. Belgesel filmde çıplak yaşayan yerlilerin görüntüleri de sergilenmişti. Bilimsel nitelikteki bu belgesel film, ülkemizden önce bütün dünya televizyonlarında renkli olarak gösterilmiş, fakat hiçbir ülkede dava konusu olmamıştır.
(Günaydın, 24 Ekim 1974)

Mukaddes bir ateş

O bir iç ağrısıdır ki şahsa veya sebebe göre bazı defa hafif, fakat bazan da dayanılmaz şekilde şiddetli ve korkunç olabilir. Diş sızısından, kum sancısından çok ziyade maneviyat ve uzviyete hâkimdir. Sizi o şekilde istilâ eder ki, kendinden başka bir şeyi düşünmiye ve görmiye imkân kalmaz. Bir ateştir ki pek derinde olduğu için bünye, hararetini meydana vurmasa da ruh, ıztırabı altında her an kıvranır.

Her sızının dinmesine, her sancının azalmasına ve bütün manevî elemlerin tesellisine az çok çare vardır. Kırığı sararlar, ezik bir uzvu keserler, şiripençeyi oyarlar, yılan zehirini dağlarlar ve en büyük matemleri zaman ile avutup uyuturlar. Fakat vicdan azabı sarmakla, kesmekle, oymakla, dağlamak ve ağlamakla sükûn bulmaktan uzaktır. Çünkü o, maverâî ve mukaddes bir ateştir. Medenî cemiyetin ve ferdin bütün tarihinde ve ananesinde kaynıyan ve şuurun altındaki görünmez ve bilinmez yollardan akıp süzülerek şahsın tekmil varlığını kavrıyan bir lâvdır. Yaktığı halde öldürmiyen cehennem ateşi ancak onun timsalidir.

(...) Eski Yunan trajedilerinden en modern piyeslere ve en yeni romanlara varıncaya kadar muvaffakiyetli ruh tahlillerine dayanan kuvvetli eserlerde ekseriyetle esaslı öz ve canlı tez, bu azabın yaşatılabilmiş olmasındadır. Vicdan azabı, bazılarının sandığı gibi asla romantik bir mefhum değildir. Onu ne dincilerin tefsir ettikleri şekilde ahret inanışına dayanan bir histen, ne de bir kısım hukukçuların düşündükleri veçhile yakın bir ceza korkusunun uyandırdığı vehimden ibaret saymak doğru olmaz.

(...) Vicdan, ferdin damarlarında atan bir cemiyet nabzıdır ki, azap o derebandaki intizam ihtiyacının bozulmasından ileri geliyor. Soyu, ailesi, muhit ve terbiyesi ne olursa olsun her şahsın bir vicdanı ve en kötü bir vicdanın bile kendine göre azabı var. Elverir ki, insan olsun!
(İbrahim Alâettin Gövsa, Yedigün, 5 Ocak 1939)

Aksu'nun bu yeni organik komedi denemesi, yediden yetmişe geniş kitleye hitap eden, şirin bir gülmece."
Sungu Çapan/Cumhuriyet

Yüksel Aksu, "Oscar'ın peşinde Amerika'lara kadar giden" ilk filmi Dondurmam Gaymak'ın başarısının rastlantısal olmadığını gösteriyor. Ve bu yeni popüler güldürüde çıtayı iyice yükseltiyor.
Atilla Dorsay/Sabah

@gulaltieral
Entelköy Efeköy'e Karşı... Bugün gittim harika:) yanımdaki adam gülerken omzuma vurdu o derece harikasınız. Sevgiler!

Entelköy Efeköy'e Karşı, önyargılara karşı, çevreye duyarlı, hayvansever, komik, eğlenceli bir film.
Ömür Gedik/Hürriyet

Entelköy Efeköy'e Karşı filmi, son derece özgün bir sinema deneyimidir. Anadolu coğrafyasındaki yüksek hoşgörünün "beş benzemez" kadar aykırı dünya görüşlerini buluşturabilme potansiyelini gündeme ilk kez getirdiği için...
Ali Saydam/Akşam

@aylinayazyilmaz
Entelköy Efeköy'e Karşı filminde gözümden yaş geldi, şu an gülme krizindeyimmm, ölüyorum gülmekten!

@GwvvN
Bütün herkes Entelköy Efeköy'e Karşı'yı konuşuyor. Patronlar maaşımızı yatırırlarsa bu haftasonu muradımıza ericez:)

DONDURMAM GAYMAK'IN YÖNETMENİNDEN ORGANİK KOMEDİ

ENTELKÖY EFEKÖY'E KARŞI!

@bernadiktas
Film süper! İlk yarı bitti gülmekten yanaklarım ağrıyor, film bittiğinde ne olur bilmem:)

@birolguven
Şirketteki herkesi Entelköy filmine götürüyorum. Yüksel Aksu bu filme benim kadar para harcamamıştır:)

SİNEMALARDA!

tiglon

www.entelkoy.com
facebook.com/entelkoyefeköyakarsi

Galata Film

Fotoğraf: Ümit Bektaş

"Bu resmi buraya ilham versin diye koyuyorum. ODTÜ eylemlerinde çekilmiş. Polisin cesaret karşısındaki korkusu görülmeye değer. Bir pazar gününüzü şenlendirsin istedim." (Yıldırım Türker, *Radikal, 12 Aralık 2011)
Biz de buraya afiş ebadında koyuyoruz. Yılbaşımızı şenlendirsin diye.